

Connecter Protéger Coopérer Depuis 1893
Connecting Protecting Cooperating Since 1893

*1996. GADA 19. OKTOBRA HĀGAS KONVENCIJAS
PAR JURISDIKCIJU, PIEMĒROJAMIEM TIESĪBU
AKTIEM, ATZĪŠANU, IZPILDI UN SADARBĪBU
ATTIECĪBĀ UZ VECĀKU ATBILDĪBU UN BĒRNU
AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM DARBĪBAS
PRAKTISKĀ ROKASGRĀMATA*

DS-02-18-940-LV-N

**1996. GADA 19. OKTOBRA HĀGAS KONVENCIJAS PAR JURISDIKCIJU,
PIEMĒROJAMIEM TIESĪBU AKTIEM, ATZĪŠANU, IZPILDI UN SADARBĪBU
ATTIECĪBĀ UZ VECĀKU ATBILDĪBU UN BĒRNU AIZSARDZĪBAS
PASĀKUMIEM DARBĪBAS PRAKTISKĀ ROKASGRĀMATA**

Izdevējs

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences

Pastāvīgais birojs

Churchillplein 6b

2517 JW The Hague

The Netherlands

Tālrunis: + 31 70 363 3303

Fakss: +31 70 360 4867

E-pasts: secretariat@hcch.net

Tīmekļa vietne: www.hcch.net

© Hāgas Starptautisko privāttiesību konference, 2018. g.

Visas tiesības aizsargātas. Bez autortiesību turētāja rakstiskas atļaujas nevienam šīs publikācijas daļu nedrīkst reproducēt, saglabāt izguves sistēmā vai pārvadīt jebkurā veidā ar jebkuriem līdzekļiem, tostarp izgatavojot fotokopijas vai ierakstus.

Tekstu maketēšana un tulkošana (izņemot angļu, franču un spāņu valodā) un “Praktiskās rokasgrāmatas par 1996. gada bērnu aizsardzības konvenciju” izplatīšana visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās bija iespējama, pateicoties Eiropas Komisijas/Tieslietu ĢD gādībai.

Šīs publikācijas oficiālās versijas ir pieejamas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >) angļu un franču valodā. Šīs publikācijas tulkojumus citās valodās (izņemot spāņu valodu) nav rediģējis Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojs.

ISBN 978-92-79-90829-3

Iespiests Beļģijā.

Satura rādītājs

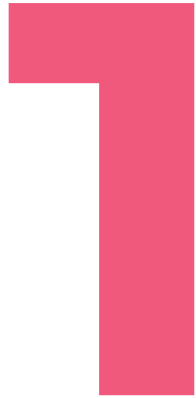
1.	IEVADS	9
2.	1996. GADA KONVENCIJAS MĒRĶI.....	15
A.	1996. gada konvencijas preambula	17
B.	1996. gada konvencijas konkrētie mērķi	17
3.	PIEMĒROŠANAS JOMA	19
A.	Kurās valstīs un no kura datuma tiek piemērota 1996. gada konvencija?	21
B.	Uz kādiem bērniem attiecas 1996. gada konvencija?.....	25
C.	Kādus jautājumus aptver 1996. gada konvencija?.....	26
	a) Vecāku atbildības iegūšana, īstenošana, izbeigšanās vai ierobežošana, kā arī tās deleģēšana	26
	b) Aizbildnības tiesības, tostarp tiesības, kas saistītas ar bērna aprūpi, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu, kā arī tiesības satikties ar bērnu, tostarp tiesības noteiktu laiku aprūpēt bērnu vietā, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta.....	27
	c) Aprūpe, uzraudzība un līdzīgi tiesiskie režīmi	28
	d) Tādu personu vai iestāžu iecelšana un funkcijas, kuras ir atbildīgas par bērna personu vai īpašumu, pārstāv bērnu vai palīdz viņam	28
	e) Bērna ievietošana audžuģimenē vai aprūpes iestādē, vai aprūpe, ko nodrošina kafala vai līdzīga iestāde	28
	f) Publisku iestāžu pārraudzība attiecībā uz to, kā par bērnu atbildīgās personas īsteno aprūpi	29
	g) Bērna īpašuma pārvaldīšana, saglabāšana vai atsavināšana	29
D.	Kādus jautājumus neaptver 1996. gada konvencija?	30
	a) Vecāku un bērnu attiecību nodibināšana vai apstrīdēšana	30
	b) Lēmumi par adopciju, adopcijas sagatavošanas pasākumi vai adopcijas anulēšana vai atcelšana.....	31
	c) Bērnu uzvārdi un vārdi	31
	d) Emancipācija jeb atbrīvošana no vecāku atbildības.....	31
	e) Pienākums uzturēt	31
	f) Trasti un mantošana	31
	g) Sociālā drošība	32
	h) Vispārējie publiskie pasākumi izglītības vai veselības jomā	32
	i) Pasākumi, ko veic saistībā ar bērnu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem	32
	j) Lēmumi par patvēruma tiesībām un imigrāciju	33
4.	JURISDIKCIJA AIZSARDZĪBAS PASĀKUMU VEIKŠANAI	35
A.	Kādos gadījumos līgumslēdzējas valsts iestādēm ir jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai?	37
B.	Vispārīgais noteikums: bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes.....	38
	a) "Pastāvīgās dzīvesvietas" nozīme.....	38
	b) Kas notiek, ja mainās bērna "pastāvīgā dzīvesvieta"?	38

C.	Izņēmumi no vispārējā noteikuma.....	39
a)	Bēgļu bērni vai starptautiski pārvietoti bērni.....	39
b)	Bērni, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt	40
c)	Jurisdikcija starptautiskas bērnu nolaupīšanas gadījumos.....	40
d)	Jurisdikcija neizskatītas bērna vecāku šķiršanās vai juridiskas nošķiršanas gadījumos	45
D.	Kas notiek gadījumā, kad jurisdikcija ir divu vai vairāku līgumslēdzēju valstu iestādēm?	47
5.	JURISDIKCIJAS NODOŠANA	51
A.	Kādos gadījumos jurisdikcija veikt aizsardzības pasākumus var tikt nodota?	53
B.	Kādi nosacījumi ir jāizpilda, lai varētu notikt jurisdikcijas nodošana?	54
C.	Nodošanas procedūra	56
D.	Noteikti praktiski nodošanas aspekti	58
a)	Kā iestāde, kura vēlas izmantot jurisdikcijas nodošanas normas, var uzzināt, kurai citas līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei adresēt savu lūgumu?	59
b)	Kā jānoris iestāžu saziņai?	59
c)	Citi ar nodošanu saistītie jautājumi, kuros iestāžu saziņa var būt noderīga	60
6.	AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI STEIDZAMĪBAS GADĪJUMOS	63
A.	Aizsardzības pasākumu veikšana steidzamības gadījumos	65
a)	Kādi gadījumi ir "steidzami"?	65
b)	Kādi ir "nepieciešamie" aizsardzības pasākumi?	66
c)	Kāds ir 11. pantā paredzēto aizsardzības pasākumu darbības ilgums?	67
d)	Tiklīdz līgumslēdzēja valsts ir veikusi 11. pantā paredzētos pasākumus, kādi vēl pasākumi ir veicami, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību?.....	67
B.	Vai 11. pantā paredzētie aizsardzības pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar 1996. gada konvenciju?.....	68
7.	PAGaidu PASĀKUMI	73
A.	Kad var veikt pagaidu pasākumus?	75
a)	Kas ir pasākumi, kam ir "pagaidu raksturs"?	76
b)	Kāds ir 12. pantā paredzēto pagaidu pasākumu darbības ilgums?	77
c)	Tiklīdz līgumslēdzēja valsts ir veikusi 12. pantā paredzētos pagaidu pasākumus, kādi vēl pasākumi ir veicami, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību?.....	77
B.	Vai 12. pantā paredzētie pagaidu pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar 1996. gada konvenciju?.....	78
8.	VEIKTO PASĀKUMU TURPINĀŠANA	79
A.	Vai aizsardzības pasākumi joprojām būs spēkā, ja, mainoties apstākļiem, ir zudis jurisdikcijas pamatojums?	81
B.	Kas ir 14. pantā minētā "apstākļu maiņa"?	81

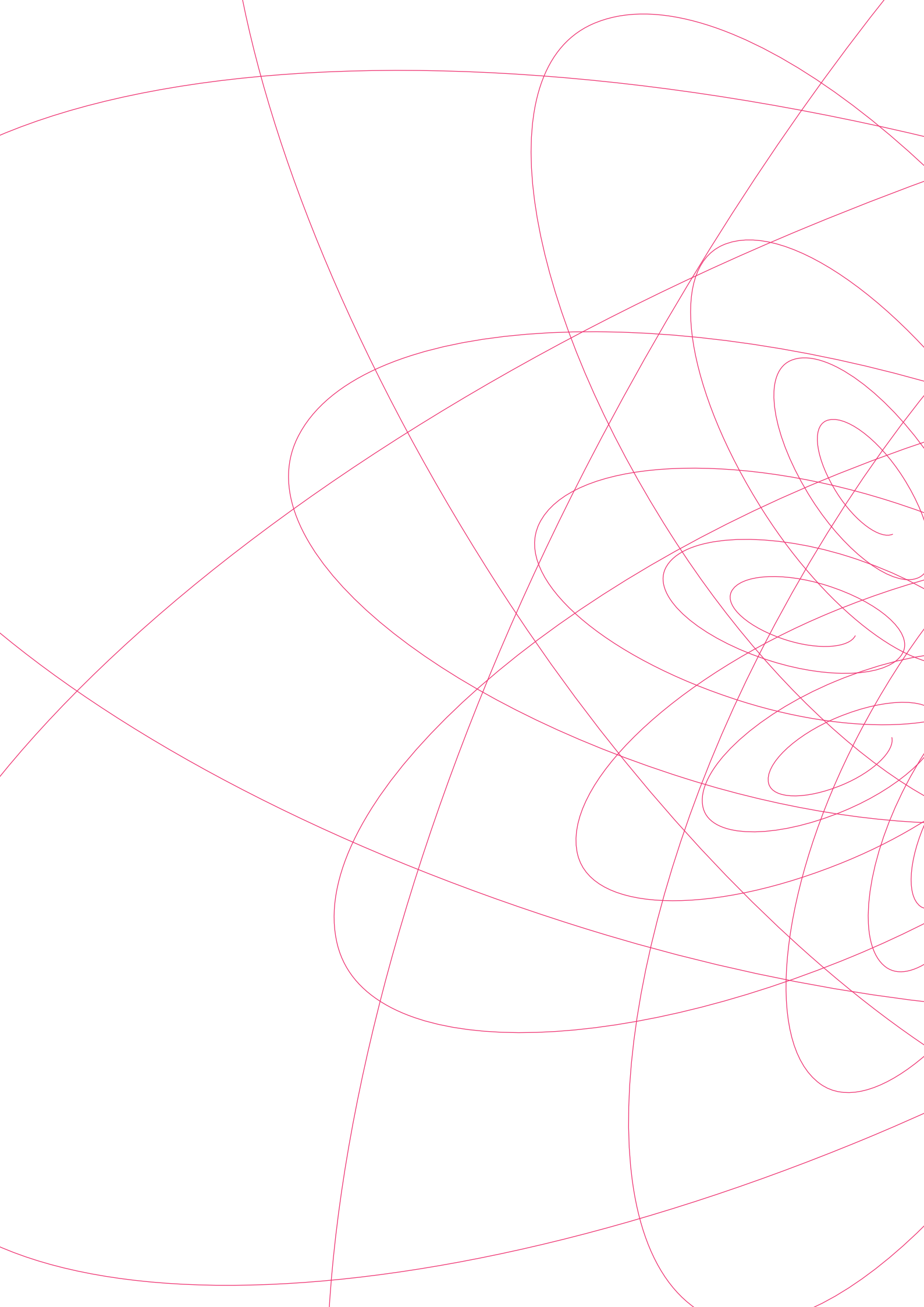
9.	AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI	85
A.	Tiesu vai pārvaldes iestādes veiktajiem aizsardzības pasākumiem piemērojamie tiesību akti	87
a)	Kādus tiesību aktus piemēro līgumslēdzējas valsts iestādes, kuras veic aizsardzības pasākumus, kas vērsti uz bērna personas un īpašuma aizsardzību?	87
b)	Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās no vienas līgumslēdzējas valsts uz citu, kādi tiesību akti reglamentē aizsardzības pasākumu "piemērošanas nosacījumus" bērna jaunajā pastāvīgajā dzīvesvietā, ja pasākums veikts bērna iepriekšējā pastāvīgajā dzīvesvietā?	88
B.	Vecāku atbildībai piemērojamie tiesību akti gadījumos, kad nav bijusi tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās	90
a)	Kādus tiesību aktus piemēro, iegūstot vai izbeidzoties vecāku atbildībai bez jebkādas tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās?	90
b)	Kas notiek ar vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanos, ja mainās bērna pastāvīgā dzīvesvieta?	91
c)	Kādus tiesību aktus piemēro vecāku atbildības īstenošanai?	92
d)	Vecāku atbildības grozīšana vai izbeigšana ar tiesas vai pārvaldes iestāžu veikto aizsardzības pasākumu.	93
C.	Trešo personu aizsardzība	93
D.	Vispārējās normas par piemērojamiem tiesību aktiem	94
a)	Vai noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem tiek piemēroti arī tad, ja izraudzītie tiesību akti nav līgumslēdzējas valsts tiesību akti?	94
b)	Vai atsaucē uz citas valsts tiesību aktiem ir ietverta atsauce uz šīs valsts starptautisko privāttiesību noteikumiem?	94
c)	Vai pastāv jebkādi apstākļi, kādos nepiemēro saskaņā ar 1996. gada konvencijas noteikumiem izvēlētos tiesību aktus?	95
10.	AIZSARDZĪBAS PASĀKUMA ATZĪŠANA UN IZPILDE	97
A.	Kad vienā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiks atzīts citā līgumslēdzējā valstī?	99
B.	Kādos gadījumos vienā līgumslēdzējā valstī veiktu aizsardzības pasākumu var atteikt otrā līgumslēdzējā valstī?	100
a)	Pasākumu veikusi līgumslēdzēja valsts, kuras jurisdikciju nenosaka kāds no 1996. gada konvencijas 5. līdz 14. pantā paredzētajiem pamatojumiem	100
b)	Pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts sakarā ar tiesas vai administratīviem procesiem, nedodot bērnam iespēju tikt uzklautam un pārkāpjot lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts procedūras pamatprincipus	100
c)	Pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts, nedodot personai, kura apgalvo, ka pasākums aizskar tās vecāku atbildību, iespēju tikt uzklautam	101
d)	Šāda atzīšana viennozīmīgi ir pretrunā lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts sabiedriskajai kārtībai, ņemot vērā bērna intereses	101
e)	Pasākums nav saderīgs ar kādu pasākumu, kas vēlāk veikts trešā līgumslēdzējā valstī, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, un ja šāds vēlāk veikts pasākums atbilst lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts prasībām attiecībā uz atzīšanu	101
f)	Nav ievērota 33. pantā paredzētā procedūra	102

C.	Kā persona var būt pārliecināta, ka lēmumu atzīs citā līgumslēdzējā valstī? ("Iepriekšēja atzišana")	103
D.	Kad vienā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiks izpildīts citā līgumslēdzējā valstī?	105
11.	CENTRĀLĀS IESTĀDES UN SADARBĪBA	107
A.	Centrālās iestādes loma saskaņā ar 1996. gada konvenciju	109
B.	Centrālās iestādes nozīmēšana un izveide	109
C.	Kāda palīdzība centrālajām iestādēm ir jāsniedz?	111
D.	Situācijas, kurās iestādēm ir obligāti jāsadarbojas/jāsazinās	113
a)	Ja iestāde apsver bērna nodošanu uz ārzemēm	113
b)	Informācijas sniegšana gadījumos, kad bērnam draud nopietnas briesmas, un dzīvesvietas/uzturēšanās vietas maiņas gadījumā	114
E.	Konkrēti sadarbības gadījumi	117
a)	Pieprasījums citai līgumslēdzējai valstij sniegt ziņojumu par bērna apstākļiem vai veikt bērna aizsardzības pasākumus	117
b)	Lūgums sniegt bērna aizsardzībai būtisku informāciju, apsverot aizsardzības pasākuma veikšanu	117
c)	Palīdzības pieprasījums aizsardzības pasākumu īstenošanai ārvalstīs	118
d)	Palīdzības lūgšana/sniegšana starptautiskos gadījumos, kas skar saskarsmes/saziņas tiesības	119
e)	Personas, kurai ir vecāku atbildība vai kura ir atbildīga par bērna aizsardzību, pilnvaras apliecinošas dokumentācijas sniegšana	119
F.	Iestāžu veiktā personas datu un informācijas nosūtīšana	122
G.	Centrālās iestādes / publiskās iestādes izmaksas	122
12.	ATTIECĪBAS STARP 1996. GADA KONVENCIJU UN CITIEM TIESĪBU INSTRUMENTIEM	123
A.	Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1902. gada 12. jūnija Hāgas konvencijas par aizbildnību pār nepilngadīgajiem praktisko darbību?	125
B.	Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1961. gada 5. oktobra Hāgas konvencijas par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz nepilngadīgo praktisko darbību?	125
C.	Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautisko bērnu nolaupīšanu praktisko darbību?	126
D.	Kā 1996. gada konvencija ietekmē citu tiesību instrumentu darbību?	126
13.	ĪPAŠAS TĒMAS	127
A.	Bērnu starptautiskā nolaupīšana	129
a)	Kāda ir 1996. gada konvencijas loma situācijās, kad bērna nolaupīšanai ir piemērojama 1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu?	130
b)	Kāda ir 1996. gada konvencijas loma situācijās, kad bērna nolaupīšanai nav piemērojama 1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu?	133
B.	Saskarsme/saziņa	135
a)	Kas ir "saskarsmes tiesības"?	135
b)	Starpvalstu administratīvā sadarbība starptautiskajās saskarsmes/saziņas lietās	135
c)	Iepriekšēja atzišana	136

d)	Pārcelšanās uz ārzemēm.....	137
e)	Starptautiskās saskarsmes/saziņas iespējas gadījumos, kad ir piemērojama gan 1980. gada konvencija, gan 1996. gada konvencija	138
C.	Aprūpe audžuģimenē, kafala un ievietošana aprūpes iestādē pāri robežām	139
D.	Adopcija.....	144
E.	Mediācija, samierināšana un līdzīgi miermīlīgas strīdu izšķiršanas līdzekļi.....	145
a)	Savstarpēji pieņemamu risinājumu veicināšana bērna personas un īpašuma aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas 1996. gada konvencija	145
b)	Mediācija starptautiskas bērnu nolaupīšanas gadījumos	146
c)	Bērnu iesaiste mediācijas procesā	148
F.	Īpašas bērnu kategorijas	149
a)	Bērni, kuri ir bēgļi, pārvietoti uz citu valsti vai kuriem nav pastāvīgās dzīvesvietas	149
b)	Aizbēguši, pamesti vai cilvēku tirdzniecībai pakļauti bērni	150
c)	Bērnu pārcelšanās no vienas valsts uz otru, iesaistot publiskās iestādes.....	153
G.	Bērna īpašums	156
H.	Bērnu pārstāvība	157
I.	Piesaistes kritēriji.....	159
a)	Pastāvīgā dzīvesvieta	159
b)	Klātbūtne.....	161
c)	Pilsonība	161
d)	Nozīmīgas saites.....	162
I PIELIKUMS	1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.....	163
II PIELIKUMS	Īstenošanas kontrolsaraksts	179

IEVADS

- 1.1. 1996. gada Hāgas konvencija par bērnu aizsardzību¹ var kļūt par plaši ratificētu un izmantotu instrumentu. Tā pievēršas ļoti plašam starptautiskās bērnu aizsardzības jautājumu lokam. Konvencijas darbības jomas plašums nodrošina tās vispārējo aktualitāti. Turklāt Konvencija ir atbilde uz pastāvošu, pieredzētu un globālu nepieciešamību pēc labāka starptautiskā regulējuma saistībā ar bērnu aizsardzības pārrobežu jautājumiem. Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojs turpina darbu, lai atklātu situācijas, kurās neaizsargātu bērnu stāvokli būtu iespējams atvieglot, piemērojot 1996. gada konvenciju. Papildus tam šajā konvencijā tiek turpināts 1980. un 1993. gada Hāgas bērnu konvenciju² jaunievedums, apvienojot starptautisko tiesisko regulējumu ar sadarbības mehānismiem. Sadarbības struktūru iekļaušana Konvencijā ir būtiska tās mērķu sasniegšanai. Šādas struktūras veicina labāku informācijas apmaiņu un savstarpēju palīdzību pāri robežām, kā arī nodrošina, ka dažādās valstīs ir spēkā mehānismi, ar kuru palīdzību tiek pilnībā īstenoti juridiskie noteikumi.
- 1.2. Starp bērniem, kuri varētu iegūt no 1996. gada konvencijas īstenošanas, minami:
- bērni, kuri iesaistīti starptautiskā strīdā starp vecākiem par aizgādību vai saskarsmes/saziņas tiesībām;
 - bērni, kuri iesaistīti starptautiskā nolaupīšanā (tostarp valstīs, kas nevar pievienoties 1980. gada Hāgas konvencijai par bērnu nolaupīšanu);
 - bērni, kuri atrodas ārzemēs alternatīvajā aprūpē, kas neietilpst adopcijas definīcijā un tādējādi ir ārpus 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju darbības jomas;
 - bērni, kuri iesaistīti pārrobežu cilvēku tirdzniecībā un citās izmantošanas, tostarp seksuālās vardarbības, formās;³
 - tie bērni, kuri ir bēgļi vai nepavadīti nepilngadīgie;
 - bērni, kuri kopā ar ģimenēm pārceļas uz ārzemēm.
- 1.3. Plašā bērnu pārrobežu kustība daudzos pasaules reģionos rada problēmas, sākot no bērnu pārdošanas un tirdzniecības, nepavadītu nepilngadīgo izmantošanas, līdz pat bērnu bēgļu nožēlojamajam liktenim un dažkārt neregulētai bērnu nodošanai uz ārzemēm. Šai bērnu pārrobežu kustībai varētu līdzēt vispārējs sadarbības regulējums, kuru ievieš 1996. gada konvencija. Tas attiecas, piemēram, uz Dienvidāfriku un Austrumāfriku,⁴ Balkāniem, dažām Austrumeiropas valstīm un

¹ 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem. Jebkādas atsauces turpmāk tekstā uz "1996. gada Hāgas konvenciju par bērnu aizsardzību", "1996. gada konvenciju" vai "Konvenciju" ir atsauces uz šo konvenciju. Konvencijas teksts ir pieejams I pielikumā.

² 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, turpmāk tekstā saukta "1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu" vai "1980. gada konvencija". Papildu informācija par 1980. gada konvencijas darbību atrodama 1980. gada konvencijas Labas prakses rokasgrāmatās: pieejamas Hāgas konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas). 1993. gada 29. maija Hāgas konvencija par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos, turpmāk tekstā "1993. gada Hāgas konvencija par starpvalstu adopciju" vai "1993. gada konvencija". Papildu informācija par šīs konvencijas darbību atrodama 1993. gada konvencijas Labas prakses rokasgrāmatās: pieejamas Hāgas konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net > "Intercountry Adoption Section" (Starpvalstu adopcijas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

³ Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijas normas papildina Konvencijas par bērna tiesībām papildu protokola par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju (pieņemts Ņujorkā, 2000. gada 25. maijā) normas, kas stājas spēkā 2002. gada 18. janvārī (pilns teksts pieejams vietnē: < http://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/05/20000525%2003-16%20AM/Ch_IV_11_cp.pdf >). Skatīt jo īpaši papildu protokola 9. panta 3. punktu un 10. panta 2. punktu.

⁴ Skatīt Semināra par pārrobežu bērnu aizsardzību Dienvidāfrikas un Austrumāfrikas reģionā (Pretorijā, 2010. gada 22.-25. februārī) secinājumu un ieteikumu 4. punktu, teksts pieejams < www.hcch.net > sadaļā "News & Events" (Jaunumi & notikumi), tālāk "2010".

Kaukāza reģionu, dažiem Dienvidamerikas un Centrālamerikas reģioniem, kā arī daudziem Āzijas reģioniem.

- 1.4. 1996. gada konvencijas agrīnā ratifikācija no Marokas puses bija svarīga zīme Konvencijas iespējamai nozīmei valstīs, kuru tiesību aktus ietekmē vai tie ir balstīti uz šariata likumiem. Par 1996. gada konvencijas īpašo attieksmi pret šo konkrēto izmantojumu liecina 3. pantā ietvertā skaidrā atsauce uz *kafala* sistēmu. Turklāt Maltas procesā⁵ iesaistītās puses ir aicinājušas visas valstis rūpīgi apsvērt 1996. gada konvencijas ratifikāciju/pievienošanos tai.⁶ Eiropas Savienība jau sen ir atzinusi šīs konvencijas ieguvumus tās dalībvalstīm.⁷ ES regula par vecāku atbildību lielā mērā tika balstīta 1996. gada konvencijā.⁸
- 1.5. 1996. gada konvencijas pievilcīgums globālā līmenī, iespējams, saistāms ar faktu, ka tajā ņemts vērā plašs pasaulē pastāvošo bērnu aizsardzības tiesību institūtu un sistēmu spektrs. Tā necenšas izveidot vienotu starptautisku likumu bērnu aizsardzības jomā. Šajā sakarā var atsaukties uz *Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām* (turpmāk tekstā saukta "UNCRC").⁹ Tā vietā 1996. gada konvencijas funkcija ir izvairīties no juridiskiem un administratīviem konfliktiem un izveidot struktūru efektīvai starptautiskajai sadarbībai starp dažādām sistēmām bērnu aizsardzības jautājumos. Šajā saistībā Konvencija sniedz vienreizēju iespēju būvēt tiltus starp tiesību sistēmām, kuras balstītas dažādās kultūrās un reliģijās.
- 1.6. Pieaugot vispārējai izpratnei par 1996. gada konvencijas stiprajām pusēm¹⁰ un pieaugot līgumslēdzēju valstu¹¹ skaitam,¹² ir pienācis laiks publicēt šo rokasgrāmatu. Rokasgrāmata ir atbilde uz 1980. un 1996. gada konvencijas Īpašās komisijas piektajā sanāksmē Pastāvīgajam birojam 2006. gadā izteikto

⁵ "Maltas process" ir dialogs starp 1980. un 1996. gada konvencijas līgumslēdzēju valstu un to valstu, kuras nav līgumslēdzējas puses un kuru tiesību sistēmas balstās uz vai tās ietekmē šariata tiesības, augstākā līmeņa tiesnešiem un valsts ierēdņiem. Dialogs ietver sevī diskusijas par to, kā nodrošināt labāku pārrobežu saskarsmes/saziņas tiesību aizsardzību vecākiem un viņu bērniem un kā cīnīties pret starptautiskās nolaupīšanas radītām problēmām starp attiecīgajām valstīm. Process tika uzsākts Tiesu konferencē par pārrobežu ģimeņu tiesību jautājumiem, kura norisinājās Sentdžulianā, Maltā, 2004. gada 14.-17. martā. Process turpinās līdz šim brīdim: skatīt < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Judicial Seminars on the International Protection of Children" (Tiesu semināri par bērnu starptautisko aizsardzību).

⁶ Skatīt Maltas Trešās deklarācijas 3. punktu, teksts pieejams < www.hcch.net > (norādes skatīt iepriekš 5. piezīmē).

⁷ Piemēram, skatīt Padomes 2002. gada 19. decembra Lēmumu 2003/93/EK, ar ko dalībvalstīm Kopienas interesēs ir atļauts parakstīt Konvenciju, un Padomes 2008. gada 5. jūnija Lēmumu 2008/431/EK, ar ko pilnvaro dažas dalībvalstis Eiropas Kopienas interesēs ratificēt 1996. gada konvenciju vai pievienoties tai.

⁸ Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību (turpmāk tekstā saukta "Briseles II a regula"). Šīs rokasgrāmatas publicēšanas brīdī 26 ES dalībvalstis ir ratificējušas Konvenciju un divas atlikušās dalībvalstis ir apņēmušas Konvenciju ratificēt tuvākajā nākotnē.

⁹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērna tiesībām (1989. gada 20. novembris). Teksts ir pieejams vietnē < <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> >.

¹⁰ Skatīt, piemēram, Starptautiskās tiesu konferences par pārrobežu ģimeņu pārvietošanu (2010. gada 23.-25. martā) deklarācijas 7. punktu, kurā pārrobežu ģimeņu pārvietošanas kontekstā 1980. un 1996. gada konvencijas regulējums tiek atzīts kā "globālās bērnu tiesību aizsardzības sistēmas neatņemama sastāvdaļa"; Marokas Tiesu semināra par bērnu un ģimeņu pārrobežu aizsardzību secinājumus, Rabātā (Marokā, 2010. gada 13.-15. decembrī); Amerikas starptautiskās Hāgas tīkla tiesnešu un centrālo pārvaldes starptautiskās bērnu nolaupīšanas jomā iestāžu sanāksmes secinājumi un ieteikumi (Meksikā, FD, 2011. gada 23.-25. februārī); visi teksti pieejami < www.hcch.net > (norādes pieejamas iepriekš 5. piezīmē).

¹¹ Atsaucoties uz "līgumslēdzēju valsti", šajā rokasgrāmatā, ja vien nav norādīts citādi, ir domāta 1996. gada Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību līgumslēdzēja valsts.

¹² Ir zināms, ka atlikušās ES dalībvalstis (Beļģija un Itālija), kā arī Argentīna, Kanāda, Kolumbija, Izraēla, Jaunzēlande, Norvēģija, Paragvaja un Dienvidāfrika aktīvi apsver konvencijas ratificēšanu/pievienošanos tai. Turklāt ASV parakstīja 1996. gada konvenciju 2010. gada 10. oktobrī.

lūgumu.¹³ Atbildot uz pirms Īpašās komisijas sanāksmes izplatītās anketas¹⁴ jautājumiem, tika pausts spēcīgs atbalsts 1996. gada konvencijas rokasgrāmatas izveidei. Pēc apspriedes sanāksmē tika pieņemti šādi secinājumi un ieteikumi (2.2. punkts):

- “Īpašā komisija aicina Pastāvīgo biroju, apspriežoties ar Hāgas konferences dalībvalstīm un 1980. un 1996. gada konvencijas līgumslēdzējām valstīm, uzsākt darbu pie 1996. gada konvencijas praktiskās rokasgrāmatas, kura:
- a) sniegtu informāciju par faktoriem, kas jāņem vērā, ieviešot konvenciju valsts tiesību aktos, un
 - b) palīdzētu izskaidrot konvencijas praktisko piemērošanu.”

1.7. Pastāvīgais birojs sāka darbu pie dokumenta izstrādes, galveno uzmanību pievēršot praktiskiem padomiem valstīm, kuras apsvēra Konvencijas ieviešanu valsts tiesību aktos (saskaņā ar 2. panta 2. daļas a) punktu). “Ieviešanas kontrolsaraksts” tika pabeigts 2009. gadā un ir pieejams šīs rokasgrāmatas II pielikumā. Pirmais rokasgrāmatas projekts tika izplatīts valstīm¹⁵ 2009. gadā. Rokasgrāmata, arī projekta formā, bija paredzēta kā palīg līdzeklis valstīm. Valstis tika lūgtas sniegt savas piezīmes par rokasgrāmatas projektu, lai varētu veikt turpmākus precizējumus un uzlabojumus pirms galīgās publicēšanas. Rokasgrāmatas projekts tika turpmāk pārskatīts un iesniegts Īpašās komisijas par 1980. gada Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu un 1996. gada Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību praktisko darbību Sestās sanāksmes I daļā, kas norisinājās no 2011. gada 1. līdz 10. jūnijam (turpmāk tekstā “2011. gada Īpašā komisija (I daļa)”) galīgajam apstiprinājumam. Saskaņā ar Īpašās komisijas secinājumiem un ieteikumiem Pastāvīgajam birojam tika lūgts, “apspriežoties ar ekspertiem, veikt grozījumus pārskatītajā praktiskās rokasgrāmatas projektā, ņemot vērā Īpašās komisijas sanāksmē sniegtās piezīmes” pirms galīgās publicēšanas (54. punkts).

1.8. Pastāvīgais birojs izsaka pateicību par dažādos procesa etapos saņemtajām piezīmēm, kā arī rakstveida piezīmēm no: Austrālijas, Kanādas, Eiropas Savienības, Portugāles, Nīderlandes (saķaru tiesneša birojs, starptautiskā bērnu aizsardzība), Jaunzēlandes, Slovākijas, Šveices, Amerikas Savienotajām Valstīm, kā arī vairākiem ekspertiem, tostarp *Nigel Lowe*, *Peter McEleavy*, *The Rt. Hon. Lord Justice Mathew Thorpe* un Starptautiskā sociālā dienesta.¹⁶ Šīs rokasgrāmatas tapšana nebūtu iespējama bez Pastāvīgā biroja, jo īpaši šo personu, saskaņotiem centieniem: *William Duncan*, bijušais ģenerālsekretāra vietnieks; *Hannah Baker*, vecākā juriste; *Kerstin Bartsch*, vecākā juriste; *Juliane Hirsch*, bijusī vecākā juriste; *Joëlle Küng*, bijusī vecākā juriste; *Eimear Long*, bijusī

¹³ Īpašās komisijas piektā sanāksme nolūkā pārskatīt 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem darbību un 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem praktisko īstenošanu (2006. gada 30. oktobris līdz 9. novembris).

¹⁴ Anketa par 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem praktisko darbību, prov. dok. Nr. 1, 2006. gada aprīlis, adresēta 2006. gada oktobra/novembra Īpašajai komisijai par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, pieejama < www.hcch.net > sadaļā “Child Abduction Section” (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk “Questionnaires and responses” (Anketas un atbildes).

¹⁵ Rokasgrāmatas projekts tika izdalīts Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībnieku valsts un kontaktiestādēm, kā arī 1996. gada un 1980. gada konvencijas līgumslēdzēju valstu centrālajām iestādēm. Rokasgrāmatas projekta drukātā versija tika nosūtīta 1996. gada un 1980. gada konvencijas līgumslēdzēju valstu, kas nav dalībvalstis, vēstniekiem.

¹⁶ 2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) secinājumi un ieteikumi, 54. un 55. punkts, teksts pieejams vietnē < www.hcch.net > sadaļā “Child Abduction Section” (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk “Special Commission meetings on the practical operation of the Convention” (Īpašās komisijas sanāksmes par Konvencijas praktisko darbību).

vecākā juriste, un *Nicolas Sauvage*, bijušais vecākais jurists.

- 1.9. Kā jau tika komentēts šīs Īpašās komisijas Piektajā sanāksmē 2006. gadā,¹⁷ šī rokasgrāmata atšķiras no 1980. gada Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu labās prakses rokasgrāmatas.¹⁸ Rokasgrāmata nepievēršas tādā pašā apmērā agrāk saskaņā ar Konvenciju iedibinātajai "labajai praksei", sniedzot norādes nākotnes praksei, jo pagaidām ir maz prakses, uz kā balstīties. Tā ir drīzāk paredzēta kā pieejamas un viegli saprotamas Konvencijas **praktiskās vadlīnijas**. Ir paredzēts, ka, izmantojot vienkāršu valodu, atbilstošus un visaptverošus situāciju piemērus un vienkāršas diagrammas, šī rokasgrāmata veicinās skaidru izpratni par to, kā Konvencijai būtu jādarbojas praksē, tādējādi nodrošinot šīs konvencijas labas prakses izveidi un veicināšanu līgumslēdzējās valstīs jau no paša sākuma. Rokasgrāmata ir balstīta uz 1996. gada konvencijas paskaidrojošo ziņojumu¹⁹ un ir lasāma un izmantojama kopā ar to. Šī rokasgrāmata neaizstāj un nekādā veidā negroza paskaidrojošo ziņojumu, kas saglabā savu nozīmi kā daļa no 1996. gada konvencijas sagatavošanas darba (*travaux préparatoires*).
- 1.10. Šī rokasgrāmata ir paredzēta **visiem** 1996. gada Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību lietotājiem, tostarp valstīm, centrālajām iestādēm, tiesnešiem, profesionāļiem un vispārējai sabiedrībai.
- 1.11. Lūdzu, ņemiet vērā, ka jebkādas šajā rokasgrāmatā sniegtās norādes nav juridiski saistošas un nekas no tajā minētā nevar tikt interpretēts kā 1996. gada Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību līgumslēdzējām valstīm saistošs.

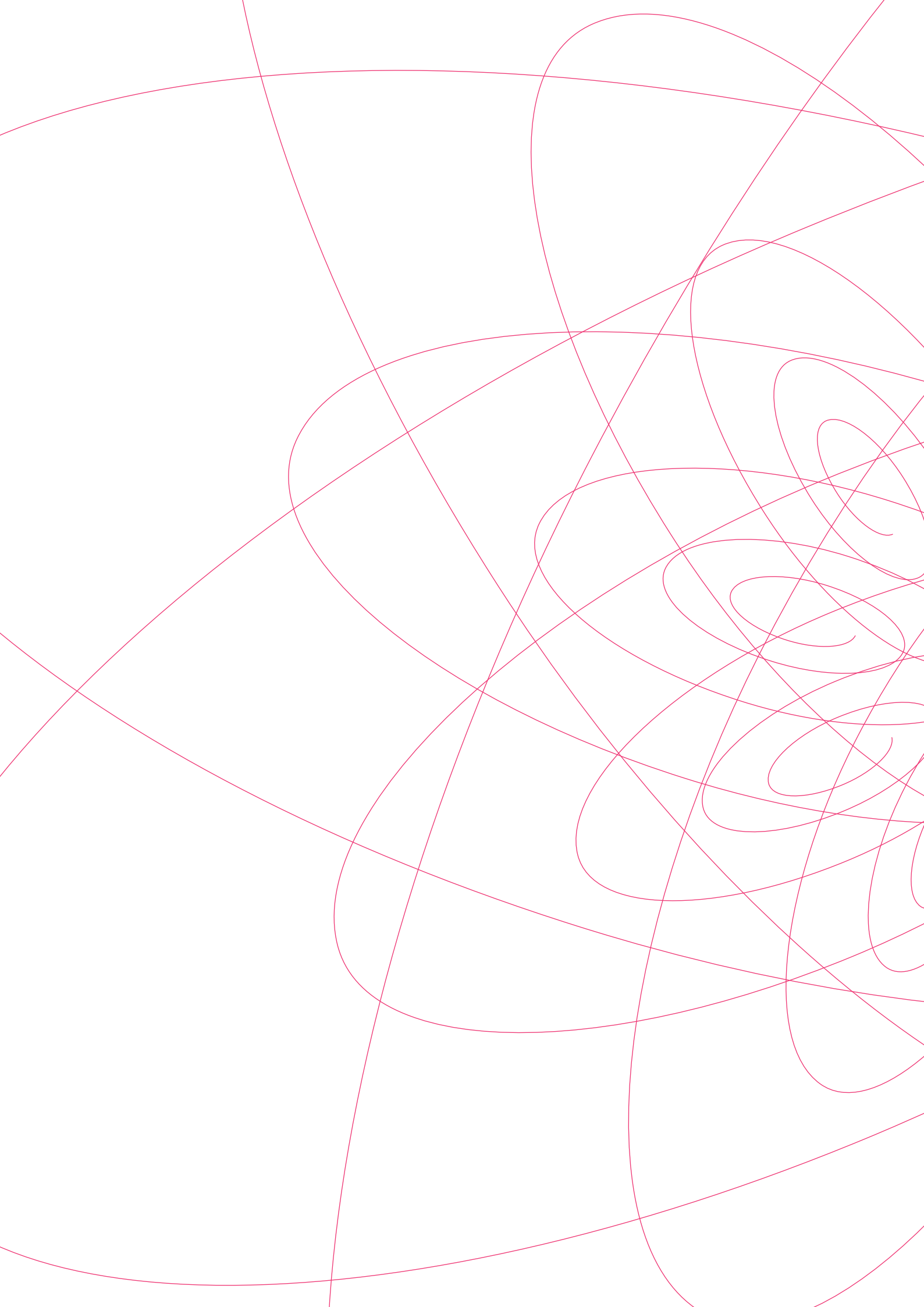
¹⁷ Ziņojums par Īpašās komisijas piekto sanāksmi nolūkā pārskatīt 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem darbību un 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem praktisko īstenošanu (2006. gada 30. oktobris līdz 9. novembris), teksts pieejams vietnē < www.hcch.net > "Child Abductio Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Special Commission meetings on the practical operation of the Convention" (Īpašās komisijas sanāksmes par konvencijas praktisko darbību).

¹⁸ Visas 1980. gada konvencijas labās prakses rokasgrāmatas ir pieejamas vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

¹⁹ *P. Lagarde*, 1996. gada Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību paskaidrojošais ziņojums, *Αστονπαδσμιτās sesijas norise (1996)*, II sējums, *Bērnu aizsardzība*, Hāga, SDU, 1998., 535-605. lpp. Šis dokuments pieejams vietnes < www.hcch.net > sadaļā "Publications" (Publikācijas), tālāk "Explanatory Reports" (Paskaidrojošie ziņojumi). Turpmāk tekstā saukts "Paskaidrojošais ziņojums".

2

1996. GADA KONVENCIJAS MĒRĶI

- 2.1. 1996. gada konvencijas mērķi ir vispārīgi noteikti Konvencijas preambulā, savukārt sīkāk tie noteikti Konvencijas 1. pantā.

A. 1996. gada konvencijas preambula

- 2.2. Preambulā ir skaidri noteikts, ka Konvencijas mērķis ir uzlabot bērnu aizsardzību starptautiskās situācijās un šim nolūkam izvairīties no konfliktiem starp tiesību sistēmām attiecībā uz pasākumiem bērnu aizsardzībai.
- 2.3. Preambulā šie mērķi izvirzīti vēsturiskā kontekstā, atsaucoties uz 1961. gada Hāgas konvenciju par nepilngadīgo aizsardzību²⁰ un nepieciešamību to pārskatīt²¹, kā arī aplūkojot 1996. gada Hāgas konvenciju par bērnu aizsardzību UNCRC kontekstā.²² Preambulā arī vispārīgi apliecināti principi, uz kuriem balstītas konvencijas normas; proti, starptautiskās sadarbības nozīmīgums bērnu aizsardzībai un apstiprinājums, ka bērna intereses ir svarīgākais apsvērums ar bērna aizsardzību saistītos jautājumos (atsauce uz "bērna interesēm" ir vairākās vietās Konvencijas pamattekstā).²³

B. 1996. gada konvencijas konkrētie mērķi

1. pants

- 2.4. Šajā kontekstā 1. pantā tiek noteikti Konvencijas mērķi konkrētā formā. Kā norādīts Konvencijas paskaidrojošajā ziņojumā 1. pants funkcionē līdzīgi kā Konvencijas "satura rādītājs"²⁴ un 1. panta a) līdz e) punktā atspoguļoti Konvencijas II līdz V nodaļas mērķi.²⁵
- 2.5. Saskaņā ar Konvencijas 1. panta a) punktu pirmais mērķis ir noteikt līgumslēdzēju valsti, kuras iestādēm ir **jurisdikcija** veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai. Jāatzīmē, ka Konvencija nosaka tikai attiecīgo līgumslēdzēju valsti, kuras iestādēm ir jurisdikcija, nevis kompetentās iestādes šajā valstī. Ar jurisdikciju saistītie noteikumi atrodami Konvencijas II nodaļā un tie turpmāk apspriesti šīs rokasgrāmatas **4. līdz 7. nodaļā**.
- 2.6. 1. panta b) un c) punktā aprakstītais otrais un trešais mērķis skar **piemērojamo tiesību aktu** noteikšanu. Otrais mērķis ir noteikt, kuri tiesību akti iestādēm ir jāpiemēro, īstenojot savu jurisdikciju. Trešais mērķis ir noteikt tieši vecāku atbildībai piemērojamās tiesību aktus²⁶, kas izriet, neiesaistoties tiesu vai pārvaldes iestādei. Ar šiem jautājumiem saistītie noteikumi atrodami Konvencijas III nodaļā un tie turpmāk apspriesti šīs rokasgrāmatas **9. nodaļā**.
- 2.7. 1. panta d) punktā norādītais ceturtais mērķis ir nodrošināt šādu aizsardzības pasākumu **atzišanu un izpildi** visās līgumslēdzējās valstīs. Ar atzišanu un izpildi saistītie noteikumi atrodami Konvencijas IV nodaļā, un tie turpmāk apspriesti šīs rokasgrāmatas **10. nodaļā**.

²⁰ 1961. gada 5. oktobra Hāgas konvencija par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz nepilngadīgo. Pilns tās teksts ir pieejams vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Conventions" (Konvencijas) un tālāk "Convention 10" (Konvencija 10).

²¹ Paskaidrojošā ziņojuma 1. punkts.

²² Turpat, 8. punkts.

²³ Turpat.

²⁴ Turpat, 9. punkts.

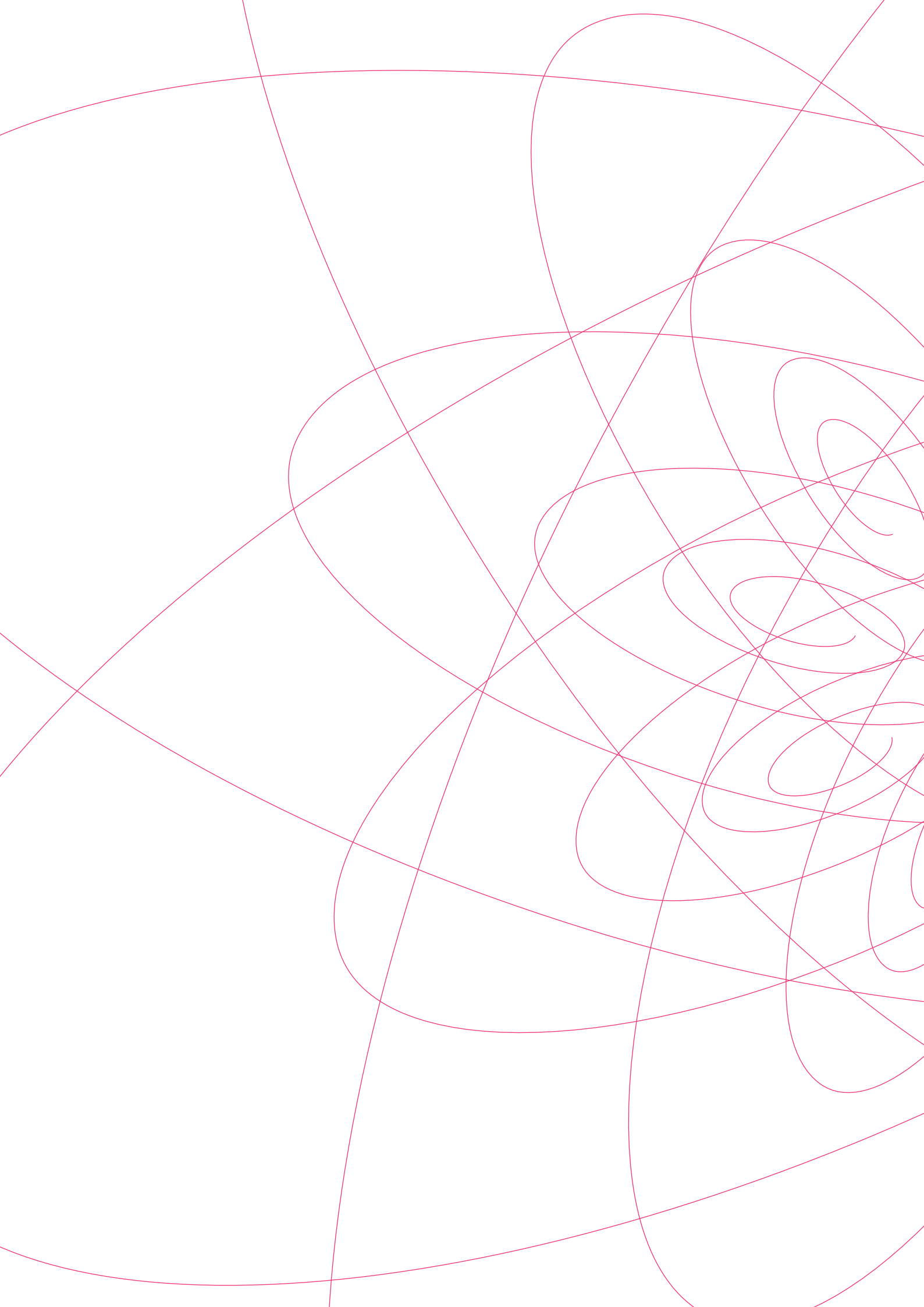
²⁵ Tomēr jāatzīmē, ka Konvencijas 1. panta b) un c) punkts ir apskatīti Konvencijas III nodaļā (Piemērojamie tiesību akti).

²⁶ Kā noteikts Konvencijas 1. panta 2. daļā — skatīt tālāk 3.16. punktu un turpmākos.

- 2.8. 1. panta e) punktā aprakstītais piektais un pēdējais mērķis ir ieviest starp līgumslēdzēju valstu iestādēm **sadarbību**, kas var būt vajadzīga Konvencijas mērķu sasniegšanai. Šo sadarbību paredz Konvencijas V nodaļa, un tā ir aprakstīta šīs rokasgrāmatas **11. nodaļā**.

3

PIEMĒROŠANAS JOMA

A. Kurās valstīs un no kura datuma tiek piemērota 1996. gada konvencija?

53., 57., 58. un 61. pants

- 3.1. 1996. gada Hāgas konvencija par bērnu aizsardzību piemērojama tikai aizsardzības pasākumiem²⁷, kurus līgumslēdzēja valsts veic **pēc** Konvencijas stāšanās spēkā attiecīgajā valstī.²⁸
- 3.2. Konvencijas atzīšanas un izpildes normas (IV nodaļa) piemērojamas tikai aizsardzības pasākumiem, kuri veikti **pēc** konvencijas stāšanās spēkā **starp** līgumslēdzēju valsti, kurā veikts aizsardzības pasākums, un līgumslēdzēju valsti, kurā šis aizsardzības pasākums atzīstams un/vai izpildāms.²⁹
- 3.3. Lai izprastu, vai konkrētā gadījumā ir piemērojama Konvencija, ir svarīgi spēt noteikt:
- vai konkrētajā valstī Konvencija ir stājusies spēkā un kurā datumā; un
 - vai Konvencija ir stājusies spēkā **starp** konkrēto līgumslēdzēju valsti un otru līgumslēdzēju valsti un kurā datumā.
- 3.4. Noteikumi attiecībā uz Konvencijas stāšanos spēkā konkrētā valstī atšķiras atkarībā no tā, vai valsts ir **ratificējusi** Konvenciju vai **pievienojusies** tai.
- Konvencija atvērta **ratificēšanai** tikai tām valstīm, kas bija Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībnieces tās Astoņpadsmitās sesijas laikā, t. i., valstīm, kas bija Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībnieces 1996. gada 19. oktobrī vai pirms šī datuma.³⁰
 - Visas pārējās valstis var **pievienoties** Konvencijai.³¹
- 3.5. Konvencija valstī stājas spēkā šādā kārtībā:
- valstīs, kuras **ratificējušas** Konvenciju, tā stājas spēkā tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc ratifikācijas dokumenta deponēšanas;³²
 - valstīs, kuras **pievienojušas** Konvencijai, tā stājas spēkā tā mēneša pirmajā dienā, kas seko deviņu mēnešu termiņam pēc pieņemšanas dokumenta deponēšanas.³³
- 3.6. Valstīm, kuras **pievienojas** Konvencijai, netiek piemērots gaidīšanas periods pirms Konvencijas stāšanās spēkā, jo pirmo sešu mēnešu laikā pēc pievienošanās visām pārējām līgumslēdzējām valstīm ir iespēja celt iebildumus pret to pievienošanos. Trīs mēnešus pēc šī sešu mēnešu termiņa beigām (t. i., pēc deviņiem mēnešiem) Konvencija stājas spēkā valstī, kura tai pievienojusies. Tomēr šī pievienošanās ir spēkā tikai attiecībā starp valsti, kura pievienojusies, un tām līgumslēdzējām valstīm, kuras nav cēlušas iebildumus pret šo

²⁷ "Uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību vērsti pasākumi" atbilstīgi 1. pantam turpmāk tekstā saukti "aizsardzības pasākumi" vai vienkārši "pasākumi". Konvencijā nav sniegta visaptveroša šādu pasākumu definīcija, skatīt 3. un 4. pantu, kā arī turpmāk **3.14.-3.52.** punktu.

²⁸ 53. panta 1. daļa.

²⁹ 53. panta 2. daļa.

³⁰ 57. pants

³¹ 58. pants Valstis var pievienoties Konvencijai, tiklīdz tā stājusies spēkā atbilstīgi 61. panta 1. daļai. Saskaņā ar 61. panta 1. daļu Konvencija stājās spēkā 2002. gada 1. janvārī pēc Konvencijas trešās ratifikācijas (no Slovākijas puses; Monako un Čehijas Republika bija pirmā un otrā valsts, kas ratificēja Konvenciju). Līdz ar to kopš 2002. gada 1. janvāra jebkura valsts var pievienoties Konvencijai.

³² 61. panta 2. daļas a) punkts.

³³ 61. panta 2. daļas b) punkts.

pievienošanas minētajā sešu mēnešu periodā.³⁴

- 3.7. Valsts, kura ratificē Konvenciju **pēc tam**, kad cita valsts tai ir jau pievienojusies, var celt iebildumus pret šīs valsts pievienošanas Konvencijas ratificēšanas laikā.³⁵ Ja par šādu iebildumu ratificējošā valsts ziņo depozitārijam, Konvencija neskar attiecības starp ratificējušo valsti un valsti, kura iepriekš Konvencijai pievienojusies (izņemot gadījumus un līdz tam brīdim, kad ratificējusi valsts atsauc savu iebildumu³⁶).
- 3.8. Attiecībā uz Konvencijas piemērošanu **starp** līgumslēdzējām valstīm tas nozīmē, ka Konvencija starp līgumslēdzējām valstīm tiks piemērota, kad: 1) tā ir stājusies spēkā **abās** līgumslēdzējās valstīs, un 2) valsts pievienošanās gadījumā — līgumslēdzēja valsts, kurai ir iespēja celt iebildumus pret pievienošanas, nav to izdarījusi.
- 3.9. Gadījumiem, kad tiek celti iebildumi pret pievienošanas, jābūt reti.

Kur meklēt aktuālo informāciju par 1996. gada konvencijas statusu?

1996. gada konvencijas statusa tabulu publicē Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojs, un tā ir pieejama vietnē < www.hcch.net >, sadaļā "Conventions" (Konvencijas), "Convention 34" (Konvencija 34), tālāk "Status Table" (Statusa tabula).

Šajā tabulā ir sniegta aktuālā informācija par 1996. gada konvencijas statusu, tostarp par visām Konvencijas ratifikācijām un pievienošanas Konvencijai, kā arī jebkādiem iebildumiem pret pievienošanas.

³⁴ 58. panta 3. daļa.

³⁵ 58. panta 3. daļa.

³⁶ 1996. gada konvencijā nav skaidri noteiktu normu attiecībā uz iebildumu pret pievienošanas atsaukšanu. Tomēr citu Hāgas konvenciju kontekstā ir pieņemts, ka šāda atsaukšana ir iespējama (skatīt, piemēram, 2009. gada Īpašās komisijas par Hāgas apliecinājuma "Apostille", dokumentu izsniegšanu, pierādījumu iegūšanu un tiesas pieejamību konvenciju praktiskās darbības secinājumu un ieteikumu 67. punktu, teksts ir pieejams vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Apostille", tālāk "Special Commissions" (Īpašās komisijas)).

3.a) piemērs³⁷

Valsts A **pievienojas**³⁸ Konvencijai 2010. gada 18. aprīlī. Valsts B **ratificē**³⁹ Konvenciju 2010. gada 26. augustā. Pēc ratifikācijas valsts B neiebilst pret valsts A pievienošanos.⁴⁰

Konvencija stājās spēkā valstī A 2011. gada 1. februārī.⁴¹ Konvencija stājās spēkā valstī B 2010. gada 1. decembrī.⁴² Konvencija stājas spēkā starp valstīm 2011. gada 1. februārī.

2011. gada 14. februārī valstī B tiek izdots rīkojums par saskarsmes tiesībām.

Tā kā rīkojums ir izdots pēc Konvencijas stāšanās spēkā starp valstīm A un B, ir piemērojamas Konvencijas IV nodaļas normas, un rīkojums likumiskā kārtā tiks atzīts valstī A.⁴³

3.b) piemērs

Valsts C **ratificē** Konvenciju 2009. gada 21. martā; valsts D **pievienojas** Konvencijai 2009. gada 13. aprīlī. Valsts C neceļ iebildumus pret valsts D pievienošanos.

Konvencija stājās spēkā valstī C 2009. gada 1. jūlijā.⁴⁴ Konvencija stājās spēkā valstī D 2010. gada 1. februārī.⁴⁵ Līdz ar to Konvencija stājas spēkā starp valstīm 2010. gada 1. februārī.

Valstī C 2009. gada 5. augustā tiek izsniegts tiesas rīkojums attiecībā uz aizgādības un saskarsmes tiesībām. 2009. gada septembrī viena no pusēm lūdz rīkojumu atzīt un izpildīt valstī D.

Tā kā rīkojums par aizgādības un saskarsmes tiesībām valstī C ir izdots, pirms Konvencija stājusies spēkā valstī D (tādējādi pirms Konvencija stājusies spēkā starp valstīm), Konvencijas atzīšanas un izpildes mehānismi nebūs piemērojami.⁴⁶

Tomēr, ja abas valstis ir 1961. gada Hāgas konvencijas par nepilngadīgo aizsardzību līgumslēdzējas valstis, rīkojumu var atzīt saskaņā ar šo konvenciju.⁴⁷ Ja nē, ir jāpārbauda, vai pastāv kādi reģionālie vai divpusējie nolīgumi starp valstīm C un D attiecībā uz šādu rīkojumu par aizgādības un saskarsmes tiesībām atzīšanu un izpildi. Ja nepastāv arī reģionāli vai divpusēji nolīgumi, valsts D tiesību aktos var būt iekļautas normas, kas var palīdzēt pusēm.⁴⁸

³⁷ Šajā praktiskajā rokasgrāmatā minētajos gadījumu piemēros, kuros ir atsauce uz līgumslēdzējām valstīm, tiek pieņemts, ka Konvencija ir stājusies spēkā starp šīm līgumslēdzējām valstīm pirms attiecīgajiem notikumiem, ja vien nav norādīts citādi.

³⁸ 58. panta 1. daļa.

³⁹ 57. panta 2. daļa.

⁴⁰ 58. panta 3. daļa.

⁴¹ 61. panta 2. daļas b) punkts.

⁴² 61. panta 2. daļas a) punkts.

⁴³ 23. panta 1. daļa (izņemot gadījumus, kad konstatēts kāds no atteikuma iemesliem, un tādā gadījumā no atzīšanas var atteikties, taču tas nav **obligāti** — skatīt 23. panta 2. daļu un turpmāk **10. nodaļu**).

⁴⁴ 61. panta 2. daļas a) punkts.

⁴⁵ 61. panta 2. daļas b) punkts.

⁴⁶ 53. panta 2. daļa.

⁴⁷ 51. pants. Skatīt jo īpaši 1961. gada Hāgas konvencijas par nepilngadīgo aizsardzību 7. pantu. Skatīt arī turpmāk **12.2-12.3.** punktā iekļauto diskusiju par saistību starp šo konvenciju un Hāgas 1961. gada konvenciju. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 169. punkts.

⁴⁸ Turpat, 178. punkts, kurā noteikts, ka "protams, lūguma saņēmēja valsts var vienmēr atzīt agrāk pieņemtos lēmumus, taču, pamatojoties uz saviem tiesību aktiem, nevis Konvenciju".

3.c) piemērs

Valsts E **ratificē** Konvenciju 2007. gada 5. martā. Valsts F **pievienojas** Konvencijai 2008. gada 20. martā. 2008. gada aprīlī valsts E iesniedz ziņojumu depozitārijam par saviem iebildumiem pret valsts F pievienošanos.⁴⁹

Konvencija stājās spēkā valstī E 2007. gada 1. jūlijā.⁵⁰ Konvencija stājās spēkā valstī F 2009. gada 1. janvārī.⁵¹ Tomēr valsts F pievienošanās neietekmēs attiecības starp valstīm E un F sakarā ar valsts E iesniegtajiem iebildumiem.⁵² Šī konvencija nestāsies spēkā starp šīm divām valstīm, izņemot gadījumu un līdz tam brīdim, kad valsts E atsauks savus iebildumus pret valsts F pievienošanos.

2009. gada jūlijā izšķiras neprecēts pāris ar diviem bērniem, kas pastāvīgo uzturas valstī F, taču ir valsts E pilsoņi. Pastāv strīds par to, kur un ar kuru no vecākiem bērniem būtu jādzīvo. Šajā sakarā tēvs uzsāk tiesvedību valstī F. Tā kā Konvencija ir stājusies spēkā valstī F, tai ir jurisdikcija veikt bērnu aizsardzības pasākumus atbilstīgi Konvencijas 5. pantam.⁵³

Māte iesniedz pieteikumu valsts F iestādēm, lūdzot atļauju pārcelties uz valsti E kopā ar bērniem. Valsts F iestādes atļauj mātei pārcelties un piešķir tēvam saskarsmes tiesības ar bērniem.

Pēc mātes un bērnu pārcelšanās rīkojums par saskarsmes tiesībām netiek ievērots. Tēvs lūdz rīkojumu par saskarsmes tiesībām atzīt un izpildīt valstī E.

Lai arī Konvencija ir stājusies spēkā gan valstī E, gan valstī F, tā kā valsts E ir iebildusi pret valsts F pievienošanos Konvencijai, tā nav stājusies spēkā starp abām valstīm. Līdz ar to Konvencijas atzīšanas un izpildes mehānismi šajā gadījumā nebūs piemērojami.⁵⁴

Tomēr, ja abas valstis ir 1961. gada Hāgas konvencijas par nepilngadīgo aizsardzību līgumslēdzējas valstis, rīkojumu var atzīt saskaņā ar šo Konvenciju. Ja nē, ir jāpārbauda, vai pastāv kādi reģionālie vai divpusējie nolīgumi starp valstīm E un F attiecībā uz šādu rīkojumu par aizgādības un saskarsmes tiesībām atzīšanu un izpildi. Ja nepastāv arī reģionāli vai divpusēji nolīgumi, valsts F tiesību aktos var būt iekļautas normas, kas var palīdzēt pusēm.

3.d) piemērs

Valsts G **pievienojas** Konvencijai 2008. gada 13. augustā. Valsts H **ratificē** Konvenciju 2009. gada 30. oktobrī un pēc ratifikācijas iesniedz depozitārijam savus iebildumus pret valsts G pievienošanos.⁵⁵

Konvencija stājās spēkā valstī G 2009. gada 1. jūnijā.⁵⁶ Konvencija stājās spēkā valstī H 2010. gada 1. februārī.⁵⁷ Tomēr Konvencija neietekmēs attiecības starp valstīm G un H arī pēc 2010. gada 1. februāra sakarā ar valsts H celtajiem iebildumiem pret valsts G pievienošanos.⁵⁸ Šī konvencija nestāsies spēkā starp šīm divām valstīm, izņemot gadījumu un līdz tam brīdim, kad valsts H atsauks savus iebildumus pret valsts G pievienošanos.

⁴⁹ 58. panta 3. daļa.

⁵⁰ 61. panta 2. daļas a) punkts.

⁵¹ 61. panta 2. daļas b) punkts.

⁵² 58. panta 3. daļa.

⁵³ Skatīt turpmāk 4. nodaļu.

⁵⁴ 53. panta 2. daļa.

⁵⁵ 58. panta 3. daļa.

⁵⁶ 61. panta 2. daļas b) punkts.

⁵⁷ 61. panta 2. daļas a) punkts.

⁵⁸ 58. panta 3. daļa.

B. Uz kādiem bērniem attiecas 1996. gada konvencija?

2. pants

- 3.10. Konvencija attiecas uz visiem bērniem⁵⁹ no dzimšanas brīža līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.⁶⁰
- 3.11. Atšķirībā no 1980. un 1993. gada Hāgas bērnu konvencijām bērnam nav jābūt **līgumslēdzējas** valsts pastāvīgajam iedzīvotājam, lai uz viņu būtu attiecināma 1996. gada konvencija. Piemēram, bērna pastāvīgā dzīvesvieta var būt **valstī, kas nav līgumslēdzēja** valsts, taču uz šo bērnu var joprojām attiekties 1996. gada konvencijas 6. pants (bērni bēgļi, starptautiski pārvietoti bērni vai bērni, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt), 11. pants (pasākumi, kas veicami steidzamības gadījumā) vai 12. pants (pagaidu pasākumi).⁶¹
- 3.12. Tomēr ir jāatzīmē, ka gadījumos, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir **līgumslēdzējā** valstī, II nodaļā ietvertie jurisdikcijas noteikumi veido pilnīgu un noslēgtu sistēmu, kas līgumslēdzējās valstīs ir piemērojama kā viens veselums. Tādēļ "līgumslēdzējai valstij nav jurisdikcijas pār šādiem bērniem, ja vien šāda jurisdikcija nav paredzēta Konvencijā".⁶²
- 3.13. Turpretī, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta **nav** līgumslēdzējā valstī, līgumslēdzējas valsts iestādes var īstenot jurisdikciju uz Konvencijas noteikumu pamata, kad tas ir iespējams; taču papildus tam nepastāv šķēršļi, kas liegtu iestādēm īstenot jurisdikciju uz savas valsts noteikumu pamata, kas nav Konvencijas noteikumi.⁶³ Šādā gadījumā jurisdikcijas īstenošanai uz Konvencijas noteikumu pamata, kad tas ir iespējams, ir acīmredzamas priekšrocības, jo pasākumu atzīis un īsteno visās pārējās līgumslēdzējās valstīs saskaņā ar Konvencijas IV nodaļas normām.⁶⁴ No otras puses, īstenojot jurisdikciju uz tādu noteikumu pamata, kas nav Konvencijas noteikumi, aizsardzības pasākumiem nav tiesību tikt atzītiem un izpildītiem saskaņā ar Konvenciju.⁶⁵

3.e) piemērs

*Bērns pastāvīgi dzīvo un uzturas valstī X, kas nav līgumslēdzēja valsts. Līgumslēdzējas valsts A iestādes īsteno jurisdikciju, lai veiktu aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, balstoties uz noteikumiem par jurisdikciju, kas nav Konvencijas noteikumi, jo bērns ir valsts A pilsonis. Līgumslēdzējai valstij A ir tiesības tā rīkoties, taču aizsardzības pasākumu nevar atzīt saskaņā ar šo konvenciju citās līgumslēdzējās valstīs.*⁶⁶

⁵⁹ Jāatzīmē, ka Konvencija var attiekties arī gadījumā, kad attiecīgais bērns nav nedz līgumslēdzējas valsts pastāvīgais iedzīvotājs, nedz arī pilsonis, piemēram, saskaņā ar Konvencijas 6. pantu, kas balstīts tikai uz bērna esību līgumslēdzējā valstī. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 17. punkts, un turpmāk **3.11.-3.13.** punktu.

⁶⁰ Personām, kuras ir vismaz 18 gadus vecas un kuras personisko spēju traucējumu vai nepietiekamības dēļ nespēj aizsargāt savas tiesības, tiks piemērota 2000. gada 13. janvāra Hāgas konvencija par pieaugušo starptautisko aizsardzību (turpmāk tekstā "2000. gada Hāgas konvencija par pieaugušo aizsardzību"), ja attiecīgās valstis ir šīs konvencijas līgumslēdzējas valstis. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 15.-16. punkts.

⁶¹ Attiecībā uz 6. pantu skatīt turpmāk **4.13.-4.18. punktu** un sākot no **13.58.** punkta; attiecībā uz 11. un 12. pantu skatīt turpmāk **6.** un **7. nodaļu**.

⁶² Paskaidrojošā ziņojuma 84. punkts. Izņemot, protams, gadījumus, kad piemērojams 52. pants, skatīt turpmāk **12.5.-12.8.** punktu.

⁶³ Paskaidrojošais ziņojums, 39. un 84. punkts.

⁶⁴ Ar nosacījumu, ka ir izpildīti pārējie IV nodaļā ietvertie kritēriji — skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

⁶⁵ 23. panta 2. daļas a) punkts — ja aizsardzības pasākumu veikusi iestāde, kuras jurisdikciju nenosaka kāds no šīs konvencijas pamatojumiem, tas ir pamats atteikties no atzīšanas saskaņā ar šo konvenciju. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 122. punkts.

⁶⁶ 23. panta 2. daļas a) punkts. Skatīt arī turpmāk **13. nodaļu, 13.58.-13.60.** punktu par bērniem, kuri ir bēgļi, starptautiski pārvietoti vai arī bez pastāvīgas dzīvesvietas.

3.f) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo valstī Y, kas nav līgumslēdzēja valsts. Bērns ir nesen ieradies kaimiņos esošajā līgumslēdzējā valstī B sakarā ar valstī Y, kas nav līgumslēdzēja valsts, notiekošo pilsoņu karu. Šī bērna ciematā bijis masveida slaktiņš, un viņš ir kļuvis par bāreni. Līgumslēdzējas valsts B iestādes veic šī bērna aizsardzības pasākumus, pamatojoties uz Konvencijas 6. panta 1. daļu. Šos aizsardzības pasākumus likumiskā kārtā atzīs visas pārējās līgumslēdzējas valstis.⁶⁷

C. Kādus jautājumus aptver 1996. gada konvencija?**3. pants**

- 3.14. Konvencijā ir izklāstīti noteikumi attiecībā uz "pasākumiem bērna personas vai īpašuma aizsardzībai".⁶⁸ Konvencijā nav sniegta precīza definīcija, ko šie "aizsardzības pasākumi" var sevī ietvert. Tomēr 3. pantā ir sniegti šādu aizsardzības pasākumu piemēri. Šis nav izsmēlošs piemēru saraksts.⁶⁹
- 3.15. Tādēļ aizsardzības pasākumi var jo īpaši attiekties uz turpmāk norādītiem jautājumiem.

a) Vecāku atbildības iegūšana, īstenošana, izbeigšanās vai ierobežošana, kā arī tās deleģēšana⁷⁰

- 3.16. Šajā konvencijā termins "vecāku atbildība" ir definēts 1. panta 2. daļā un sevī ietver vecāku varu vai citas līdzīgas atbildības attiecības, kas nosaka vecāku, aizbildņu vai citu likumīgo pārstāvju tiesības, pilnvaras un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai īpašumu.⁷¹ Šī termina plašā definīcija Konvencijā ir apzināta.⁷² Termins vienlaikus ietver sevī atbildību par bērna personu, bērna īpašumu un kopumā bērna juridisko pārstāvību, neskatoties uz attiecīgās tiesību institūcijas nosaukumu.
- 3.17. Attiecībā uz bērna personu 1. panta 2. daļā minētajās "tiesībās un pienākumos" ietvertas vecāku, aizbildņu vai tiesisko pārstāvju tiesības un pienākumi attiecībā uz bērna audzināšanu un attīstību. Šīm tiesībām un pienākumiem var būt saistība, piemēram, ar aizbildnību, izglītību, veselības aprūpes lēmumiem, bērna dzīvesvietas noteikšanu vai bērna personas pārraudzību un jo īpaši ar bērna attiecībām.

⁶⁷ 23. panta 1. daļa. Izņemot gadījumus, kad atbilstīgi 23. panta 2. daļai pastāv iemesls atteikties no atzišanas — skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

⁶⁸ 1. pants.

⁶⁹ Vairāki 3. pantā minētie pasākumi ir sīkāk apskatīti turpmāk **13. nodaļā** par īpašiem tematiem. Jāatzīmē, ka 3. pantā sniegtie piemēri nav stingras kategorijas: aizsardzības pasākumos var tikt iekļauti viens vai vairāki sniegtie piemēri, piemēram, dažās līgumslēdzējās valstīs tiesību aktos bērna nodošana audžuģimenē (3. panta e) punkts) var paredzēt arī vecāku atbildības ierobežošana (3. panta a) punkts). Uz šādu aizsardzības pasākumu acīmredzami attieksies Konvencijas darbības joma. Turklāt atkarībā no līgumslēdzējas valsts tiesību aktos pieejamajiem aizsardzības pasākumiem, ne vienmēr "aizsardzības pasākumus" piemēros oficiāla tiesu iestāde vai administratīvā tiesa: piemēram, publiskas iestādes darbinieks, piemēram, policists vai sociālais darbinieks, var saskaņā ar valsts tiesību aktiem veikt bērna "aizsardzības pasākumu", parasti steidzamības gadījumā. Ja pasākuma funkcija ir aizsargāt bērnu, izņemot gadījumus, kad tas ietilpst 4. pantā paredzētajā kategorijā, pēc būtības tas atbildīs Konvencijas materiālās piemērošanas jomai.

⁷⁰ 3. panta a) punkts.

⁷¹ 1. panta 2. daļa.

⁷² Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 14. punkts. Šo izteicienu iedvesmojis UNCRC 18. pants. Tomēr vairākas deleģācijas uzskatīja, ka vecāku atbildības jēdziens nav pietiekami precīzs, kā rezultātā 1996. gada konvencijas 1. panta 2. daļa ir tikusi papildināta.

- 3.18. Termins "pilnvaras" 1. panta 2. daļā ir konkrētāk saistīts ar bērna pārstāvniecību. Šo pārstāvniecību parasti veic vecāki, taču to pilnībā vai daļēji var īstenot arī trešās personas, piemēram, vecāku nāves, rīcībnespējas, nepiemērotības vai nespējas gadījumā, vai arī gadījumos, kad bērna vecāki viņu ir pametuši, vai kādu citu iemeslu dēļ bērns atrodas pie trešās personas. Šādas "pilnvaras" var tikt īstenotas attiecībā uz bērna personu vai īpašumu.
- 3.19. Šiem jēdzieniem izmantotā terminoloģija dažādās valstīs atšķiras, un daži no piemēriem ir aizbildnība, vecāku vara, *patria potestas*, kā arī tā pati "vecāku atbildība". Arī gadījumos, kad valstu tiesību aktos ir izmantots termins "vecāku atbildība", šī termina interpretācija valstu tiesību aktos ne vienmēr ir vienāda ar tā interpretāciju Konvencijā. Konvencijas terminam ir jābūt neatkarīgai nozīmei Konvencijas izpratnē.
- 3.20. Saskaņā ar valsts tiesību aktiem personas var iegūt vecāku atbildību dažādos veidos. Bieži vien vecāku atbildības turētājus identificē likumiskā kārtā: piemēram, vairākās valstīs vecāku atbildību piešķir likumiskā kārtā precētiem vecākiem viņu bērna piedzimšanas brīdī, un dažās valstīs tā tiek attiecināta, piemēram, uz kopā dzīvojošiem, bet neprecētiem vecākiem. Dažās valstīs vecāku atbildības turētāju iespējams identificēt, veicot noteiktu darbību, piemēram, neprecētam tēvam atzīstot savu bērnu, bērna vecākiem vēlāk apprecoties vai arī noslēdzot vecāku vienošanos. Vecāku atbildību var noteikt arī ar tiesu vai pārvaldes iestādes lēmumu. 3. panta a) punktā minētais termins vecāku atbildības "piešķiršana" aptver visus šos vecāku atbildības iegūšanas veidus.
- 3.21. Vecāku tiesību īstenošana, izbeigšana, ierobežošana un deleģēšana dažādu valstu tiesību aktos var būt atšķirīga. 3. panta plašā piemērošanas joma nodrošina visu šādu veidu iekļaušanu šajā normā un tādējādi arī Konvencijas darbības jomā.

3.g) piemērs

Līgumslēdzējas valsts A tiesību aktos noteikts, ka gadījumā, kad vecāks testamentārā pēdējās gribas rīkojumā norāda personu, kurai saskaņā ar šī vecāka vēlmi viņa nāves gadījumā būtu jā rūpējas par bērna personu un īpašumu, tad šī pēdējās gribas rīkojuma izpildes rezultātā tiek piešķirta vecāku atbildība. Šāda vecāku atbildības piešķiršana ietilpst Konvencijas darbības jomā.⁷³

3.h) piemērs

Smagas nevērības un vardarbības pret bērnu rezultātā līgumslēdzējas valsts B iestādes veic pasākumus, lai izņemtu bērnu no vecāku aprūpes un izbeigtu viņu vecāku atbildības tiesības. Šāda vecāku atbildības izbeigšana ietilpst Konvencijas darbības jomā.⁷⁴

- b) Aizbildnības tiesības, tostarp tiesības, kas saistītas ar bērna aprūpi, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu, kā arī tiesības satikties ar bērnu, tostarp tiesības noteiktu laiku aprūpēt bērnu vietā, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta⁷⁵**

- 3.22. Šajā sadaļā ir iekļauti visi pasākumi, kas saistīti ar bērna aprūpi, audzināšanu, saskarsmi vai saziņu ar bērnu. Šādi pasākumi var noteikt, ar kuru no vecākiem vai citu personu bērnam ir jādzīvo un kādā veidā tiek organizēta saskarsme ar

⁷³

3. panta a) punkts.

⁷⁴

Turpat. Dažās līgumslēdzējās valstīs ir iespējams, ka vardarbības/nevērības gadījumā bērnu var nošķirt no vecāka(-iem) vai aizbildņa(-iem), tomēr saglabājot vecāka(-u) vai aizbildņa(-u) atbildību ar noteiktiem ierobežojumiem. Šāda vecāku atbildības "ierobežošana" ietilpst Konvencijas darbības jomā (3. panta a) punkts).

⁷⁵

3. panta b) punkts.

vecāku, ar kuru bērns nedzīvo kopā, vai citu personu. Šādi pasākumi ietilpst Konvencijas darbības jomā, neskatoties uz to, kā tie tiek nosaukti valstu tiesību aktos.⁷⁶ Ciktāl 3. panta b) punktā ir definētas "tiesības satikties" un "aizbildnības tiesības", to formulējumā ir atkārtots 1980. gada konvencijas 5. panta b) punktā ietvertais formulējums. Šāda rīcība ir apzināta, un terminu "tiesības satikties" un "aizbildnības tiesības" interpretācijā ir jāievēro konsekvence, lai nodrošinātu, ka šīs divas konvencijas viena otru papildina.⁷⁷

c) Aprūpe, uzraudzība un līdzīgi tiesiskie režīmi⁷⁸

- 3.23. Šie tiesiskie režīmi ir aizsardzības, pārstāvniecības un palīdzības sistēmas, kuras nodibinātas bērna labā gadījumā, kad bērna vecāki ir miruši vai arī vairs nav tiesīgi bērnu pārstāvēt.⁷⁹

d) Tādu personu vai iestāžu iecelšana un funkcijas, kuras ir atbildīgas par bērna personu vai īpašumu, pārstāv bērnu vai palīdz viņam⁸⁰

- 3.24. Papildus vecākam vai aizbildnim šeit minētā "persona vai iestāde" var būt arī aizbildnis *ad litem* vai arī bērna pārstāvis, vai persona, kura atbild par bērnu noteiktos apstākļos (piemēram, "skola vai persona, kura vada brīvdienu kūrortu un tiek lūgta pieņemt medicīniska rakstura lēmumu [par bērnu] tā likumīgā pārstāvja prombūtnes laikā"⁸¹).

e) Bērna ievietošana audžuģimenē vai aprūpes iestādē, vai aprūpe, ko nodrošina kafala vai līdzīga iestāde⁸²

- 3.25. Šajā punktā ir atsauce uz alternatīvu aprūpi, kas var tikt nodrošināta bērniem.⁸³ Tā parasti ir piemērojama gadījumos, kad bērns ir kļuvis par bāreni vai arī vecāki nespēj rūpēties par bērnu.⁸⁴

⁷⁶ Skatīt arī paskaidrojošā ziņojuma 20. punktu, kurā teikts: "Konvencijā nav iespējams izmantot izteiksmes līdzekļus, kas atbilstu visu pārstāvēto valstu lingvistiskajām īpatnībām."

⁷⁷ Skatīt turpmāk **13. nodaļu, 13.15.-13.30.** punktu par saskarsmi/saziņu. Skatīt arī Starptautisko bērnu nolaupīšanas datubāzi (INCADAT) vietnē < www.incadat.com >, kurā pieejami vadošie judikatūras materiāli par šo terminu interpretāciju saskaņā ar 1980. gada konvenciju. Šiem terminiem ir autonoma nozīme, un tie interpretējami neatkarīgi no jebkādiem valstu tiesību ierobežojumiem.

⁷⁸ 3. panta c) punkts.

⁷⁹ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 21. punkts.

⁸⁰ 3. panta d) punkts.

⁸¹ Paskaidrojošā ziņojuma 22. punkts.

⁸² 3. panta e) punkts. Skatīt turpmāk arī **11. nodaļu, 11.13.-11.17.** punkts, un **13. nodaļu, 13.31.-13.42.** punkts, par Konvencijas 33. pantu, kas piemērojams "ja iestāde, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, apsver bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē, vai uz aprūpi, kuru nodrošina *kafala* vai līdzīga iestāde, un ja šāda ievietošana vai aprūpes nodrošināšana norisināsies citā līgumslēdzējā valstī [..]".

⁸³ Attiecībā uz aizsardzības pasākumu veikšanu saistībā ar alternatīvas aprūpes nodrošināšanu bērniem skatiet "Bērnu alternatīvās aprūpes vadlīnijas", kuras oficiāli atzītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 2010. gada 24. februāra Rezolūcijā A/RES/64/142 (pieejama vietnē < http://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf >). Vadlīnijās ir noteikti "vēlamie politikas un prakses virzieni" saistībā ar bērnu alternatīvo aprūpi "nolūkā veicināt bērnu tiesību konvencijas un citu starptautisko instrumentu attiecīgo normu, kas skar bērnu, kuriem liegta vecāku aprūpe vai kuri ir pakļauti riskam to zaudēt, aizsardzību un labklājību, īstenošanu [..]" (skatīt Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas preambulu). Vadlīnijās ir iekļauta īpaša nodaļa "Aprūpes nodrošināšana bērniem ārpus to pastāvīgās dzīvesvietas valsts" (VIII nodaļa). Šajā nodaļā sniegts ieteikums valstīm ratificēt 1996. gada konvenciju vai pievienoties tai, "lai nodrošinātu atbilstīgu starptautisko sadarbību un bērnu aizsardzību šādās situācijās" (138. punkts).

⁸⁴ Interpretējot līdzīgas Briseles II a regulas normas, Eiropas Savienības Tiesa ir konstatējusi, ka gan lēmums izņemt bērnu no sākotnējās ģimenes, gan lēmums to ievietot audžuģimenes aprūpē ietilpst regulas darbības jomā (skatīt lietu C-435/06, 2007. gada 27. novembris [2007] ECR I10141, un

- 3.26. Jāatzīmē, ka šis punkts neattiecas uz adopciju vai adopcijas sagatavošanas pasākumiem, tostarp bērna nodošanu adopcijai.⁸⁵ Šie pasākumi 4. pantā ir skaidri izslēgti no Konvencijas darbības jomas.⁸⁶
- 3.27. *Kafala* sistēma dažās valstīs ir plaši izmantota kā aprūpes forma bērniem, kuru vecāki nevar par viņiem parūpēties. *Kafala* sistēmas ietvaros par bērniem rūpējas jaunas ģimenes vai radnieki, taču tiesiskā saite ar bioloģiskajiem vecākiem parasti netiek sarauta.⁸⁷ *Kafala* var tikt īstenota pāri robežām, bet, tā kā tā neietver adopciju, tā neietilpst 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju darbības jomā. Tomēr tur, kur to izmanto, *kafala* sistēma acīmredzami ir bērna aizsardzības pasākums un tādējādi skaidri ietilpst 1996. gada konvencijas darbības jomā.⁸⁸
- 3.28. Ja iestāde, kurai saskaņā ar Konvencijas 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, apsver veikt aizsardzības pasākumu 3. panta e) punkta ietvaros (t. i., pasākumu attiecībā uz bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai uz aprūpi, ko nodrošina *kafala* vai līdzīga iestāde) un šāda ievietošana vai aprūpes nodrošināšana noritēs citā līgumslēdzējā valstī, saskaņā ar 1996. gada konvencijas 33. pantu rodas noteikti pienākumi. Šis jautājums, kā arī jautājums par precīzu aizsardzības pasākumu, kuri "iedarbina" 33. pantā ietvertos pienākumus, piemērošanas jomu, ir apskatīts turpmāk **11. un 13. nodaļā**.⁸⁹

f) Publisku iestāžu pārraudzība attiecībā uz to, kā par bērnu atbildīgās personas īsteno aprūpi⁹⁰

- 3.29. Šī kategorija atzīst, ka publisko iestāžu iesaiste bērna aprūpē ne vienmēr aprobežojas ar bērna ievietošanu alternatīvās aprūpes vidē. Publiskai iestādei var arī būt nozīme bērna aprūpes pārraudzībā paša bērna ģimenē vai arī citā vidē. Šādi pasākumi precīzi atbilst Konvencijas darbības jomai, jo tie acīmredzami ir vērsti uz bērna personas aizsardzību.

g) Bērna īpašuma pārvaldīšana, saglabāšana vai atsavināšana⁹¹

- 3.30. Šajā kategorijā ietilpst visi pasākumi, kas vērsti uz bērna īpašuma aizsardzību.⁹² Šajos pasākumos var ietilpt, piemēram, aizbildņa *ad litem* nozīmēšana, lai aizsargātu bērna intereses attiecībā uz noteiktu īpašumu konkrētas nepabeigtas tiesvedības kontekstā.
- 3.31. Tomēr jāatzīmē, ka Konvencija neskar īpašumtiesību sistēmas. Tādējādi Konvencija neattiecas uz materiālajām tiesību normām attiecībā uz īpašumu, piemēram, ar īpašumtiesībām saistītiem strīdiem.

turpmāk lietu C-523/07, 2009. gada 2. aprīlis [2009] ECR I-0000).

⁸⁵ Skatīt turpmāk **3.38.** punktu par vārda "ievietošana" nozīmi šajā kontekstā.

⁸⁶ Skatīt turpmāk, sākot no **3.32.** punkta, par Konvencijas 4. punktu un **3.38.-3.39.** punktu par adopciju. Skatīt arī turpmāk īpašu sadaļu par adopciju **13. nodaļā 13.43.-13.45.** punktu. Visbeidzot, skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 28. punkts.

⁸⁷ Tomēr *kafala* sistēmu reglamentējošie noteikumi atšķiras dažādās valstīs, kurā tā tiek praktizēta.

⁸⁸ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 23. punkts.

⁸⁹ Skatīt turpmāk **11.13.-11.17.** un **13.31.-13.42.** punktu.

⁹⁰ 3. panta f) punkts.

⁹¹ 3. pants g) punkts.

⁹² Konvencijas piemērošana pasākumi, kas vērsti uz bērna īpašuma aizsardzību turpmāk apskatīti **13.70.-13.74.** punktā.

D. Kādus jautājumus neaptver 1996. gada konvencija?

4. pants

- 3.32. Noteikti pasākumi ir skaidri izslēgti no Konvencijas darbības jomas. Šis saraksts ir izsmeļošs, un jebkādi pasākumi, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību, kuri nav šajā sarakstā, var atbilst Konvencijas piemērošanas jomai.

a) *Vecāku un bērnu attiecību nodibināšana vai apstrīdēšana*⁹³

- 3.33. Šī norma izslēdz no Konvencijas darbības jomas pasākumus, kas skar konkrēta bērna vai bērnu izcelšanās noteikšanu vai apstrīdēšanu. Tādēļ gadījumos, kad līgumslēdzējas valsts iestādēs tiek saņemts pieteikums konkrēta bērna izcelšanās noteikšanai vai apstrīdēšanai, tām ir jāvadās pēc noteikumiem ārpus šīs konvencijas, lai izvērtētu, vai tām ir jurisdikcija. Līdzīgi arī piemērojamos tiesību aktus un ārvalstu lēmumu atzīšanu šajā jautājumā reglamentē ārpus šīs konvencijas esoši noteikumi.

- 3.34. Tāpat tiek izslēgts jautājums, vai vecāku-bērnu attiecību pusēm, t. i., bērnam un vecākam(-iem), ja nepilngadīgs(-ie), nepieciešama likumīgo pārstāvju atļauja, lai šīs attiecības atzītu. Ārpus Konvencijas esoši valsts noteikumi sniedz atbildes arī uz šādiem jautājumiem:

- vai bērnam, kurš ir atzīts, ir jāsniedz piekrišana šāda atzīšanai un vai šim nolūkam līdz zināmam vecumam ir nepieciešama pārstāvniecība;
- vai ir nepieciešams nozīmēt aizbildni *ad litem*, lai bērnu pārstāvētu vai tam palīdzētu tiesas prāvā, kas skar vecāku-bērnu attiecības;
- vai nepieciešams pārstāvēt bērna nepilngadīgo māti saistībā ar jebkādiem apgalvojumiem par atzīšanu vai piekrišanu, vai jebkādu tiesvedību saistībā ar bērna statusu.⁹⁴

Tomēr jautājums par attiecīgā bērna likumīgā pārstāvja **identitāti** un to, vai, piemēram, šī persona tiek nozīmēta likumiskā kārtā, vai arī nepieciešama iestādes iejaukšanās, atbilst Konvencijas darbības jomai.⁹⁵

- 3.35. Konvencijas 4. panta a) punktā minētais izņēmums attiecas arī uz starptautiska nolīguma par bērna iznēsāšanu, ko veic surogātmāte, rezultātā dzimuša bērna statusu.
- 3.36. Pārējās Hāgas konvencijās netiek skarts jautājums par vecāku-bērnu attiecību noteikšanu vai apstrīdēšanu (izņemot nelielu punktu 2007. gada Hāgas bērnu uzturlīdzekļu konvencijā⁹⁶, kas attiecas uz uzturēšanas tiesvedības kontekstā izrietošu izcelšanās jautājumu).
- 3.37. Ar šo normu tiek izslēgts arī jautājums par to, vai bērna atzīšana par likumīgu, piemēram, turpmākajā laulībā vai ar brīvprātīgu atzīšanu, ietekmē bērna statusu.

⁹³ 4. panta a) punkts.

⁹⁴ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 27. punkts.

⁹⁵ Skatīt iepriekš **3.24.** punktu par 3. panta d) punktu.

⁹⁶ 2007. gada 23. novembra Hāgas konvencija par bērniem un citiem ģimenes locekļiem paredzētu uzturlīdzekļu starptautisko piedziņu — skatīt 6. panta 2. daļas h) punktu un 10. panta 1. daļas c) punktu. Skatīt arī 2007. gada 23. novembra Protokola par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem 1. pantu, kā arī 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencijas par likumu, kas piemērojams uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumam 2. pantu un 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencijas par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu jomā 3. pantu.

b) Lēmumi par adopciju, adopcijas sagatavošanas pasākumi vai adopcijas anulēšana vai atcelšana⁹⁷

- 3.38. Šis izņēmums ir ļoti plašs un piemērojams visiem adopcijas procesa aspektiem, tostarp bērna nodošanai adopcijā.⁹⁸ Jāatzīmē, ka vārds "nodošana" šajā kontekstā norāda uz publiskās iestādes iejaukšanos un nenozīmē mazāk oficiālus bērna aprūpes pasākumus.
- 3.39. Tomēr pēc tam, kad adopcija ir notikusi, šīs konvencijas izpratnē nav atšķirības starp adoptētajiem un pārējiem bērniem. Konvencijas noteikumi tiks piemēroti visiem aizsardzības pasākumiem, kas vērsti uz bērna personu un īpašumu, tieši tāpat, kā tie tiek piemēroti visiem pārējiem bērniem.

c) Bērnu uzvārdi un vārdi⁹⁹

- 3.40. Pasākumi, kas attiecas uz bērna vārdiem un uzvārdiem, neatbilst Konvencijas darbības jomai, jo tie netiek uzskatīti par jautājumiem, kas saistīti ar bērna aizsardzību.¹⁰⁰

d) Emancipācija jeb atbrīvošana no vecāku atbildības¹⁰¹

- 3.41. Emancipācija ir nepilngadīgās personas atbrīvošana no viņa vai viņas vecāku vai aizbildņu kontroles. Emancipācija var izrietēt no tiesību aktiem, piemēram, stājoties laulībā, vai arī no kompetentās iestādes lēmuma. Emancipācijas mērķis ir atbrīvot bērnu no vecāku varas pretēji aizsardzības pasākuma nolūkiem. Tādējādi ir izskaidrojama tās izslēgšana no Konvencijas darbības jomas.

e) Pienākums uzturēt¹⁰²

- 3.42. Uzturēšanas pienākums ir aplūkots virknē dažādu starptautisko konvenciju, no kurām nesenākā ir 2007. gada Hāgas bērnu uzturlīdzekļu konvencija un tās Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem.

f) Trasti un mantošana¹⁰³

- 3.43. Starptautisko privāttiesību jautājumi par trastiem ir aplūkoti jau 1985. gada 1. jūlija Hāgas konvencijā par tiesību aktiem, kas piemērojami trastiem un to atzīšanai.
- 3.44. Mantošanas jautājumi apskatīti 1989. gada 1. augusta Hāgas konvencijā par mirušas personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām.

⁹⁷ 4. panta b) punkts.

⁹⁸ Skatīt turpmāk **13.43.-13.45.** punktu par adopciju.

⁹⁹ 4. panta c) punkts.

¹⁰⁰ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 29. punkts.

¹⁰¹ 4. panta d) punkts.

¹⁰² 4. panta e) punkts.

¹⁰³ 4. panta f) punkts.

g) Sociālā drošība¹⁰⁴

- 3.45. Sociālo nodrošinājumu maksā iestādes, kuras tiek noteiktas, balstoties uz piesaistes kritērijiem, piemēram, personas(-u) ar sociālo apdrošināšanu darba vietu vai pastāvīgo dzīvesvietu. Šie piesaistes kritēriji ne vienmēr sakrīt ar bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Tādēļ tika uzskatīts, ka Konvencijas noteikumi "būtu slikti piemēroti" šādiem pasākumiem.¹⁰⁵

h) Vispārējie publiskie pasākumi izglītības vai veselības jomā¹⁰⁶

- 3.46. Ne visi ar veselību un izglītību saistītie jautājumi ir izslēgti no Konvencijas darbības jomas. Ir izslēgti tikai **vispārīga rakstura publiskie** pasākumi, piemēram, pasākumi, kuri pieprasa skolas apmeklējumu vai nodrošina vakcinācijas programmas.¹⁰⁷
- 3.47. Turpretim "konkrēta bērna ievietošana konkrētā skolā vai lēmums pakļaut šo bērnu ķirurģiskai operācijai, piemēram, ir jautājumi, kas atbilst šīs konvencijas darbības jomai".¹⁰⁸

i) Pasākumi, ko veic saistībā ar bērnu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem¹⁰⁹

- 3.48. Paskaidrojošajā ziņojumā norādīts, ka šis izņēmums ļauj līgumslēdzējām valstīm veikt atbilstošus pasākumus, soda vai izglītojošus, atbildot uz bērnu izdarītiem sodāmiem vai noziedzīgiem nodarījumiem, atbrīvojot no nepieciešamības pārliecināties par savu jurisdikciju saskaņā ar Konvenciju.¹¹⁰ Tālāk ir norādīts, ka, lai šis izņēmums tiktu piemērots, pret bērnu nav jābūt obligāti uzsāktam kriminālprocesam (jo bieži saskaņā ar valsts kriminālprocesa tiesību aktiem pret bērniem, kuri jaunāki par noteiktu vecumu, nav iespējams uzsākt kriminālprocesu). Tieši pretēji, atbilstīgi šī izņēmuma nosacījumiem bērna izdarītajai darbībai ir jābūt kvalificējamai kā noziedzīgam nodarījumam saskaņā ar valsts krimināllikumu, ja to būtu izdarījusi persona, kura sasniegusi kriminālatbildības iestāšanās vecumu. Šajā konvencijā nav skarti jautājumi par jurisdikciju pasākumu veikšanai, atbildot uz šādām darbībām, un šis ir katras valsts iekšējo tiesību aktu jautājumus.
- 3.49. Tomēr jāatzīmē, ka šāda 4. panta i) punkta interpretācija tiek apstrīdēta. Saskaņā ar citu interpretāciju 4. panta i) punktā minētajam izņēmumam būtu jāattiecas tikai uz pasākumiem, kas tiek veikti pret bērnu īstenota kriminālprocesa rezultātā **vai saskaņā ar likumā noteiktajām normām par sodāmiem vai noziedzīgiem nodarījumiem**. Saskaņā ar šo uzskatu, ja bērns izdara darbību, kas saskaņā ar vietējiem tiesību aktiem ir uzskatāms par noziedzīgu nodarījumu, bet valsts, vienīgi vai papildus soda pasākumiem, piemēro bērnu aizsardzības pasākumus (piemēram, pusaudzim, kurš iesaistīts prostitūcijā/sutenerismā, drīzāk piemērojama bērna aizsardzības procedūra nevis kriminālprocess), jebkurš pasākums, kas tiek veikts saskaņā ar bērnu aizsardzības tiesību aktiem, atbilst šīs konvencijas darbības jomai.

¹⁰⁴ 4. pants g) punkts.

¹⁰⁵ Paskaidrojošā ziņojuma 33. punkts.

¹⁰⁶ 4. panta h) punkts.

¹⁰⁷ Paskaidrojošais ziņojums, 34. punkts.

¹⁰⁸ Turpat.

¹⁰⁹ 4. panta i) punkts

¹¹⁰ Paskaidrojošais ziņojums, 35. punkts.

3.50. Šajā jautājumā vēl nav iedibinātas prakses.¹¹¹

3.51. Pasākumi, kas veikti, atbildot uz sliktu uzvedību, kas nav noziedzīga, piemēram, aizbēgšanu vai atteikšanos apmeklēt skolu, atbilst šai konvencijai.¹¹²

j) Lēmumi par patvēruma tiesībām un imigrāciju¹¹³

3.52. Lēmumi par patvēruma tiesībām un imigrāciju ir izslēgti no Konvencijas darbības jomas, jo "šie lēmumi izriet no valstu suverēnās varas".¹¹⁴ Tomēr ir izslēgti tikai regulatīvi lēmumi šajos jautājumos. Citiem vārdiem sakot, jautājums par to, vai patvērums vai uzturēšanās atļauja tiks piešķirta vai atteikta, ir izslēgts no Konvencijas darbības jomas. Tomēr pasākumi attiecībā uz bērnu, kurš pieprasa patvērumu vai uzturēšanās atļauju, aizsardzību un/vai pārstāvniecību atbilst Konvencijas darbības jomai.¹¹⁵

¹¹¹ Attiecībā uz Briseles II a regulas 1. panta 3. punkta g) apakšpunktu, ar kuru izslēdz no Regulas darbības jomas "pasākumus, ko veic saistībā ar bērnu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem", skatīt *Health Service Executive v. S.C., A.C.* (Lieta C-92/12, 2012. gada 26. aprīlis), kurā Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka "[bērna] ievietošana [drošā aprūpes iestādē], kas saistīta ar brīvības atņemšanu, ietilpst Regulas piemērošanas jomā, ja šī ievietošana ir noteikta, lai aizsargātu bērnu, nevis viņu sodītu" (skatīt 65. punktu; skatīt arī 66. punktu).

¹¹² Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 35. punkts.

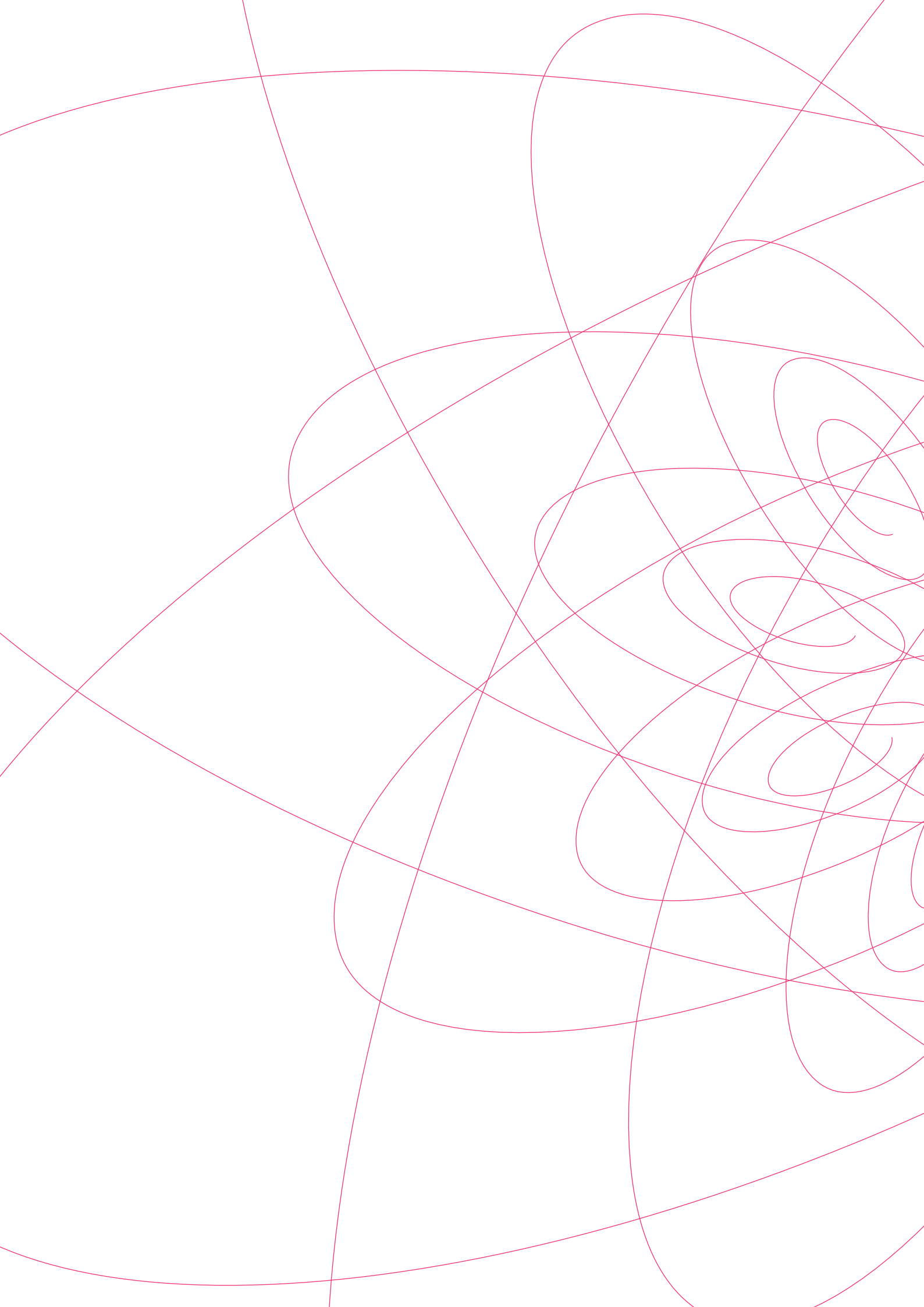
¹¹³ 4. panta j) punkts.

¹¹⁴ Paskaidrojošais ziņojums, 36. punkts.

¹¹⁵ Turpat.

4

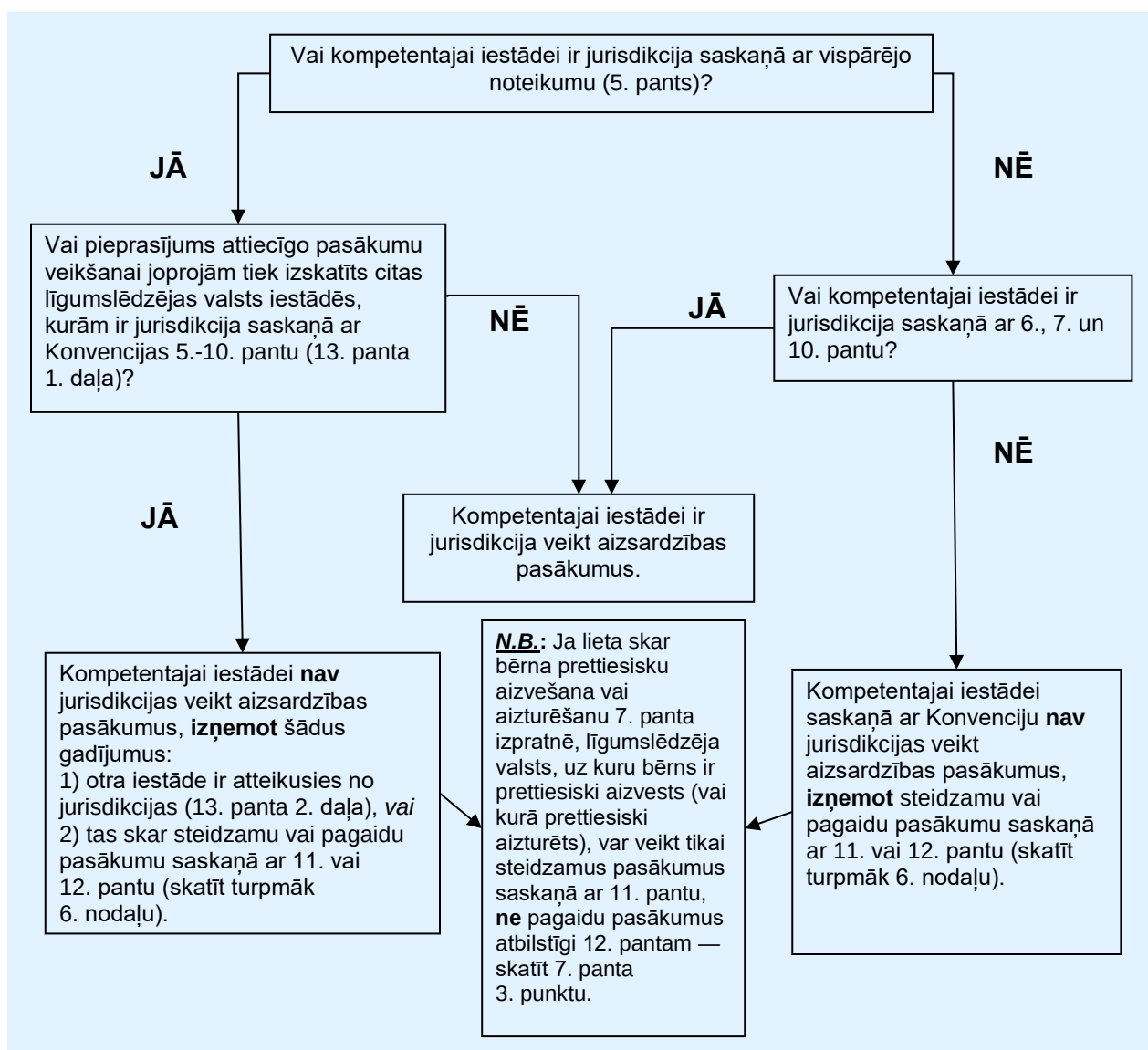
*JURISDIKCIJA AIZSARDZĪBAS
PASĀKUMU VEIKŠANAI*

A. Kādos gadījumos līgumslēdzējas valsts iestādēm ir jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai?

5. līdz 14. pants

- 4.1. Noteikumi par jurisdikciju ir izklāstīti Konvencijas 5. līdz 14. pantā. Konvencijā ir noteikta līgumslēdzēja valsts, kuras iestādēm ir jurisdikcija, taču nav noteikta attiecīgajā līgumslēdzējā valstī kompetentā iestāde. Šis ir valsts procesuālo tiesību jautājums.
- 4.2. Kad līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei tiek iesniegts pieteikums par pasākumiem, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību, ir jāveic šāda analīze, lai noteiktu, vai šai kompetentajai iestādei ir jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai:¹¹⁶

- 4.3. Jāatzīmē, ka iepriekš minētā shēma neskar jurisdikcijas nodošanas normas (Konvencijas 8. un 9. pants); tās var arī nodrošināt līgumslēdzējai valstij metodi jurisdikcijas iegūšanai attiecībā uz pieteikumu par pasākumiem, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību (skatīt turpmāk **5. nodaļu**).

B. Vispārīgais noteikums: bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes

5. pants

- 4.4. Konvencijas pamatnoteikums attiecībā uz jurisdikciju nosaka, ka aizsardzības pasākumus saistībā ar bērnu jāveic bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts tiesu/pārvaldes iestādēm.

a) "Pastāvīgās dzīvesvietas" nozīme

- 4.5. "Pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens — kopīgais galvenais piesaistes faktors visās mūsdienu Hāgas bērnu konvencijās, nav definēts Konvencijā, bet attiecīgajām iestādēm tas jānosaka katrā individuālā gadījumā, balstoties uz faktiskajiem apstākļiem. Tas ir autonomš jēdziens un interpretējams drīzāk kontekstā ar Konvencijas mērķiem, nevis saskaņā ar iekšzemes tiesību aktu ierobežojumiem.
- 4.6. 1980. gada konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem līgumslēdzējās valstīs ir liels skaits lietu, kas skar bērnu pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu.¹¹⁷ Tomēr ir jāatceras, ka, tā kā pastāvīgā dzīvesvieta ir faktiskajos apstākļos balstīts jēdziens, var būt jāņem vērā dažādi apsvērumi, šīs konvencijas nolūkiem nosakot bērna pastāvīgo dzīvesvietu.
- 4.7. "Pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens detalizēti apskatīts šīs rokasgrāmatas **13. nodaļā**.¹¹⁸

b) Kas notiek, ja mainās bērna "pastāvīgā dzīvesvieta"?

- 4.8. Jurisdikcija seko pastāvīgajai dzīvesvietai un, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās, pārceļoties uz kādu citu līgumslēdzēju valsti, tad jurisdikcija ir tās valsts iestādēm, kurā ir jaunā pastāvīgā dzīvesvieta.¹¹⁹
- 4.9. Lai gan Konvencijā nav sniegts "jurisdikcijas turpināšanās" jēdziens, jāatceras, ka bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņa neizbeidz jau veiktos pasākumus.¹²⁰ Šie pasākumi saglabājas spēkā līdz brīdim, kad bērna jaunās pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes veic citus atbilstošus pasākumus, ja tādi ir nepieciešami.
- 4.10. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās no vienas līgumslēdzējas valsts uz citu laikā, kad pirmās līgumslēdzējas valsts iestādēm ir iesniegts pieprasījums par aizsardzības pasākumiem (t. i., laikā, kad turpinās tiesvedība), saskaņā ar paskaidrojošo ziņojumu *perpetuatio fori* princips nav piemērojams un tādējādi jurisdikcija pāries bērna jaunās pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādēm.¹²¹ Kad tas notiek, var tikt apsvērta jurisdikcijas nodošanas normu

¹¹⁷ Dažus no šiem lēmumiem var apskatīt INCADAT vietnē (< www.incadat.com >).

¹¹⁸ Skatīt turpmāk **13.83-13.87.** punktu.

¹¹⁹ 5. panta 2. daļa.

¹²⁰ 14. pants. Sīkāk pasākumu turpināšanās apspriesta turpmāk **8. nodaļā**.

¹²¹ Paskaidrojošais ziņojums, 42. punkts Ņemiet vērā, ka Briseles II a regulā tika panākts cits risinājums,

izmantošana (skatīt turpmāk **5. nodaļu**).

- 4.11. *Perpetuatio fori* princips nav piemērojams arī tad, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās no līgumslēdzējas valsts uz valsti, kas **nav līgumslēdzēja valsts**, kamēr noris tiesvedība par aizsardzības pasākumiem.¹²² Tomēr Konvencijas 5. pants vairs nebūs piemērojams brīdī, kad mainās bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Tādējādi nepastāv šķēršļi līgumslēdzējas valsts iestādēm saglabāt jurisdikciju atbilstīgi noteikumiem, kas nav Konvencijas noteikumi (t. i., ārpus Konvencijas darbības jomas).¹²³ Tomēr svarīgi atcerēties, ka šajā scenārijā citām līgumslēdzējām valstīm nebūs atzīt šīs iestādes veiktus pasākumus atbilstīgi Konvencijai.¹²⁴

C. Izņēmumi no vispārējā noteikuma

- 4.12. 6., 7. un 10. pantā izklāstīti izņēmumi no vispārējā noteikuma, t. i., gadījumi, kad jurisdikcija var būt tādas līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurā nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

a) *Bēgļu bērni vai starptautiski pārvietoti bērni* **6. pants**

- 4.13. Jurisdikcija gadījumos, kas attiecas uz bēgļu bērniem vai bērniem, kas starptautiski pārvietoti viņu valstī notiekošo nemieru dēļ, izriet no bērnu atrašanās līgumslēdzējā valstī. Frāzes "starptautiski pārvietoti bērni" izmantojums ir paredzēts pietiekami plašs, lai pārsniegtu atsevišķu valstu ierobežojumus "bēgļa" definīcijā.¹²⁵
- 4.14. Bērni, uz kuriem attiecas šī sadaļa, ir tie, kuri pametuši savas valstis apstākļu dēļ, kādi tajās radušies, un kuriem ir vai nav pavadonis un kuriem īslaicīgi vai pastāvīgi ir vai nav liegta vecāku aprūpe.
- 4.15. Šo izņēmumu nav paredzēts piemērot citiem bērniem, kuri ir starptautiski pārvietoti, piemēram, bēguļojošiem vai pamestiem bērniem. Šādos gadījumos ir jāpiemēro citi Konvencijā paredzētie risinājumi.¹²⁶

skatīt 8. pantu: "**Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī** brīdī, kad tiesā iesniegta prasība" (pievienots uzsvars).

¹²² Skatīt paskaidrojošo ziņojumu, 42. punkts.

¹²³ *Turpat*. Tomēr jāatzīmē, ka šādā gadījumā bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējai valstij joprojām var būt iespēja veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu **saskaņā ar Konvenciju**, ja piemērojams, piemēram, Konvencijas 11. vai 12. pants (skatīt turpmāk **6. un 7. nodaļu**). Skatīt arī iepriekš **3.13.** punktu.

¹²⁴ Paskaidrojošais ziņojums, 42. punkts. Skatīt arī iepriekš **3.11.-3.13.** punktu.

¹²⁵ Sīkāk apskatīts turpmāk **13. nodaļas 13.58.-13.60.** punktā.

¹²⁶ Sīkāk apskatīts turpmāk **13. nodaļas 13.61.-13.64.** punktā. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 44. punkts.

4.a) piemērs

Divi bērni, 6 un 8 gadus veci, pamet līgumslēdzēju valsti A, kurā notiek pilsoņu karš, kopā ar savu 18 gadus veco tanti no mātes puses. Viņu māte gājusi bojā vardarbības rezultātā, un viņu tēvs ir politiskais ieslodzītais. Viņi ierodas līgumslēdzējā valstī B un lūdz šeit patvērumu. Saskaņā ar Konvencijas 6. pantu līgumslēdzējai valstij B ir jurisdikcija veikt pasākumus nolūkā aizsargāt bērnus, piemēram, nodot viņus sabiedriskajā aprūpē vai arī piešķirt tantei vecāka atbildību. Līgumslēdzējas valsts B procedūras viņu patvēruma pieprasījuma izvērtēšanai netiek ietekmētas.¹²⁷ Tomēr Konvencija attieksies uz jautājumu par bērnu pārstāvniecību jebkādā patvēruma pieprasījumā.¹²⁸

b) Bērni, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt**6. pants**

- 4.16. Ja bērna pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt, jurisdikcija izriet no bērna atrašanās līgumslēdzējas valsts teritorijā. Tā ir nepieciešamības jurisdikcija. Nevar vienkārši secināt, ka bērna pastāvīgo dzīvesvietu nevar noteikt.¹²⁹
- 4.17. Tomēr pastāv apstākļi, kad bērna pastāvīgo dzīvesvietu var nebūt iespējams noteikt. Šādi apstākļi var būt, piemēram: 1) ja bērns bieži pārvietojas starp divām vai vairāk valstīm; 2) ja bērnam nav pavadona vai bērns ir pamests un ir grūtības atrast pierādījumus, kas apliecinātu viņa/viņas pastāvīgo dzīvesvietu; vai 3) ja bērna iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta ir zudusi un nav pietiekamu pierādījumu jaunas pastāvīgās dzīvesvietas iegūšanai.¹³⁰
- 4.18. Šī jurisdikcija tiek izbeigta, tiklīdz tiek noskaidrots, ka bērnam kādā vietā ir pastāvīgā dzīvesvieta.
- 4.19. "Pastāvīgās dzīvesvietas" jēdziens detalizēti apskatīts šīs rokasgrāmatas **13. nodaļā**.¹³¹

c) Jurisdikcija starptautiskas bērnu nolaupīšanas gadījumos**7. pants**

- 4.20. Starptautiskas bērnu nolaupīšanas gadījumā bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes tieši pirms prettiesiskās aizvešanas vai aizturēšanas saglabā jurisdikciju pasākumiem, kas vērsti uz bērna personas un īpašuma aizsardzību, līdz brīdim, kad ir izpildīta virkne nosacījumu. Tā nolūks ir novērst starptautisku bērnu nolaupīšanu, atņemot nolaupītājam pusei jebkādas ar jurisdikciju saistītas priekšrocības.
- 4.21. Konvencijā izmantotā prettiesiskās aizvešanas vai aizturēšanas definīcija ir tāda pati kā 1980. gada Hāgas konvencijā par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, norādot uz abu konvenciju savstarpēji papildinošo raksturu šajā jautājumā. Tas nozīmē, ka, interpretējot šīs konvencijas nosacījumus, var izmantot 1980. gada konvencijas normu par prettiesisku aizvešanu un aizturēšanu interpretāciju un piemērošanu.¹³²

¹²⁷ Skatīt iepriekš 4. panta j) punkta aprakstu **3.52.** punktā.

¹²⁸ Turpat.

¹²⁹ Skatīt turpmāk **13. nodaļu, 13.83.-13.87.** punktu.

¹³⁰ Turpat.

¹³¹ Skatīt turpmāk **13.83-13.87.** punktu.

¹³² Judikatūra un komentāri pieejami INCADAT vietnē (< www.incadat.com >).

- 4.22. Pastāv divi apstākļu kopumi, kuros jurisdikciju var mainīt un piešķirt tās valsts iestādēm, uz kuru bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis prettiesiski aizturēts.

Situācija A:

- Bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu citā valstī
un
- visas personas, iestādes vai citas struktūras, kam ir uzraudzības tiesības, ir piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai.

Šajā situācijā piekrišanas fakts apvienojumā ar faktu, ka bērns ir ieguvis jaunu pastāvīgo dzīvesvietu, izraisa jurisdikcijas maiņu atbilstīgi 1996. gada konvencijas 7. pantam.

Ja starp divām iesaistītajām valstīm ir spēkā arī 1980. gada konvencija, situācija A var rasties, ja:

- nav iesniegts pieteikums par bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju
vai
- ir iesniegts pieteikums atbilstīgi 1980. gada konvencijai un ir panākta vienošanās, t. i., puses ir vienojušās, ka bērns netiks atgriezts (skatīt turpmāk **13.46.** līdz **13.52.** punktu).
vai
- ir iesniegts pieteikums atbilstīgi 1980. gada konvencijai, taču lūguma saņēmējas valsts iestādes ir atteikušās atgriezt bērnu atbilstīgi 1980. gada konvencijas 13. pantam, pamatojoties uz pieteicēja piekrišanu prettiesiskai aizvešanai vai aizturēšanai.

Tādēļ ir jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijas 7. pantā netiek **pieprasīts**, lai lēmums par atteikumu atgriezt bērnu tiktu pieņemts saskaņā ar 1980. gada konvenciju, pirms jurisdikcija pāriet bērna jaunās pastāvīgā dzīvesvietas valstij. Kā iepriekš minēts, pietiek ar piekrišanas faktu apvienojumā ar jaunas pastāvīgās dzīvesvietas iegūšanu.

7. pantā minētās "aizbildnības/aizgādības tiesības" ir tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms prettiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas (7. panta 2. daļa).

Situācija B:

- Bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu citā valstī
un
- bērns šajā citā valstī ir nodzīvojis vismaz vienu gadu kopš laika, kad persona, iestāde vai cita struktūra ar aizbildnības/aizgādības tiesībām ir uzzinājusi bērna atrašanās vietu vai kad tām bija jāuzzina bērna atrašanās vieta
un
- nav tādu neizskatītu pieteikumu par bērna atgriešanos, kas iesniegti minētajā laikā,
un
- bērns ir pieradis pie saviem jaunajiem apstākļiem.

Šie nosacījumi daļēji atspoguļo 1980. gada konvencijas 12. pantu, ar kuru lūguma saņēmējai valstij ir tiesības neuzdot atgriezt bērnu, ja atpakaļatdošanas tiesvedība ir uzsākta vēlāk nekā vienu gadu pēc bērna prettiesiskas aizvešanas/aizturēšanas un ir pierādīts, ka bērns ir pieradis pie saviem jaunajiem apstākļiem. (Ar 1980. gada konvencijas 12. panta 2. daļā izmantotā termina "pieradis" interpretāciju saistītā judikatūra un komentāri pieejami Starptautiskajā bērnu nolaupīšanas datu bāzē INCADAT: < www.incadat.com >.)

Tomēr šajā sakarā starp abu konvenciju normām ir būtiska atšķirība, kuru izraisa apstāklis, ka 1980. gada konvencijā viena gada perioda atskaites punkts ir bērna prettiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas brīdis. Turpretim, kā iepriekš norādīts, 1996. gada konvencijā viena gada perioda atskaites punkts ir diena, kad persona, iestāde vai cita struktūra ar aizbildnības/aizgādības tiesībām ir uzzinājusi bērna atrašanās vietu vai kad tām bija jāuzzina bērna atrašanās vieta. (Sīkāka informācija paskaidrojošajā ziņojumā, *op. cit.* piezīmi 21, 49. punktā)

Jāatzīmē, ka trešais nosacījums tieši nepieprasa, lai pieteikums par atpakaļatdošanu tiktu iesniegts konkrētas valsts iestādēm. Tomēr pastāv dažādas šīs normas interpretācijas. Šīs rokasgrāmatas projekta komentārā pausts viedoklis, ka pieprasījums par atpakaļatdošanu iesniedzams valstij, uz kuru bērns prettiesiski aizvests vai kurā bērns ir prettiesiski aizturēts. Lai arī šī var būt visizplatītākā situācija, kad 1980. gada konvencija **un** 1996. gada konvencija piemērojamas konkrētam gadījumam, tas, iespējams, ir nepamatots ierobežojums 7. panta darbībai un jo īpaši nepiemērots situācijā, kad 1980. gada konvencija *nav* piemērojama jebkurā konkrētā gadījumā (skatīt turpmāk **4.b) piemēru**).

- 4.23. Kamēr līgumslēdzējas valsts, no kuras bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis prettiesiski aizturēts, iestādes saglabā jurisdikciju, tās līgumslēdzējas valsts, uz kuru bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis aizturēts, iestādes var veikt tikai pasākumus atbilstīgi 11. pantam¹³³ (nepieciešamie aizsardzības pasākumi steidzamības gadījumā) un nevar veikt pagaidu pasākumus atbilstīgi 12. pantam.¹³⁴
- 4.24. Kopumā, lai noteiktu, kurām iestādēm ir jurisdikcija gadījumā, kad bērns ir prettiesiski aizvests vai aizturēts, ir jāuzdod šādi jautājumi:

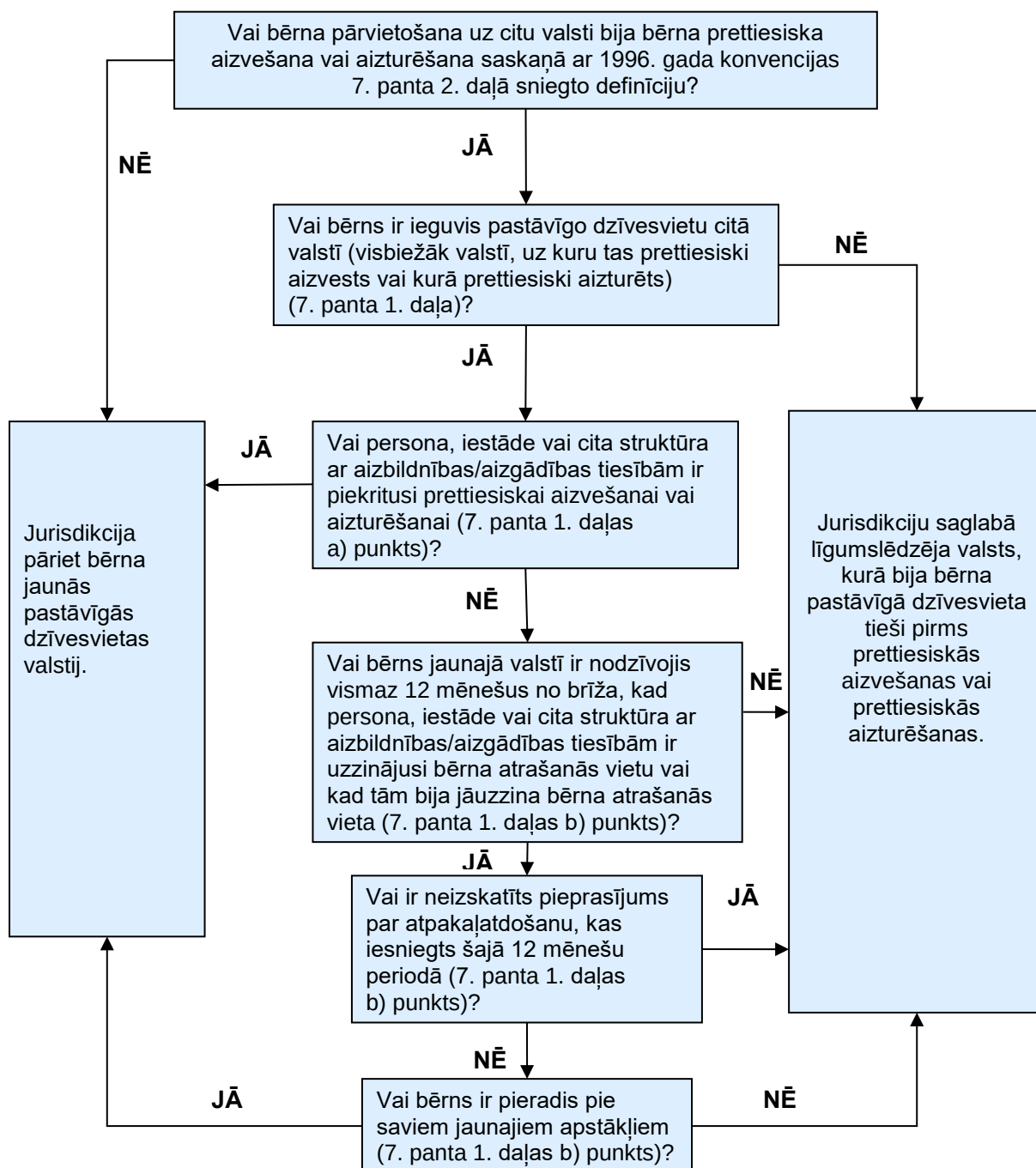
¹³³

Sīkāk apskatīts turpmāk **6. nodaļā**.

¹³⁴

7. panta 3. daļa.

Nolaupīšanas gadījumi: 7. panta darbība

4.25. Starptautiskās bērnu nolaupīšanas jautājums ir turpmāk sīkāk apskatīts no **13.1. līdz 13.14. punktam**.

4.b) piemērs

Šajā piemērā gan valsts X, gan Y ir 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis. Taču valsts X nav 1980. gada konvencijas līgumslēdzēja valsts.

Precēts pāris, kurā māte ir valsts X pilsoņe un tēvs ir valsts Y pilsonis, kopā ar šajā laulībā dzimušu bērnu dzīvo valstī Y. 2008. gada augustā laulība izjūk un pāris šķiras. Šķiršanās tiesvedībā valstī Y abiem vecākiem tiek piešķirtas bērna aizbildnības tiesības. Tomēr 2009. gada augustā māte

paziņo, ka vēlas atgriezties dzimtenē, valstī X. Tēvs noraida viņas pārcelšanās pieprasījumu. 2009. gada septembrī, baidoties, ka tiesa noraidīs pārcelšanos pretēji tēva vēlmēm, māte, vienpusēji un pārkāpjot tēva aizbildnības tiesības, pārceļas ar bērnu atpakaļ uz valsti X.

Tēvs pirmos sešus mēnešus pēc bērna aizvešanas cenšas atrast māti un bērnu (viņš nekonsultējas ar juristu un nav informēts par 1996. gada konvenciju un šajā sakarā pieejamo palīdzību¹³⁵). Visbeidzot, viņš atrod māti un bērnu. Turpmākos piecus mēnešus viņš mēģina vienoties ar māti par aizbildnības pasākumiem.

Visbeidzot, tēvs nolemj, ka vienošanos nav iespējams panākt, un konsultējas ar juristu. Viņam tiek ieteikts vērsties tiesā valstī Y, pieprasot nekavējošu bērna atpakaļatdošanu un pilnīgas aizgādības tiesības pār bērnu, ko tēvs arī izdara 2010. gada augustā. Māte saņem paziņojumu par šo tiesvedību. 2010. gada septembrī māte ierosina tiesvedību valstī X par pilnīgas aizgādības tiesībām pār bērnu, atzīstot, ka ir prettiesiski aizvedusi bērnu, taču argumentējot, ka tagad valsts X tiesai ir jurisdikcija aizgādības un saskarsmes tiesību jautājumos, jo:

- *bērna pastāvīgā dzīvesvieta šobrīd ir valstī X;*
- *bērns ir uzturējies valstī X vienu gadu no dienas, kurā tēvam bija jāzina bērna atrašanās vieta;*
- *bērns ir pieradis pie apstākļiem valstī X, un*
- **valstī X** *nav neizskatīta pieprasījuma par atpakaļatdošanu.*

*Tēvs ierodas tiesas sēdē valstī X, lai apstrīdētu jurisdikciju. Viņš apgalvo, ka neskatoties uz visiem citiem apstākļiem, pieprasījums par atpakaļatdošanu joprojām tiek izskatīts **valstī Y** un tādēļ saskaņā ar 1996. gada konvencijas 7. pantu jurisdikcija attiecībā uz aizgādības un saskarsmes jautājumiem nevar tikt nodota valstij X.*

Sazinoties tieši ar tiesu iestādēm, valsts X tiesa saņem apstiprinājumu no valsts Y tiesas, ka pieprasījums par atpakaļatdošanu joprojām tiek izskatīts valstī Y. Tiklīdz šis apstiprinājums ir saņemts, valsts X noraida mātes pieteikumu, pamatojoties uz to, ka jurisdikcija saglabājas valstī Y. Māte iesniedz pretpasību valstī Y, lūdzot atļauju pārcelties ar bērnu uz pastāvīgu dzīvi valstī X un piedāvājot tēvam noteiktu saskarsmes kārtību.

Valstī Y pieteikums par bērna atpakaļatdošanu tiek apturēts (atlikts), balstoties uz to, ka šajā posmā, uzdodot atpakaļatdošanu, nebūtu ievērotas bērna intereses līdz mātes pieteikuma par pārcelšanos izskatīšanai, kam saskaņā ar tiesas lēmumu ir jānotiek pēc iespējas ātrāk. Tēva aizbildnības pieteikums un mātes pieteikums par pārcelšanos tiek apvienoti un pēc viena mēneša izskatīti valsts Y tiesā. Valsts Y tiesa atļauj mātei pārcelties kopā ar bērnu, un tiek izveidota saskarsmes kārtība ar tēvu (kuru likumiskā kārtā atzīs valstī X saskaņā ar 1996. gada konvencijas 23. pantu).

Abos turpmākajos piemēros valstis A un B ir 1980. gada konvencijas un 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis.

4.c) piemērs

Vīrs un sieva, un viņu divi bērni dzīvo valstī A. Sieva 2008. gada martā prettiesiski aizved bērnus uz valsti B. Pamatojoties uz 1980. gada konvenciju, vīrs pieprasa bērna atpakaļatdošanu uz valsti A. Tomēr valsts B iestādes noraida bērna atpakaļatdošanu, jo bērni pret to iebilst un viņu vecuma un brieduma pakāpes dēļ bērnu viedokli ir lietderīgi ņemt vērā (1980. gada konvencijas 13. panta 2. daļa). Šobrīd ir 2009. gada maijs un joprojām nav izšķirti saskarsmes un aizbildnības kārtības jautājumi.

¹³⁵

31. panta c) punkts — skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

Lai arī vīrs nav devis piekrišanu aizvešanai, tā kā bērni ir uzturējušies valstī B vairāk nekā vienu gadu no dienas, kurā tēvs zināja bērnu atrašanās vietu, valsts B iestādēm būs jurisdikcija, ja bērni gan pastāvīgi dzīvo, gan arī ir pieraduši pie apstākļiem valstī B.¹³⁶

4.d) piemērs

Tēvs prettiesiski aizved savu bērnu no valsts A uz valsti B 2008. gada janvārī. Māte, pamatojoties uz 1980. gada konvenciju, uzsāk tiesvedību valstī B, lai panāktu bērna atpakaļatdošanu uz valsti A. Valsts B iestādes 2008. gada martā noraida pieteikumu izdot atpakaļatdošanas rīkojumu, norādot, ka tas bērnam var radīt būtiska kaitējuma draudus (1980. gada konvencijas 13. panta 1. daļas b) punkts). Tūlīt pēc tam māte vēlas uzsākt tiesvedību par aizbildnības tiesībām valstī A, lai iegūtu pilnīgas aizgādības tiesības par bērnu.

Tā kā vēl nav pagājis gads no dienas, kad māte zināja par bērna atrašanās vietu, un māte nav devusi piekrišanu, valsts A iestādes saglabā jurisdikciju. Tā tas ir neatkarīgi no fakta, kura valsts tiek uzskatīta par bērna pastāvīgo dzīvesvietu.

Tomēr, ja valsts A iestādes uzskata, ka valsts B iestādes var labāk izvērtēt bērna intereses un valsts A šajā konkrētajā gadījumā atbilst 1996. gada konvencijas 8. panta 2. punktā definētajai valstij, tās var pieprasīt (tieši vai izmantojot valsts A centrālo iestādi) valstij B pārņemt jurisdikciju, vai tās var apturēt lietas izskatīšanu un aicināt tēvu (vai māti) iesniegt attiecīgo pieprasījumu valsts B iestādēs. Valsts B iestādes var pārņemt jurisdikciju, ja tās uzskata, ka tas ir bērna interesēs.¹³⁷

d) Jurisdikcija neizskatītas bērna vecāku šķiršanās vai juridiskas nošķiršanas gadījumos

10. pants

4.26. Tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurai ir jurisdikcija citā līgumslēdzējā valstī pastāvīgi dzīvojoša bērna vecāku šķiršanās, juridiskas nošķiršanas vai laulības atzīšanas par spēkā neesošu pieteikuma izskatīšanā, var veikt pasākumus šāda bērna personas un īpašuma aizsardzībai, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi.¹³⁸ Šie nosacījumi ir:

- bērns pastāvīgi dzīvo citā līgumslēdzējā valstī,
un
- līgumslēdzējas valsts, kurā ir iestādes, kam ir šāda jurisdikcija, tiesību akti ļauj veikt šādus pasākumus attiecīgajos apstākļos,
un
- brīdī, kad tiek uzsākta tiesvedība, vismaz viens no vecākiem pastāvīgi dzīvo šajā līgumslēdzējā valstī,
un
- brīdī, kad tiek uzsākta tiesvedība, vismaz vienam no vecākiem ir vecāku atbildība attiecībā uz bērnu,
un
- minēto iestāžu jurisdikciju veikt šādus pasākumus ir atzinuši vecāki vai kāda cita persona, kurai ir vecāka atbildība attiecībā uz bērnu,

¹³⁶ 7. panta 1. daļas b) punkts.

¹³⁷ Škatīt turpmāk **5. nodaļu** par jurisdikcijas nodošanu.

¹³⁸ Šāda situācija var rasties, piemēram, ja vecāks likumīgi pārceļas kopā ar bērnu no vienas līgumslēdzējas valsts uz citu pēc laulības iziršanas un otrs vecāks paliek pirmajā līgumslēdzējā valstī un uzsāk šķiršanās tiesvedību šajā valstī. Protams, tās valsts, kurā uzsākta tiesvedība, tiesību aktu normas nosaka, vai tai ir jurisdikcija izskatīt šķiršanās tiesvedību, kā arī, vai šīs valsts tiesību akti ļauj veikt šādus pasākumus, kas vērsti uz bērna personu un/vai īpašumu šādos apstākļos.

un

- jurisdikcijas īstenošana uz šāda pamata ir bērna interesēs.

- 4.27. Šāda jurisdikcija tiek izbeigta, pabeidzot šķiršanās tiesvedību. Tiesvedība var tikt pabeigta, jo tās rezultātā tiek pieņemts nepārsūdzams lēmums, ar kuru laulības šķiršanas prasība tiek apmierināta vai noraidīta, vai jebkāda cita iemesla dēļ, piemēram, prasība tiek atsaukta, prasība zaudē spēku, kā arī puses nāves gadījumā.
- 4.28. Datumu, kurā tiek pabeigta šķiršanās tiesvedība, nosaka tās līgumslēdzējas valsts tiesību akti, kurā noris tiesvedība.

4.e) piemērs

Vīrs un sieva, un viņu trīs bērni dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Viņi izšķiras, un vīrs kopā ar bērniem pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B. Drīz pēc tam sieva uzsāk šķiršanās tiesvedību līgumslēdzējā valstī A, kurā viņa dzīvo pastāvīgi, un abas puses pieprasa lietu izskatošās iestādes izsniegt rīkojumu attiecībā uz aizgādības un saskarsmes tiesībām.

Līgumslēdzējas valsts A tiesību akti ļauj tās iestādēm veikt pasākumus bērna aizsardzībai vecāku šķiršanās tiesvedības norises laikā. Iestādes uzskata, ka bērnu aizsardzības pasākumu veikšana ir bērnu interesēs. Tādēļ līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jurisdikcija izdot rīkojumu attiecībā uz aizgādības un saskarsmes tiesībām, kas tiks atzīts un izpildīts līgumslēdzējā valstī B, kā arī visās pārējās līgumslēdzējās valstīs.

Tas nebūtu iespējams, ja vīrs atteiktos pieņemt līgumslēdzējas valsts A iestāžu jurisdikciju veikt šādus pasākumus vai arī ja šīs iestādes neuzskatītu, ka šādu pasākumu veikšana ir bērnu interesēs.¹³⁹

Līgumslēdzējas valsts A iestādes, pieņemot lēmumu, ka to jurisdikcijas īstenošana ir bērnu interesēs, var ņemt vērā šādus faktoros: ka līgumslēdzēja valsts A ir bērnu agrākā pastāvīgā dzīvesvieta, ka bērni joprojām pavada laiku kopā ar savu māti, kā arī ka vienkāršāk un ātrāk organizēt aizgādības un saskarsmes tiesību kārtību reizē ar šķiršanās tiesvedību, nekā gaidīt otrās tiesvedības kārtas iznākumu līgumslēdzējā valstī B, kas ir viņu pastāvīgā dzīvesvieta.

Tiklīdz šķiršanās tiesvedība līgumslēdzējā valstī A ir pabeigta, līgumslēdzējai valstij B kā bērnu pastāvīgās dzīvesvietas valstij saskaņā ar 5. pantu būs jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz bērniem (10. panta 2. daļa).

4.f) piemērs

Vīrs un sieva, un viņu divi bērni dzīvo līgumslēdzējā valstī C. Attiecības izjūk un pāris izšķiras. Sieva līgumslēdzējā valstī C uzsāk šķiršanās tiesvedību un tiesvedību par aizgādības/saskarsmes tiesībām. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts C procesuālajiem noteikumiem viena un tā pati tiesa pieņem lēmumu gan šķiršanās tiesvedībā, gan jautājumos par aizgādību/saskarsmes tiesībām ar bērniem.

Pēc tiesvedības uzsākšanas sieva iegūst jaunu darbu līgumslēdzējā valstī D un vēlas nekavējoties uz turieni pārcelties kopā ar bērniem, lai sāktu strādāt jaunajā darbvietā. Vīrs un sieva vienojas, ka sieva un bērni var nekavējoties pārcelties uz līgumslēdzēju valsti D ar nosacījumu, ka tiesa līgumslēdzējā valstī D lems par jautājumiem, kas skar tēva saskarsmes tiesības ar bērniem.

Tiek izdots pagaidu tiesas rīkojums attiecībā uz vienošanos par bērnu pārvietošanu (līdz tiks pieņemts galīgais lēmums aizgādības/saskarsmes tiesību jautājumos), un tiesa oficiāli reģistrē mātes piekrišanu līgumslēdzējas valsts C jurisdikcijas turpināšanai aizgādības/saskarsmes tiesību jautājumos, līdz tiks pabeigta šķiršanās tiesvedība.

Tā kā šķiršanās tiesvedība līgumslēdzējā valstī C vēl nav izskatīta, neatkarīgi no tā, vai vienošanās par pārvietošanu rezultātā mainās bērna pastāvīgā dzīvesvieta (t. i., neatkarīgi no tā, vai līgumslēdzēja valsts C "zaudē" savu 5. pantā balstīto jurisdikciju aizgādības/saskarsmes tiesībās pamatojoties uz 5. panta 2. daļu), līgumslēdzēja valsts C var saglabāt jurisdikciju galīgā lēmuma pieņemšanai aizgādības/saskarsmes jautājumos saskaņā ar 1996. gada konvencijas 10. pantu.

*Tomēr ir jāatzīmē, ka gadījumā, kad sieva **nepiekrīst** jurisdikcijas turpināšanai līgumslēdzēja valstī C saistībā ar aizgādības/saskarsmes tiesību jautājumiem, 1996. gada Konvencijas 10. pants nebūtu piemērojams. Šādos apstākļos, tiklīdz bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās uz līgumslēdzēju valsti D, līgumslēdzējai valstij C vairs nebūtu jurisdikcijas izskatīt šādas lietas (saskaņā ar 5. panta 2. daļu, izņemot gadījumus, kad līgumslēdzēja valsts C ir pieprasījusi un sekmīgi ieguvusi 9. pantā paredzēto jurisdikcijas nodošanu).*

D. Kas notiek gadījumā, kad jurisdikcija ir divu vai vairāku līgumslēdzēju valstu iestādēm?

13. pants

- 4.29. Tā kā ir iespējami gadījumi, kad vairāk nekā vienas līgumslēdzējas valsts iestādēm ir jurisdikcija veikt pasākumus bērna aizsardzībai, 13. pantā ir paredzēts iespējamo jurisdikcijas konfliktu risinājums.
- 4.30. 13. pantā noteikts, ka līgumslēdzēju valstu iestādes, kuru jurisdikcijā saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, nedrīkst īstenot šo jurisdikciju, ja procedūras sākšanas laikā lūgums veikt "atbilstīgus pasākumus" ir iesniegts kādas citas līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurām ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija, un neīsteno to lūguma iesniegšanas vai izskatīšanas laikā.
- 4.31. Termins "atbilstīgie pasākumi" nav definēts Konvencijā, taču, lai varētu piemērot 13. pantu, abās līgumslēdzēja valstīs iesniegto lūgumu būtībai ir jābūt vienādai vai līdzīgai.¹⁴⁰ Piemēram, ja vienā līgumslēdzējā valstī ir iesniegta prasība par bērna aizgādību, savukārt citā līgumslēdzējā valstī iesniegts lūgums veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz konkrētu bērna īpašumu, šī līgumslēdzēja valsts var nolemt, ka otrā līgumslēdzējā valstī nav pieprasīti "atbilstīgie pasākumi" un tādēļ tā var turpināt izskatīt lūgumu par bērna īpašumu.¹⁴¹
- 4.32. 13. pantu piemēro tikmēr, kamēr otrā līgumslēdzējā valstī tiek izskatīta procedūra attiecībā uz "atbilstīgajiem pasākumiem".
- 4.33. Tomēr jāatzīmē, ka 13. panta 1. daļu **nepiemēro**, ja līgumslēdzējas valsts iestādes, kurām sākotnēji iesniegta prasība, ir noraidījušas jurisdikciju.¹⁴² Paskaidrojošajā ziņojumā teikts, ka tās līgumslēdzējas valsts iestāžu, kurām iesniegta prasība pirmajām, iespēja noraidīt vai atteikties no to jurisdikcijas, neskatoties uz 13. panta 1. daļu, ļauj šai līgumslēdzējai valstij dot priekšroku tai

¹⁴⁰ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 79. punkts.

¹⁴¹ Turpat.

¹⁴² 13. panta 2. daļa.

līgumslēdzēja valstij, kurā iesniegta prasība **otrajā**, ja tiek uzskatīts, ka tā būtu vairāk piemērota lietas izskatīšanai.¹⁴³ Tādējādi šī atteikšanās no jurisdikcijas atgādina jurisdikcijas nodošanas normas (8. un 9. pants, skatīt turpmāk **5. nodaļu**). Tomēr pastāv būtiskas atšķirības starp 13. panta 2. daļu un normām par nodošanu; šajā scenārijā 1) līgumslēdzējai valstij, kurā iesniegta prasība **otrajā**, jau ir jurisdikcija atbilstīgi Konvencijas 5. līdz 10. pantam;¹⁴⁴ un 2) līgumslēdzējas valsts, kurā iesniegta prasība pirmajā, atteikšanās no jurisdikcijas saskaņā ar 13. panta 2. daļu var izrietēt no vienpusēja lēmuma.¹⁴⁵ Tomēr, lai nodrošinātu bērna aizsardzību, gadījumos, kad līgumslēdzēja valsts apsver jurisdikcijas noraidīšanu saskaņā ar 13. panta 2. daļu, atbilstīgi labai praksei iesaistītās līgumslēdzējas valstis sazinās (izmantojot centrālās iestādes¹⁴⁶ vai tiesu iestādēm tieši sazinoties¹⁴⁷), lai novērstu nepilnības bērna aizsardzībā (piemēram, ja līgumslēdzēja valsts, kurā iesniegta prasība **otrajā**, atsakās īstenot jurisdikciju pamatojoties uz 13. panta 1. punktu, un vienlaikus līgumslēdzēja valsts, kurā iesniegta prasība **pirmajā**, noraida jurisdikciju saskaņā ar 13. panta 2. daļu).

4.34. No 13. panta 1. punkta teksta izriet,¹⁴⁸ ka to nepiemēro pasākumiem, kas tiek veikti saskaņā ar 11. pantu (steidzamības gadījumi) vai 12. pantu (pagaidu pasākumi).¹⁴⁹

4.35. Iestādei, kurā, iespējams, "iesniegta prasība otrajā", var rasties jautājums, kā noteikt, vai citas līgumslēdzējas valsts (kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija lūguma iesniegšanas brīdī) iestādēm ir iesniegts lūgums veikt "atbilstīgus pasākumus" un vai šie pasākumi joprojām tiek izskatīti, lai varētu piemērot 13. panta 1. daļu. Dažos gadījumos iestādes, kurā, iespējams, "iesniegta prasība otrajā", rīcībā var nebūt skaidru pierādījumu no procedūras pusēm, lai varētu lemt par "atturēšanos no jurisdikcijas īstenošanas" atbilstīgi 13. panta 1. daļai. Tomēr, ja pušu pierādījumi nesniedz skaidru atbildi par *lis pendens* esību (piemēram, tāpēc, ka trūkst skaidrības par otrā līgumslēdzējā valstī norisošās tiesvedības esību vai raksturu un tvērumu), iestādes, kurām iesniegta prasība otrajā, var uzskatīt, ka ir lietderīgi šajos jautājumos veikt pieprasījumus otras līgumslēdzējas valsts attiecīgajām iestādēm. Šādi pieprasījumi jāveic, izmantojot tiešu saziņu starp tiesu iestādēm vai arī ar centrālo iestāžu palīdzību¹⁵⁰ abās

¹⁴³ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 80. punkts.

¹⁴⁴ *Turpat*. Turpretim jurisdikcijas nodošanas gadījumā jurisdikciju pārņemošās līgumslēdzēja valsts jurisdikcija balstīta tikai nodošanā — skatīt turpmāk **5. nodaļu**.

¹⁴⁵ *Turpat*.

¹⁴⁶ Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

¹⁴⁷ Attiecībā uz tiešu saziņu starp tiesu iestādēm skatīt 2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) Secinājumu un ieteikumu 64.-72. punktu (pieejams vietnē < www.hcch.net > (norādes pieejamas iepriekš 16. piezīmē)) un jo īpaši 68. punktu, kurā Īpašā komisija sniedza savu "vispārējo atbalstu" projektā ietvertajām *Tiesu iestāžu saziņas jaunajām vadlīnijām un vispārējiem principiem*; Pastāvīgajam birojam tās ir jāapstiprina, pārskatot dokumentu Īpašās komisijas apspriedes kontekstā. 2011. gada marta prov. dok. Nr. 3 A ("Jaunie noteikumi saistībā ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīklu un Tiesu iestāžu saziņas vispārējo principu projekts, tostarp vispārēji pieņemtie aizsardzības pasākumi tiešai saziņai starp tiesu iestādēm konkrētos gadījumos Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkla kontekstā"). Skatīt arī Īpašās komisijas par 1980. gada Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu un 1996. gada konvencijas par bērnu aizsardzību praktisko darbību Sestās sanāksmes (2012. gada 25.-31. janv.) II daļas Secinājumu un ieteikumu 78. un 79. punktu, dokumenta pieejams vietnē < www.hcch.net > (norādes skatīt iepriekš 16. piezīmē).

¹⁴⁸ 13. panta 1. daļa: "Līgumslēdzēju valstu iestādes, **куру jurisdikcijā saskaņā ar 5. līdz 10. pantu** ir veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, nedrīkst īstenot šo jurisdikciju, ja procedūras sākšanas laikā lūgums veikt atbilstīgus pasākumus ir iesniegts kādas citas līgumslēdzējas valsts iestādēm, **kurām ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija**, un neīsteno to lūguma iesniegšanas vai izskatīšanas laikā." (Izcēlums pievienots.)

¹⁴⁹ Sīkāk apskatīts turpmāk **6. un 7. nodaļā**.

¹⁵⁰ Šī konvencijas aspekta sekmīgai darbībai abām līgumslēdzējām valstīm ir jānodrošina, ka Pastāvīgajam birojam ir attiecīgo iestāžu aktuālā kontaktinformācija. Ja pastāv bažas, ka procedūra noris vairāk nekā vienā līgumslēdzējā valstī, puses tādējādi varēs ātri noteikt, vai tā ir un vai iestādes attiecīgajā jurisdikcijā var veikt pasākumus bērna aizsardzībai.

līgumslēdzējās valstīs.¹⁵¹

4.g) piemērs

Divi bērni pastāvīgi dzīvo kopā ar savu māti līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējā valstī B noris tiesvedība par šķiršanās un aizgādības jautājumiem. Tēvs pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī B, un māte ir pieņēmusi šīs līgumslēdzējas valsts iestāžu jurisdikciju šajos jautājumos, un šīs iestādes uzskata, ka bērnu interesēs ir tām izskatīt šo lietu.¹⁵² Tiesvedība līgumslēdzējā valstī B noris nelabvēlīgi mātei. Tādēļ māte uzsāk tiesvedību līgumslēdzējā valstī A, lūdzot viņai piešķirt aizgādību pār bērniem.

Saskaņā ar 13. pantu līgumslēdzējas valsts A iestādēm jāatturas no lietas izskatīšanas, kamēr līgumslēdzējā valstī B noris tiesvedība par bērnu aizgādību.

Tomēr, ja līgumslēdzējas valsts B iestādes ir noraidījušas jurisdikciju, piemēram, uzskatot, ka nav bērnu interesēs, ja tās izskatīs lietu, šajā lietā jurisdikciju var īstenot līgumslēdzējas valsts A iestādes. Šādos apstākļos līgumslēdzējas valsts B iestādes var paziņot līgumslēdzējas valsts A kompetentajām iestādēm par savu lēmumu noraidīt jurisdikciju.¹⁵³

4.h) piemērs

Bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Attiecībā uz bērniem ir iesniegts pieteikums par aizsardzības pasākumiem līgumslēdzējā valstī B, kur ir izpildītas Konvencijas 10. panta prasības. Kamēr noris šī tiesvedība, līgumslēdzējā valstī A¹⁵⁴ tiek iesniegts pieteikums par īpašuma, kuru bērni mantojuši no vecvecākiem, pārvaldīšanu. Līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jurisdikcija pieņemt lēmumu šajā jautājumā, tiklīdz tās konstatē, ka līdzīgs pieteikums nav iesniegts līgumslēdzējas valsts B iestādēs.

¹⁵¹ Briseles II a regulas 19. panta 2. punkta kontekstā Eiropas Savienības Tiesa ir ieteikusi izmantot šādu pieeju. Lietā *Purrucker v. Pérez* (Lieta C-296/10, 2010. gada 9. novembris) EST norādīja (81. punkts), ka informācija par *lis pendens* iespēju ir jāpieprasa no pusēm, bet papildus "ņemot vērā, ka Regula Nr. 2201/2003 ir balstīta uz tiesu savstarpēju sadarbību un uzticību, [tiesa, kurā iesniegta prasība otrajā] var paziņot tiesai, kurā iesniegta prasība pirmajā, ka tajā ir iesniegta prasība, vērst pēdējās uzmanību uz *lis pendens* iespēju, uzaicināt to paziņot tai informāciju par tajā izskatāmo lietu un izteikt savu viedokli par kompetenci Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē vai paziņot tai visus šajā ziņā jau pieņemtos nolēmumus. Visbeidzot, tiesa, kurā iesniegta prasība otrajā, var vērsties pie savas dalībvalsts centrālās iestādes". Šajā lietā EST arī noteica, ka gadījumos, kad šādi pieprasījumi nevieš skaidrību par tiesvedību tiesā, kurā iesniegta prasība pirmajā un kurā lietas apstākļu dēļ bērna interesēs nosakāms spriedums, kuru var atzīt dalībvalstīs, kurās neatrodas tiesā, kurā iesniegta prasība otrajā, "[tiesai, kurā iesniegta prasība otrajā] pēc saprātīga termiņa atbildēm uz uzdotajiem jautājumiem beigām ir jāizskata tajā celtā prasība. Šī saprātīgā termiņa ilgums ir jānosaka, prioritāri ņemot vērā bērna intereses, ievērojot attiecīgā strīda apstākļus".

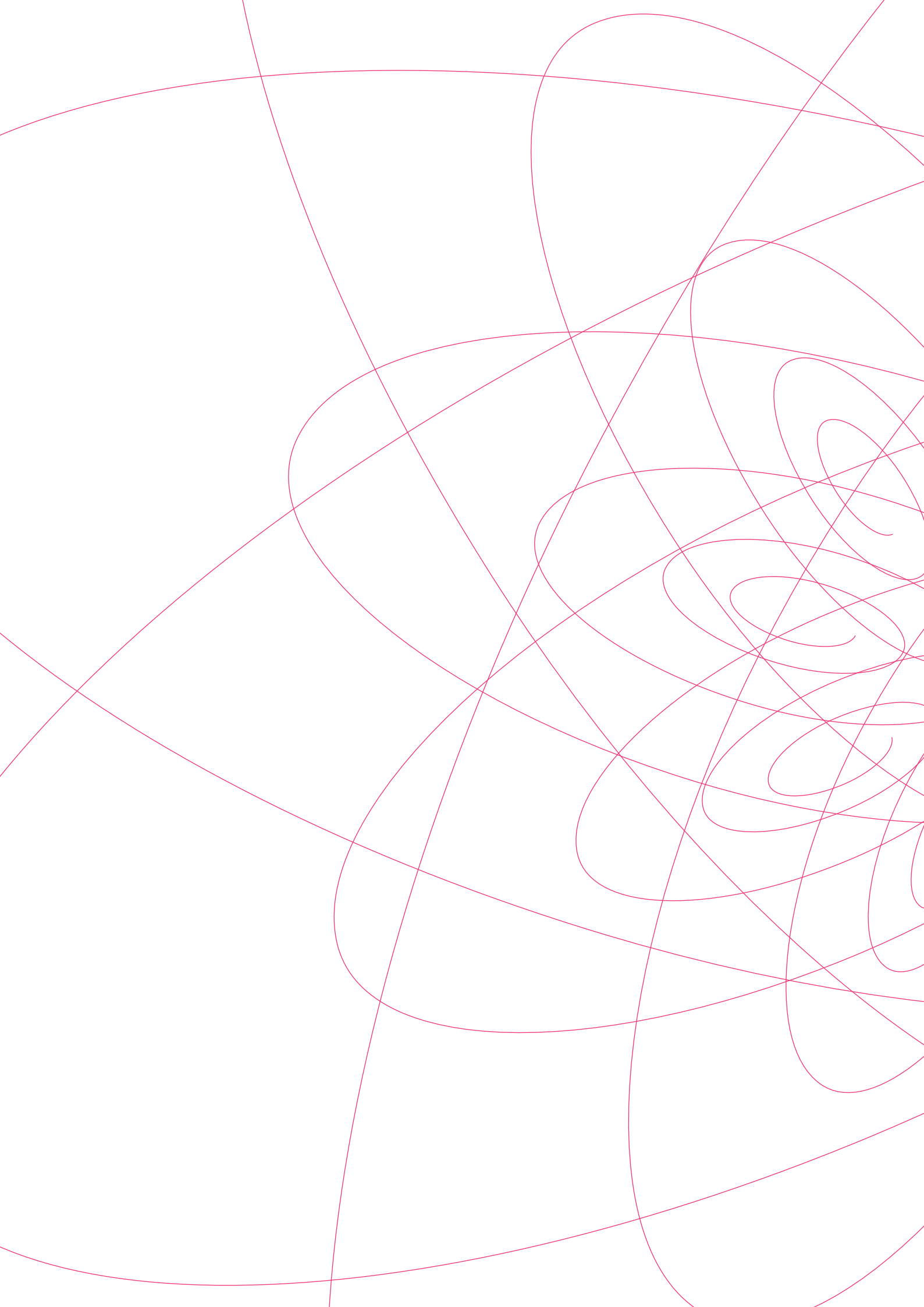
¹⁵² Piešķirot līgumslēdzējas valsts B iestādēm jurisdikciju (saskaņā ar 1996. gada konvencijas 10. pantu — skatīt iepriekš 4.26.-4.28. punktu) veikt pasākumus, kas vērsti uz bērna aizsardzību, piemēram, pieņemt lēmumu par aizgādības un saskarsmes tiesībām.

¹⁵³ Skatīt iepriekš 4.33. punktu.

¹⁵⁴ Pamatojoties uz Konvencijas 5. pantu.

5

JURISDIKCIJAS NODOŠANA

A. Kādos gadījumos jurisdikcija veikt aizsardzības pasākumus var tikt nodota?

8. un 9. pants

- 5.1. Kā izņēmumi no vispārējiem jurisdikcijas¹⁵⁵ noteikumiem 8. un 9. pantā tiek sniegti mehānismi, ar kuriem jurisdikcija bērna personas un īpašuma aizsardzības mehānismu pieņemšanai var tikt nodota no līgumslēdzēju valstu iestādēm, kurām saskaņā ar Konvenciju ir vispārējā jurisdikcija,¹⁵⁶ tām līgumslēdzēju valstu iestādēm, kurām tās nav. Jurisdikcija tiks nodota tikai tad, ja ir izpildīti konkrēti noteikumi¹⁵⁷, un tikai iestādēm citā līgumslēdzējā valstī, ar kuru bērnam ir īpaša saikne.¹⁵⁸
- 5.2. Jāatzīmē, ka saskaņā ar Konvenciju jurisdikciju var nodot tikai starp **līgumslēdzēju** valstu iestādēm un to nevar nodot to valstu iestādēm, kas **nav līgumslēdzējas** valstis.
- 5.3. Jurisdikcijas nodošanas pieprasījums var rasties divējādi:
- iestāde, kurai saskaņā ar Konvenciju ir vispārējā jurisdikcija¹⁵⁹, uzskatot, ka cita iestāde, kurai nav jurisdikcijas, konkrētajā lietā varētu labāk izvērtēt bērna intereses, var pieprasīt nodot jurisdikciju šai iestādei (8. pants);
 - iestāde, kurai nav jurisdikcijas, bet kura uzskata, ka tā konkrētajā gadījumā varētu labāk izvērtēt bērna intereses, var pieprasīt atļaut īstenot jurisdikciju (9. pants).
- 5.4. Šie panti ļauj nodot jurisdikciju gadījumos, kad iestāde, kurai ir jurisdikcija, nav tā, kura varētu vislabāk izvērtēt bērna intereses. Bērna intereses jāizvērtē "konkrētajā gadījumā", t. i., "mirkļi, kad ir jūtama nepieciešamība pēc aizsardzības, un nolūkā atbildēt uz [šo] nepieciešamību".¹⁶⁰
- 5.5. Ir iespējams nodot visas lietas vai lietas konkrētas daļas jurisdikciju. Lai gan Konvencijā nav skaidri noteikts, ka var tikt nodota jurisdikcija attiecībā uz konkrētu lietas daļu, 8. un 9. pantā noteikts, ka līgumslēdzējai valstij var pieprasīt (8. pants) vai tā var pieprasīt (9. pants) veikt aizsardzības pasākumus, kādus tā uzskata par "nepieciešamiem": tie var ietvert vai neietvert sevī arī visas lietas jurisdikcijas nodošanu. Šāda Konvencijas interpretācija saskaņotu Konvenciju ar citiem instrumentiem, piemēram, 2000. gada Hāgas konvenciju par pieaugušo aizsardzību vai Briseles II a regulas 15. pantu, kuros abos skaidri norādīta iespēja nodot jurisdikciju par konkrēto lietas daļu.

¹⁵⁵

Skatīt turpmāk **4. nodaļu**.

¹⁵⁶

Jāatzīmē, ka, lai arī 8. pants skaidri atsaucas uz līgumslēdzēju valsti, kurai saskaņā ar Konvencijas 5. **vai 6.** pantu ir jurisdikcija, ļaujot tai iesniegt jurisdikcijas nodošanas pieprasījumu citai līgumslēdzējai valstij, 9. pants nosaka, ka cita līgumslēdzēja valsts var pieprasīt jurisdikcijas nodošanu tikai no līgumslēdzējas valsts, kas ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (t. i., tikai no līgumslēdzējas valsts, kurai ir jurisdikcija atbilstīgi 5. pantam, nevis no līgumslēdzējas valsts, kurai ir jurisdikcija atbilstīgi 6. pantam). Paskaidrojošā ziņojuma 58. punktā teikts, ka tā uzskatāma par "**pārskatīšanos**" (pievienots uzsvars) un 9. pants ir jāsaskāņo ar 8. pantu. Paskaidrojošajā ziņojumā teikts: "Ja valstij, kuras valstspiederīgais ir bērns, iestādēm ir tiesības pieprasīt bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādēm atļaut tām īstenot aizstāvošo jurisdikciju, vēl svarīgāku iemeslu dēļ tām būtu jāspēj to pašu pieprasīt tās valsts iestādēm, uz kuru bērns pagaidām pārvietots bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī notiekošo nemieru dēļ." Tomēr šobrīd Konvencijas teksts ir skaidrs, un saskaņā ar 9. pantu pieprasījumu var veikt tikai līgumslēdzējai valstij, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

¹⁵⁷

Skatīt turpmāk **5.9.** punktu.

¹⁵⁸

8. panta 2. daļa.

¹⁵⁹

T. i., saskaņā ar Konvencijas 5. vai 6. pantu.

¹⁶⁰

Paskaidrojošais ziņojums, 56. punkts.

- 5.6. Tiklīdz iestādes ir vienojušās par nodošanu, iestādes, no kurām jurisdikcija ir nodota, nevar īstenot jurisdikciju attiecīgajā jautājumā, kas bijusi nodošanas priekšmets. Tām ir jāgaida līdz otru iestāžu lēmums kļūst galīgs un izpildāms.
- 5.7. Nodošana tomēr nenozīmē pastāvīgu jurisdikcijas nodošanu. "Nekas [...] neļauj iepriekš [nolemt], ka nākotnē iestāde, kurai saskaņā ar 5. vai 6. pantu ir jurisdikcija [¹⁶¹], nebūs piemērotāka, lai lemtu bērna interesēs."¹⁶²
- 5.8. Kad ir nolemts, ka ir iespējams un nepieciešams izdarīt pieprasījumu, Konvencijā sniegtas divas pieprasījuma veikšanas iespējas:
- pieprasījumu izdara pašas iestādes otras līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm (to var darīt tieši vai ar centrālo iestāžu palīdzību);¹⁶³
 - **vai**
 - var lūgt lietas puses iesniegt pieprasījumu otras līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm.¹⁶⁴

Šīm abām iespējām ir līdzvērtīgs statuss, un izvēle ir atstāta tās iestādes ziņā, kura attiecīgajā lietā izdara pieprasījumu.

B. Kādi nosacījumi ir jāizpilda, lai varētu notikt jurisdikcijas nodošana?

- 5.9. Saskaņā ar 8. un 9. pantu jurisdikciju var nodot tikai tad, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi:
- **Saikne starp bērnu un līgumslēdzēju valsti, kuras iestādēm ir atļauts nodot jurisdikciju**
Līgumslēdzējai valstij, kuras iestādēm var tikt nodota jurisdikcija vai kura var pieprasīt, lai jurisdikcija tām tiktu nodota, ir jābūt saiknei ar bērnu. Līgumslēdzējai valstij ir jābūt kādai no šīm:¹⁶⁵
 - valsts, kuras pilsonis ir bērns;
 - valsts, kurā atrodas bērna īpašums;
 - valsts, kuras iestādēm ir iesniegts pieteikums par bērna vecāku laulības šķiršanu vai juridisko nošķiršanu vai arī pieteikums par viņu laulības atzīšanu par neesošu;
 - valsts, ar kuru bērnam ir nozīmīgas saites.
 - **Bērna intereses**
Iestādei, kura pieprasa jurisdikcijas nodošanu, ir jāapsver, vai tādējādi tiks labāk izvērtētas bērna intereses.¹⁶⁶ Iestāde, kura tiek lūgta pieņemt vai nodot jurisdikciju, var tam piekrist tikai tad, ja uzskata, ka šāda rīcība ir bērna interesēs.¹⁶⁷

¹⁶¹ Saistībā ar 9. pantu skatīt iepriekš 156. piezīmi.

¹⁶² Paskaidrojošais ziņojums, 56. punkts.

¹⁶³ 8. panta 1. daļas pirmais ievilkums un 9. panta 1. daļas pirmais ievilkums.

¹⁶⁴ 8. panta 1. punkta otrais ievilkums un 9. panta 1. daļas otrais ievilkums.

¹⁶⁵ 8. panta 2. daļa un 9. panta 1. daļa.

¹⁶⁶ 8. panta 1. daļa un 9. panta 1. daļa.

¹⁶⁷ Tas jo īpaši skaidri ir norādīts attiecībā uz jurisdikcijas pieņemšanu — skatīt 8. panta 4. daļu. Tas nav skaidri norādīts attiecībā uz jurisdikcijas nodošanu (skatīt 9. panta 3. daļu, kurā minēta tikai lūguma pieņemšana). Tomēr ir grūti iedomāties, ka līgumslēdzēja valsts pieņemtu lūgumu nodot jurisdikciju citai līgumslēdzējai valstij, ja tā neuzskatītu, ka šāda rīcība ir bērna interesēs.

- **Abu līgumslēdzēju valstu iestāžu vienošanās**

Abu līgumslēdzēju valstu iestādēm ir jāpiekrīt nodošanai.

- Ja lēmums par jurisdikcijas nodošanu nāk no tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurai ir jurisdikcija, uz citu iestāžu piekrišanu var norādīt jurisdikcijas pieņemšana.¹⁶⁸
- Tomēr, ja līgumslēdzējas valsts, kurai nav jurisdikcijas, iestādes uzsāk nodošanu, iesniedzot lūgumu vai aicinot lūgumu iesniegt lietas puses, ir jāsaņem skaidra tās līgumslēdzējas valsts iestāžu piekrišana, kurai ir jurisdikcija. Klusēšana nedrīkst tikt uzskatīta par nodošanas pieņemšanu.¹⁶⁹

5.10. 1996. gada konvencijā nav prasības pusēm lietā pieņemt vai piekrist jurisdikcijas nodošanai.¹⁷⁰ Līdz ar to, kā un vai puses lietā tiek uzklaustītas saistībā ar jurisdikcijas nodošanu, nosaka katras līgumslēdzējas valsts iekšējie procesuālie noteikumi. Puses var tikt uzklaustītas šajā jautājumā, jo īpaši ņemot vērā, ka tās var sniegt būtisku informāciju par to, vai šāda nodošana ļautu labāk izvērtēt bērna intereses. Puses vismaz ir jāinformē par šiem jautājumiem.

5.11. Tāpat 1996. gada konvencijā nav prasību attiecībā uz termiņu, kādā: 1) pusēm jāiesniedz attiecīgajām iestādēm¹⁷¹ pieprasījums par jurisdikcijas nodošanu (ja šādu ceļu izvēlas "pieprasījumu iesniegusi" iestāde saskaņā ar 8. panta 1. daļu vai 9. panta 1. daļu); vai 2) "pieprasījumu saņēmušajai" iestādei ir jāpieņem vai jānoraida pieprasījums par jurisdikcijas nodošanu.¹⁷² Tomēr, ņemot vērā, ka jebkurā ar bērniem saistītā tiesvedībā, laiks ir būtisks, "pieprasījumu saņēmušajai" iestādei (atbilstīgi 8. pantam tā ir tiesa, kurai saskaņā ar Konvenciju nav jurisdikcijas, un atbilstīgi 9. pantam tā ir tiesa, kurai saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija) lēmums par jurisdikcijas nodošanu ir jāpieņem pēc iespējas ātrāk.¹⁷³ Tas ļaus izvairīties no paralēlas tiesvedības, kas izriet no pieprasījuma par jurisdikcijas nodošanu: piemēram, ja pieprasījums veikts saskaņā ar 8. pantu, savukārt iestāde, kurai ir jurisdikcija, turpina to īstenot un izskatīt lietu, jo nav saņemta atbilde no "pieprasījumu saņēmušās" iestādes par saprātīgu uzskatītā laikposmā, un vēlāk "pieprasījumu saņēmusi" iestāde pieņem un īsteno jurisdikciju.

5.a) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Abi bērna vecāki mirst, kad tam ir 10 gadi, un līgumslēdzējā valstī A norisinās tiesvedība saistībā ar tā aprūpi un viņa vecāku atstātā īpašuma administrēšanu. Šajā īpašumā ietilpst arī īpašums, kas atrodas līgumslēdzējā valstī B. Rodas jautājums par šī īpašuma izmantošanu, un līgumslēdzējas valsts B iestādes iesniedz pieprasījumu līgumslēdzējas valsts A iestādēm, lūdzot atļauju pārņemt jurisdikciju šajā konkrētajā jautājumā.¹⁷⁴ Līgumslēdzējas valsts A iestādes

¹⁶⁸ 8. panta 4. daļa.

¹⁶⁹ 9. panta 3. daļa.

¹⁷⁰ Sal. Briseles II a regulas 15. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru vismaz vienai no pusēm ir jāpieņem nodošana.

¹⁷¹ Sal. Briseles II a regulas 15. panta 4. punktu.

¹⁷² Sal. Briseles II a regulas 15. panta 5. punktu, saskaņā ar kuru "pieprasījumu saņēmušajai" iestādei sešu nedēļu laikā pēc prasības iesniegšanas ir jāpieņem lēmums par jurisdikcijas nodošanu.

¹⁷³ 2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) apspriedē tika ierosināts, ka iestādēm būtu jāvienojas par termiņu lēmuma par nodošanu pieņemšanai. Ja šāds termiņš netiek ievērots, iestāde, kurai saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija, turpina to īstenot.

Šāda pieeja atbilstu Briseles II a regulas pieejai — skatīt "Praktisko rokasgrāmatu par Briseles II a regulas piemērošanu", pieejama

< http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/parental_resp_ec_vdm_en.pdf > (pēdējo reizi aplūkota 2013. gada augustā), 19. lpp.

¹⁷⁴ Balstoties uz 9. panta 1. daļu, kā valsts, kurā atrodas bērna īpašums (8. panta 2. daļas b) punkts). Atkarībā no lietas apstākļiem līgumslēdzējas valsts B iestādēm var būt lietderīgi, papildus vai alternatīvi, veikt pasākumus attiecībā uz īpašumu, pamatojoties uz 12. pantu, vai arī steidzamības gadījumā veikt nepieciešamos aizsardzības pasākumus attiecībā uz īpašumu, pamatojoties uz 11. pantu. Tomēr šādi pasākumi zaudē spēku, tiklīdz līgumslēdzējas valsts A iestādes attiecīgajā

var pieņemt daļējas jurisdikcijas nodošanas pieprasījumu attiecībā tikai uz bērna īpašuma, kas atrodas līgumslēdzējā valstī B, aizsardzību.¹⁷⁵ Ja līgumslēdzēja valstis vienojas par daļēju jurisdikcijas nodošanu,¹⁷⁶ līgumslēdzējas valsts A iestādes var turpināt veikt pasākumus attiecībā uz bērna aprūpi un īpašumu, izņemot līgumslēdzējā valstī B esošo īpašumu. Līgumslēdzējas valsts B iestādes var veikt pasākumus attiecībā uz bērna īpašumu, kas atrodas līgumslēdzējā valstī B.

C. Nodošanas procedūra

- 5.12. Attiecībā uz jurisdikcijas nodošanu pastāv divas iespējas. Ja līgumslēdzējas valsts A (LVA) iestāde apsver jurisdikcijas nodošanu līgumslēdzējai valstij B (LVB), jāveic šāda analīze:

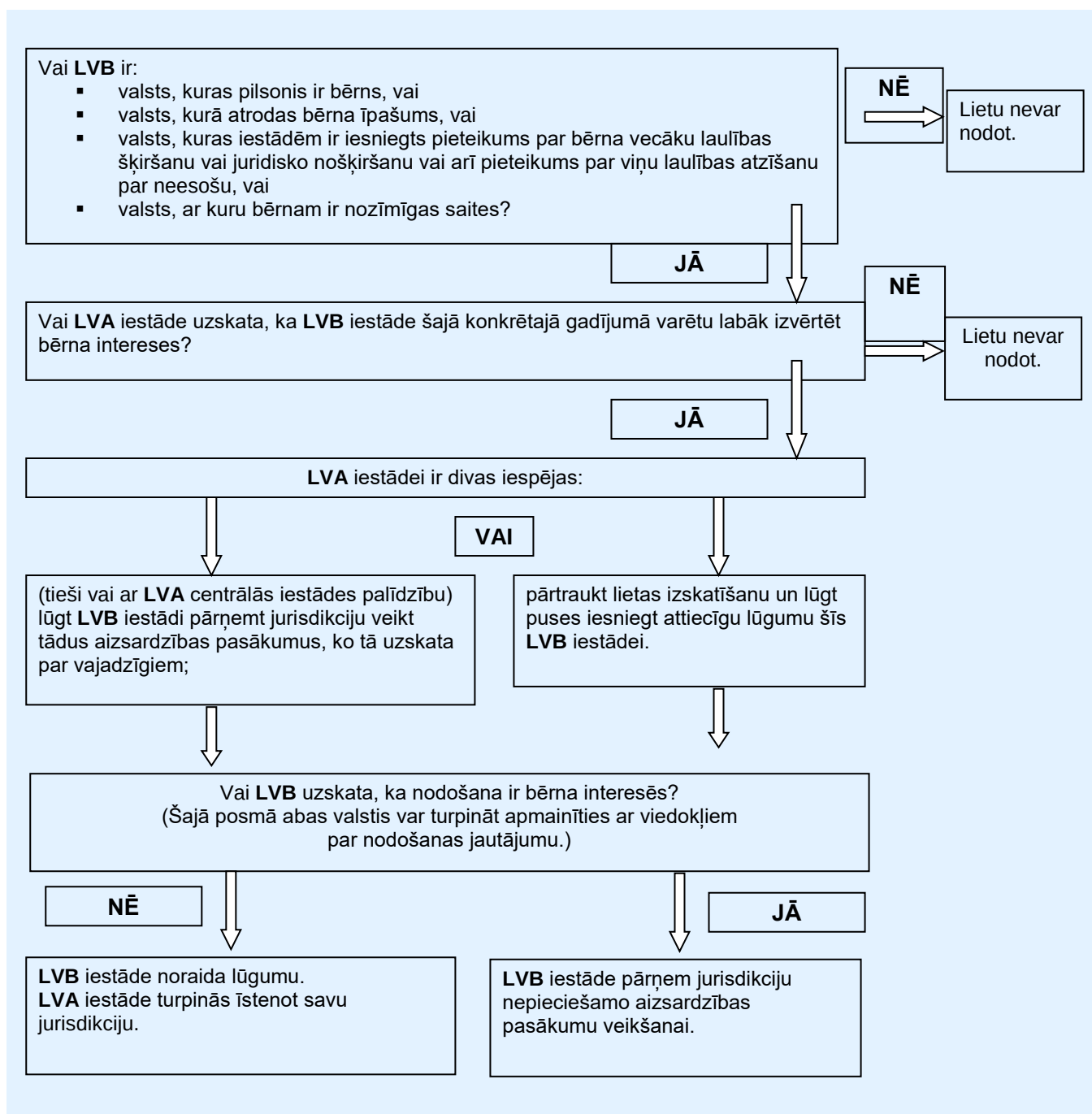
¹⁷⁵

¹⁷⁶

situācijā ir veikušas nepieciešamos pasākumus (skatīt turpmāk **6.** un **7. nodaļu**). Ja līgumslēdzēja valsts A vēlas vispārēju jurisdikciju attiecībā uz īpašumu, var būt lietderīgāk nodot jurisdikciju (un 31. panta a) punktā paredzētā skaidrā sadarbības atbalsta ieguvumus), skatīt turpmāk **10. nodaļu**). Skatīt iepriekš **5.5.** punktu par lietas daļējas nodošanas iespēju. Skatīt turpmāk **5.19.-5.22.** punktu par skaidru saziņu, kādai šajā jautājumā jānoris starp iestādēm.

1. iespēja:

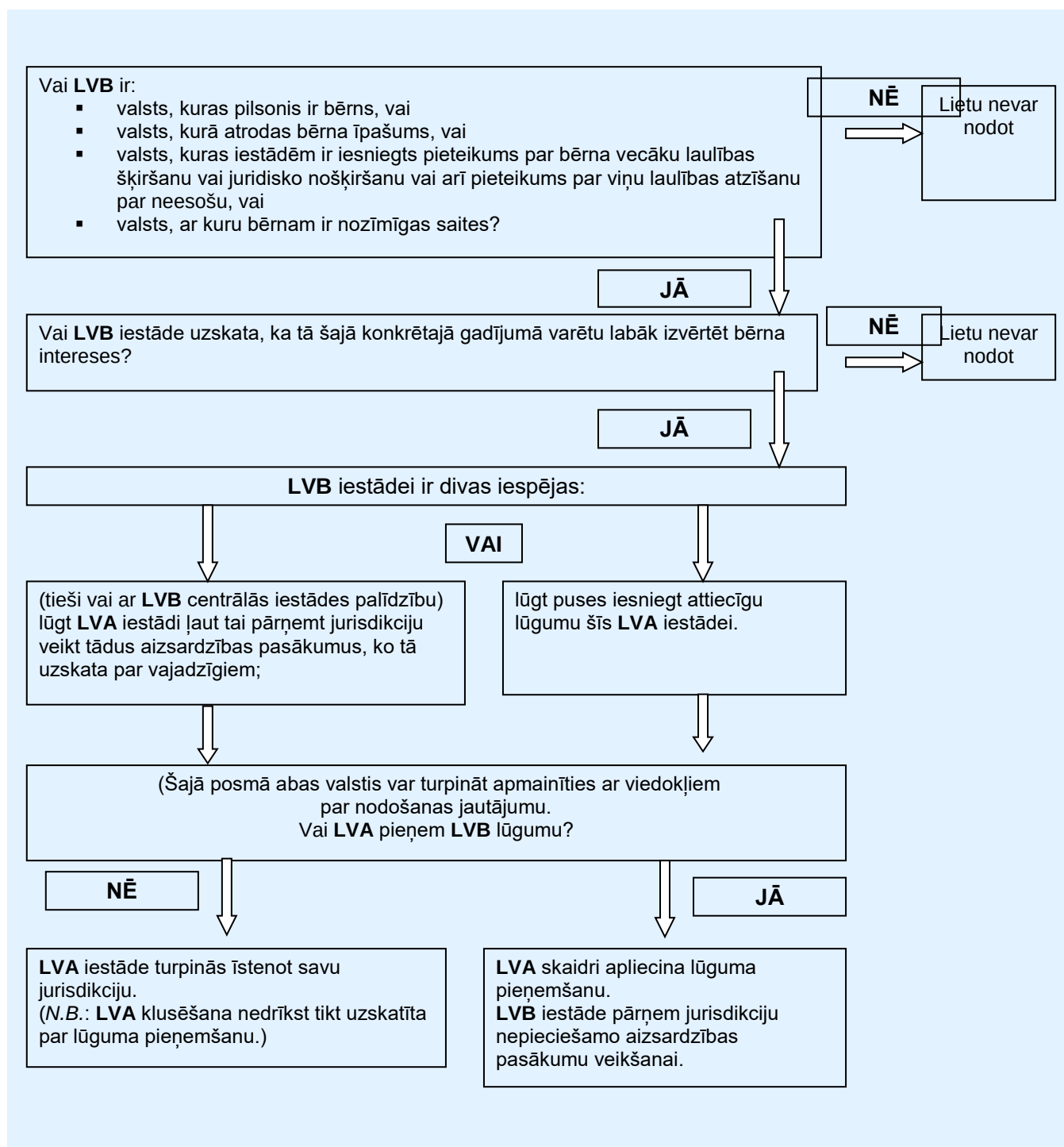
Līgumslēdzējas valsts A iestāde, kurai saskaņā ar Konvencijas 5. vai 6. pantu ir jurisdikcija, iesniegusi lūgumu vai ierosinājusi jurisdikcijas nodošanu līgumslēdzējas valsts B iestādei (8. pants)

Ja līgumslēdzējas valsts B iestāde vēlas pārņemt jurisdikciju no līgumslēdzējas valsts A iestādes, jāveic šāda analīze:

2. iespēja:

Līgumslēdzējas valsts B iestāde iesniegusi lūgumu vai ierosinājusi jurisdikcijas nodošanu līgumslēdzējas valsts A, kas ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts, iestādei (9. pants)

D. Noteikti praktiski nodošanas aspekti

a) *Kā iestāde, kura vēlas izmantot jurisdikcijas nodošanas normas, var uzzināt, kurai citas līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei adresēt savu lūgumu?*

- 5.13. Iestādes, kuras vēlas izmantot šīs jurisdikcijas nodošanas normas, saskaras ar svarīgu praktisku jautājumu, kā atrast citas līgumslēdzējas valsts kompetento iestādi. Šis jautājums ir īpaši sarežģīts, ja atsevišķās puses nav iesniegušas nekādu pieteikumu citas līgumslēdzējas valsts iestādēm.
- 5.14. Līgumslēdzējas valstis var lemt īpaši nozīmēt iestādes, kurām adresējami 8. un 9. pantā paredzētie lūgumi.¹⁷⁷ Ja attiecīgā valsts ir nozīmējusi iestādes, tad visi lūgumi, kas skar jurisdikcijas nodošanu, būtu jāsūta norīkotajām iestādēm. Par norīkotajām iestādēm paziņo Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam.¹⁷⁸ Paziņojumi tiks ievietoti Hāgas konferences tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >, sadaļā "Convention 34" ("Konvencija 34"), tālāk "Authorities" (Iestādes)).
- 5.15. Taču, ja šāds nozīmējums nav veikts, iestādes var saņemt palīdzību, izmantojot divus citus ceļus. Pirmais ir citas līgumslēdzējas valsts centrālā iestāde, ar kuru iestādes var sazināties tieši vai ar savas centrālās iestādes starpniecību. Centrālo iestāžu iespējamā loma šajā sakarā ir īpaši atrunāta Konvencijas 8. un 9. pantā, kā arī Konvencijas 31. panta a) punktā.¹⁷⁹ Otrs ceļš ir Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkls, ja abas valstis šeit ir nozīmējušas savus dalībniekus. Šī tīkla dalībnieki ir kontaktpunkti savā jurisdikcijā un var sniegt informāciju par dažādiem viņu jurisdikcijas tiesību un procesa aspektiem, tostarp palīdzēt noteikt kompetento iestādi.¹⁸⁰ Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkla dalībnieku saraksts ir pieejams Hāgas konferences tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >, sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "International Hague Network of Judges" (Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkls)).
- 5.16. Centrālās iestādes var arī palīdzēt nodot dokumentus starp iestādēm, un dažas centrālās iestādes var palīdzēt ar dokumentu interpretāciju vai tulkošanu vai nepieciešamības gadījumā šādu pakalpojumu sniedzēju atrašanu savā valstī. Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkla dalībnieki var arī palīdzēt iegūt informāciju par pareizāko rīcību, piemēram, attiecībā uz informāciju vai dokumentiem, kādi kompetentajai iestādei var būt nepieciešami, lai izskatītu nodošanu.

b) *Kā jānoris iestāžu saziņai?*

- 5.17. Gan 8., gan 9. pantā noteikts, ka iestādes var apmainīties viedokļiem jurisdikcijas nodošanas jautājumā. Šī viedokļu apmaiņa bieži vien ir nepieciešama, lai iestāde, kurai iesniegts pieprasījums, varētu izvērtēt tā pieņemšanu. Atkal gan centrālās iestādes, gan Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkls var palīdzēt šajā jautājumā.¹⁸¹

¹⁷⁷ 44. pants.

¹⁷⁸ 45. pants.

¹⁷⁹ Skatīt turpmāk 11.11. punktu.

¹⁸⁰ Skatīt iepriekš 147. piezīmi.

¹⁸¹ 31. panta a) punktā noteikts, ka līgumslēdzējas valsts centrālajai iestādei tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai veicinātu saziņu un piedāvātu 8. un 9. pantā paredzēto palīdzību. Skatīt turpmāk 11. nodaļu.

- 5.18. Abas iesaistītās iestādes (bieži vien divas tiesu iestādes) var izmantot dažādus līdzekļus viedokļu apmaiņai. Saziņai starp šīm iestādēm jānoris pa elektronisko pastu vai tālruni. Ja nepieciešams iesaistīt tulkus vai nepieciešama pušu vai to pārstāvju klātbūtne, var veikt telefonsakaru konferences zvanu vai izmantot videokonferences iespējas.

c) Citi ar nodošanu saistītie jautājumi, kuros iestāžu saziņa var būt noderīga

- 5.19. Tā kā jurisdikcijas nodošana neietver sevī pastāvīgu jurisdikcijas nodošanu (skatīt iepriekš 5.7. punktu) un jurisdikcijas nodošana var attiekties tikai uz konkrētu lietas daļu (skatīt iepriekš 5.5. punktu), ir svarīgi, ka abas iesaistītās kompetentās iestādes savā saziņā pēc iespējas skaidri informē par jebkādas jurisdikcijas nodošanas paredzamo tvērumu.
- 5.20. Tas nozīmē, ka jebkurai kompetentajai iestādei, **kura veic pieprasījumu** (neatkarīgi, vai jurisdikcijas pārņemšanai vai nodošanai) jāpārlicinās, ka tās pieprasījumā skaidri norādīts:
- paredzamais jurisdikcijas nodošanas tvērumš (t. i., kādos jautājumos tiek paredzēts nodot jurisdikciju un kādos apstākļos paredzams, ka kompetentā iestāde, kura pārņem jurisdikciju, turpinās nākotnē to īstenot šādos jautājumos); un
 - kāpēc tiek uzskatīts, ka šī jurisdikcijas nodošana būtu bērna interesēs.
- 5.21. Dažos gadījumos viedokļu apmaiņa par paredzamās jurisdikcijas nodošanas tvērumu var būt noderīga. Ja ir iespējams un nepieciešamības gadījumā pēc pušu iesniegumiem, ir jāpieliek pūles, lai panāktu vienošanos šajos jautājumos starp kompetentajām iestādēm, un katrai kompetentajai iestādei šāds lēmums ir jāreģistrē tās jurisdikcijā paredzētajā kārtībā.
- 5.22. Skaidrs lēmums un/vai ieraksts par iepriekš minētajiem nosacījumiem ļauj izvairīties no turpmākām neskaidrībām par to, kurai iestādei un kādos jautājumos ir jurisdikcija.

5.b) piemērs¹⁸²

Neprecēts pāris un viņu bērni dzīvo līgumslēdzējā valstī A un ir tās pilsoņi. Pāra attiecības izjūk, un māte uzsāk tiesvedību līgumslēdzējā valstī A, lūdzot atļauju pārcelties kopā ar bērniem uz līgumslēdzēju valsti B. Lūgums tiek apmierināts, un māte ar bērniem pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B. Līgumslēdzēja valsts A tiesa arī nolemj, ka bērniem jāpavada vasaras brīvdienas kopā ar tēvu līgumslēdzējā valstī A ar nosacījumu, ka bērni netiks vesti pie tēva vecākiem (kuri, kā apgalvo māte, bērnus ir fiziski ietekmējuši).

Kad bērni atgriežas mājās pēc pirmajām vasaras brīvdienām, viņi izstāsta mātei, ka tēvs viņus ir aizvedis pie saviem vecākiem. Māte iesniedz līgumslēdzējā valstī B pieteikumu turpmākas saskarsmes apturēšanai. Tēvs iesniedz pieteikumu līgumslēdzējā valstī A, lūdzot mainīt agrāko saskarsmes kārtību un anulēt nosacījumu.

Līgumslēdzēja valsts A pieprasa jurisdikcijas nodošanu (9. pants) no līgumslēdzēja valsts B, kurā bērni šobrīd dzīvo pastāvīgi. Iestādes, kuras izskata lietu katrā līgumslēdzējā valstī, ar abu centrālo iestāžu palīdzību

¹⁸²

Iespējamā jurisdikcijas nodošanas normu izmantošana bērnu nolaupīšanas situācijā, kad puses ir panākušas vienošanos, izmantojot strīda izšķiršanas procedūru, skatīt turpmāk 13.51.-13.57. punktu un jo īpaši 13.55. punktu.

apmainās viedokļiem nodošanas jautājumā. Tās vienojas, ka pusēm jāiesniedz iestādēm rakstveida pieteikumi šajā jautājumā un tiks organizēta viedokļu apmaiņa, izmantojot telefonsakaru konferenci, abām pusēm klātesot. Pēc šīs viedokļu apmaiņas līgumslēdzēja valsts B konstatē, ka nodošanas nosacījumi ir izpildīti un bērnu interesēs būtu saskarsmes tiesību jautājumu izskatīt līgumslēdzējā valstī A.¹⁸³ Abas iestādes līgumslēdzējā valstī A un B reģistrē, ka jurisdikcijas nodošana attiecināma tikai uz bērnu saskarsmi ar viņu tēvu un tēva vecākiem, un tās uzskata, ka bērnu interesēs būtu šo jautājumu lemt līgumslēdzējas valsts A iestādēs, jo:

- tēvs joprojām dzīvo līgumslēdzējā valstī A;
- šajā valstī tiek īstenotas saskarsmes tiesības;
- pastāv jautājums par tās tiesas rīkojuma pārkāpumu; un
- pastāv jautājums par vecvecāku saskarsmes tiesībām, un vecvecāki dzīvo šajā valstī.

Līgumslēdzēja valsts A beidzot atrisina lietu un nolemj, ka bērni var turpināt kontaktēties ar savu tēvu un tēva vecākiem.

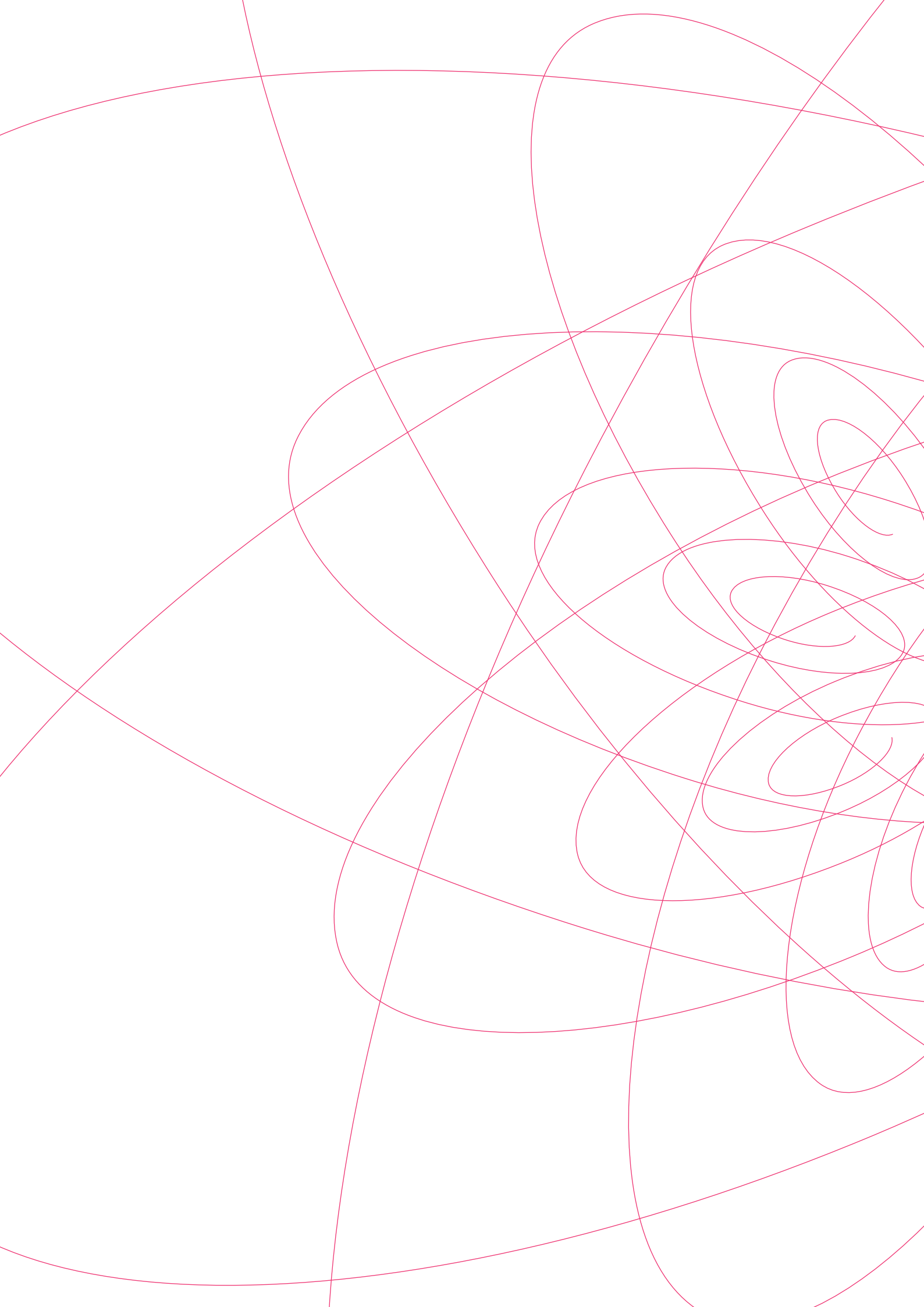
Gadu vēlāk māte vienpusēji aptur saskarsmi, apgalvojot, ka tēvs kontaktējoties pret bērniem izturas vardarbīgi. Tēvs uzsāk tiesvedību par aizgādību līgumslēdzējā valstī A, apgalvojot, ka māte atsvešina no viņa bērnus. Līgumslēdzēja valsts A noraida jurisdikciju, pamatojoties uz to, ka iepriekšējā jurisdikcijas nodošana no līgumslēdzējas valsts B bija skaidri noteikta tikai saskarsmes jautājumiem. Tādēļ tēvs lūdz līgumslēdzēju valsti A pieprasīt jurisdikcijas nodošanu aizgādības jautājumā. Līgumslēdzēja valsts A to noraida, neuzskatot, ka tā varētu labāk izvērtēt bērnu intereses aizgādības jautājumā. Tā nosaka, ka aizgādības jautājums jārisina saskaņā ar vispārējiem jurisdikcijas noteikumiem (t. i., bērnu pastāvīgās dzīvesvietas valstī atbilstīgi 5. pantam, proti, līgumslēdzējā valstī B).

183

Nemiet vērā, ka līgumslēdzējas valsts B iestādes saglabātu jurisdikciju un tā vietā aicinātu tēvu lūgt līgumslēdzējas valsts A iestādēm saskaņā ar Konvencijas 35. panta 2. daļu informēt par viņa situāciju (un, iespējams, arī viņa vecāku situāciju) un izdarīt atzinumus par viņa (vai viņu) piemērotību īstenot saskarsmes/saziņas tiesības, kā arī nosacījumiem, ar kādiem ir īstenojamas saskarsmes/saziņas tiesības un izmantojamas tiesvedībā līgumslēdzējā valstī B. Saskaņā ar 35. panta 3. daļu līgumslēdzēja valsts B var pārtraukt tiesvedību, līdz tēva pieprasījums tiek izskatīts. Papildu informācijai par 35. pantu skatīt turpmāk 11. un 13. nodaļu.

6

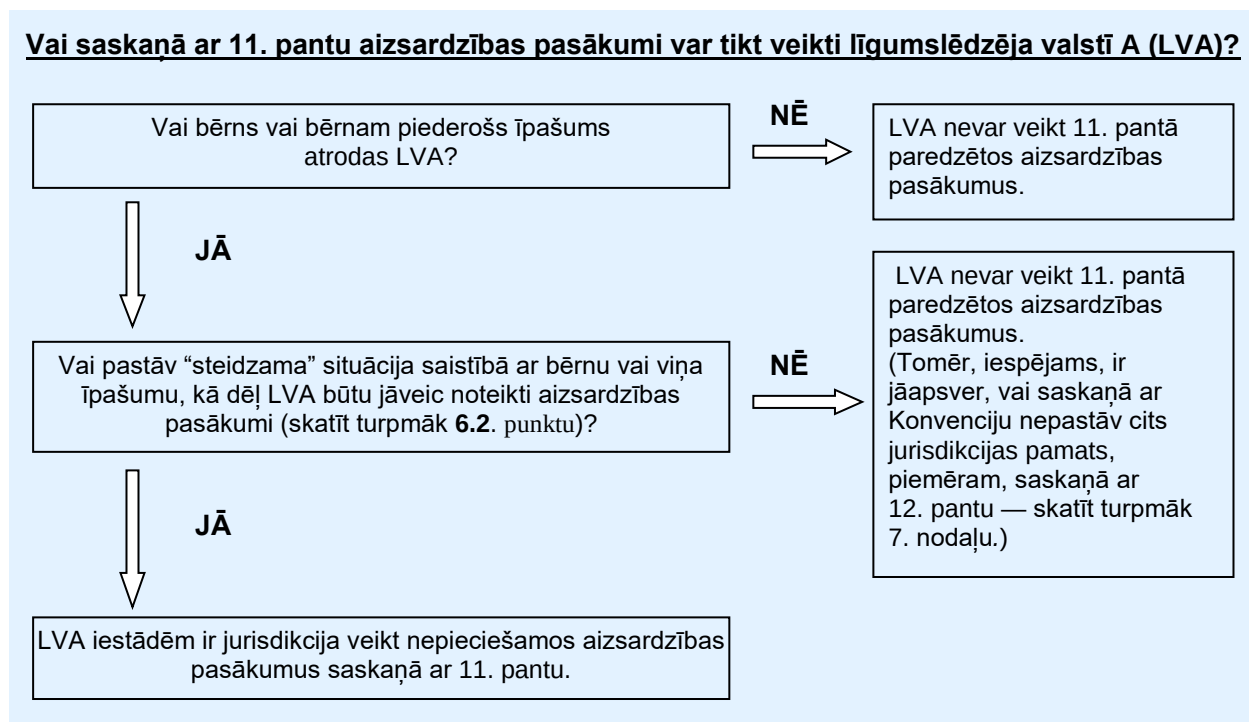
*AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI
STEIDZAMĪBAS GADĪJUMOS*

A. Aizsardzības pasākumu veikšana steidzamības gadījumos

11. pants

- 6.1. Visos steidzamības gadījumos jurisdikcija veikt jebkādos nepieciešamos aizsardzības pasākumus ir tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kuras teritorijā atrodas bērns vai bērna īpašums.¹⁸⁴

a) Kādi gadījumi ir "steidzami"?

- 6.2. Konvencijā nav sniegta "steidzamības gadījuma" definīcija.¹⁸⁵ Tādējādi līgumslēdzējas valsts tiesu/pārvaldes iestāžu pārziņā būs noteikt, vai konkrētais gadījums ir "steidzams". Paskaidrojošajā ziņojumā teikts, ka steidzamības situācija var pastāvēt, ja pieprasījums veikt aizsardzības pasākumus iesniegts, tikai izmantojot parastos 5. līdz 10. pantā norādītos kanālus (vispārīgie jurisdikcijas pamatojumi), bērnam var tikt nodarīts neatgriezenisks kaitējums vai arī bērna aizsardzība vai bērna intereses var būt apdraudētas.¹⁸⁶ Tādēļ iestādēm var būt lietderīgi apsvērt, vai pastāv iespēja, ka bērnam tiks nodarīts neatgriezenisks kaitējums vai arī viņa aizsardzība vai intereses tiks apdraudētas, ja netiks veikti pasākumi bērna aizsardzībai laikposmā līdz iestādes, kurām saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir vispārējā jurisdikcija, varēs veikt nepieciešamos aizsardzības pasākumus.
- 6.3. Jāatzīmē, ka tieši "steidzamības" situācija attaisno atkāpi no Konvencijā paredzētajiem vispārējiem jurisdikcijas noteikumiem (5. līdz 10. pants). Šajā kontekstā ir norādīts, ka "steidzamības" jēdziens būtu jāinterpretē "visai strikti".¹⁸⁷

¹⁸⁴ Skatīt jo īpaši Hāgas 1961. gada nepilngadīgo aizsardzības konvencijas 9. panta 1. daļu.

¹⁸⁵ "Steidzamības" jēdziens nav definēts arī Hāgas 1961. gada konvencijā par nepilngadīgo aizsardzību.

¹⁸⁶ Paskaidrojošais ziņojums, 68. punkts.

¹⁸⁷ Turpat.

- 6.4. "Steidzamības" situācija varētu ietvert šādus gadījumus: 1) bērns atrodas ārpus viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts, un ir nepieciešama ārstēšana, lai glābtu bērna dzīvību (vai novērstu neatgriezeniska kaitējuma nodarīšanu bērnam vai bērna interešu apdraudējumu), un nav iespējams iegūt vecāku piekrišanu ārstēšanai; 2) bērns īsteno saskarsmes tiesības ar vecāku-nerezidentu ārpus savas pastāvīgās dzīvesvietas valsts un apsūdz šo vecāku fiziskā/seksuālā vardarbībā, kā dēļ saskarsme ir nekavējoties jāpārtrauc un/vai jāatrod alternatīva pagaidu aprūpe bērnam; 3) nepieciešams ātri pārdot bērnam piederošas ātrbojīgas preces; vai 4) notikusi bērna prettiesiska aizvešana vai aizturēšana¹⁸⁸, un saskaņā ar Hāgas 1980. gada konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem iesniegtā pieteikuma kontekstā ir steidzami jāveic pasākumi, lai nodrošinātu bērna drošu atpakaļatdošanu¹⁸⁹ viņa pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējai valstij.¹⁹⁰
- 6.5. Lai arī vēl nepastāv iedibināta prakse attiecībā uz to, kas ir "steidzamības gadījums", šādos apstākļos ir skaidrs, ka kompetentā iestāde, kura izskata pieteikumu par atpakaļatdošanu, lemj, vai, balstoties uz tās rīcībā esošajiem konkrētās lietas faktiem, šis ir "steidzamības" gadījums un, pamatojoties uz 11. pantu, ir iespējams veikt aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu bērna drošu atpakaļatdošanu. Šis jautājums ir apskatīts arī turpmāk **13. nodaļas 13.5.** līdz **13.12.** punktā.

b) Kādi ir "nepieciešamie" aizsardzības pasākumi?

- 6.6. "Aizsardzības pasākumiem", kādus var veikt, pamatojoties uz Konvencijas 11. pantu, ir tāda pati materiālā piemērošanas joma kā pasākumiem, kurus var veikt saskaņā ar Konvencijas 5. līdz 10. pantu, t. i., tie ir pasākumi, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību, un neizsmeļošs šo pasākumu saraksts ir sniegts 3. pantā, savukārt izsmeļošs izslēgto jautājumu saraksts ir sniegts 4. pantā.¹⁹¹
- 6.7. Tomēr Konvencijas autori apzināti izvairījušies norādīt, kādi konkrēti "nepieciešamie" aizsardzības pasākumi var tikt veikti 11. pantā paredzētajā steidzamības gadījumā. Tika nolemts, ka steidzamībai katrā situācijā būtu jānosaka "nepieciešamie" pasākumi.¹⁹² Tādēļ lēmums, kādi pasākumi (Konvencijas darbības jomas ietvaros) ir nepieciešami, lai risinātu esošo steidzamības situāciju, ir katras līgumslēdzējas valsts tiesu vai pārvaldes iestāžu pārziņā.

¹⁸⁸ Skatīt 7. panta 2. daļu.

¹⁸⁹ Attiecībā uz 4) piemēru 2011. gada Īpašajā komisijā (I daļa) tika ierosināts, ka, lai gan pasākumi, kas atvieglo bērna drošu atpakaļatdošanu 1980. gada konvencijā paredzētā atpakaļatdošanas pieteikuma ietvaros, ir ārkārtīgi vērtīgi, tie ne vienmēr norāda uz "steidzamības gadījumu" (kā rezultātā varētu izmantot 11. pantu jurisdikcijas pamatojumam, lai veiktu šos pasākumus). Tas jo īpaši būtu striktas "steidzamības" jēdziena interpretācijas gadījumā, uz ko mudināts paskaidrojošajā ziņojumā. Turpretim tika norādīts, ka 11. panta izmantošana šādos apstākļos ir svarīgs papildinājums "instrumentu kopumam", kas ir iestāžu rīcībā, lai nodrošinātu bērna "drošu atpakaļatdošanu" prettiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas gadījumā. Turklāt tika ierosināts, ka gadījums, kad nepieciešami pasākumi, lai nodrošinātu bērna drošu atpakaļatdošanu viņa pastāvīgās dzīvesvietas valstij, parasti būtu "steidzamības gadījums", kurā var izmantot 11. pantu.

2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) Secinājumos un ieteikumos (pieejami vietnē < www.hcch.net > (norādes sniegtas iepriekš 16. piezīmē)), tika norādīts (41. punktā): "1996. gada konvencijā sniegts jurisdikcijas pamats steidzamības gadījumiem, lai veiktu aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, kā arī 1980. gada konvencijā paredzēto atpakaļatdošanas procedūru kontekstā. Šādi pasākumi tiek atzīti un var tikt pasludināti par izpildāmiem vai reģistrēti izpildīšanai valstī, uz kuru bērns ir nodots atpakaļ, ar nosacījumu, ka abas iesaistītās valstis ir 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis."

¹⁹⁰ Skatīt sīkāk turpmāk šīs **nodaļas** nobeigumā sniegtos piemērus. Saistībā ar 4) punktu skatīt arī turpmāk **13.5.-13.12.** punktu.

¹⁹¹ Attiecībā uz Konvencijas darbības jomu skatīt iepriekš **3. nodaļu.**

¹⁹² Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 70. punkts.

c) Kāds ir 11. pantā paredzēto aizsardzības pasākumu darbības ilgums?

- 6.8. Steidzamības situācijā pamatota līgumslēdzējas valsts jurisdikcija ir vienlaicīga jurisdikcija,¹⁹³ t. i., vienlaicīga ar valsti, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir **vispārēja** jurisdikcija, taču tā ir stingri pakļauta pēdējai jurisdikcijai. To nodrošina 11. panta 2. un 3. daļas nosacījumi, kas paredz, ka 11. pantā paredzēto nepieciešamo aizsardzības pasākumu īstenošana ir ierobežota laikā.¹⁹⁴ Ja bērns pastāvīgi dzīvo **līgumslēdzējā** valstī, 11. pantā paredzēto nepieciešamo pasākumu darbība beigsies, tiklīdz tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurai ir vispārējā jurisdikcija (parasti tās valsts iestādes, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta), ir veikušas situācijai atbilstošus pasākumus.¹⁹⁵ Ja bērns pastāvīgi dzīvo valstī, kas **nav līgumslēdzēja** valsts, 11. pantā paredzēto nepieciešamo pasākumu darbība beigsies, tiklīdz attiecīgā līgumslēdzēja valsts būs atzinusi situācijai atbilstošus pasākumus un otras valsts iestādes tos būs īstenojušas.¹⁹⁶
- 6.9. Jāatzīmē, ka gadījumos, kad vienā no līgumslēdzējām valstīm ir uzsākta tiesvedība par aizsardzības pasākumiem steidzamības gadījumā (saskaņā ar 11. pantu), citas līgumslēdzēja valsts kompetentajām iestādēm, kurām iesniegta prasība, pamatojoties uz 5. līdz 10. pantu, nav jāaptur tiesvedība līdz pasākuma veikšanai.¹⁹⁷ Turklāt, tā kā jebkādu pirmās līgumslēdzējas valsts veikto 11. pantā paredzēto pasākumu darbība beigsies, tiklīdz iestādes, kurām saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, būs pieņēmušas lēmumu (11. panta 2. daļa), šādā situācijā līgumslēdzējām valstīm būtu kopā jāapspriežas (izmantojot centrālās iestādes vai tiesu iestādēm tieši sazinoties) par efektīvāko rīcību bērna aizsardzībai.¹⁹⁸

d) Tiklīdz līgumslēdzēja valsts ir veikusi 11. pantā paredzētos pasākumus, kādi vēl pasākumi ir veicami, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību?

- 6.10. Gadījumos, kad veikti 11. pantā paredzētie nepieciešamie aizsardzības pasākumi, šos pasākumus veikusi tiesu vai pārvaldes iestāde var sazināties un sadarboties ar jebkuru citu valsti, kuru tā uzskata par nepieciešamu, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību.¹⁹⁹ Šādu saziņu vai sadarbību var īstenot tieši starp kompetentajām iestādēm²⁰⁰ vai nepieciešamības gadījumā ar attiecīgo centrālo iestāžu palīdzību.²⁰¹ Piemēram, tās līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes, kurā veikti 11. pantā paredzētie pasākumi, var informēt tās valsts kompetentās iestādes, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (vai attiecīgā gadījumā šīs valsts centrālo iestādi) par bērna apstākļiem un veiktajiem pasākumiem.²⁰² Tas ļautu

¹⁹³ 13. pantu (*lis pendens*) nepiemēro, ja nepieciešamos aizsardzības pasākumus veic, pamatojoties uz 11. pantu (skatīt 13. panta tekstu, kurā ir atsauce uz līgumslēdzējām valstīm, kurām ir jurisdikcija "saskaņā ar 5. līdz 10. pantu") — skatīt iepriekš **4.34.** punktu. Attiecībā uz 13. panta darbību skatīt sīkāk turpmāk **4.29.-4.35.** punktu.

¹⁹⁴ Sīkāk pasākumu turpināšanās vispārēji apspriesta turpmāk **8. nodaļā.**

¹⁹⁵ 11. panta 2. daļa.

¹⁹⁶ 11. panta 3. daļa.

¹⁹⁷ Tas tādēļ, ka Konvencijas 13. pantā izklāstītos *lis pendens* noteikumus nepiemēro 11. pantā balstītā tiesvedībā. Skatīt iepriekš 193. piezīmi.

¹⁹⁸ Škatīt turpmāk **11. nodaļu.**

¹⁹⁹ Šis teikums nav attiecināms tikai uz saziņu un sadarbību starp 1996. gada konvencijas līgumslēdzējām valstīm, kas atbilst Konvencijas normu pamatā esošajai filozofijai. Skatīt turpmāk **11.18.** un turpmākos punktus.

²⁰⁰ Tiesu iestādēm tā var būt tieša saziņa, skatīt iepriekš 147. piezīmi.

²⁰¹ Skatīt turpmāk **11. nodaļu.**

²⁰² Paskaidrojošā ziņojuma 72. punktā teikts, ka "[Konvencijas] teksts nevēlas, pamatojot jurisdikciju ar steidzamību, uzlikt iestādei pienākumu informēt bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsti par veikto pasākumu, lai pārmērīgi nenoslogotu Konvencijas darbību un nesniegtu iegāni šāda pasākuma

bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstij vajadzības gadījumā nodrošināt bērna apstākļu pilnīgu izmeklēšanu un jebkādu bērna ilgtermiņa aizsardzībai nepieciešamo pasākumu veikšanu.

- 6.11. Šādos gadījumos var tikt piemērotas arī konkrētas Konvencijas normas par sadarbību (piemēram, 36. pants) un tās būtu vienmēr rūpīgi jāapsver.

B. Vai 11. pantā paredzētie aizsardzības pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar 1996. gada konvenciju?

- 6.12. Jā, steidzamības gadījumos veikti aizsardzības pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar Konvencijas IV nodaļu.²⁰³ Jāatzīmē, ka 23. panta 2. daļas nosacījumi uzliek konkrētus ierobežojumus neatzišanas pamatiem steidzamības gadījumos (skatīt 23. panta 2. daļas b) un c) punktu).²⁰⁴

6.a) piemērs

Bērns, kurš pastāvīgi dzīvo valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, dodas skolas ekskursijā uz līgumslēdzēju valsti B bez savu vecāku pavadības. Viņš saslīmt, un ir nepieciešama steidzama medicīniskā iejaukšanās, kam parasti būtu vajadzīga vecāku piekrišana. Taču ar viņa vecākiem nav iespējams sazināties. Līgumslēdzējas valsts B iestādēm ir jurisdikcija veikt valsts tiesību aktos pieļaujamus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu ārstēšanu bez vecāku piekrišanas.

6.b) piemērs

Trīs bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A kopā ar savu māti, un bērni regulāri kontaktējas ar savu tēvu. Vasaras brīvdienās māte un bērni apciemo mātes vecākus līgumslēdzējā valstī B. Kamēr viņi atrodas līgumslēdzēja valstī B, automašīna, kurā tie atrodas, cieš avārijā, kā rezultātā māte ir komā intensīvajā aprūpē. Līgumslēdzējas valsts B iestādēm ir jurisdikcija veikt steidzamu pasākumu, nodot bērņus mātes vecāku aprūpē.²⁰⁵ Pēc nedēļas māte mirst. Līgumslēdzējas valsts A tiesa vēlāk izdod rīkojumu, kas paredz, ka bērni dzīvos ar tēvu.²⁰⁶ Līdz ar to līgumslēdzējas valsts B rīkojums izbeidz darbību (zaudē spēku), jo situācijai atbilstošo pasākumu ir veikušas līgumslēdzējas valsts A iestādes.²⁰⁷

atzīšanas atteikumam otrā līgumslēdzējā valstī gadījumā, kad šāda informācija netiktu sniegta". Taču, neskatoties uz Konvencijas tekstā šajā saistībā skaidri norādītā pienākuma trūkumu, līgumslēdzēju valstu saziņa un sadarbība, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību gadījumos, kad šādi pasākumi ir veikti, tiek uzskatīta par labu praksi.

²⁰³ 23. pants un turpmākie panti.

²⁰⁴ Skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

²⁰⁵ 11. pants.

²⁰⁶ Kā līgumslēdzēja valsts, kurā bērni dzīvo pastāvīgi atbilstīgi 5. pantam. Jāatzīmē, ka šāda veida gadījumos var būt piemērojamas arī vairākas Konvencijas normas par sadarbību (piem., 32. un 34. pants); skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

²⁰⁷ 11. panta 2. daļa, līgumslēdzēja valsts A ir līgumslēdzēja valsts, kurai saskaņā ar 5. pantu ir jurisdikcija pār bērniem.

6.c) piemērs

Divi bērni, kuri pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, likumīgi ceļo kopā ar savu tēvu brīvdienās uz līgumslēdzēju valsti B. Viņiem esot līgumslēdzējā valstī B, tēvs tiek arestēts aizdomās par narkotiku tirdzniecību. Vēlāk viņam izvirza apsūdzību noziedzīgā nodarījumā un patur apcietinājumā līdz tiesai. Līgumslēdzējas valsts B iestādēm ir jurisdikcija veikt steidzamus pasākumus, lai nodrošinātu bērnu aprūpi.²⁰⁸

6.d) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo valstī A, kas nav līgumslēdzēja valsts, un viņam pieder īpašums, kas atrodas līgumslēdzējā valstī B. Īpašums ir nolaists un, pateicoties vairākām strukturālām problēmām, visticamāk sagrūs, ja tas netiks remontēts. Līgumslēdzējas valsts B iestādes veic steidzamus pasākumus, pilnvarojot uzņēmumu veikt nepieciešamos remontdarbus (lēsts, ka tie ilgs 5 līdz 6 mēnešus). Vienu mēnesi pēc tam, kad līgumslēdzējas valsts B iestādes ir veikušas šos pasākumus, valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, iestādes pilnvaro bērna vecākus pārdot īpašumu tā pašreizējā stāvoklī jau apzinātam pircējam. Vecāki lūdz līgumslēdzēju valsti B atzīt valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, lēmumu. Pasākums tiek atzīts līgumslēdzējā valstī B (pamatojoties uz tās ārpus Konvencijas esošajiem noteikumiem²⁰⁹). Tādējādi līgumslēdzējas valsts B veiktais steidzamais pasākums zaudē spēku un īpašums var tikt pārdots.²¹⁰

6.e) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A kopā ar saviem vecākiem. Bērna vecākiem pieder īpašums līgumslēdzējā valstī B, kuru bērns mantos vecāku nāves gadījumā. Ģimene dodas brīvdienās uz līgumslēdzēju valsti C. Esot brīvdienās līgumslēdzējā valstī C, ģimene iekļūst nopietnā laivas negadījumā. Abi vecāki iet bojā, un bērns ir smagi cietis. Bēram ir nepieciešama steidzama un dārga ārstēšana, un vienīgie pieejamie līdzekļi šādas ārstēšanas finansēšanai ir īpašums līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējas valsts C iestādes sazinās ar līgumslēdzējām valstīm A un B, lai tās informētu par bērna apstākļiem.²¹¹ Līgumslēdzējas valsts B iestādes, izskatot steidzamības gadījumu, veic 11. pantā paredzētos aizsardzības pasākumus: 1) nozīmē bērnam likumīgo pārstāvi, lai risinātu jautājumu ar īpašumu līgumslēdzējā valstī B; un 2) ļaut steidzami iegūt līdzekļus no šī īpašuma (pārfinansējot aizdevumu) konkrētam mērķim finansēt bērna ārstēšanu. Šos pasākumus likumiskā kārtā atzīst līgumslēdzējā valstī C.²¹² Līgumslēdzēja valsts C, izskatot steidzamības gadījumu, veic 11. pantā paredzētos nepieciešamos aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu bērna ārstēšanu. Līgumslēdzējas valstis B un C sazinās, lai informētu viena otru un līgumslēdzēju valsti A par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz bērnu.

Līgumslēdzēja valsts A var veikt situācijai atbilstošus ilgtermiņa aizsardzības pasākumus, un tajā brīdī līgumslēdzēju valsti B un C saskaņā ar 11. pantu veiktie pasākumi zaudē spēku.²¹³

²⁰⁸ 11. pants. Arī šādā situācijā būtu jāizmanto Konvencijas normas par sadarbību, lai ātri brīdinātu līgumslēdzējas valsts A iestādes par bērnu situāciju un sniegtu tām visu būtisko informāciju. Līgumslēdzējas valsts A (līgumslēdzēja valsts, kurā ir bērnu pastāvīgā dzīvesvieta) iestādes tad varētu veikt bērnu aizsardzības pasākumus (kas varētu būt repatriācija uz līgumslēdzēju valsti A, lai nodotu viņus mātes aprūpē, ja bērniem līgumslēdzējā valstī A ir māte ar aizgādības tiesībām).

²⁰⁹ Jo tas ir valsts, kas **nav līgumslēdzēja** valsts, lēmums.

²¹⁰ 11. panta 3. daļa.

²¹¹ 30. panta 1. daļa. Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

²¹² Skatīt iepriekš **6.12. punktu**.

²¹³ Tomēr skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 72. punkts, par faktu, ka jebkura darbība, kas pabeigta saskaņā ar 11. pantā paredzētu aizsardzības pasākumu, protams, joprojām paliks spēkā. 72. punktā teikts, ka "[i]r skaidrs [...], ka nav iespējams padarīt nebijušu jau notikušu ķirurģisku operāciju vai īpašuma pārdošanu".

6.f) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A kopā ar savu māti un tēvu. Vecāku attiecības izjūk, un māte prettiesiski aizved²¹⁴ bērnu no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B. Tēvs nekavējoties iesniedz pieteikumu bērna atpakaļatdošanai saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (abas valstis ir tās līgumslēdzējas valstis). Māte nepieļauj nekādu bērna un tēva saskarsmi, un šķiet, ka atpakaļatdošanas procedūra uz līgumslēdzēju valsti B aizņems pāris mēnešus. Līgumslēdzējas valsts A iestādes nevar veikt pasākumus attiecībā uz tēva pagaidu saskarsmes tiesībām šajā laikposmā.

Atkarībā no lietas konkrētajiem faktiem līgumslēdzējas valsts B iestādes var uzskatīt, ka saskarsmes trūkums starp bērnu un tēvu var radīt bērnam neatgriezenisku kaitējumu vai citādi apdraudēt bērna aizsardzību vai intereses.²¹⁵ Tādēļ iestādes var lemt, ka šī ir steidzamības situācija, kad jāveic pasākumi, lai nodrošinātu tāda vai citāda veida pagaidu saskarsmi starp tēvu un bērnu līdz atpakaļatdošanas procesa noslēgumam.²¹⁶

6.g) piemērs²¹⁷

Trīs bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A kopā ar savu māti un tēvu. Attiecības izjūk, un māte prettiesiski aizved²¹⁸ bērnus uz līgumslēdzēju valsti B. Tēvs iesniedz pieteikumu bērna atpakaļatdošanai saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (abas valstis ir tās līgumslēdzējas valstis). Tiesvedībā par atpakaļatdošanu līgumslēdzējā valstī B pret tēvu tiek izvirzītas apsūdzības par seksuālo vardarbību, un māte atpakaļatdošanas aizstāvībai izmanto 1980. gada konvencijas 13. panta 1. daļas b) punktu.

²¹⁴ "Prettiesiska aizvešana" 1996. gada konvencijas 7. panta 2. daļas izpratnē.

²¹⁵ Skatīt iepriekš 6.2. punktu.

²¹⁶ Skatīt arī *Vispārējos principus un labas prakses rokasgrāmatu — pārrobežu saskarsme ar bērniem* (Jordan Publishing, 2008) (turpmāk tekstā — Labas prakses rokasgrāmata par pārrobežu saskarsmi), jo īpaši 5.1. punktu par saskarsmi pamestajam vecākam prettiesiskas aizvešanas/aizturēšanas kontekstā. Šis izdevums ir pieejams arī Hāgas konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

Pamatojoties uz konkrēto izskatāmo lietu, kompetentajai iestādei ir jāizdara faktiskie secinājumi par to, vai saskarsmes trūkums starp tēvu un bērnu var radīt bērnam neatgriezenisku kaitējumu vai apdraudēt bērna intereses, un vai tādējādi šī ir steidzamības situācija. Šis jautājums tika apspriests 2011. gada Īpašajā komisijā (I daļa), kurā eksperti nevienojās par to, vai pagaidu saskarsmes trūkums uzskatāms par steidzamības gadījumu. Daži eksperti puda viedokli, ka, lai arī bērna pagaidu saskarsme ar atstāto vecāku šādos apstākļos ir svarīga un, kad vien iespējams, tā ir jāveicina, tomēr pagaidu saskarsmes trūkums reti kad būtu uzskatāms par "steidzamības gadījumu", lai varētu piemērot 11. pantu jurisdikcijai šādu pasākumu veikšanai, jo īpaši paturot prātā 11. pantā paredzēto strikto interpretāciju (skatīt iepriekš 6.4. punktu). Tomēr citi eksperti stingri iebilda, apgalvojot, ka konkrētās lietas fakti pilnībā nosaka, vai pagaidu saskarsme izraisa "steidzamības gadījumu": piemēram, ja atpakaļatdošanas process kaut kādu iemeslu dēļ tiek aizkavēts, saskarsmes trūkums ar atstāto vecāku var radīt neatgriezenisku kaitējumu bērnam. Tādā gadījumā šis ir "steidzamības gadījums" un var tikt veikti un ir jāveic 11. pantā paredzētie pasākumi.

Jāatzīmē, ka jebkāds līgumslēdzējas valsts, kurā notiek atpakaļatdošanas process, iestādes lēmums neietekmēs jebkādu bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts lēmumu, kuru tā pieņēmusi, kā un kad tas iespējams. Līgumslēdzējas valsts B lēmums par tēva saskarsmes tiesībām zaudē spēku, tiklīdz līgumslēdzēja valsts A pieņēmusi lēmumu šajā jautājumā (11. panta 2. daļa).

²¹⁷ Skatīt iepriekš 6.4. punktu, kurā minēta 2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) apspriede par to, kādos apstākļos pasākumi, kas atvieglo "drošu atpakaļatdošanu" saskaņā ar 1980. gada konvenciju ierosinātā tiesvedībā, var tikt veikti saskaņā ar 1996. gada konvencijas 11. pantu.

²¹⁸ "Prettiesiska aizvešana" 1996. gada konvencijas 7. panta 2. daļas izpratnē.

*Līgumslēdzēja valsts B tiesnesis, kurš izskata pieteikumu par atpakaļatdošanu, uzskata, ka, balstoties uz lietas faktiem, nepastāv būtisks kaitējuma risks bērniem, ja tie tiktu nodoti atpakaļ uz līgumslēdzēju valsti A, **ar nosacījumu, ka** bērni netiek atstāti vienatnē ar tēvu, kamēr nav pabeigta apsūdzību par seksuālo vardarbību izskatīšana līgumslēdzējā valstī A. Tiesnesis uzskata, ka jebkāдай saskarsmei starp bērniem un viņu tēvu ir jānotiek uzraudzībā līdz līgumslēdzēja valsts A var pieņemt lēmumu pēc būtības par aizgādības, tostarp saskarsmes, jautājumiem.²¹⁹ Tādējādi tiesnesis izdod rīkojumu par bērnu atpakaļatdošanu, tomēr veic arī steidzamu pasākumu bērnu aizsardzībai, paredzot, ka tēva saskarsmei ar bērniem jānotiek uzraudzībā līdz brīdim, kam līgumslēdzēja valsts A var pieņemt lēmumu šajā jautājumā.²²⁰ Šo steidzamības pasākumu likumiskā kārtā atzīs līgumslēdzējā valstī A, un tas būs izpildāms atbilstīgi Konvencijas IV nodaļai.²²¹ Tas zaudēs savu spēku, tiklīdz līgumslēdzēja valsts A būs veikusi situācijai atbilstošus nepieciešamos aizsardzības pasākumus.²²²*

²¹⁹ Līgumslēdzēja valsts A, kā līgumslēdzēja valsts, kurā bērni pastāvīgi dzīvoja tieši pirms bērnu prettiesiskās aizvešanas/aizturēšanas, saglabā jurisdikciju bērnu aizsardzības pasākumu veikšanai, līdz 7. pantā paredzētie nosacījumi ir izpildīti (skatīt iepriekš **4. nodaļas 4.20.-4.25.** punktu par Konvencijas 7. pantu un turpmāk **13. nodaļas 13.1.-13.14.** punktu par starptautisko bērnu nolaupīšanu). Tas nozīmē, ka līgumslēdzēja valsts A izlems bērnu aizgādības jautājumu pēc būtības. Šajā scenārijā līgumslēdzēja valsts B pieņemtu pagaidu lēmumu steidzamības situācijā līdz brīdim, kad līgumslēdzēja valsts A var pieņemt lēmumu šajā jautājumā.

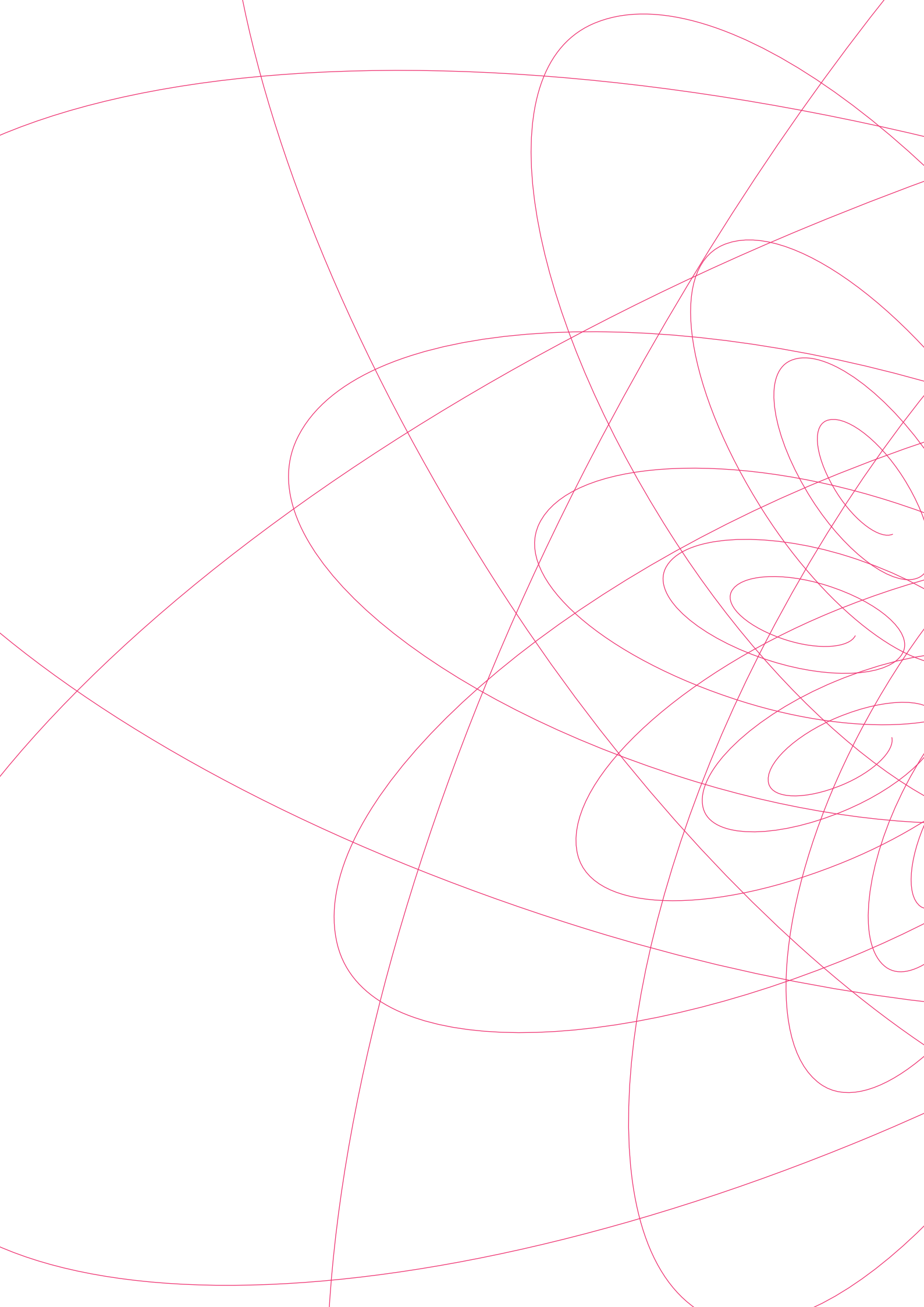
²²⁰ Arī Konvencijā paredzētie sadarbības mehānismi būtu ārkārtīgi svarīgi šāda veida gadījumā (skatīt turpmāk **11. nodaļu**). Piemēram, ja līgumslēdzēja valsts A iestādes vēlas pieņemt lēmumu par tēva pagaidu saskarsmes tiesībām, tās saskaņā ar 34. pantu var pieprasīt līgumslēdzējas valsts B kompetentām iestādēm sniegt tām pilnu informāciju par apsūdzībām seksuālajā vardarbībā, kā arī jebkādu citu informāciju, kas ir būtiska saskarsmes jautājumā.

²²¹ Skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

²²² 11. panta 2. daļa.

PAGaidu PASĀKUMI

A. Kad var veikt pagaidu pasākumus?

12. pants

7.1. Neatkarīgi no steidzamības gadījumiem 12. pantā norādīts konkrēts jurisdikcijas pamats, kas ļauj tās līgumslēdzēja valsts iestādēm, kuras teritorijā **atrodas** bērns vai bērnam piederošs īpašums, veikt pasākumus, kam ir pagaidu raksturs, bērna personas vai īpašuma aizsardzībai. Saistībā ar šiem "pagaidu pasākumiem" sākumā ir jāatzīmē trīs punkti:

- saskaņā ar 12. pantu veiktie pagaidu pasākumi darbojas tikai tās līgumslēdzēja valsts teritorijā, kuras iestādes veic šos pasākumus;²²³
- līgumslēdzēja valsts iestādes var veikt tikai tos 12. pantā paredzētos pasākumus, kas ir savienojami ar to iestāžu jau veiktajiem pasākumiem, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 5. līdz 10. pantu;²²⁴
- bērna pretiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas²²⁵ gadījumā līgumslēdzēja valsts, uz kuru bērns ir pretiesiski aizvests vai kurā pretiesiski aizturēts, nedrīkst veikt pagaidu pasākumus, ja līgumslēdzējai valstij, no kuras bērns ir pretiesiski aizvests vai aizturēts, joprojām ir jurisdikcija;²²⁶ šī iespēja ir skaidri izslēgta ar 7. panta 3. daļas nosacījumiem.

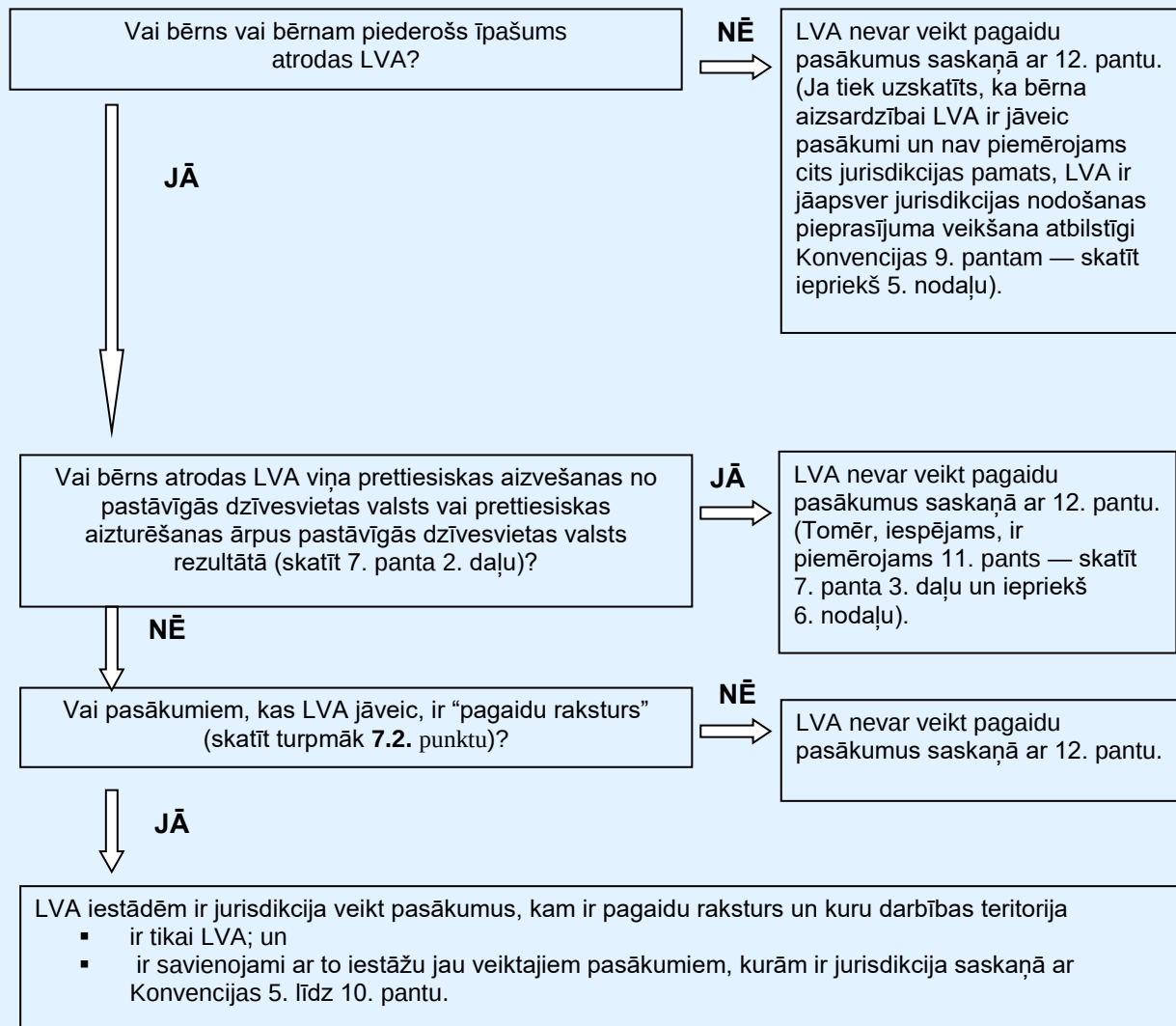
²²³ 12. panta 1. daļa.

²²⁴ 12. panta 1. daļa. Turpretim saskaņā ar 11. pantu steidzamības situācija ļauj līgumslēdzējai valstij, kura īsteno jurisdikciju, nepieciešamības gadījumā apturēt pasākumus, kurus iepriekš veikušas iestādes, kam parasti ir jurisdikcija.

²²⁵ Saskaņā ar Konvencijas 7. panta 2. daļu.

²²⁶ Attiecībā uz jautājumu, vai līgumslēdzējai valstij, no kuras bērns ir pretiesiski aizvests (vai ārpus kuras robežām bērns ticis pretiesiski aizturēts), joprojām ir jurisdikcija, skatīt 7. panta 1. daļu un iepriekš **4.20.-4.25.** punktu.

Vai līgumslēdzēja valsts A (LVA) var veikt 12. pantā paredzētos pagaidu pasākumus?

a) Kas ir pasākumi, kam ir "pagaidu raksturs"?

7.2. Konvencijā nav sniegta definīcija, kādi pasākumi varētu tikt uzskatīti par pasākumiem, kam ir "pagaidu raksturs". Paskaidrojošajā ziņojumā teikts, ka par 12. panta iedvesmu kalpojusi nepieciešamība nodrošināt to bērnu aizsardzību, kuri atrodas ārvalstīs īslaicīgas uzturēšanās (piemēram, brīvdienas, īslaicīgs skolas apmeklējums vai ražas novākšana utt.) rezultātā.²²⁷ Tajā norādīts, ka dažas valstis bija nobažījušās, ka, stingri ņemot, iztrūkstot konkrētai steidzamībai (kuras rezultātā piemērotu 11. pantu), būtu vēlams, ka līgumslēdzēja valsts, kurā atrodas bērns, varētu veikt aizsardzības pasākumus, ja, piemēram, ģimene, pie kuras bērns uzturas, ir pārslogota un bērns ir jānodod alternatīvā aprūpē vietējo valsts iestāžu pārraudzībā.²²⁸

²²⁷ Paskaidrojošais ziņojums, 74. punkts.
²²⁸ Turpat.

b) Kāds ir 12. pantā paredzēto pagaidu pasākumu darbības ilgums?

- 7.3. Tāpat kā 11. pants, arī 12. pants ir Konvencijas 5. līdz 10. pantā paredzētajai vispārējai jurisdikcijai paralēlas un pakārtotas jurisdikcijas pamats. Tādēļ 12. pantā ir līdzīgas normas attiecībā uz līgumslēdzējas valsts veikto pagaidu pasākumu darbības beigām. Ja attiecīgā bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir **līgumslēdzējā** valstī, pagaidu pasākumi zaudēs spēku, kad tās līgumslēdzējas valsts, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, iestādes būs veikušas situācijai atbilstošus pasākumus.²²⁹ Ja attiecīgā bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir valsts, kas **nav līgumslēdzēja** valsts, pagaidu pasākumi zaudēs spēku tikai tad, kad šīs citas valsts, kurai ir jurisdikcija, iestādes būs veikušas situācijai atbilstošus pasākumus un šie pasākumi būs atzīti līgumslēdzējā valstī, kurā tika veikti pagaidu pasākumi.²³⁰
- 7.4. Jāatzīmē, ka gadījumos, kad vienā no līgumslēdzējām valstīm ir uzsākta tiesvedība par pagaidu pasākumiem, citas līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm, kurām iesniegta prasība, pamatojoties uz 5. līdz 10. pantu, **nav** jāaptur tiesvedība līdz pasākuma veikšanai.²³¹ Tomēr šādā situācijā, ņemot vērā, ka jebkādi pirmās līgumslēdzējas valsts veiktie pagaidu pasākumi zaudēs spēku, tiklīdz iestādes, kurām saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikciju, pieņems lēmumu (12. panta 2. daļa), abu līgumslēdzēju valstu kompetentās iestādēm būtu savstarpēji jāsaazinās un jāsadarbijas, attiecīgā gadījumā ar centrālo iestāžu palīdzību, lai izvairītos no dublēšanās un lemtu par labāko rīcību bērna aizsardzības nodrošināšanai.²³²

c) Tiklīdz līgumslēdzēja valsts ir veikusi 12. pantā paredzētos pagaidu pasākumus, kādi vēl pasākumi ir veicami, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību?

- 7.5. Ja līgumslēdzējā valstī ir veikti 12. pantā paredzētie pagaidu pasākumi, šos pasākumus veikusi tiesu vai pārvaldes iestāde var sazināties un sadarboties ar jebkuras citas valsts kompetentajām iestādēm, kuras tā uzskata par nepieciešamām, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību.²³³ Iestāde var informēt, piemēram, par bērna un/vai bērnam piederošā īpašuma situāciju, kā arī veiktajiem pagaidu pasākumiem. Šādu saziņu vai sadarbību var īstenot tieši starp kompetentajām iestādēm²³⁴ vai nepieciešamības gadījumā ar centrālo iestāžu palīdzību.²³⁵ Saziņā, piemēram, līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes, kurā veikti 12. pantā paredzētie pasākumi, var informēt tās valsts kompetentās iestādes, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (vai šīs valsts centrālo iestādi) par bērna apstākļiem un veiktajiem pasākumiem. Tas ļautu bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstij vajadzības gadījumā nodrošināt bērna apstākļu pilnīgu izmeklēšanu un jebkādu bērna ilgtermiņa aizsardzībai nepieciešamo pasākumu veikšanu.

²²⁹ 12. panta 2. daļa.

²³⁰ 12. panta 3. daļa.

²³¹ Tas tādēļ, ka Konvencijas 13. pantā izklāstītos *lis pendens* noteikumus nepiemēro pagaidu pasākumiem. Skatīt iepriekš **4. nodaļu, 4.29.-4.35.** punkts.

²³² Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

²³³ Šis teikums nav attiecināms tikai uz saziņu un sadarbību starp 1996. gada konvencijas līgumslēdzējām valstīm, kas atbilst Konvencijas normu pamatā esošajai filozofijai. Skatīt turpmāk **11.18.** punktu un turpmākos punktus.

²³⁴ Tiesu iestādēm tā var būt tieša saziņa, skatīt iepriekš 147. piezīmi.

²³⁵ Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

- 7.6. Šādos gadījumos var tikt piemērotas arī konkrētas Konvencijas normas par sadarbību, un tās būtu vienmēr rūpīgi jāapsver.²³⁶

B. Vai 12. pantā paredzētie pagaidu pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar 1996. gada konvenciju?

- 7.7. Jā, pagaidu aizsardzības pasākumi var tikt atzīti un izpildīti saskaņā ar Konvencijas IV nodaļu.²³⁷

7.a) piemērs

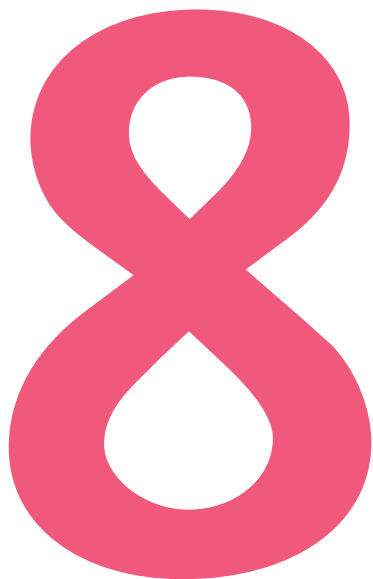
Bērns, kurš kopā ar saviem vecākiem dzīvo līgumslēdzējā valstī A, tiek nosūtīts uz divu mēnešu slēpošanas nometni līgumslēdzējā valstī B. Drīz vien izrādās, ka bērns nevēlas piedalīties nevienā no nometnes aktivitātēm. Bērns pilnībā atsakās slēpot, un nometnē nav pietiekami daudz darbinieku, lai kāds varētu visu dienu uzturēties ar bērnu slēpošanas mājiņā. Diemžēl bērna vecāki ir devušies brīvdienās un nevar atbraukt, lai pagemtu bērnu. Tāpat nav paplašinātās ģimenes, pie kuras bērns varētu apmesties, un kas vēlas, lai bērns paliek nometnē. Par slēpošanas nometni atbildīgā organizācija lūdz līgumslēdzējas valsts B iestādes noorganizēt bērnam alternatīvu aprūpi. Saskaņā ar 12. pantu līgumslēdzējas valsts B iestādes var veikt pagaidu pasākumus, ievieojot bērnu audžuģimenē vai alternatīvajā aprūpē, līdz vecāki var ierasties līgumslēdzējā valstī B, lai pagemtu bērnu.

²³⁶

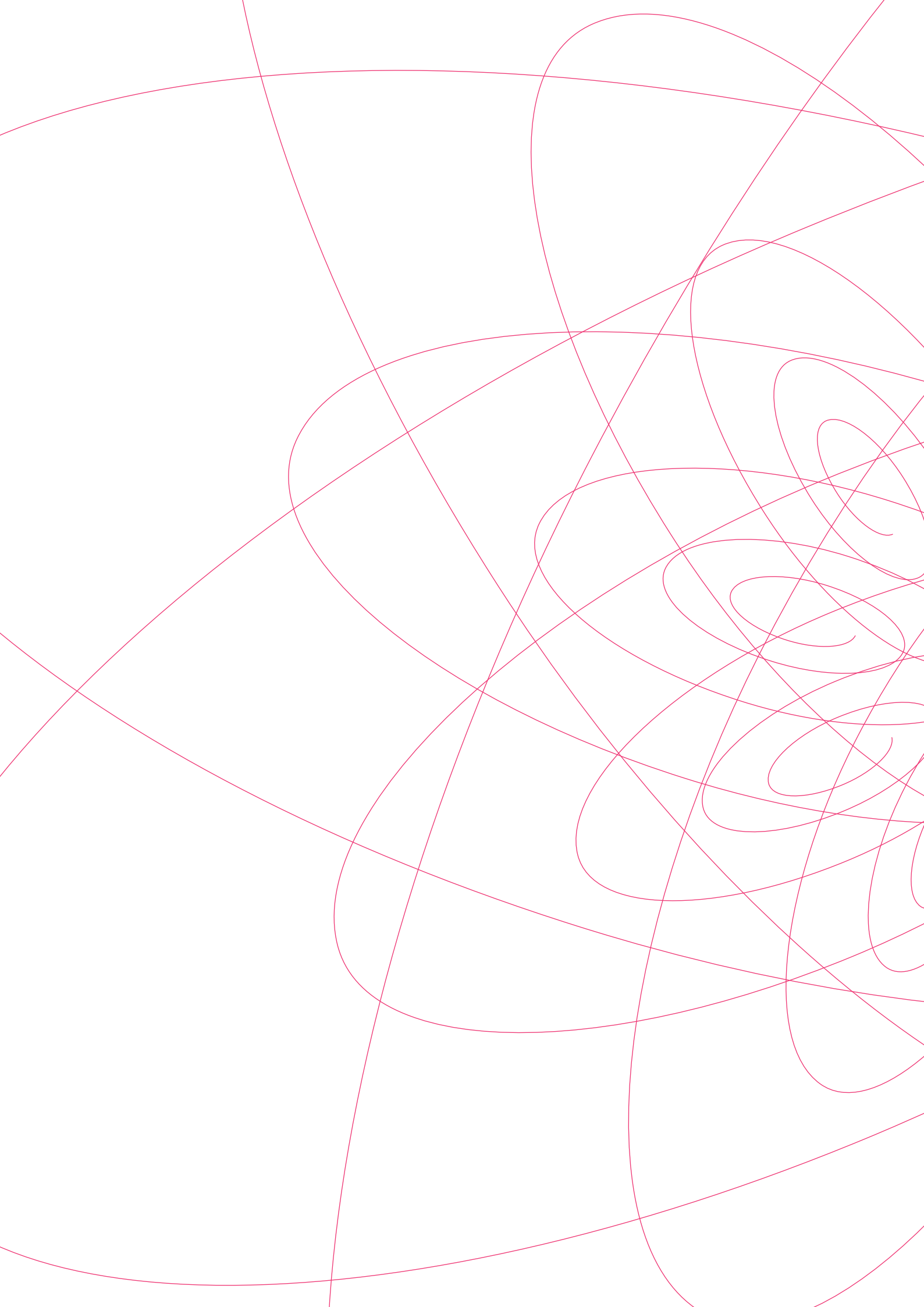
Turpat.

²³⁷

23. pants un turpmākie panti. Skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

*VEIKTO PASĀKUMU
TURPINĀŠANA*

A. Vai aizsardzības pasākumi joprojām būs spēkā, ja, mainoties apstākļiem, ir zudis jurisdikcijas pamatojums?

14. pants

- 8.1. Konvencijas 14. pants nodrošina iestādes, kurai saskaņā ar Konvencijas 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, veikto pasākumu spēkā esības turpināšanos arī tad, ja jurisdikcijas pamats, balstoties uz ko pasākumi ir veikti, vēlāk ir zudis apstākļu maiņas rezultātā. Pasākumi, kurus iestāde veikusi, balsoties uz 5. līdz 10. pantu, saglabāsies spēkā līdz brīdim, kad tie tiek grozīti, aizstāti vai izbeigti ar jebkuras iestādes, kam saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija, veiktajiem pasākumiem atbilstoši jaunajiem apstākļiem.
- 8.2. 14. panta mērķis ir sniegt bērniem un viņu ģimenēm zināmu drošību un nepārtrauktību. Ģimenēm nav jābaidās, ka jurisdikcijas maiņa grozīs attiecībā uz bērna aprūpi izveidoto kārtību.²³⁸ 14. panta normas aizsargā arī pret "pārrāvumiem" bērna aizsardzībā, kas rodas viņu apstākļu faktisko izmaiņu rezultātā.

B. Kas ir 14. pantā minētā "apstākļu maiņa"?

- 8.3. Precīza 14. pantā minētās "apstākļu maiņas" izpratne būs atkarīga no Konvencijas panta, kurā balstīta jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai. Tāpēc:
- ja jurisdikcija konkrēta pasākuma veikšanai balstīta 5. pantā, "apstākļu maiņa" nozīmēs bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts maiņu;
 - ja jurisdikcija konkrēta pasākuma veikšanai balstīta 6. pantā, "apstākļu maiņa" nozīmēs bērna atrašanās vietas valsts maiņu;
 - saskaņā ar 10. pantu maiņa var būt šķiršanās tiesvedības noslēgšana;
 - saskaņā ar 8. un 9. pantu maiņa būs jebkāda saikne ar bērnu, uz kuru līgumslēdzēja valsts, kurai tika nodota jurisdikcija, balstījās šajā jurisdikcijas nodošanas gaitā, vai arī nodotās tiesvedības pabeigšana;²³⁹
 - visbeidzot, 7. panta nosacījumos izklāstīts, kādām izmaiņām jānotiek, lai jurisdikciju varētu nodot no tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, no kuras bērns ir prettiesiski aizvests vai ārpus kuras teritorijas bērns ir prettiesiski aizturēts.

Visos gadījumos iepriekš veiktie aizsardzības pasākumi saglabās savu spēku, neskatoties uz "apstākļu maiņu".

- 8.4. Iepriekš veikto aizsardzības pasākumu saglabāšana tiek nodrošināta tikai uz "tiem noteikto laiku" (14. pants). Šeit tiek ņemts vērā fakts, ka dažos gadījumos aizsardzības pasākumu darbības ilgumu var ierobežot pašu pasākumu noteiktais laiks. Piemēram, preventīvā pasākumā, kuram jānodrošina bērna atpakaļatdošana pēc konkrēta ceļojuma uz ārzemēm kopā ar vienu no vecākiem, var būt precizēts, ka pasākums zaudē spēku, tiklīdz bērns ir nodots atpakaļ; līdzīgos pasākumos, kuriem jānodrošina bērna aprūpe laikā, kamēr vecāks ir saslimis vai slimnīcā, var būt norādīts, ka tie zaudē savu spēku, tiklīdz vecāka veselība ir uzlabojusies. Tādēļ

²³⁸ Starptautiskas pārcelšanās gadījumā līgumslēdzēja valsts, uz kuru ir notikusi pārcelšana, nedrīkstētu ļaut pārskatīt vai mainīt rīkojumu par saskarsmes tiesībām, izņemot gadījumus, kad būtu atļauta iekšzemē izdota rīkojuma par saskarsmes tiesībām pārskatīšana vai maiņa. Sīkāk starptautiskas pārcelšanas un saskarsmes jautājumi saskaņā ar Konvenciju ir apskatīti turpmāk **13.23.-13.27.** punktā. Papildus skatīt Labas prakses rokasgrāmatu par pārrobežu saskarsmi (*op. cit.* 216. piezīme), jo īpaši 8. nodaļu.

²³⁹ Atkarībā no nodošanas nosacījumiem — skatīt iepriekš **5. nodaļu** par ciešas sadarbības un skaidras saziņas nepieciešamību šajā jautājumā starp līgumslēdzējām valstīm.

šie pasākumi beigsies tiem noteiktajā laikā.²⁴⁰

- 8.5. Kā iepriekš apskatīts **6. un 7. nodaļā** attiecībā uz 11. un 12. pantu par steidzamības gadījumiem un pagaidu pasākumiem, šo pantu nosacījumi jau norāda uz pasākumu ierobežojumu laikā²⁴¹, un tādēļ 14. pantu nepiemēro pasākumiem, kas veikti uz šī jurisdikcijas pamata.²⁴²

8.a) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu, ar ko paredz bērna regulāru saskarsmi ar mātes vecākiem, kuri arī dzīvo šajā valstī.²⁴³ Bērns kopā ar vecākiem pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B, un bērns kļūst par šīs valsts pastāvīgo iedzīvotāju. Neskatoties uz faktu, ka bērns vairs nav līgumslēdzējas valsts A pastāvīgais iedzīvotājs, kā arī nav neviena cita pamata līgumslēdzējas valsts A jurisdikcijas īstenošanai, līgumslēdzējas valsts A iestādes veiktie pasākumi saglabājas spēkā līdz brīdim, kad iestādes, kurām saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija (t. i., līgumslēdzējas valsts B iestādes) groza, aizstāj vai izbeidz šos rīkojumus.²⁴⁴ Tādēļ šajā gadījumā, kad pēc bērna pārcelšanās uz līgumslēdzēju valsti B netiek ievērots līgumslēdzējas valsts A rīkojums, mātes vecāki var pieprasīt rīkojuma par saskarsmes tiesībām izpildi līgumslēdzējā valstī B.²⁴⁵

8.b) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, savukārt bērna vecāku šķiršanās lietu izskata līgumslēdzējas valsts B iestādes. 10. panta prasības ir izpildītas²⁴⁶, un līgumslēdzējas valsts B iestādes izsniedz rīkojumu par aizgādību. Pēc tam, kad ir pabeigta šķiršanās tiesvedība, līgumslēdzējas valsts B iestādēm vairs nebūs jurisdikcijas jebkādu bērna aizsardzības pasākumu veikšanai. Tomēr šo iestāžu iepriekš izdots rīkojums par aizgādību saglabāsies spēkā un to atzīs likumiskā kārtā, un izpildīs citās līgumslēdzējās valstīs saskaņā ar Konvencijas IV nodaļas nosacījumiem.²⁴⁷ Rīkojums būs spēkā līdz brīdim, kad iestādes, kurām saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija (piemēram, līgumslēdzējas valsts A kā bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes) groza, aizstāj vai izbeidz rīkojumu.

²⁴⁰ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 83. punkts.

²⁴¹ 11. panta 2. un 3. daļa un 12. panta 2. un 3. daļa. Skatīt iepriekš **6. nodaļu** par nepieciešamo pasākumu veikšanu steidzamības gadījumos un **7. nodaļu** par pagaidu pasākumiem.

²⁴² Kā izriet no 14. panta formulējuma, kurā minēti pasākumi, kas veikti "**atbilstīgi** [Konvencijas] **5. līdz 10. pantam**" (pievienots uzsvars).

²⁴³ Tā kā bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai balstīsies Konvencijas 5. pantā.

²⁴⁴ 14. pants. Tomēr no pastāvīgās dzīvesvietas maiņas brīža līgumslēdzējā valstī A veikto pasākumu "piemērošanas nosacījumus" reglamentēs tās līgumslēdzējas valsts, kas ir bērna jaunā pastāvīgā dzīvesvieta, tiesību akti (šajā gadījumā līgumslēdzējas valsts B tiesību akti) (15. panta 3. daļa) — skatīt turpmāk **9. nodaļu, 9.3.-9.8. punktu**.

²⁴⁵ Rīkojums tiks likumiskā kārtā atzīts līgumslēdzējā valstī B (23. pants, ar nosacījumu, ka netiek konstatēti nekādi apstākļi, kas ir pamats neatzišanai). Ja rīkojums netiek ievērots, mātes vecāki var pieprasīt rīkojuma izpildi, pamatojoties uz 26. pantu un turpmākajiem pantiem. Skatīt turpmāk **10. nodaļu**.

²⁴⁶ Vairāk informācijas par šīm prasībām skatīt iepriekš **4.26.-4.28. punktā**.

²⁴⁷ 14. pants un Konvencijas IV nodaļa (apskatīta turpmāk **10. nodaļā**).

8.c) piemērs

Māte vēlas pārcelties kopā ar bērniem no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B. Tēvs iebilst, taču māte saņem pārcelšanās atļauju no līgumslēdzējas valsts A kompetentās iestādes.²⁴⁸ Līgumslēdzējas valsts A kompetentā iestāde kā nosacījumu pārcelšanās atļaujas piešķiršanai izvirza rīkojumu par saskarsmes kārtības izveidi tēvam un bērniem. Šo rīkojumu likumiskā kārtā atzīst līgumslēdzējā valstī B²⁴⁹, un šī saskarsmes kārtība paliek spēkā pēc pārcelšanās uz līgumslēdzēju valsti B, kā arī pēc tam, kad bērni kļūst par līgumslēdzējas valsts B pastāvīgajiem iedzīvotājiem, līdz brīdim, kad līgumslēdzējas valsts B kompetentā iestāde maina kārtību.²⁵⁰

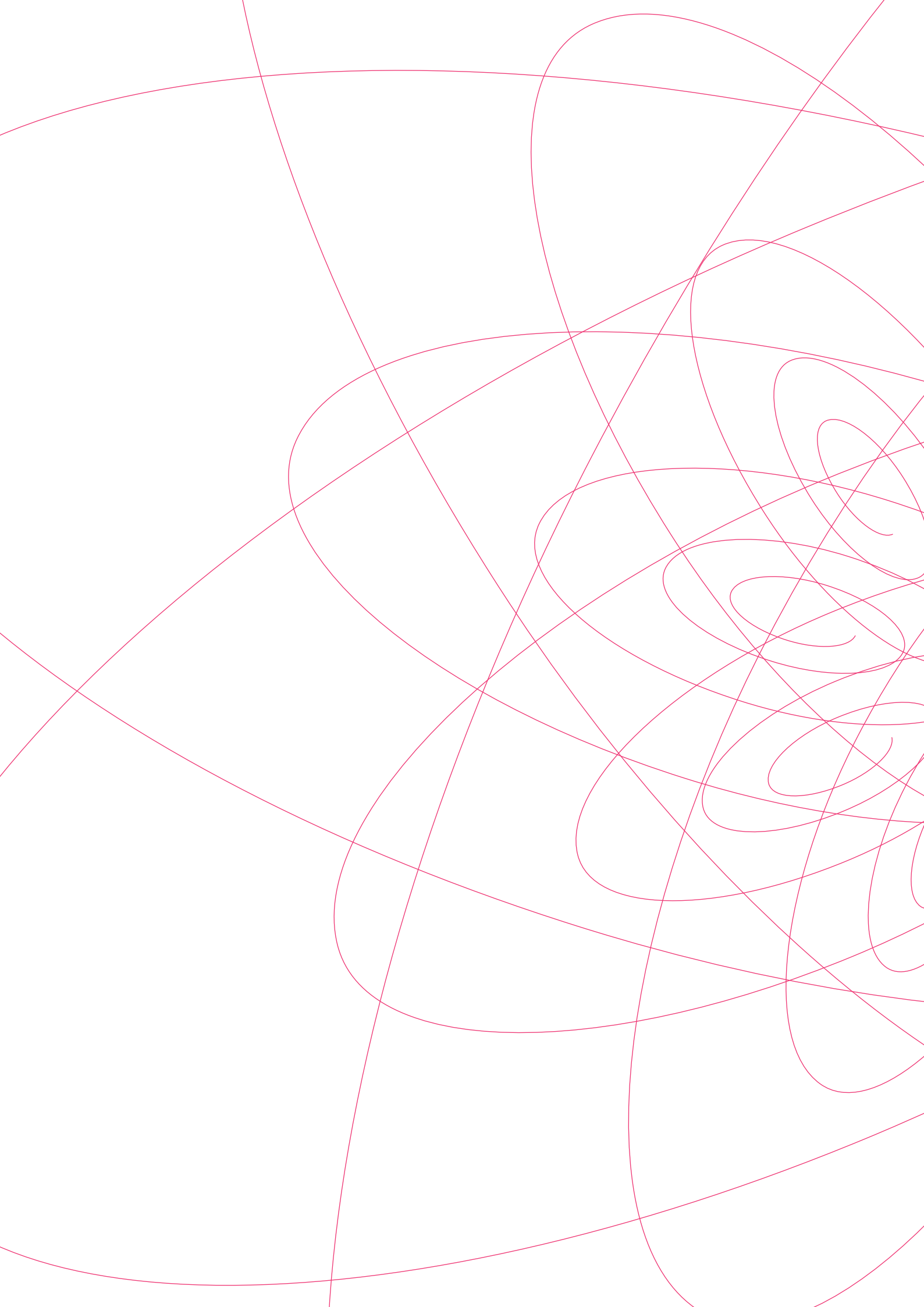
²⁴⁸ Jurisdikcijas pamats ir 5. pants.

²⁴⁹ 23. pants.

²⁵⁰ Par starptautisku pārcelšanos skatīt iepriekš 238. piezīmi. Skatīt arī iepriekš 244. piezīmi par 15. panta 3. daļu un turpmāk **9. panta 9.3.-9.8.** punktu.

9

*AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM
PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI*

A. Tiesu vai pārvaldes iestādes veiktajiem aizsardzības pasākumiem piemērojamie tiesību akti

a) *Kādus tiesību aktus piemēro līgumslēdzējas valsts iestādes, kuras veic aizsardzības pasākumus, kas vērsti uz bērna personas un īpašuma aizsardzību?*

15. panta 1. daļa un 15. panta 2. daļa

- 9.1. Īstenojot jurisdikciju²⁵¹ uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību vērstu pasākumu veikšanai, līgumslēdzēju valstu iestādes piemēros "savas valsts tiesību aktus" (15. panta 1. daļa), t. i., iekšzemes, iekšējos tiesību aktos.²⁵² Šis noteikums attiecas neatkarīgi no tā, kāds Konvencijā paredzētais jurisdikcijas pamats ir izmantots. Šī noteikuma priekšrocība ir tā, ka līgumslēdzēju valstu iestādes piemēro tos tiesību aktus, kurus tās vislabāk pārzina.²⁵³
- 9.2. Tomēr 15. panta 2. daļā ir ietverts izņēmums no šī vispārējā noteikuma. 15. panta 2. daļa paredz, ka, ja tas vajadzīgs bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, tad izņēmuma gadījumos šīs iestādes tomēr var 1) piemērot vai 2) ņemt vērā tādās citas valsts tiesību aktus, ar kuru attiecīgajiem apstākļiem ir nozīmīga saistība. Šo normu kā izņēmumu no vispārējā noteikuma "nevajadzētu piemērot pārāk viegli".²⁵⁴ Iestādēm ir jāpārliciecinās, ka citu valstu tiesību aktu piemērošana vai ievērošana ir bērna interesēs.²⁵⁵

9.a) piemērs

Bērns dzīvo kopā ar savu māti līgumslēdzējā valstī A, un bērnam ir regulārs kontakts ar tēvu. Māte vēlas pārcelties kopā ar bērnu uz līgumslēdzēju valsti B, savukārt tēvs pret to iebilst. Māte iesniedz prasību, lūdzot atļauju pārcelties. Iestāde, kura lemj par šo jautājumu, apmierina prasību par atļauju pārcelties un vēlas izsniegt rīkojumu, ar kuru reglamentē aizgādības un saskarsmes/saziņas tiesības pēc pārcelšanās. Lai gan šajā gadījumā piemērojami līgumslēdzējas valsts A tiesību akti,²⁵⁶ iestāde atzīmē, ka līgumslēdzējā valstī B saistībā ar aizgādības un saskarsmes/saziņas tiesībām izmantotā terminoloģija atšķiras no līgumslēdzējā valstī A izmantotās terminoloģijas. Saskaņā ar 15. panta 2. daļu līgumslēdzējas valsts A iestāde var ņemt vērā līgumslēdzējas valsts B tiesību aktus, kā arī apsvērt rīkojuma sagatavošanu, izmantojot līgumslēdzējas valsts B terminoloģiju.²⁵⁷

²⁵¹ Jāatzīmē, ka 15. panta 1. daļa attiecas uz tām iestādēm, kuras īsteno šīs Konvencijas "II nodaļā paredzēto" jurisdikciju. Tomēr 15. pantu nevajadzētu interpretēt ierobežojoši. Ja, piemēram, piemēro 52. panta 2. daļu un līgumslēdzējas valstis ir noslēgušas vienošanos par jurisdikcijas noteikumiem attiecībā uz bērniem, kuri pastāvīgi dzīvo attiecīgajās līgumslēdzējās valstīs (piemēram, ES dalībvalstīm, izņemot Dāniju — Briseles II a regula), ja jurisdikciju īsteno uz vienošanās pamata, taču attiecīgais jurisdikcijas pamats ir ietverts Konvencijas II nodaļā, būtu jāpiemēro Konvencijas 15. pants. Izvairīšanās no Konvencijas burtiskas un pārāk šauras interpretācijas šajā sakarā veicinās vienu no Konvencijas svarīgākajiem mērķiem, kas atspoguļots preambulas trešajā punktā, t. i.: "novērst [...] tiesību sistēmu pretrunas saistībā ar [...] piemērojamiem tiesību aktiem".

²⁵² 21. pantā skaidri norādīts, ka valsts iekšējie tiesību akti ir valstī spēkā esošie tiesību akti, kas nav tās starptautisko privāttiesību noteikumi (t. i., atgriezeniskās norādes nepiemēro). Skatīt sīkāk turpmāk **9.23.-9.24.** punktu.

²⁵³ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 86. punkts.

²⁵⁴ Turpat, 89. punkts.

²⁵⁵ Turpat: "[š]ajā punktā ietvertais izņēmums balstīts nevis uz tuvuma principa (tuvākā saikne), bet bērna interesēm".

²⁵⁶ 15. panta 1. daļa.

²⁵⁷ Sīkāk starptautiskas pārvietošanas un saskarsmes jautājumi apskatīti turpmāk **13.23.-13.27.** punktā.

b) Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās no vienas līgumslēdzējas valsts uz citu, kādi tiesību akti reglamentē aizsardzības pasākumu "piemērošanas nosacījumus" bērna jaunajā pastāvīgajā dzīvesvietā, ja pasākums veikts bērna iepriekšējā pastāvīgajā dzīvesvietā?²⁵⁸
15. panta 3. daļa

- 9.3. Šajā rokasgrāmatā jau iepriekš tika norādīts, ka bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņas rezultātā mainās iestādes, kurām ir jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz šo bērnu,²⁵⁹ tomēr pastāvīgās dzīvesvietas maiņa neietekmē attiecībā uz bērnu jau veikto aizsardzības pasākumu spēkā esību.²⁶⁰ Taču iepriekšējās normas atstāj neatbildētu jautājumu, kādi tiesību akti reglamentē esošo aizsardzības pasākumu "piemērošanas nosacījumus" līgumslēdzējā valstī, kas ir bērna jaunā pastāvīgā dzīvesvieta.
- 9.4. 15. panta 3. daļā sniegta atbilde, paredzot, ka šādos apstākļos aizsardzības pasākuma "piemērošanas nosacījumus" noteiks tās līgumslēdzējas valsts tiesību akti, kura ir bērna **jaunā** pastāvīgā dzīvesvieta.
- 9.5. Konvencijā nav definēti aizsardzības pasākuma "piemērošanas nosacījumi". Tomēr paskaidrojošajā ziņojumā skaidri norādīts²⁶¹, ka "piemērošanas nosacījumi" attiecas uz veidu, kādā aizsardzības pasākumu paredzēts **īstenot** līgumslēdzējā valstī, uz kuru bērns ir pārvietots.
- 9.6. Paskaidrojošajā ziņojumā norādīts uz grūtībām nošķirt aizsardzības pasākuma (kas paliks spēkā saskaņā ar 14. pantu) esību un pasākuma "piemērošanas nosacījumiem" (kurus reglamentēs tās līgumslēdzējas valsts tiesību akti, kurā ir jaunā pastāvīgā dzīvesvieta, un kuri līdz ar to var mainīties atbilstīgi 15. panta 3. daļai).²⁶² Piemēram, ja aizsardzības pasākums ir aizbildņa nozīmēšana bērnam, savukārt aizbildnim saskaņā ar šo sākotnējo aizsardzības pasākumu ir pienākums lūgt tiesai atļauju noteiktu darbību veikšanai, vai šī prasība lūgt atļaujas piešķiršanu noteiktām darbībām ir daļa no paša pasākuma vai pasākuma "piemērošanas nosacījumiem", kas, bērnam pārceļoties, var mainīties? Turklāt, ja ir norādīts, ka aizsardzības pasākums ir spēkā, līdz bērns sasniedz 18 gadu vecumu, savukārt jaunajā pastāvīgajā dzīvesvietā pasākums zaudētu spēku, bērnam sasniedzot 16 gadu vecumu, vai pasākuma darbības ilgums ir daļa no pasākuma vai pasākuma "piemērošanas nosacījumiem"?²⁶³
- 9.7. Paskaidrojošajā ziņojumā teikts, ka uz šādiem jautājumiem iespējams atbildēt, tikai izskatot katru gadījumu atsevišķi.²⁶⁴ Visbeidzot, ja pasākuma īstenošana līgumslēdzējā valstī, kas ir bērna **jaunā** pastāvīgā dzīvesvieta, ir neiespējama vai arī to šeit apdraud "piemērošanas nosacījumi", līgumslēdzējas valsts iestādes var uzskatīt, ka šis pasākums ir jāpielāgo vai ir jāveic jauns pasākums (un saskaņā ar 5. pantu šai valstij kā līgumslēdzējai valstij, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, būs jurisdikcija šādai rīcībai). Šādos apstākļos Konvencijas normām par sadarbību var būt būtiska loma, lai nodrošinātu, ka netiek pazaudēta sākotnējā aizsardzības pasākumā ietvertā bērna aizsardzības būtība.²⁶⁵

²⁵⁸ Jo aizsardzības pasākums joprojām būs spēkā (saskaņā ar 14. pantu) līgumslēdzējā valstī, kas ir bērna **jaunā** pastāvīgā dzīvesvieta — skatīt iepriekš **8. nodaļu**.

²⁵⁹ 5. panta 2. daļa — skatīt turpmāk **4. nodaļu**, **4.8.-4.11.** punkts.

²⁶⁰ 14. pants — skatīt turpmāk **8. nodaļu**.

²⁶¹ *Op. cit.* 19. piezīme, 90. punktā, pielīdzinot 15. panta 3. daļu 17. pantam vecāku atbildības jautājumā (skatīt turpmāk **9.16.** punktu) un nosakot, ka "pirms izmaiņām veiktais pasākums ir spēkā pēc izmaiņām, tomēr tā "īstenošanas" veidu no izmaiņu brīža reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā atrodas jaunā pastāvīgā dzīvesvieta".

²⁶² Paskaidrojošā ziņojuma 91. punkts.

²⁶³ *Turpat.*

²⁶⁴ *Turpat.*

²⁶⁵ Piemēram, ja līgumslēdzējā valstī, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, ir iesniegts pieteikums iepriekš

- 9.8. Jāatzīmē, ka 15. panta 3. daļu nepiemēro, ja bērna jaunā pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī, kas **nav līgumslēdzēja** valsts. Šajā situācijā piemēro valsts, kura nav līgumslēdzēja valsts, iekšējos starptautisko privāttiesību noteikumus, lai noteiktu, vai aizsardzības pasākums šajā valstī var tikt atzīts un uz kādiem nosacījumiem tas var tikt piemērots.²⁶⁶

9.b) piemērs

Divi bērni tiek nodoti līgumslēdzējas valsts A publisko iestāžu aprūpē, jo viņu tēvs atrodas ieslodzījumā, savukārt māte ir narkomāne. Abi vecāki uztur ciešu kontaktu ar bērniem, un māte sekmīgi apmeklē narkotiku atkarības ārstēšanas programmu. Publiskā iestāde sadarbojas ar māti, lai nodotu bērnus atpakaļ viņas aprūpē. Pēc tēva atbrīvošanas ģimene vēlas pārcelties uz līgumslēdzēju valsti B, lai sāktu jaunu dzīvi. Līgumslēdzējas valsts A iestādes ir gatavas ļaut ģimenei pārcelties, bet tikai ar nosacījumu, ka pēc pārcelšanās bērni paliks publisko iestāžu uzraudzībā. Tādēļ līgumslēdzējas valsts A kompetentās iestādes sazinās ar līgumslēdzējas valsts B kompetentajām iestādēm ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādes starpniecību (30. pants). Tās pārliecinās, ka publisko iestāžu īstenotā bērnu uzraudzība ir pieejama līgumslēdzējā valstī B. Tādēļ līgumslēdzēja valsts A izdod rīkojumu, ka bērni paliek vecāku aprūpē ar nosacījumu, ka šī aprūpe ir publisko iestāžu uzraudzībā. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem izdots rīkojums par uzraudzību saglabājas spēkā arī pēc tam, kad ģimene ir pārcēlusies.²⁶⁷ Tomēr pasākuma piemērošanas nosacījumus reglamentēs līgumslēdzējas valsts B iekšējie tiesību akti.²⁶⁸

Piemērošanas nosacījumu iespējamo atšķirību starp divām valstīm piemērs: līgumslēdzējas valsts A publiskajai iestādei ir pilnvaras ierasties ģimenes mājā bez iepriekšēja brīdinājuma jebkurā laikā, savukārt līgumslēdzējas valsts B publiskās iestādes var tikai lūgt vecākus piekrist regulāri tikties ar tās amatpersonām.²⁶⁹ Ja līgumslēdzējas valsts A iestāžu veiktā pasākuma piemērošana līgumslēdzējā valstī B ir neiespējama vai apdraudēta, līgumslēdzējas valsts B iestādes var veikt jaunu pasākumu.²⁷⁰

veiktā aizsardzības pasākuma pielāgošanai, šī valsts var pieprasīt informāciju no līgumslēdzējas valsts, kurā ir bijusi bērna iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta, par bērna apstākļiem, kuru rezultātā veikts šis pasākums, un konkrēto šī pasākuma mērķi, ko paredzēts sasniegt (piemēram, izmantojot 34. pantu; skatīt turpmāk **10. nodaļu**, kurā sīkāk apskatītas Konvencijas normas par sadarbību). Tas var palīdzēt līgumslēdzējai valstij, kurā iesniegts pieteikums, panākt rezultātu, kas atbilst sākotnējā aizsardzības pasākuma mērķim.

²⁶⁶ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 92. punkts.

²⁶⁷ 14. pants — skatīt turpmāk **8. nodaļu**. Tomēr jāatzīmē, ka saskaņā ar paskaidrojošā ziņojuma 83. punktu šāda veida pasākums neturpinātu pastāvēt atbilstīgi 14. pantam. Tas tādēļ, ka valsts aizsardzības struktūra var īstenot savas pilnvaras tikai tās valsts teritorijā, kurai tā pieder, un 14. pantā konkrēti norādīts, ka pasākumi būs spēkā "tiem noteikto laiku". Šāda 14. panta interpretācija šķiet ļoti ierobežojoša, un frāze "tiem noteikto laiku" šajā kontekstā var tikt interpretēta mērķtiecīgi ar nozīmi, ka pasākums pastāvēs tam noteikto laiku, ja publiskās (valsts) iestādes īstenotā ģimenes/bērna uzraudzība var turpināties līgumslēdzējā valstī, uz kuru ģimene pārcēlusies.

²⁶⁸ 15. panta 3. daļa — skatīt iepriekš **9.3.-9.8.** punktu.

²⁶⁹ Šādā situācijā būtu jābūt ciešai sadarbībai un saziņai starp abu līgumslēdzēju valstu iestādēm, **pirms** līgumslēdzēja valsts A sniedz pārcelšanās atļauju, lai pārliecinātos, ka puses apmainījušās ar visu nepieciešamo informāciju par ģimeni un līgumslēdzējā valstī B tiks nodrošināta pienācīga ģimenes uzraudzība.

²⁷⁰ Kā līgumslēdzējas valsts, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, iestādes saskaņā ar 5. pantu. Sīkāka informācija par Konvencijā paredzētajiem sadarbības mehānismiem, kurus šajā situācijā var izmantot, skatīt iepriekš 265. piezīmē.

B. Vecāku atbildībai piemērojamie tiesību akti gadījumos, kad nav bijusi tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās

a) *Kādus tiesību aktus piemēro, iegūstot vai izbeidzoties vecāku atbildībai bez jebkādas tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās?*

16. panta 1. daļa un 16. panta 2. daļa

- 9.9. Vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanos likumiskā kārtā un bez tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās reglamentē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts²⁷¹ tiesību akti.²⁷²
- 9.10. Dažos gadījumos vecāku atbildības iegūšana vai izbeigšanās var notikt vienošanās vai vienpusēja akta rezultātā, kad tiesu vai pārvaldes iestāžu iesaistīšanās nav nepieciešama. Šādai vecāku atbildības iegūšanai vai izbeigšanai piemērojami tās valsts tiesību akti, kas ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta brīdī, kad **stājas spēkā vienošanās vai vienpusējais akts**.²⁷³ Piemērs, kad vecāku atbildība tiek iegūta ar vienpusēju aktu, varētu būt testaments vai bērna pēdējā vecāka pēdējās gribas izpausme, ar kuru bērnam tiek nozīmēts aizbildnis.²⁷⁴
- 9.11. Jāatzīmē, ka gadījumos, kad vecāku atbildības piešķiršanu vai izbeigšanu vienošanās vai vienpusēja akta rezultātā ir jāpārskata vai jāapstiprina tiesu vai pārvaldes iestādei, šādu pārskatīšanu vai apstiprināšanu klasificē kā "aizsardzības pasākumu", ko ir jāveic iestādēm, kurām saskaņā ar Konvenciju ir jurisdikcija, piemērojot Konvencijas 15. pantā norādītos tiesību aktus.²⁷⁵ Tomēr, ja tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās ir tīri pasīva, t. i., tikai apliecinājuma, vienošanās vai vienpusēja akta reģistrēšana, neīstenojot nekādu kontroli pār jautājuma būtību, tā nav jāuzskata par iesaistīšanos, kas klasificējama kā "aizsardzības pasākums", un uz vecāku atbildības iegūšanu joprojām attieksies 16. pants, kas piemērojams "bez tiesu vai pārvaldes iestāžu iesaistīšanās".²⁷⁶

9.c) piemērs

Neprecēts pāris, kurš dzīvo līgumslēdzējā valstī A, izšķiras pirms viņu bērna dzimšanas. Tēvs pārceļas strādāt uz līgumslēdzēju valsti B. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem neprecētam tēvam netiek automātiski piešķirta vecāku atbildība attiecībā uz bērnu tā dzimšanas brīdī. Turpretī saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem neprecētam tēvam tiek automātiski piešķirta vecāku atbildība attiecībā uz bērnu tā dzimšanas brīdī.

Bērnā piedzimstot, jautājumu par to, vai tēvam ir vecāku atbildību attiecībā uz bērnu, reglamentē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti,²⁷⁷ šajā gadījumā — līgumslēdzējas valsts A tiesību akti. Tādēļ tēvs automātiski iegūst vecāku atbildību attiecībā uz bērnu atbilstīgi šiem tiesību aktiem.²⁷⁸

²⁷¹ Tai nav jābūt 1996. gada konvencijas līgumslēdzējai valstij, jo 20. pants paredz, ka III nodaļas normas par piemērojamiem tiesību aktiem jāpiemēro pat, ja tās nosaka, ka piemērojami valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību akti (t. i., tās ir universālas). Skatīt turpmāk 9.22. punktu.

²⁷² 16. panta 1. daļa.

²⁷³ 16. panta 2. daļa.

²⁷⁴ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 103. punkts.

²⁷⁵ Turpat.

²⁷⁶ Turpat, 98. punkts.

²⁷⁷ 16. panta 1. daļa. Tas pats būtu attiecināms arī gadījumā, kad bērns pastāvīgi dzīvotu valstī A, kas **nav līgumslēdzēja** valsts: skatīt 20. pantu un turpmāk 9.22. punktu.

²⁷⁸ Šādā gadījumā tēvam esošās vecāku atbildības **īstenošanu** arī reglamentēs līgumslēdzējas valsts A tiesību akti: 17. pants. Skatīt turpmāk 9.16. punktu.

9.d) piemērs

Pusaudzis kopā ar savu tēvu un pamāti dzīvo valstī A, kas nav līgumslēdzēja valsts. Šīs valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību akti piešķir vecāku atbildību tēvam, bet ne pamātei. Tomēr valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību akti ļauj vecākiem, kuriem ir vecāku atbildība, noslēgt oficiālu vienošanos, lai dalītu vecāku atbildību ar konkrētām citām personām, un tam nav nepieciešams valsts iestāžu apstiprinājums. Tēvs un pamāte noslēdz šādu oficiālu vienošanos atbilstīgi valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību aktiem.

Uzturoties vasaras nometnē līgumslēdzējā valstī B, pusaudzi arestē policija par grafiti zīmēšanu un vilciena bojāšanu. Viņa vecākiem ir jāierodas šīs valsts bērnu tiesā. Līgumslēdzējas valsts B tiesību aktos noteikts, ka personas, kurām ir vecāku atbildība, finansiāli atbild par jebkādu nodarīto kaitējumu.

Saskaņā ar 16. pantu līgumslēdzēja valsts B piemēros valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts (pusaudža pastāvīgā dzīvesvietas valsts), tiesību aktus, lai noskaidrotu, kam ir vecāku atbildība attiecībā uz pusaudzi (likumiskā kārtā vienošanās rezultātā).

Tā kā saskaņā ar valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību aktiem gan tēvam, gan pamātei ir vecāku atbildība attiecībā uz pusaudzi, viņi abi būs finansiāli atbildīgi par pusaudža darbībām līgumslēdzējā valstī B.

b) Kas notiek ar vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanos, ja mainās bērna pastāvīgā dzīvesvieta?

16. panta 3. daļa un 16. panta 4. daļa

- 9.12. Vecāku atbildība, kas pastāv saskaņā ar bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, turpina pastāvēt pēc pastāvīgās dzīvesvietas maiņas, bērnam pārceloties uz kādu citu valsti.²⁷⁹ Tā tas ir arī tad, ja bērna jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valstī identiskos apstākļos vecāku atbildība netiktu piešķirta.²⁸⁰
- 9.13. Vecāku atbildības piešķiršanu likumiskā kārtā personām, kurām nav šādas atbildības, reglamentē bērna jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti.²⁸¹
- 9.14. Šo noteikumu mērķis ir nodrošināt vecāku-bērnu attiecību nepārtrauktību.²⁸² Šo noteikumu rezultātā bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņa pati par sevi nevar novest pie tā, ka persona **zaudē** vecāku atbildību par bērnu, taču var novest pie tā, ka cita persona **iegūst** vecāku atbildību par bērnu.
- 9.15. Šo normu piemērošanas rezultātā radusies vairāku vecāku atbildības turētāju līdzāspastāvēšana var sekmīgi darboties tikai tad, ja vecāku atbildības turētāji kopumā tam piekrīt.²⁸³ Ja starp viņiem pastāv domstarpības, tās var risināt, izmantojot pasākumu, kuru viens vai vairāki vecāku atbildības turētāji pieprasa kompetentajā iestādē, kam ir jurisdikcija (skatīt iepriekš **4. nodaļu**).²⁸⁴

²⁷⁹ 16. panta 3. daļa.

²⁸⁰ Tas pats būtu attiecināms arī gadījumā, kad bērns pārceltos no valsts A, kas **nav** līgumslēdzēja valsts, uz līgumslēdzēju valsti: skatīt 20. pantu un turpmāk **9.22.** punktu.

²⁸¹ 16. panta 4. daļa.

²⁸² Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 105.-107. punkts.

²⁸³ *Turpat*, 108. punkts.

²⁸⁴ *Turpat*.

9.e) piemērs

Bērns ir dzimis līgumslēdzēja valstī A, kurā abiem neprecētajiem vecākiem likumiskā kārtā ir vecāku atbildība par bērnu. Māte kopā ar bērnu pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B, kur saskaņā ar tiesību aktiem neprecēts tēvs var iegūt vecāku atbildību tikai ar tiesas rīkojumu. Vecāku atbildība, kuru tēvs likumiskā kārtā ir ieguvis līgumslēdzējā valstī A, paliks spēkā pēc pārcelšanās.²⁸⁵

9.f) piemērs

Bērns ir dzimis līgumslēdzējā valstī A. Bērna vecāki drīz pēc bērna dzimšanas izšķiras. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem abi vecāki saglabā vecāku atbildību par bērnu pēc šķiršanās. Pēc diviem gadiem māte atkārtoti apprecas, un jaunais pāris kopā ar bērniem pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B. Līgumslēdzējā valstī B pastāv noteikums, ka patēvs vai pamāte likumiskā kārtā iegūst vecāku atbildību par saviem pabērniem. Šajā gadījumā pēc tam, kad bērns ir ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu līgumslēdzējā valstī B, trim personām būs vecāku atbildība par viņu: mātei, tēvam un patēvam.²⁸⁶

9.g) piemērs

Bērns kopā ar tēvu un tēva otro sievu, bērna pamāti, dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Bērna māte un tēvs vienojas, ka pamātei būtu jābūt vecāku atbildībai par bērnu. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem vecāki rakstveidā var piešķirt vecāku atbildību patēvam vai pamātei. Šī vienošanās nav jāapstiprina nevienai valsts iestādei, taču tā ir jāreģistrē attiecīgajā ministrijā. Māte, tēvs un pamāte attiecīgi reģistrē savu vienošanos.

Gadu vēlāk tēvs, pamāte un bērns pārceļas no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem patēvs vai pamāte nevar iegūt vecāku atbildību par bērnu bez tiesas rīkojuma.

Tā kā līgumslēdzējā valstī A noslēgtā pušu vienošanās bija derīga bez tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās (skatīt iepriekš 9.11. punktu), piemēro 16. panta 2. daļu, un vecāku atbildības piešķiršanu pamātei reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta līguma stāšanās spēkā brīdī (t. i., brīdī, kad vienošanās tikusi reģistrēta). Vienošanās reģistrēšanas brīdī bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija līgumslēdzējā valstī A, līdz ar to šajā jautājumā piemērojami līgumslēdzējas valsts A tiesību akti. 16. panta 3. daļa nodrošina, ka pamātei piešķirtā vecāku atbildība ir spēkā arī līgumslēdzējā valstī B.

c) Kādus tiesību aktus piemēro vecāku atbildības īstenošanai?
17. pants

- 9.16. Iepriekš minētie noteikumi attiecas uz vecāku atbildības **iegūšanu** vai **izbeigšanos**. Savukārt vecāku atbildības **īstenošanu** vienmēr reglamentē bērna **pašreizējā** pastāvīgajā dzīvesvietā spēkā esošie tiesību akti.

9.h) piemērs

Līgumslēdzējā valstī A vecāku atbildības turētājam nepieciešama visu vecāku atbildības turētāju piekrišana, pirms viņš vai viņa var nokārtot bērnam ķirurģiskas procedūras, kas nav steidzama, veikšanu. Ja bērns tagad pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, šāda piekrišana ir nepieciešama pat, ja bērns iepriekš ir pastāvīgi dzīvojis līgumslēdzējā valstī B, kurā sākotnēji piešķirta vecāku atbildība par bērnu un kurā šāda prasība nepastāv.

²⁸⁵ 16. panta 3. daļa.
²⁸⁶ 16. panta 4. daļa.

d) Vecāku atbildības grozīšana vai izbeigšana ar tiesas vai pārvaldes iestāžu veikto aizsardzības pasākumu

18. pants

- 9.17. Iepriekšējos punktos izklāstīti noteikumi par piemērojamajiem tiesību aktiem attiecībā uz vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanu bez tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās. Tomēr šie noteikumi neaizliedz attiecīgajai tiesu vai pārvaldes iestādei veikt aizsardzības pasākumus, ar ko groza vai izbeidz vecāku atbildību.
- 9.18. Līgumslēdzējas valsts tiesu vai pārvaldes iestādes veikts pasākums, ar kuru izbeidz vai groza vecāku atbildību, ir uz bērna personas aizsardzību vērsts pasākums, kas ietilpst Konvencijas materiālajā darbības jomā un tādējādi veicams, ievērojot Konvencijas jurisdikciju un piemērojamās tiesību aktus.

9.i) piemērs

Neprecēts pāris un viņu bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem, tikai mātei ir vecāku atbildība par bērnu. Ģimene pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B un kļūst par šīs valsts pastāvīgiem iedzīvotājiem. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem neprecētam tēvam likumiskā kārtā tiek piešķirta vecāku atbildība par viņa bērnu. Tādējādi 16. panta 4. daļas piemērošana nodrošina, ka, piešķirot vecāku atbildību likumiskā kārtā neprecētam tēvam (kuram agrāk nav bijusi vecāku atbildība), piemēro līgumslēdzējas valsts B (bērna jaunās pastāvīgā dzīvesvietas) tiesību aktus.

Attiecības izjūk un vecāki nespēj vienoties par jebkādiem lēmumiem attiecībā uz bērnu. Nepārtrauktie strīdi un spriedze padara bērnu nemierīgu un izraisa veselības traucējumus. Bērns nesen nosūtīts pie konsultējošā psihiatra akūta stresa dēļ.

*Māte iesniedz pieteikumu līgumslēdzējas valsts B tiesā, lūdzot izbeigt tēvam esošo vecāku atbildību. Tā kā līgumslēdzējā valstī B ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, tai ir jurisdikcija izskatīt šo pieprasījumu.²⁸⁷ Parasti tā strīdā piemēros *lex fori*.²⁸⁸ Tālāk, pamatojoties uz 18. pantu, līgumslēdzēja valsts B var izbeigt tēvam esošo vecāku atbildību pat, ja šī vecāku atbildība likumiskā kārtā piešķirta, piemērojot Konvencijas 16. pantu.²⁸⁹*

C. Trešo personu aizsardzība

19. pants

- 9.19. Ja trešā persona noslēdz darījumu ar personu, kura saskaņā ar darījuma noslēgšanas valsts tiesību aktiem varētu būt tiesīga rīkoties kā bērna likumiskais aizbildnis, trešā persona nevar būt atbildīga tikai tā iemesla dēļ, ka saskaņā ar Konvencijas noteikumiem otra darījuma puse nebija tiesīga rīkoties kā bērna likumiskais pārstāvis.²⁹⁰
- 9.20. Tomēr šī aizsardzība nav attiecināma gadījumos, kad trešā persona zināja vai arī tai būtu vajadzējis zināt, ka vecāku atbildību reglamentē minētie tiesību akti. Aizsardzību arī piemēro tikai tad, ja darījumu ir noslēgušas personas, kuras atrodas vienas un tās pašas valsts teritorijā.

²⁸⁷ 5. pants.

²⁸⁸ 15. panta 1. daļa (izņemot gadījumu, ja tā lemj, ka bērna aizsardzībai izņēmuma kārtā jāpiemēro vai jāņem vērā citas valsts, ar kuru situācijai ir nozīmīga saistība, tiesību akti: 15. panta 2. daļa — skatīt sīkāk iepriekš 9.2. punktu).

²⁸⁹ Tomēr galu galā lēmumu, vai un kādos apstākļos to darīt, nosaka *lex fori* (15. panta 1. daļa); vai jebkuri citi tiesību akti, kas piemēroti izņēmuma kārtā saskaņā ar 15. panta 2. daļu).

²⁹⁰ Skatīt turpmāk 13.80. punktu, kurā šī norma apskatīta sīkāk.

- 9.21. Šis noteikums tika iekļauts Konvencijā, jo "[n]o brīža, kad Konvencija bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņas gadījumā izvēlējas vecāku atbildības nepārtrauktības principu, ko likumiskā kārtā nosaka iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, tas radīja risku trešām personām, kuras rīkojas jaunajā pastāvīgās dzīvesvietas valstī, kļūdoties attiecībā uz bērna likumīgā pārstāvja personu vai pilnvarām".²⁹¹

D. Vispārējās normas par piemērojamiem tiesību aktiem

- a) ***Vai noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem tiek piemēroti arī tad, ja izraudzītie tiesību akti nav līgumslēdzēja valsts tiesību akti?***
20. pants

- 9.22. Jā, Konvencijā izklāstītie noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem ir universāli piemērojami, tātad tie ir piemērojami visos gadījumos, arī tad, ja ir izvēlēti tādas valsts tiesību akti, kas nav Konvencijas līgumslēdzēja valsts.

9.i) piemērs

Bērns kopā ar tēvu un pamāti dzīvo valstī A, kas nav līgumslēdzēja valsts. Saskaņā ar valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību aktiem tēva un pamātes laulības rezultātā pamāte automātiski iegūst vecāku atbildību par bērnu.

Tēvam tiek piedāvāts jauns darbs līgumslēdzējā valstī B, un ģimene pārceļas uz dzīvi šajā līgumslēdzējā valstī. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem pamātei netiktu automātiski piešķirta vecāku atbildība, balstoties uz laulību ar bērna tēvu.

Tomēr, piemērojot Konvencijas 16. panta 3. daļu un 20. pantu, saskaņā ar valsts A, kas nav līgumslēdzēja valsts, tiesību aktiem pamātei piešķirtā vecāku atbildība paliks spēkā arī pēc bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņas uz līgumslēdzēju valsti B.

- b) ***Vai atsaucē uz citas valsts tiesību aktiem ir ietverta atsauce uz šīs valsts starptautisko privāttiesību noteikumiem?***
21. pants

- 9.23. Nē, 21. pantā atgriezeniskā saite ir skaidri izslēgta. Tas nozīmē, ka gadījumos, kad ir atsauce uz citas valsts tiesību aktiem, tā ir atsauce tikai uz šīs valsts iekšējiem tiesību aktiem, nevis tās starptautisko privāttiesību noteikumiem.

- 9.24. Šim noteikumam ir viens izņēmums, proti, ja saskaņā ar 16. pantu piemērojamie tiesību akti ir tādas valsts tiesību akti, kas nav līgumslēdzēja valsts. Šādā gadījumā, kad šīs valsts starptautisko privāttiesību noteikumi izvēlas citas valsts tiesību aktus, kura nav līgumslēdzēja valsts un kas piemērotu savus noteikumus, tad piemēro pēdējās minētās valsts tiesību aktus. Tomēr, ja otrā valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts, **nepiemērotu** tās tiesību aktus, tad piemēro saskaņā ar 16. pantu izvēlētos tiesību aktus. Tā mērķis ir neiejaukties starptautisko privāttiesību noteikumos, kas ir piemērojami starp valstīm, kas nav līgumslēdzējas valstis.

²⁹¹

Paskaidrojošais ziņojums, 111. punkts.

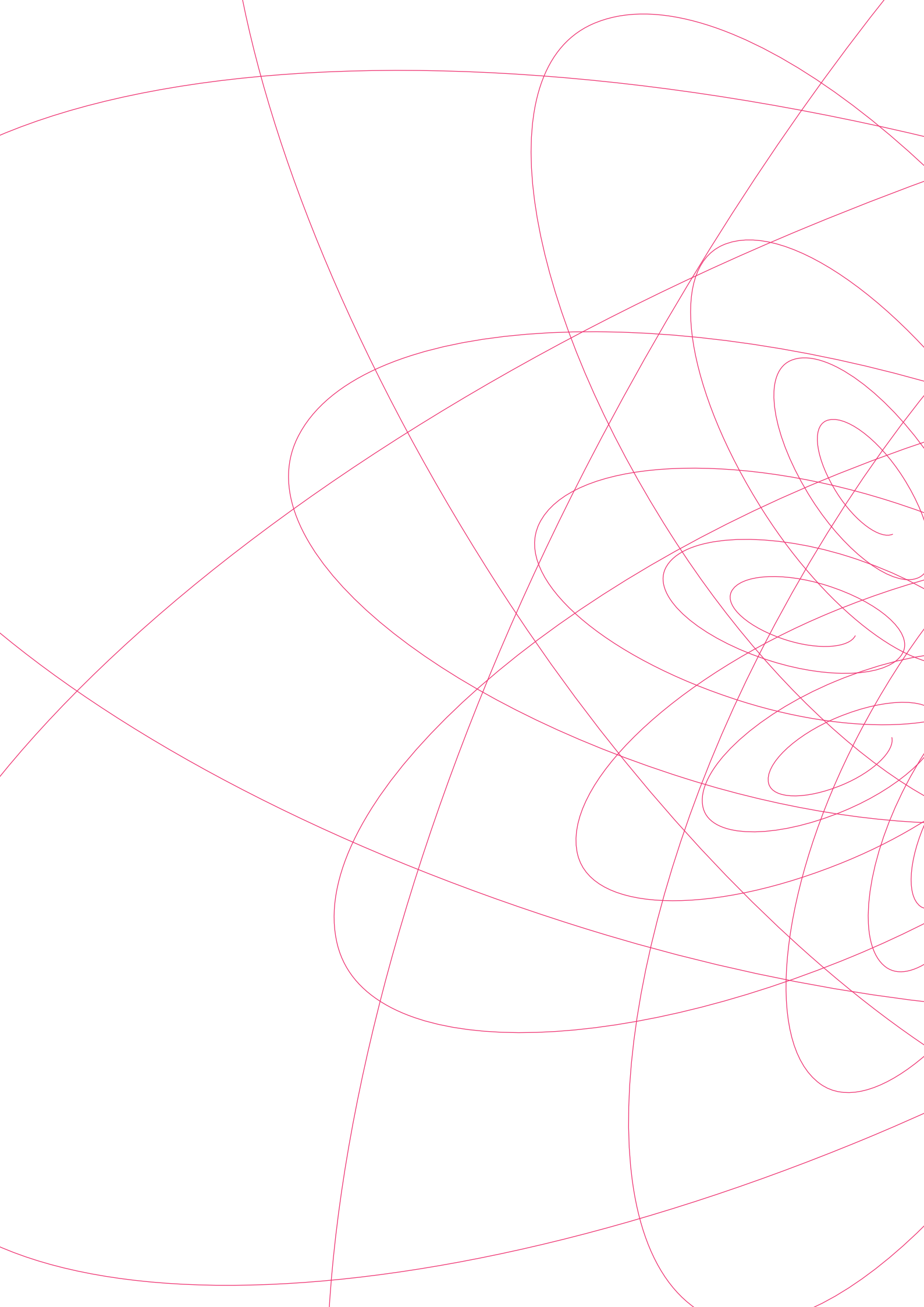
c) *Vai pastāv jebkādi apstākļi, kādos nepiemēro saskaņā ar 1996. gada konvencijas noteikumiem izvēlētos tiesību aktus?*

22. pants

- 9.25. 22. pantā ir paredzēts sabiedriskās kārtības izņēmums. Tas nozīmē, ka gadījumos, kad saskaņā ar iepriekš aprakstītajiem noteikumiem izvēlēto tiesību aktu piemērošana būtu klajā pretrunā ar līgumslēdzējas valsts sabiedrisko kārtību, ņemot vērā bērna intereses, šīs valsts iestādes var atteikties tos piemērot.
- 9.26. Jāatzīmē, ka sabiedriskās kārtības izmantošana, lai pamatotu atteikšanos piemērot izvēlētos tiesību aktus, ir pieļaujama tikai tad, ja ir ņemtas vērā bērna intereses.

10

*AIZSARDZĪBAS PASĀKUMA
ATZĪŠANA UN IZPILDE*

A. Kad vienā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiks atzīts citā līgumslēdzējā valstī?

23. pants

- 10.1. Vienā līgumslēdzējā valstī veiktus aizsardzības pasākumus likumiskā kārtā atzīs visās citās līgumslēdzējās valstīs.²⁹² Atzīšana "likumiskā kārtā" nozīmē, ka nav nepieciešams uzsākt tiesvedību, lai panāktu pasākuma atzīšanu un spēkā esību līgumslēdzējā valstī²⁹³, kurā iesniegts pieprasījums.
- 10.2. Tomēr, lai pasākums tiktu atzīts, tā esība ir jāpierāda līgumslēdzējā valstī, kurā tiek iesniegta prasība. Lai izvairītos no birokrātiskiem šķēršļiem bērnu aizsardzībā, Konvencijā šajā sakarā nav izvirzītas oficiālas prasības. Parasti pietiek uzrādīt rakstisku dokumentu, kurā norādīts attiecīgais pasākums²⁹⁴. Tomēr noteiktos apstākļos un jo īpaši steidzamības gadījumos pasākumu veikušās līgumslēdzējas valsts iestādes var telefoniski informēt līgumslēdzēju valsti, kurā iesniegts pieprasījums²⁹⁵. Šādos apstākļos var būt noderīgi pēc iespējas ātrāk nosūtīt arī rakstveida dokumentu, kas apliecina pasākumu.²⁹⁶
- 10.3. Aizsardzības pasākuma atzīšana likumiskā kārtā būs pietiekama, lai pasākums būtu spēkā tādos gadījumos, kad pasākumu brīvprātīgi ievēro vai arī tam nepretojas.²⁹⁷

10.a) piemērs

Ģimene pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Vecāku attiecībām izjūkot, līgumslēdzējas valsts A tiesa ar tēva piekrišanu piešķir mātei pilnīgas aizgādības tiesības pār bērnu. Gadu vēlāk māte likumīgi pārceļas kopā ar bērnu uz līgumslēdzēju valsti B. Viņas pilnīgās aizgādības tiesības pār bērnu tiek likumiskā kārtā atzītas līgumslēdzējā valstī B, un nav nepieciešama turpmāka rīcība. Viņai nevajadzēs iesniegt pieteikumu līgumslēdzējas valsts B tiesu vai pārvaldes iestādēm aizgādības rīkojuma atzīšanai.

10.b) piemērs

Līgumslēdzējas valsts A, kas ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, iestādes nozīmē likumīgo aizbildni bērna īpašuma pārvaldīšanai. Tajā ietilpst arī īpašums līgumslēdzējā valstī B. Šāda nozīmējuma atzīšana likumiskā kārtā ļauj likumīgajam aizbildnim bērna vārdā veikt darījumus līgumslēdzējā valstī B, un nav nepieciešams veikt papildu darbības viņa/viņas nozīmējuma atzīšanai līgumslēdzējā valstī B.²⁹⁸

10.c) piemērs

Pusaudze tiek atrasta gulam uz ielas līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējas valsts A tiesa uzdod ievietot pusaudzi valsts pagaidu aprūpē, kamēr noris viņas situācijas izmeklēšana.²⁹⁹ Tomēr pusaudze aizbēg no šīs pagaidu aprūpes un ir zināms, ka viņa ir ceļā uz līgumslēdzēju valsti B. Līgumslēdzējas valsts A iestādes sazinās ar līgumslēdzējas valsts B iestādēm un telefoniski informē tās par pusaudzes steidzamo un bīstamo situāciju, kā arī šo iestāžu veikto pasākumu.³⁰⁰ Līgumslēdzējas valsts A

²⁹² Tomēr atzīšanas pieprasījumu var atteikt, pamatojoties uz turpmāk **B sadaļā** aprakstītiem stingriem un ierobežotiem iemesliem.

²⁹³ Šajā nodaļā ar terminu "līgumslēdzēja valsts, kurā iesniegts pieprasījums" apzīmē līgumslēdzēju valsti, kurai tiek lūgts atzīt un/vai izpildīt citā līgumslēdzējā valstī veiktu aizsardzības pasākumu.

²⁹⁴ Izriet no lēmumu pieņemušās līgumslēdzējas valsts iestādes.

²⁹⁵ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 120. punkts.

²⁹⁶ *Turpat.*

²⁹⁷ Gadījumi, kad pasākumu brīvprātīgi neievēro vai tam pretojas, ir apskatīti turpmāk **D sadaļā** par izpildi.

²⁹⁸ Ja līgumslēdzēja valsts A saskaņā ar Konvencijas 40. pantu izsniedz apliecinājumus, šādā gadījumā likumīgajam aizbildnim var būt noderīgi iegūt šādu apliecinājumu — skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

²⁹⁹ Šo rīkojumu pamato ar Konvencijas 11. pantu.

³⁰⁰ Jāatzīmē, ka saskaņā ar Konvencijas 36. pantu, ja līgumslēdzēja valsts A uzskata, ka bērns "ir nopietni

iestādes apstiprina, ka tās pēc iespējas ātrāk nosūtīs tiesas rīkojumu. Vēlāk tās šo rīkojumu apstiprina pa faksu.

Līgumslēdzējā valstī B pasākumu atzīst likumiskā kārtā un nav nepieciešams veikt papildu darbības. Pateicoties ciešai sadarbībai starp līgumslēdzējām valstīm, līgumslēdzējas valsts B iestādes ir gatavas sagaidīt pusaudzi un nekavējoties ievietot valsts pagaidu aprūpē atbilstīgi līgumslēdzējas valsts A aizsardzības pasākumam.³⁰¹

B. Kādos gadījumos vienā līgumslēdzējā valstī veiktu aizsardzības pasākumu var atteikt otrā līgumslēdzējā valstī?

10.4. 23. panta 2. daļā sniegts izsmeļošs to iemeslu saraksts, pamatojoties uz kuriem atzīšanu var atteikt. Jāatzīmē, ka 23. panta 2. daļas nosacījumi ļauj atteikt atzīšanu, balstoties uz šiem iemesliem, taču atteikums nav obligāts.³⁰² Atzīšanu līdz ar to **var** atteikt šādos apstākļos:

a) Pasākumu veikusi līgumslēdzēja valsts, kuras jurisdikciju nenosaka kāds no 1996. gada konvencijas 5. līdz 14. pantā paredzētajiem pamatojumiem³⁰³

10.5. Tas nozīmē, ka iestādēm lūgumā saņēmušajā līgumslēdzējā valstī nav pienākuma atzīt pasākumus, kas balstīti pasākumu veikšanās līgumslēdzējas valsts ārpus Konvencijas esošos jurisdikcijas noteikumos, **ja** šie noteikumi neatbilst Konvencijas II nodaļā ietvertajiem jurisdikcijas noteikumiem.

b) Pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts sakarā ar tiesas vai administratīviem procesiem, nedodot bērnam iespēju tikt uzklaustam un pārkāpjot lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts procedūras pamatprincipus³⁰⁴

10.6. Konvencijas mērķis nav grozīt valstu procesuālos noteikumus attiecībā uz bērnu uzklausišanu, un šī norma ļauj lūguma saņēmējai līgumslēdzējai valstij nodrošināt, ka šajā sakarā netiek apdraudēti tās pamatprincipi, atzīstot citas līgumslēdzējas valsts lēmumu. Šo normu ietekmē UNCRC 12. pants, kurā noteiktas bērna tiesības tikt uzklaustam ar viņu saistītajā tiesvedībā. Tomēr ir svarīgi uzsvērt, ka tikai tad, ja bērna neuzklausišana ir pretēji lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts pamatprincipiem, tā var kalpot par pamatu atzīšanas atteikumam.

apdraudēts", tā kā šajā gadījumā līgumslēdzējas valsts A kompetentās iestādes ir informētas, ka bērna dzīvesvieta ir mainījusies (vai drīz mainīsies) un/vai bērns drīz atradīsies līgumslēdzējā valstī B, šo iestāžu **pienākums** ir informēt līgumslēdzējas valsts B iestādes par bērnam draudošām briesmām un iestāžu veiktajiem pasākumiem. Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

301 Ja nepieciešams un ja līgumslēdzēja valsts B uzskatīs šo gadījumu par steidzamu, tā varēs veikt turpmākus/citus 11. pantā paredzētos nepieciešamos aizsardzības pasākumus attiecībā uz pusaudzi. Ciešo sadarbību starp līgumslēdzēju valsti B, līgumslēdzēju valsti A un bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsti (ja tā ir nosakāma) var būt ieteicams turpināt, lai noteiktu, kurai valstij ir vispārējā jurisdikcija attiecībā uz pusaudzi viņas ilgtermiņa aizsardzības pasākumu veikšanai. Skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

302 Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 121. punkts. Tas nozīmē, ka pat ja pastāv kāds no 23. panta 2. punktā norādītajiem atzīšanas atteikuma iemesliem, līgumslēdzēja valsts var tomēr nolemt atzīt aizsardzības pasākumu.

303 23. panta 2. daļas a) punkts: šajā punktā norādīts, ka iestādei, kurā iesniegts lūgums, ir pilnvaras atzīšanas nolūkos pārbaudīt tās iestādes jurisdikciju, kura veikusi pasākumu. Taču šajā pārbaudē iestādei ir saistošs fakta konstatējums, uz kura pasākumu veikusi iestāde pamatojusi savu jurisdikciju (skatīt 25. pantu un turpmāk **10.14.** punktu).

304 23. panta 2. daļas b) punkts.

- 10.7. Šo atteikuma pamatojumu nepiemēro steidzamības gadījumos, jo ir pieņemts, ka šādās situācijās "procesuālās pareiza likuma piemērošanas procesa prasības interpretējamās elastīgāk".³⁰⁵

c) *Pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts, nedodot personai, kura apgalvo, ka pasākums aizskar tās vecāku atbildību, iespēju tikt uzklaustītai*³⁰⁶

- 10.8. Šis atteikuma pamatojums atspoguļo jebkuras personas, kuras vecāku atbildību ierobežo pasākums, tiesības uz pareizu likuma piemērošanas procesu un taisnīgu procedūru.

d) *Šāda atzišana viennozīmīgi ir pretrunā lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts sabiedriskajai kārtībai, ņemot vērā bērna intereses*³⁰⁷

- 10.9. Atzišanas atteikums uz sabiedriskās kārtības pamata ir standarta starptautisko privāttiesību norma. Tomēr sabiedriskās kārtības izņēmums starptautiskajās privāttiesībās kopumā un Hāgas starptautisko ģimeņu tiesību konvencijās tiek reti izmantots.

- 10.10. Saskaņā ar šo konvenciju, kā arī citām Hāgas starptautisko ģimeņu tiesību konvencijām, šo atzišanas izņēmumu var izmantot tikai tad, ja atzišana būtu "**viennozīmīgi pretrunā**" ar sabiedrisko kārtību. Turklāt, lemjot par šī pamatojuma izmantošanu, ir jāņem vērā bērna intereses.³⁰⁸

e) *Pasākums nav saderīgs ar kādu pasākumu, kas vēlāk veikts trešā līgumslēdzējā valstī, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, un ja šāds vēlāk veikts pasākums atbilst lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts prasībām attiecībā uz atzišanu*³⁰⁹

- 10.11. Šis atteikuma pamatojums dod priekšroku pasākumam, kuru vēlāk veikušas valsts, kas **nav līgumslēdzēja** valsts, iestādes, ja šis pasākums veikts atbilstīgi Konvencijā paredzētajam galvenajam jurisdikcijas principam (t. i., šī valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts, ir bērna **pastāvīgā dzīvesvieta**).

- 10.12. Pasākumam, kuru veikusi valsts, kas nav līgumslēdzēja valsts un ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, ir jābūt veiktam vēlāk nekā līgumslēdzējas valsts lēmumam, kura atzišana ir atteikta. Tam ir arī jābūt atzīstamam lūguma saņēmējā līgumslēdzējā valstī.

³⁰⁵ Paskaidrojošais ziņojums, 123. punkts. Skatīt arī 2011. gada Īpašās komisijas (I daļa) Secinājumu un ieteikumu 50. punktu (teksts pieejams < www.hcch.net > (norādes skatīt iepriekš 16. piezīmē)).

³⁰⁶ 23. panta 2. daļas c) punkts: piemēram, ja, balstoties uz Konvencijas 18. pantu, kompetentā iestāde izbeigusi personas vecāku atbildību, neuzklausot to, tad šai personai ir tiesības izmantot tās vecāku atbildības aizskārumu, lai iebilstu pret pasākuma atzišanu citā līgumslēdzējā valstī.

³⁰⁷ 23. panta 2. daļas d) punkts.

³⁰⁸ Kā 1993. gada Hāgas konvencijā par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos.

³⁰⁹ 23. panta 2. daļas e) punkts.

f) Nav ievērota 33. pantā paredzētā procedūra³¹⁰

- 10.13. 33. pantā paredzētā procedūra attiecas uz bērnu pārrobežu nodošanu vai ievietošanu. Šajā procedūrā ir nepieciešama visu iesaistīto līgumslēdzēju valstu sadarbība, un tā sīkāk apskatīta turpmāk **11.13.** līdz **11.17.** pantam.³¹¹
- 10.14. Jāatzīmē, ka, nosakot, vai pastāv atzīšanas atteikuma pamatojums, lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts iestādēm ir saistošs fakta konstatējums, uz kura pasākumu veikšanās valsts iestāde ir pamatojusi savu jurisdikciju.³¹² Piemēram, ja par jurisdikcijas pamatu kalpojusi pastāvīgā dzīvesvieta, lūguma saņēmēja līgumslēdzēja valsts nedrīkst pārskatīt fakta konstatējumu, uz kura aizsardzības pasākumu veikusi iestāde pamatojusi savu pastāvīgās dzīvesvietas izvērtējumu. Līdzīgi, ja par jurisdikcijas pamatu kalpo sākotnējais bērna interešu izvērtējums,³¹³ šis izvērtējums ir saistošs lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts iestādei. Tādēļ tiesu vai pārvaldes iestādēm, kuras veic aizsardzības pasākumus saskaņā ar Konvenciju, vajadzētu, ja iespējams, skaidri izklāstīt fakta konstatējumu, kas kalpo par to jurisdikcijas pamatu.
- 10.15. Tāpat netiks pārskatīta lēmuma pamatotība vairāk nekā tas nepieciešams, lai noteiktu atzīšanas atteikuma pamata esamību.³¹⁴

10.d) piemērs

Līgumslēdzējas valsts A ārpus Konvencijas esošie jurisdikcijas noteikumi paredz, ka gadījumos, kad bērns pastāvīgi nedzīvo līgumslēdzējā valstī, taču ir līgumslēdzējas valsts A valstspiederīgais, līgumslēdzējas valsts A iestādēm būs jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz šo bērnu.³¹⁵ Tādēļ līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu attiecībā uz bērnu, kurš ir līgumslēdzējas valsts A valstspiederīgais, taču pastāvīgi dzīvo valstī B, kas nav līgumslēdzēja valsts. Lai arī līgumslēdzēja valsts A ir tiesīga veikt šo aizsardzības pasākumu,³¹⁶ līgumslēdzējas valsts C (vai jebkuras citas līgumslēdzējas valsts) iestādes var atteikties to atzīt, jo rīkojums ir balstīts ārpus Konvencijas esošā jurisdikcijas pamatojumā.³¹⁷

10.e) piemērs

*11 gadus vecs bērns dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu, ar kuru ierobežo saskarsmi starp bērnu un viņa tēvu, kurš dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējas valsts A iestādes, veicot šo aizsardzības pasākumu, neintervē pašu bērnu; tā vietā sociālie darbinieki sarunājas **tikai** ar vecākiem, taču neviens no viņiem nav nedz novērojis, nedz runājis ar bērnu. Līgumslēdzējas valsts B konstitūcijā ir bērnu tiesību norma, kurā noteikts, ka ar bērniem ir jāapspriežas un viņi ir jāuzklausā saistībā ar lēmumu, kas viņus skar, ja bērnu vecums un brieduma pakāpe ir atbilstoši. Līgumslēdzējas valsts B iestādes nolemj, ka bērna vecums un brieduma pakāpe ir atbilstoši, un saskaņā ar tās konstitūcijas noteikumiem bērns bija jāuzklausā šī lēmuma sakarā. Tādēļ iestādes var atteikties atzīt līgumslēdzējā valstī A veiktu pasākumu, pamatojot, ka bērns nav ticis uzklausīts, pārkāpjot pašas līgumslēdzējas valsts B procedūras pamatprincipus.³¹⁸*

³¹⁰ 23. panta 2. daļas f) punkts.

³¹¹ Skatīt turpmāk **11.1.** un **13.31.-13.42.** punktu.

³¹² 25. pants.

³¹³ Skatīt, piemēram, 8. panta 4. daļu, 9. panta 1. daļu un 10. panta 1. daļas b) punktu. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 131. punkts.

³¹⁴ 27. pants.

³¹⁵ Acīmredzami līgumslēdzējas valsts A iestādes nevarētu īstenot jurisdikciju uz šī pamatojuma attiecībā uz bērnu, kurš pastāvīgi dzīvo citā **līgumslēdzējā** valstī — skatīt arī iepriekš **3.11.-3.13.** punktu.

³¹⁶ Skatīt arī iepriekš **3.11.-3.13.** punktu.

³¹⁷ 23. panta 2. daļas a) punkts.

³¹⁸ 23. panta 2. daļas b) punkts (un šis nebija steidzamības gadījums).

10.f) piemērs

Līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu, ar kuru izbeidz mātes vecāku atbildību par viņas diviem bērniem. Lēmuma pieņemšanas brīdī māte uzturējās līgumslēdzējā valstī B, un viņai netika sniegta iespēja būt uzklašītai pirms šī lēmuma pieņemšanas. Šī lēmuma atzīšanu var atteikt visās pārējās līgumslēdzējās valstīs.³¹⁹

10.g) piemērs

Bērns un viņas māte pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Tēvs pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Tēvs nolemj iesniegt šķiršanās pieteikumu līgumslēdzējā valstī A un sniedz piekrišanu līgumslēdzējas valsts A tiesām izskatīt visus ar bērna aizgādību saistītos jautājumus.³²⁰ Šķiršanās procesa laikā līgumslēdzējas valsts A tiesa nolemj izbeigt tēvam esošo vecāku atbildību un pārtraukt jebkādu saskarsmi starp tēvu un bērnu, pamatojoties tikai uz to, ka tēvs ir vainojams laulības sabrukšanā. Šo pasākumu līgumslēdzējā valstī B var atteikties atzīt, pamatojot, ka pasākuma, kas nav balstīts bērna interešu izvērtējumā, viennozīmīgi būtu pretrunā ar līgumslēdzēja valsts B sabiedrisko kārtību, ņemot vērā bērna intereses.³²¹

10.h) piemērs

Ģimene pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Pēc laulības izjukšanas māte un bērns ar tēva piekrišanu atgriežas viņu valstspiederības valstī — valstī B, kas nav līgumslēdzēja valsts. Vecāki piekrīt, ka līgumslēdzējas valsts A iestādes, kuras izskata šķiršanās lietu, lemj arī par bērna aizgādības jautājumiem.³²² Līgumslēdzējas valsts A tiesa izdod rīkojumu, nosakot, ka vecākiem ir dalīta aizgādība pār bērnu un bērns pavadīs vairāk vai mazāk vienādu laiku pie katra no vecākiem.

Pēc diviem gadiem, kad šī kārtība ir izjukusi, valsts B, kas nav līgumslēdzēja valsts, iestādes izsniedz rīkojumu, ar kuru mātei tiek piešķirtas pilnīgas aizgādības tiesības, savukārt tēvam tikai ierobežotas saskarsmes tiesības. Tad māte un bērns pārceļas uz līgumslēdzēju valsti C. Tēvs (atbilstīgi Konvencijas 24. pantam³²³) iesniedz pieteikumu atzīt līgumslēdzējas valsts A rīkojumu līgumslēdzējā valstī C. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts C tiesību aktiem tā atzīs valsti, kas nav līgumslēdzējas valstis, lēmumus, ja būs izpildīti konkrēti kritēriji. Valsts B, kas nav līgumslēdzēja valsts, lēmums atbilst šiem kritērijiem. Tādēļ līgumslēdzēja valsts C var atteikties atzīt līgumslēdzējas valsts A iestāžu lēmumu, pamatojot, ka tas nav saderīgs ar vēlāko valsts B, kas nav līgumslēdzēja valsts, lēmumu.³²⁴

C. Kā persona var būt pārliecināta, ka lēmumu atzīs citā līgumslēdzējā valstī? ("Iepriekšēja atzīšana")³²⁵

24. pants

- 10.16.** Ja pastāv jebkādas šaubas par to, vai vienā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiks likumiskā kārtā atzīts citā līgumslēdzējā valstī, šo jautājumu, iespējams, jārisina, izmantojot Konvencijas 24. pantā paredzētos mehānismus.

³¹⁹ 23. panta 2. daļas b) punkts (ar nosacījumu, ka pasākums netika veikts steidzamības gadījumā).

³²⁰ 10. pants — skatīt turpmāk **4. nodaļu**.

³²¹ 23. panta 2. daļas d) punkts: šādos apstākļos, ja līgumslēdzējas valsts B iestādes atteiktos atzīt pasākumu, tēvs varētu iesniegt pieteikumu līgumslēdzējā valstī B par bērna aizsardzības pasākumiem (tostarp aizgādību un saskarsmes/saziņas tiesībām), jo līgumslēdzējā valstī B ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (5. pants).

³²² 10. pants — skatīt turpmāk **4. nodaļu**.

³²³ Skatīt sīkāk turpmāk **10.16.-10.21.** punktu.

³²⁴ 23. panta 2. daļas e) punkts.

³²⁵ Par "iepriekšējās atzīšanas" izmantojumu starptautiskajās lietās par saskarsmes/saziņas tiesībām skatīt sīkāk turpmāk **13.19.-13.22.** punktu.

- 10.17. Tā kā citas līgumslēdzējas valsts veiktu pasākumu atzīšana notiek likumiskā kārtā, tikai brīdī, kad tiek piemērots pasākums, var pieņemt lēmumu par iespējamu strīdu par neatzīšanas pamatojumu. Šī brīža gaidīšana lēmumam par to, vai rīkojums var tikt atzīts, var radīt neērtības un grūtības, un vairākām personām var būt leģitīmas intereses kļūdēt jebkādas šaubas par atzīšanu. Tādēļ ieinteresētās personas var iesniegt līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei pieteikumu par citā līgumslēdzējā valstī pieņemto pasākumu atzīšanu.
- 10.18. Vecāks, kura bērns pārcējas uz citu līgumslēdzēju valsti, vai vecāks, kura bērns īslaicīgi ceļo uz citu līgumslēdzēju valsti kopā ar otru vecāku, var izmantot, piemēram, 24. pantu.³²⁶
- 10.19. Šī procedūra ļauj pieņemt lēmumu par aizsardzības **pasākumu** atzīšanu vai atzīšanas atteikumu. Tas nozīmē, ka nav iespējams iegūt apliecinājumu par vecāku atbildības piešķiršanu vai izbeigšanos, kas īstenota bez tiesu vai pārvaldes iestādes iesaistīšanās (piemēram, saskaņā ar 16. panta 3. vai 4. daļu pēc bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņas).³²⁷
- 10.20. Lūguma saņēmējas līgumslēdzēja valsts tiesību akti nosaka procedūru, kādā šāds lēmums var tikt iegūts.³²⁸
- 10.21. Efektīvai Konvencijas 24. panta īstenošanai līgumslēdzējai valstij parasti būs jānozīmē un skaidri jāidentificē kompetentā iestāde/iestādes, kuras izskatīs aizsardzības pasākumu "iepriekšējās atzīšanas" lūgumus.³²⁹

10.i) piemērs

Trīs bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Viņu māte lūdz atļauju pārcelties uz līgumslēdzēju valsti B kopā ar bērniem. Tēvs tam neiebilst ar nosacījumu, ka viņš joprojām saglabā saskarsmes tiesības ar bērniem. Viņš saņem līgumslēdzējā valstī A tiesas rīkojumu, kas paredz, ka bērni pavadīs kopā ar viņu būtisku savu brīvdienu daļu. Tēvs uztraucas, ka māte neievēros šo kārtību pēc pārcelšanās, un vēlas pārliecināties, ka līgumslēdzējas valsts B iestādes atzīs tiesas rīkojumu. Saskaņā ar 24. pantu tēvs var lūgt līgumslēdzēju valsti B lemt, vai rīkojums tiks atzīts, pirms māte ar bērniem pārcējas uz līgumslēdzēju valsti B. Ja tiek pieņemts lēmums, ka rīkojums tiks atzīts, visas iesaistītās puses zina, ka atzītais lēmums var tikt atzīts par izpildāmu vai reģistrēts izpildīšanai³³⁰, kā arī izpildīts saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem, ja māte brīvprātīgi to neievēro.³³¹ Ja tiek pieņemts lēmums, ka rīkojums netiks atzīts,³³² tēvs būs informēts par to pirms pārcelšanās un var veikt pasākumus, lai labotu jebkādas līgumslēdzējas valsts A tiesas sākotnējā rīkojuma nepilnības, lai tas tiktu atzīts līgumslēdzējā valstī B.³³³

³²⁶ Skatīt turpat.

³²⁷ Skatīt sīkāk iepriekš **9. nodaļas B sadaļu** un paskaidrojošā ziņojuma 129. punktu, kurā noteikts, ka 24. panta "funkcionēšanas priekšnoteikums ir lēmuma pastāvēšana".

³²⁸ Turpat, 130. punkts.

³²⁹ 2011. gada Īpašajā komisijā (I daļa) šim nolūkam tika apspriesta īpaša noteikuma ieviešana tiesību aktos. Šajā sakarā skatīt turpmāk IV nodaļā pievienoto "Īstenošanas kontrolsarakstu".

³³⁰ 26. pants.

³³¹ 28. pants, skatīt arī turpmāk **D sadaļu**.

³³² 23. panta 2. daļa.

³³³ Lai efektīvi novērstu jebkādas nepilnības rīkojumā un nodrošinātu tā atzīšanu lūguma saņēmējā līgumslēdzējā valstī, šajā jautājumā var būt noderīga iesaistīto līgumslēdzēju valstu centrālo iestāžu vai iesaistīto lēmuma pieņēmēju iestāžu sadarbība (piemēram, tieša saziņa starp tiesu iestādēm) — skatīt turpmāk **11. nodaļu**.

D. Kad vienā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiks izpildīts citā līgumslēdzējā valstī?

26. un 28. pants

- 10.22. Ja vienas līgumslēdzējas valsts veikts aizsardzības pasākums netiek ievērots citā līgumslēdzējā valstī, var būt jāuzsāk piespiedu izpildes process pēdējā minētajā līgumslēdzējā valstī.³³⁴
- 10.23. Konvencijā paredzētā procedūra nosaka, ka šādos apstākļos ieinteresētajai pusei jālūdz pasludināt aizsardzības pasākumu par izpildāmu vai reģistrētu izpildīšanai lūguma saņēmējā līgumslēdzējā valstī saskaņā ar šīs valsts tiesību aktos paredzēto procedūru.³³⁵
- 10.24. Pasludinot izpildāmību vai reģistrāciju, ir jāpiemēro vienkārša un ātra procedūra.³³⁶ Svarīgi piezīmēt, ka šādu pasludināšanu vai reģistrēšanu lūguma saņēmēja līgumslēdzēja valsts var noraidīt tikai uz pamatiem, kas norādīti iepriekš saistībā ar pasākuma atzīšanas noraidīšanu.³³⁷
- 10.25. Tiklīdz pasludināšana vai reģistrācija ir veikta, pasākumi lūguma saņēmējā līgumslēdzējā valstī tiek izpildīti tā, it kā tos būtu veikušas šīs valsts iestādes.³³⁸
- 10.26. Izpildi veic saskaņā ar lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem un tādā apjomā, kā tas paredzēts šādos tiesību aktos, ņemot vērā bērna intereses.³³⁹ Ar atsauci uz izpildi īstenojošās līgumslēdzējas valsts "tiesību aktos paredzēto apjomu" tiek atzīts, ka šīm līgumslēdzējām valstīm būs atšķirīgi izpildi reglamentējošie iekšējie tiesību akti. Izpildi var īstenot tikai to iekšējos tiesību aktos paredzētajā apjomā.³⁴⁰
- 10.27. 28. pantā ietverto atsauci uz "bērna interesēm" nevajadzētu interpretēt kā uzaicinājumu sīkākai pamatotības izpētei.
- 10.28. Tāpat kā saistībā ar aizsardzības pasākumu atzīšanu (skatīt iepriekš **10.15.** pantu), pasākuma pamatotība netiek pārskatīta vairāk nekā tas nepieciešams, lai noteiktu, vai pasākumu var pasludināt par izpildāmu vai izpildei reģistrējamu.³⁴¹

10.j) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Kad izjūk vecāku attiecības, tēvs lūdz tiesas atļauju pārcelties ar bērnu uz līgumslēdzēju valsti B. Tiesa apmierina lūgumu, taču ievieš visaptverošu kārtību saskarsmei ar māti.³⁴² Kad māte dodas uz līgumslēdzēju valsti B, lai īstenotu savas saskarsmes tiesības saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A rīkojumu, tēvs aizliedz bērnam tikties ar māti.

334

26. pants.

335

26. panta 1. daļa.

336

26. panta 2. daļa.

337

26. panta 3. daļa.

338

28. pants.

339

Turpat.

340

Piemēram, paskaidrojošā ziņojuma 134. punktā sniegts piemērs, kurā pieaudzis bērns pilnībā atsakās dzīvot kopā ar vecāku, kurš atbilstoši aizsardzības pasākumam ir nozīmēts par bērna aizgādni, un norādīts, ka: "Ja [...] šādā gadījumā saskaņā ar lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts iekšējiem tiesību aktiem tiesu vai pārvaldes iestādes lēmumu var neizpildīt, šo noteikumu var piemērot arī citā līgumslēdzējā valstī pieņemtam tiesu vai pārvaldes iestādes lēmumam."

341

27. pants.

342

Ja māte uztrauktos par rīkojuma atzīšanu pirms tēva un bērna pārcelšanās uz līgumslēdzēju valsti B, viņa varētu lūgt tā atzīšanu pirms pārcelšanās. Skatīt arī iepriekš **10.16.-10.21.** punktu.

Saskaņā ar Konvencijas 26. pantu māte var lūgt līgumslēdzējā valstī izdotā rīkojuma par saskarsmes tiesībām pasludināšanu par izpildāmu vai tā reģistrēšanu izpildei līgumslēdzējā valstī B.³⁴³ Tiklīdz rīkojums ir pasludināts par izpildāmu vai reģistrēts izpildei līgumslēdzējā valstī B, tā izpilde līgumslēdzējā valstī B tiks īstenota saskaņā ar tās tiesību aktiem un tās tiesību aktos paredzētajā apjomā, ņemot vērā bērna intereses.³⁴⁴

10.k) piemērs

Māte un bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A; tēvs pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Pēc vecāku šķiršanās līgumslēdzējas valsts A tiesa piešķir mātei bērna aizgādības tiesības un tēvam — regulāras saskarsmes tiesības ar bērnu. Saskarsmei ar tēvu ir jānoris līgumslēdzējā valstī B. Šo lēmumu līgumslēdzējā valstī B atzīs likumiskā kārtā. Tomēr pēc pirmā saskarsmes perioda līgumslēdzējā valstī B, tēvs patur bērnu līgumslēdzējā valstī B pretēji līgumslēdzējas valsts A rīkojumam. Māte var lūgt līgumslēdzējas valsts A lēmumu pasludināt par izpildāmu vai reģistrētu izpildei līgumslēdzējā valstī B.³⁴⁵ Tiklīdz rīkojums ir pasludināts par izpildāmu vai reģistrēts izpildei līgumslēdzējā valstī B, tā izpilde līgumslēdzējā valstī B tiks īstenota saskaņā ar tās tiesību aktiem un tās tiesību aktos paredzētajā apjomā, ņemot vērā bērna intereses.³⁴⁶

10.l) piemērs

11 gadus veca meitene pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī X. Viņas tēvs pazuda, kad meitene bija pavisam maza, savukārt māte nesen mirusi no AIDS. Līgumslēdzējas valsts X iestādes nolemj, ka meitenei jādzīvo kopā ar tanti no mātes puses, kura ir gatava par viņu parūpēties. Pēc diviem mēnešiem meitene pēc skolas pazūd. Tante no mātes puses nekavējoties par to informē iestādes. Policijai ir aizdomas, ka meiteni nolaupījusi labi zināma bērnu tirdzniecības ķēde un to aizvedusi uz līgumslēdzēju valsti Z, kurā meitenes tiek pārdotas bērnu prostitūcijas nolūkos. Izmantojot centrālās iestādes palīdzību meitenes atrašanai,³⁴⁷ viņa tiek vēlāk atrasta līgumslēdzējā valstī Z. Līgumslēdzējas valsts X aizsardzības pasākumu līgumslēdzējā valstī Z atzīst likumiskā kārtā. Tomēr meitene atsakās sadarboties ar iestādēm un apgalvo, ka dzīvo kopā ar savu tēvu (vīrieti, kuru līgumslēdzējas valsts Z iestādes tur aizdomās par saistību ar bērnu tirdzniecības ķēdi). Līgumslēdzējas valsts Z iestādes uzskata, ka meitenei draud tūlītējas briesmas, un veic 11. pantā paredzētos pasākumus, lai ievietotu meiteni valsts pagaidu aprūpē. Tante no mātes puses lūdz līgumslēdzējā valstī X viņai izsniegto rīkojumu par aizgādību atzīt par izpildāmu. Tantes lūgums tiek iesniegts līgumslēdzējas valsts Z iestādēm, un izpildāmība tiek atzīta. Rīkojums par aizgādību tiek izpildīts saskaņā ar līgumslēdzējas valsts Z tiesību aktiem, un meitene tiek nodota atpakaļ tantes no mātes puses aprūpē līgumslēdzējā valstī X.

³⁴³ 26. pants.

³⁴⁴ 28. pants. Jāatzīmē, ka šādā gadījumā, kad tēvs lūgtu līgumslēdzējas valsts B iestādes pārskatīt rīkojumu par saskarsmes tiesībām, līgumslēdzējas valsts B iestādēm būtu jurisdikcija (kā līgumslēdzējai valstij, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta atbilstīgi 5. pantam) izlemt šo jautājumu. Tomēr šādos apstākļos līgumslēdzējas valsts B iestādēm būtu rūpīgi jāizvērtē nepieciešamība pārskatīt rīkojumu par saskarsmes tiesībām — skatīt turpmāk **13.23.-13.27.** punktu.

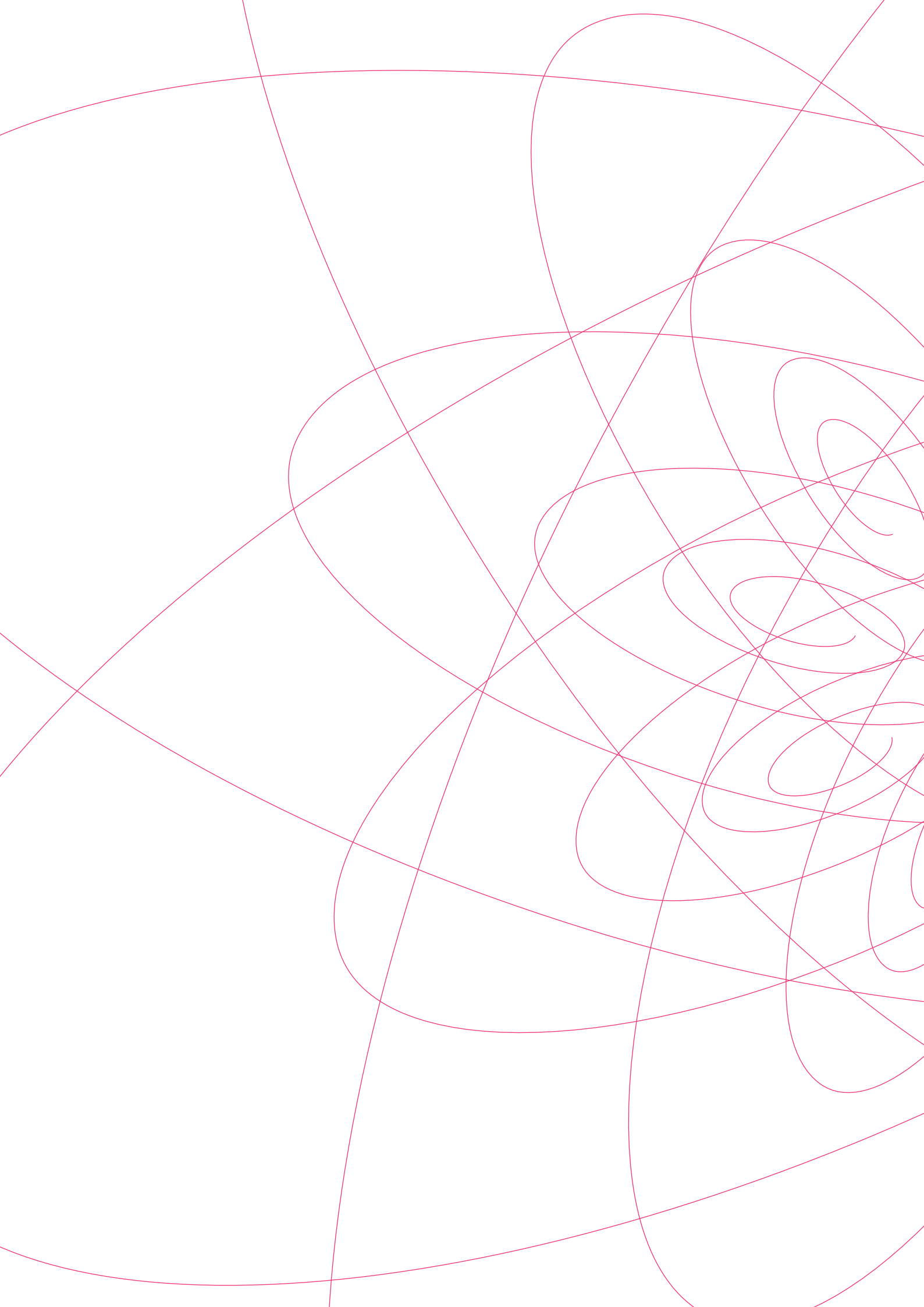
³⁴⁵ Šis piemērs ir jo īpaši aktuāls, ja lietā nevar piemērot 1980. gada Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (piemēram, tāpēc, ka viena valsts nav 1980. gada konvencijas līgumslēdzēja valsts), jo parāda 1996. gada konvencijā paredzēto iespējamo tiesiskās aizsardzības līdzekli šādā nolaupīšanas situācijā. Taču, ja šajā scenārijā abas valstis būtu 1980. gada konvencijas (un 1996. gada konvencijas) līgumslēdzējas valstis, mātei (un viņas juridiskajiem padomniekiem) būtu jālemj, vai uzsākt līgumslēdzējā valstī B tiesvedību par atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju vai izpildes procesu saskaņā ar 1996. gada konvenciju šajā valstī attiecībā uz līgumslēdzējas valsts A rīkojumu, vai abus. Pieņemot lēmumu, māte var apsvērt šādus aspektus: abu procedūru norises ātrumu līgumslēdzējā valstī B un tiesāšanās izdevumus (un jebkādu juridisko palīdzību), kādi var būt iespējami katrā procedūrā. Sīkāk starptautiskā bērnu nolaupīšana apskatīta turpmāk **13. nodaļas 13.1.-13.14.** punktā.

³⁴⁶ 28. pants.

³⁴⁷ 31. panta c) punkts, skatīt turpmāk arī **11. nodaļu**.

CENTRĀLĀS IESTĀDES UN SADARBĪBA

A. Centrālās iestādes loma saskaņā ar 1996. gada konvenciju

29. līdz 39. pants

- 11.1. Centrālajām iestādēm būs svarīga loma 1996. gada konvencijas praktiskajā darbībā. Jo īpaši Konvencijas sadarbības normu, kas ir būtiskas Konvencijas sekmīgai darbībai (un tādējādi Konvencijas mērķa realizācijai, proti, bērnu aizsardzības uzlabošanai starptautiskās situācijās), izmantošana ir atkarīga no centrālajām iestādēm, kuras tās pielieto tieši vai, lai palīdzētu un veicinātu citu Konvencijas dalībnieku sadarbību. Tādēļ Konvencijas pamatā ir kompetentas, uz sadarbību vērstas un atsaucīgas centrālās iestādes.
- 11.2. Tomēr saistībā ar 1980. gada konvencijā nozīmētajām centrālajām iestādēm ir jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijā centrālo iestāžu funkcijām ir atšķirīgs uzsvars. Salīdzinot ar pienākumiem, kurus centrālajām iestādēm uzliek 1980. gada konvencija, 1996. gada konvencijā paredzēti mazāk pienākumu pieteikumu uzsākšanai un apstrādei.³⁴⁸ Drīzāk viena no galvenajām centrālo iestāžu funkcijām 1996. gada konvencijā ir atvieglot saziņu un sadarbību starp kompetentajām iestādēm attiecīgajās līgumslēdzējās valstīs. Turklāt tām ir nozīmīga loma lūgumu un informācijas nodošanā attiecīgajai(-ām) kompetentajai(-ām) iestādei(-ēm) savā valstī, kā arī lūgumu un informācijas nodošanā centrālajām iestādēm.³⁴⁹ Turklāt, kā tas tiks apspriests turpmāk, saskaņā ar 1996. gada konvenciju ir vairāk iespēju citām iestādēm pildīt noteiktas centrālās iestādes funkcijas.³⁵⁰ Līdz ar to var teikt, ka centrālo iestāžu loma saskaņā ar 1996. gada konvenciju ir elastīgāka nekā saskaņā ar 1980. gada konvenciju (kas ir izskaidrojams ar apstākli, ka 1996. gada konvencijai ir plašāka materiālās darbības joma nekā 1980. gada konvencijai, un tādēļ, iespējams, tā attiecas uz lielāku bērnu skaitu³⁵¹).
- 11.3. Tomēr, neskatoties uz atšķirīgajiem uzsvāriem abās konvencijās nozīmēto centrālo iestāžu lomās, ir rūpīgi jāapsver, vai valstīs, kuras ir abu Konvenciju līgumslēdzējas valstis, ir atbilstoši nozīmēt vienu un to pašu struktūru kā abu konvenciju centrālo iestādi (tā iemesli apspriesti turpmāk **11.6. punktā**).

B. Centrālās iestādes nozīmēšana un izveide

29. pants

- 11.4. Saskaņā ar Konvencijas 29. pantu līgumslēdzējām valstīm ir pienākums nozīmēt centrālo iestādi, kas pilda pienākumus, kurus šī Konvencija uzliek šādām iestādēm.

³⁴⁸ Skatīt 1980. gada konvencijas 7. un 21. pantu.

³⁴⁹ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 137. pantu, kurā paskaidrots, ka: "Komisija izvēlējās katrā līgumslēdzējā valstī centrālās iestādes institūtu, kas savā veidā būtu fiksēts punkts, ar kuru pārējo līgumslēdzēju valstu iestādes var sazināties un kas varētu atbildēt uz to lūgumiem, bet kam principā nav pienākuma uzņemties iniciatīvu, pienākuma pirms pasākuma veikšanas sniegt informāciju vai savstarpēji saskaņot (29.-32. pants), izņemot vienā gadījumā (33. pants)."

³⁵⁰ Piemēram, skatīt 31. panta b) punktu un 31. panta c) punktu — kad pienākumus var veikt tieši centrālā iestāde vai ar publisku iestāžu vai citu struktūru starpniecību.

³⁵¹ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 136. pantu, kurā paskaidrots, ka: "Komisija [...] saskatīja priekšrocības [...] atbildības par sadarbību uzlikšanā centrālajai iestādei, taču tā saskatīja arī pārmērīgas birokrātijas risku, kuras divkārtšā ietekme būtu tāda, ka bērnu aizsardzība tiktu paralizēta un, vissvarīgāk — atturētu valstis, kurām šī nasta tiktu uzlikta, no nākotnes Konvencijas ratificēšanas. Šis pēdējais risks bija vēl nopietnāks, jo to bērnu skaits, kuru aizsardzību nodrošinātu nākotnes Konvencija, būtu pilnīgi neproporcionāls to bērnu skaitam, kurus skar konvencijas par bērnu nolaupīšanu vai starpvalstu adopciju."

- 11.5. Ja līgumslēdzēja valsts ir 1) federāla valsts; 2) valsts ar vairākām tiesību sistēmām; vai 3) valsts ar autonomām teritoriālajām vienībām, tad līgumslēdzēja valsts var nozīmēt vairākas centrālās iestādes. Šādā gadījumā līgumslēdzējai valstij ir jānozīmē viena centrālā iestāde saziņas saņemšanai no ārvalstīm (tālākai nosūtīšanai attiecīgajai centrālajai iestādei šīs valsts iekšienē).³⁵²
- 11.6. Ja līgumslēdzēja valsts ir arī 1980. gada Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem līgumslēdzēja valsts, ir jāapsver, vai saskaņā ar 1996. gada un 1980. gada konvenciju nozīmētajām centrālajām iestādēm ir jāsakrīt. Saskaņā ar 1980. gada konvenciju nozīmētās centrālās iestādes uzkrātā pieredze var būt ļoti noderīga, strādājot saskaņā ar 1996. gada konvenciju. Turklāt lietās, kas saistītas ar bērnu starptautisku nolaupīšanu un/vai starptautisku saskarsmi/saziņu, būs jautājumi, kas izriet **gan** no 1996. gada, **gan** no 1980. gada konvencijas. Tādēļ bieži vien abu konvenciju centrālajām iestādēm ir jāiesaistās vienā un tajā pašā lietā.³⁵³ Ja šīs divas centrālās iestādes ir atsevišķas struktūras, tām vismaz ir cieši jāsadarbojas un jāspēj sazināties ātri un efektīvi.
- 11.7. Informācija par nozīmēto centrālo iestādi (un gadījumā, kad līgumslēdzēja valsts ir nozīmējusi vairāk nekā vienu centrālo iestādi, tā, kura nozīmēta saziņas saņemšanai no ārvalstīm) ir jānodod Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam.³⁵⁴ Informācija būs pieejama Hāgas konferences tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >, sadaļā "Convention 34" ("Konvencija 34"), tālāk "Authorities" (Iestādes)).
- 11.8. *1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem Labas prakses rokasgrāmatas I daļā — Centrālās iestādes prakse*³⁵⁵ ir iekļauti daudzi principi un prakses, kas attiecināmi arī uz 1996. gada konvenciju. Jo īpaši "galvenie darbības principi" būs piemērojami saskaņā ar 1996. gada konvenciju nozīmētajām centrālajām iestādēm:
- **Resursi un pilnvaras**
Centrālajām iestādēm ir jābūt piešķirtām pietiekamām pilnvarām, kvalificētiem darbiniekiem un atbilstošiem materiālajiem resursiem, tostarp mūsdienīgiem komunikācijas līdzekļiem, lai pildītu savas funkcijas efektīvi.
 - **Sadarbība**
Centrālajām iestādēm savā starpā, kā arī ar citām iestādēm viņu līgumslēdzējā valstī, ir jāsadarbojas efektīvi.
 - **Saziņa**
Centrālajām iestādēm ir jāpārliedz, ka ar tām var viegli sazināties, nodrošinot, ka to kontakthinformācija ir atjaunota, ka saziņa ir skaidra un efektīva, ka uz pieprasījumiem no citām centrālajām iestādēm un struktūrām atbildes tiek sniegtas nekavējoties un, kad vien iespējams, tiek izmantoti ātri komunikācijas līdzekļi.
 - **Konsekvence**
Centrālajām iestādēm lūgumu un/vai pieteikumu apstrādē ir jāizmanto konsekvanta pieeja.

³⁵² Skatīt 29. panta 2. daļu.

³⁵³ Turklāt pārklāšanās rezultātā, ja ir divas atsevišķas centrālās iestādes, tās būs jāatzīst **abu** konvenciju ietvaros.

³⁵⁴ 45. panta 1. daļa.

³⁵⁵ Labas prakses rokasgrāmatā par centrālo iestāžu praksi (Jordan Publishing, 2003) ir pieejama noderīga informācija par centrālo iestāžu izveidi un darbību. Pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

- **Ātrās procedūras**

Lai gan ātra rīcība ir jo īpaši svarīga 1980. gada Hāgas konvencijā par bērnu nolaupīšanu, visos gadījumos, kas saistīti ar bērnu aizsardzību, centrālajām iestādēm jācenšas uz tiem reaģēt un rīkoties savlaicīgi.³⁵⁶

- **Pārredzamība**

Ja centrālajām iestādēm ir jāsniedz informācija saistībā ar Konvencijas piemērošanu, šī informācija ieinteresēto personu, tostarp citu centrālo iestāžu un tiesu, labā ir jāsniedz skaidrā un viegli saprotamā formā. Saskaņā ar Konvenciju centrālo iestāžu izmantotajām administratīvajām procedūrām ir jābūt pārredzamām. Šim nolūkam ieinteresētajām personām ir jābūt vieglai piekļuvei informācijai par šādām procedūrām.

- **Progresīva īstenošana**

Centrālajām iestādēm gūstot lielāku praktisko pieredzi ar Konvenciju, kā arī vairāk informācijas par citās valstīs īstenoto praksi, ir jānovērtē un jāpārskata to procedūras, lai uzlabotu Konvencijas darbību.

11.9. Jāatzīmē, ka līgumslēdzējas valstis var vienoties ar vienu vai vairākām līgumslēdzējām valstīm nolūkā savstarpēji uzlabot Konvencijas sadarbības normu (V nodaļa) darbību. Līgumslēdzējām valstīm, kuras ir noslēgušas šādu nolīgumu, jānosūta tā kopija Konvencijas depozitārijam.³⁵⁷

C. Kāda palīdzība centrālajām iestādēm ir jāsniedz?

30. pants un 31. pants

11.10. Centrālajām iestādēm ir divi Konvencijā paredzēti pienākumi, kurus nevar izpildīt citas iestādes:

- savstarpēji sadarboties un veicināt sadarbību starp kompetentajām iestādēm³⁵⁸ to valstīs, lai sasniegtu Konvencijas mērķus;³⁵⁹
- un
- saistībā ar Konvencijas piemērošanu veikt atbilstīgus pasākumus, lai sniegtu informāciju par savu valstu tiesību aktiem un pieejamiem dienestiem, kas saistīti ar bērnu aizsardzību.³⁶⁰

11.11. Konvencijas 31. pantā ir paredzēti konkrēti centrālo iestāžu pienākumi. Atbilstīgi šai normai centrālajām iestādēm **tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību** ir jāveic visi atbilstoši pasākumi, lai:

- atvieglotu saziņu un piedāvātu Konvencijas 8. un 9. pantā (normas par jurisdikcijas nodošanu³⁶¹) un V nodaļā (sadarbības normas) paredzēto palīdzību;³⁶²

³⁵⁶ Skatīt Labas prakses rokasgrāmatu par pārrobežu saskarsmi (*op. cit.* 216. piezīme), 5.2. punktu, kurā šajā sakarā ir noteikta atšķirība starp atpakaļatdošanas un saziņas pieteikumu, bet kas arī apstiprina ātruma nozīmi gadījumos, kas skar saziņu, jo īpaši gadījumos, kad tiek pārtrauktas mātes un bērna attiecības, un jo īpaši starptautiskā gadījumā, kad lietas starptautiskais raksturs var attaisnot tās vēl ātrāku izskatīšanu: "Nemot vērā papildu attālumus un izmaksas, kas var būt saistītas ar pārrobežu saziņas īstenošanu, iespējas ātri vērsties tiesā trūkums dažkārt var radīt lielu netaisnību un izmaksas vecākam, kurš pieprasa saziņu."

³⁵⁷ 39. pants.

³⁵⁸ Konvencijā nav sniegta "kompetentās iestādes" definīcija. Tomēr ir skaidrs, ka tā ir iestāde, kurai saskaņā ar attiecīgās līgumslēdzējas valsts likumiem ir kompetence veikt saskaņā ar Konvenciju nepieciešamos pasākumus.

³⁵⁹ 30. panta 1. daļa. Šī vispārējā un visaptverošā norma sniedz centrālajām iestādēm sadarbības pamatu ikreiz, kad sadarbība "sasniedz Konvencijas mērķus". Tādēļ uz to var atsaukties, ja konkrētajā gadījumā nav piemērojama neviena īpaša Konvencijas norma par sadarbību.

³⁶⁰ 30. panta 2. daļa. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 139. punkts.

³⁶¹ Skatīt iepriekš **5. nodaļu**.

³⁶² 31. panta a) punkts.

- izmantojot mediāciju, saskaņošanu vai līdzīgus līdzekļus, veicinātu savstarpēji pieņemamus risinājumus bērna personas un īpašuma aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas Konvencija;³⁶³
- pēc citas Līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes lūguma sniegtu palīdzību bērna atrašanās vietas noteikšanā, ja ir ziņas, ka bērns varētu atrasties lūguma saņēmējas valsts teritorijā un ka viņam varētu būt vajadzīga aizsardzība.³⁶⁴

Šos konkrētos uzdevumus var veikt tieši centrālā iestāde vai netieši "ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību".³⁶⁵ Konvencijas tekstā apzināti izmantots vispārīgs formulējums, neidentificējot to valsts iestāžu un citu struktūru identitāti, kuras varētu pildīt šos uzdevumus.³⁶⁶ Tas ir tādēļ, ka Konvencijas projekta autori uzskatīja, ka tik plašā jomā kā starptautiskā bērnu aizsardzība nebūtu saprātīgi pārmērīgi ierobežot to organizāciju darbības jomu, kuras varētu sniegt palīdzību.³⁶⁷ Tomēr, kā skaidrots paskaidrojošā ziņojumā, kvalifikācijas kritēriju (piemēram, akreditācijas) noraidīšana neizslēdz iespēju, ka centrālās iestādes izmantos struktūras, kurām ir neierobežota kompetence šajā jomā, piemēram, Starptautisko sociālo dienestu.³⁶⁸

11.a) piemērs

Bērni pastāvīgi dzīvo kopā ar savu māti līgumslēdzējā valstī A. Tēvs, kurš dzīvo līgumslēdzējā valstī B, vēlas saskarsmes iespējas ar bērniem. Māte nepieļauj saskarsmi, baidoties, ka, bērniem kontaktējoties ar tēvu, viņš neievēros nekādu vienošanos un neatgriezīs bērnus mātei, beidzot saskarsmi. Lai arī tēvs nepiekrīt, ka mātes bailēm ir kāds racionāls pamats, un vēlas rast risinājumu, par kuru puses var vienoties. Šā iemesla dēļ viņš sazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi³⁶⁹, lai iegūtu informāciju par līgumslēdzējā valstī A spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas reglamentē saskarsmi, līgumslēdzējā valstī A pastāvošajiem pasākumiem, kas varētu mazināt mātes bailes. Līgumslēdzējas valsts B centrālā iestāde sazinās ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi, lai iegūtu informāciju par šīs valsts tiesību aktiem. Katra centrālā iestāde sniedz noderīgu vispārējo informāciju par šiem jautājumiem, un līgumslēdzējas valsts B centrālā iestāde to nodod tēvam.³⁷⁰ Līgumslēdzējas valsts A centrālā iestāde arī iesaka mediāciju kā iespēju rast ģimenei risinājumu un apliecina, ka var to palīdzēt nodrošināt līgumslēdzējā valstī A.

11.b) piemērs

14 gadus vecs bērns aizbēg no savām mājām līgumslēdzējā valstī A pēc īpaši nepatīkamas iebiedēšanas epizodes skolā. Māte ir ārkārtīgi satraukta par viņa labsajūtu un sazinās ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi. Māte apgalvo, ka, viņasprāt, bērns varētu mēģināt doties pie sava drauga līgumslēdzējā valstī B, taču draugs ir ziņojis, ka bērns nav ieradies, un šis

³⁶³ 31. panta b) punkts.

³⁶⁴ 31. panta c) punkts. Šai normai "vajadzētu atvieglot nolaupīto, aizbēgušo vai, vispārīgāk runājot, grūtībās nonākušo bērnu lokalizāciju": skatīt paskaidrojošo ziņojumu, 141. punkts. Skatīt sīkāk turpmāk **13.61.-13.64.** punktu.

³⁶⁵ Salīdziniet ar 1980. gada Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu 7. panta striktāko formulējumu.

³⁶⁶ T. i., atšķirībā no 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju (1993. gada konvencijas 9. pants) nav prasības centrālajām iestādēm deleģēt uzdevumus tikai "attiecīgi akreditētām iestādēm"

³⁶⁷ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 140. punkts.

³⁶⁸ Turpat.

³⁶⁹ Nepastāv prasība, saskaņā ar kuru tēvam būtu jāsaazinās ar tās līgumslēdzējas valsts, kurā viņš dzīvo, centrālo iestādi, un, ja viņš vēlas, viņš var sazināties tieši ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi informācijas saņemšanai.

³⁷⁰ Saistībā ar preventīvajiem pasākumiem, kas šajā gadījumā varētu tikt īstenoti, lai mazinātu mātes bažas un novērstu nelikumīgu aizvešanu/aizturēšanu, skatīt 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem Labas prakses rokasgrāmatas III daļu — Preventīvi pasākumi (Jordan Publishing, 2003), pieejama vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

draugs arī nezina, kur viņš atrodas. Līgumslēdzējas valsts A centrālā iestādei, veicot savu izmeklēšanu, lai noteiktu, vai bērns joprojām atrodas tās teritorijā, paralēli arī jāsazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi, kurai būs pienākums sniegt palīdzību (tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību), lai noteiktu bērna atrāšanās vietu.³⁷¹ Tiklīdz ir noteikta bērna atrašanās vieta, centrālās iestādes (un citas iesaistītās iestādes) sazinās, lai apspriestu turpmāko rīcību, kas vislabāk atbilstu bērna interesēm (tostarp, vai līgumslēdzējai valstij B ir jāveic 11. pantā paredzētie nepieciešamie pasākumi, vai arī līgumslēdzēja valsts A var veikt nepieciešamos pasākumus, lai atgrieztu bērnu mātes aprūpē un sāktu izmeklēt situāciju bērna skolā, kā arī veic šajā sakarā nepieciešamos pasākumus).

D. Situācijas, kurās iestādēm³⁷² ir obligāti jāsadarbojas/jāsazinās

- 11.12. Konvencijā ir paredzētas divas konkrētas situācijas, kurās līgumslēdzēju valstu iestādēm ir **pienākums** sadarboties/sazināties. Jāatzīmē, ka šie nav īpaši centrālām iestādēm noteiktie pienākumi, bet gan to konkrēto iestāžu pienākumi, kuras vēlas saskaņā ar Konvenciju veikt vai ir veikušas (36. pantā paredzētajā gadījumā) noteiktu aizsardzības pasākumu.³⁷³ Tomēr tiek sagaidīts, ka šajās normās paredzētā saziņa un sadarbība vai notikt ar attiecīgās/attiecīgo centrālās iestādes/iestāžu starpniecību vai ar tās/to palīdzību.³⁷⁴

a) Ja iestāde apsver bērna nodošanu uz ārzemēm³⁷⁵ 33. pants

- 11.13. 33. pantā ir noteikta obligātās apspriešanās procedūra, ja iestāde, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar Konvencijas 5.-10. pantu, apsver bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē, vai *kafala* tai līdzīgas iestādes nodrošinātā aprūpē, ja šāda ievietošana vai aprūpes nodrošināšana paredzēta citā līgumslēdzējā valstī.³⁷⁶
- 11.14. Šajā scenārijā iestādei, kura apsver ievietošanu/aprūpes nodrošināšanu, vispirms ir jāapspiežas ar otras līgumslēdzējas valsts centrālo iestādi vai citu kompetento iestādi. Tai ir jānodod:
- ziņojums par bērnu; kā arī
 - ierosinātās ievietošanas vai aprūpes nodrošināšanas iemesli.³⁷⁷

³⁷¹ 31. panta c) punkts.

³⁷² Šajā virsrakstā apzināti nav ievietota atsauce uz centrālajām iestādēm — skatīt turpmāk 11.12. punktu.

³⁷³ Konvencijas 33. pantā ir atsauce uz "iestādi, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija", un 36. pantā ir atsauce uz attiecīgās līgumslēdzējas valsts "kompetentajām iestādēm". Līdz ar to abos gadījumos ir atsauce uz iestādi, kas apsver bērna aizsardzības pasākumu veikšanu (vai iestādi, kura tos jau ir veikusi 36. pantā paredzētajā gadījumā).

³⁷⁴ 33. pantā īpaši minēts, ka ir jāapspiežas ar lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts "centrālo iestādi vai citu kompetento iestādi".

³⁷⁵ Skatīt arī turpmāk 13.31.-13.42. punktu.

³⁷⁶ Jautājums, kādi aizsardzības pasākumi ietilpst 33. panta piemērošanas jomā, ir apskatīts turpmāk 13.31.-13.42. punktā.

³⁷⁷ 33. panta 1. daļa.

- 11.15. Katra Līgumslēdzēja valsts var³⁷⁸ norādīt iestādes, kurām iesniedz 33. pantā paredzētos lūgumus.³⁷⁹ Ja šādas iestādes tiek nozīmētas, par tām paziņo Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam. Pastāvīgais birojs šo informāciju publiskos attiecīgajā savas tīmekļa vietnes sadaļā (< www.hcch.net >, sadaļā "Convention 34" (Konvencija 34), tālāk "Authorities" (Iestādes)). Ja šādas iestādes netiek nozīmētas, paziņojumus var sūtīt attiecīgās līgumslēdzējas valsts centrālajai iestādei.
- 11.16. Lēmumu par bērna nodošanu citai līgumslēdzējai valstij var pieņemt **tikai** tad, ja otras līgumslēdzējas valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde ir piekritusi šādai nodošanai vai aprūpes nodrošināšanai, ņemot vērā bērna intereses.³⁸⁰
- 11.17. Neievērojot šo procedūru, pasākuma atzīšana saskaņā ar Konvenciju var tikt atteikta.³⁸¹

b) Informācijas sniegšana gadījumos, kad bērnam draud nopietnas briesmas, un dzīvesvietas/uzturēšanās vietas maiņas gadījumā

36. pants

- 11.18. Ikvienā gadījumā, kad bērns ir nopietni apdraudēts, tās līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes, kurā tiek veikti bērna aizsardzības pasākumi vai kurā tiek lemts par tiem, ja tās tiek informētas par bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņu, pārceļoties uz kādu citu valsti, vai par bērna atrašanos šādā valstī, informē šīs citas valsts iestādes par apdraudējumu un pasākumiem, kuri tiek veikti vai par kuriem tiek lemts.³⁸²
- 11.19. Jāatzīmē, ka šis pienākums attiecas arī uz gadījumiem, kad bērns kļuvis par valsts, kas **nav līgumslēdzēja** valsts, pastāvīgo iedzīvotāju vai arī tajā uzturas.
- 11.20. Attiecīgajām iestādēm ir jānosaka, vai konkrētajā gadījumā attiecīgais bērns "ir nopietni apdraudēts". Paskaidrojošais ziņojumā ir uzskaitīti šādi iespējamie gadījumi: ja bērnam ir slimība, kuras dēļ ir nepieciešama nepārtraukta ārstēšana, vai arī ja bērns ir pakļauts narkotiku riskam vai neveselīgai ietekmei, piemēram, sekas.³⁸³ Citi iespējamie gadījumi: ja bērna aprūpētāju pirmajā līgumslēdzējā valstī uzrauga iestādes sakarā ar apsūdzību par nolaidību vai vardarbību vai arī ja bērns ir nepavadīts nepilngadīgais.³⁸⁴

³⁷⁸ Šāda nozīmēšana nav obligāta, taču var veicināt efektīvu saziņu. Šajā sakarā skatīt arī Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu lietā *Health Services Executive v. S.C., A.C.* (Lieta C-92/12, 2012. gada 26. aprīlis), kurā Tiesa saistībā ar Briseles II a regulas 56. pantu lēma (82. punktā), ka: "Līdz ar to dalībvalstīm ir jāparedz skaidri noteikumi un procedūras Regulas 56. pantā paredzētās piekrišanas sniegšanai, lai tiktu nodrošināta tiesiskā drošība un ātrums. Ar procedūrām cita starpā ir jāļauj tiesai, kas plāno noteikt ievietošanu, viegli identificēt iestādi, kurai ir piekritība, un iestādei, kurai ir piekritība, — sniegt vai atteikt tās piekrišanu īsā termiņā."

³⁷⁹ 44. pants. Lietā *Health Services Executive v. S.C., A.C.* (Lieta C-92/12, 2012. gada 26. aprīlis) Eiropas Savienības Tiesa apstiprināja, ka Briseles II a regulas vajadzībām tai ir jābūt "kompetentai publisko tiesību iestādei" (sprieduma 2. punkts). Tādā pašā nozīmē termina "kompetentā iestāde" izmantojums 1996. gada konvencijā nozīmē publisku iestādi.

³⁸⁰ 33. panta 2. daļa.

³⁸¹ 23. panta 2. daļas f) punkts, kā arī skatīt iepriekš 10. nodaļu par aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi.

³⁸² 36. pants.

³⁸³ Paskaidrojošais ziņojums, 150. punkts.

³⁸⁴ Skatīt sīkāk turpmāk **13.61.-13.64.** punktu.

- 11.21. Gadījumos, kad attiecīgajām iestādēm nav drošas informācijas par bērna atrašanās vietu vai arī tām ir **aizdomas**, ka bērns ir kļuvis par citas **līgumslēdzējas** valsts pastāvīgo iedzīvotāju vai arī tur atrodas, var tikt izmantots 31. panta c) punkts³⁸⁵, lai noteiktu bērna atrašanās vietu un nodotu šo informāciju attiecīgajai valstij atbilstīgi 36. pantam.
- 11.22. Tomēr jāatzīmē, ka, ja iesaistītā iestāde uzskata, ka šādas informācijas nosūtīšana var apdraudēt bērna personu vai īpašumu vai radīt nopietnu bērna ģimenes locekļa brīvības vai dzīvības apdraudējumu, iestāde nedrīkst nosūtīt šādu informāciju.³⁸⁶

11.c) piemērs

Bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Viņu vecāki iet bojā negadījumā. Bērniem nav ģimenes locekļu līgumslēdzējā valstī A, savukārt viņu tante un tēvocis, kuri dzīvo līgumslēdzējā valstī B, ir gatavi kļūt par bērnu audžuvecākiem. Līgumslēdzējas valsts A iestādes pieņem šo ieteikumu. Atbilstīgi 33. pantam tās sazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi vai citu iestādi un nosūta tām ziņojumu par bērniem un ierosināto bērnu aprūpes pārceļšanas plānu. Līgumslēdzējas valsts B iestādes izskata ierosināto plānu un secina, ka tante un tēvocis var sniegt bērniem aprūpi un šis rīcības plāns būtu bērnu interesēs. Tās sazinās ar līgumslēdzējas valsts A iestādēm, sniedzot piekrišanu ierosinātajam bērnu aprūpes plānam. Tad līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu, nododot bērnus viņu tantes un tēvoča aprūpē. Šo rīkojumu likumiskā kārtā atzīst līgumslēdzējā valstī B.

11.d) piemērs

Jaunai, neprecētai mātei, kura pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A (taču ir līgumslēdzējas valsts B valstspiederīgā), piedzimst bērns. Tēvs nevēlas neko zināt par bērnu. Māte uzskata, ka ir pārāk jauna, lai audzinātu bērnu. Viņai līgumslēdzējā valstī B ir vecāka māsa, kura ir precējusies un kopā ar vīru ir gatava uzņemties rūpes par bērnu, izmantojot kafala procedūru. Atbilstīgi 33. pantam līgumslēdzēja valsts A konsultējas ar centrālo iestādi vai citu kompetento iestādi līgumslēdzējā valstī B un iesniedz ziņojumu par bērnu kopā ar ierosinātās aprūpes sniegšanas iemesliem. Līgumslēdzēja valsts B izskata ziņojumu, izmeklē māsas un viņas vīra situāciju un piekrīt ierosinātajam plānam, ņemot vērā bērna intereses. Līdz ar to līgumslēdzējas valsts A iestādes var izsniegt rīkojumu, ar kuru saskaņā ar kafala procedūru bērns tiek nodots vecākās māsas un viņas vīra aprūpē. Šo rīkojumu likumiskā kārtā atzīst līgumslēdzējā valstī B.

11.e) piemērs

Ģimene dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Skola, kuru bērni apmeklē, informē publiskās iestādes, ka bērni bieži ierodas skolā netīri, ļoti noguruši un uz viņu rokām un kājām ir nobrāzumi. Vecāki apgalvo, ka bērni ir bezkaunīgi, nemazgājas un neiet gulēt, un nobrāzumi radušies kaujoties spēlējoties. Iestādes veic sākotnējo izmeklēšanu par ģimenes situāciju un nolemj, ka nav nepieciešams veikt steidzamus aizsardzības pasākumus. Tomēr tās vēlas ciešāk uzraudzīt ģimeni un nepieciešamības gadījumā neizslēdz turpmākas iesaistīšanās iespēju nākotnē. Vecāki ļoti uztraucas, ka bērnus izņems no viņu aprūpes. Šī iemesla dēļ vecāki nolemj bēgt uz blakus esošo līgumslēdzēju valsti B, kur dzīvo viņu radnieki. Līgumslēdzējas valsts A publiskās iestādes atklāj, ka ģimene ir aizbēgusi un vecāki, iespējams, ir nolēmuši doties pie radniekiem līgumslēdzējā valstī B. Tādēļ līgumslēdzējas valsts A centrālā iestāde sazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi, lūdzot palīdzību noskaidrot bērna atrašanās vietu.³⁸⁷ Ar līgumslēdzējas valsts B centrālās iestādes palīdzību tiek noteikta ģimenes atrašanās vieta šajā valstī. Šīs valsts kompetentās iestādes ir informējušas līgumslēdzējas

³⁸⁵ Skatīt iepriekš 11.11. punktu.

³⁸⁶ 37. pants.

³⁸⁷ 31. panta c) punkts.

valsts A centrālo iestādi, ka tās uzskata, ka bērns ir nopietni apdraudēts, jo pastāv bažas par vecāku aprūpi, kā arī fakts, ka bērni šobrīd netiek uzraudzīti. Tā rezultātā līgumslēdzējas valsts A centrālā iestāde uzskata, ka tai ir pienākums informēt līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi par šo gadījumu,³⁸⁸ bērniem draudošajām briesmām un pasākumiem, kuru veikšanu līgumslēdzēja valsts A bija apsvērusi.³⁸⁹ Balstoties uz šo informāciju, līgumslēdzējas valsts B attiecīgās iestādes nolemj, ka šis gadījums ir steidzams un saskaņā ar 11. pantu tām ir jāturpina līgumslēdzējas valsts A veiktā ciešā uzraudzība, lai izvērtētu, vai ir nepieciešams nekavējoties veikt turpmākus bērnu aizsardzības pasākumus. Pa to laiku līgumslēdzēja valsts A nosaka, ka pašreiz bērni joprojām ir līgumslēdzējas valsts A pastāvīgie iedzīvotāji, un tādēļ saskaņā ar 5. pantu tai ir jurisdikcija veikt bērnu aizsardzības pasākumus. Ņemot vērā iepriekšējās bažas par bērniem un vecāku turpmākajām darbībām, kompetentā iestāde uzdod nekavējoties atgriezt bērnus līgumslēdzējā valstī A un nodot valsts iestāžu pagaidu aprūpē, līdz bērnu situācija tiek pilnībā izskatīta. Šāds pasākums tiks likumiskā kārtā atzīts līgumslēdzējā valstī B un var šajā valstī tikt izpildīts (un līgumslēdzējas valsts B pasākums attiecīgi zaudēs spēku — 11. panta 2. daļa).

11.f) piemērs

Trīs bērni kopā ar savu māti, kura cieš no narkotiku un alkohola atkarības, pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Viņas stāvoklis nesen ir pasliktinājies, un līgumslēdzējas valsts A iestādes izsniedz rīkojumu, ar kuru bērnus izņem no mātes aprūpes un nodod audžuģimenes aprūpē, uzskatot, ka māte šajā brīdī nevar sniegt drošu aprūpi. Māte nolaupa bērnus no audžuģimenes aprūpes. Līgumslēdzējas valsts A iestādes uzzina, ka māte bērnus aizvedusi uz līgumslēdzēju valsti B. Atbilstīgi 31. panta c) punktam iestādes lūdz palīdzību līgumslēdzējas valsts B centrālajai iestādei, lai noskaidrotu bērnu atrašanās vietu. Tiklīdz bērnu atrašanās vieta šajā valstī ir noteikta, saskaņā ar 36. panta nosacījumiem līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jāinformē līgumslēdzējas valsts B iestādes par bērnu apdraudējumu un attiecībā uz bērniem veiktajiem pasākumiem.³⁹⁰ Tad līgumslēdzējas valsts B iestādes var rīkoties saskaņā ar saņemto informāciju un nodrošināt bērnu tūlītēju drošību.³⁹¹

Tā kā līgumslēdzējā valstī A izdots rīkojums tiks atzīts likumiskā kārtā un būs izpildāms līgumslēdzējā valstī B,³⁹² līgumslēdzējas valsts A iestādēm būs jāapsver, vai tās vēlas lūgt pasākuma izpildi, lai nodrošinātu, ka bērni tiek nodoti audžuģimenes aprūpē līgumslēdzējā valstī A. Tomēr jāatzīmē, ka gadījumā, kad rīkojums, ar kuru bērnus nodod audžuģimeņu aprūpē, sniedz publiskām iestādēm aizgādības tiesības pār bērniem saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem un gan līgumslēdzēja valsts A, gan B ir 1980. gada konvencijas dalībvalstis, līgumslēdzēja valsts A var atsaukties uz 1980. gada konvenciju, iesniedzot lūgumu par bērnu atpakaļatdošanu. Līgumslēdzēja valsts A šādā situācijā lemj, kuru procedūru izmantot. (Līgumslēdzēja valsts A var apsvērt iespēju lūgt informāciju līgumslēdzējas valsts B³⁹³ centrālajai iestādei par to, kura procedūra būtu ātrāka un rentablāka un tādējādi labāk atbilstu bērna interesēm).

³⁸⁸ 36. pants.

³⁸⁹ Pirms informācijas nodošanas centrālajai iestādei ir jāpārlicinās, ka šajā gadījumā nepiemēro 37. pantu un informācijas nodošana neapdraudēs bērna personu vai īpašumu un neradīs nopietnu bērna ģimenes locekļa brīvības vai dzīvības apdraudējumu.

³⁹⁰ Jāatzīmē, ka saskaņā ar 37. pantu iestādēm būtu jāatturas no jebkādas informācijas pārsūtīšanas, ja šī informācija varētu apdraudēt bērna personu vai īpašumu vai radīt nopietnus draudus bērna ģimenes locekļa brīvībai vai dzīvībai.

³⁹¹ To dara, piemērojot 11. pantu.

³⁹² Skatīt iepriekš **10. nodaļu** par pasākumu atzīšanu un izpildi, kā arī **8. nodaļu** par pasākumu turpināšanu.

³⁹³ 30. panta 2. punkts.

E. Konkrēti sadarbības gadījumi

11.23. Papildus **C** un **D iedaļā** izklāstītajiem pienākumiem Konvencijā ir paredzēti konkrēti gadījumi, kad sadarbība starp iestādēm³⁹⁴ ir apsverama (un var tikt uzskatīta par labu praksi), taču nav obligāta. Fakts, ka Konvencijā paredzēti šādi konkrēti gadījumi, neliedz sadarbību citos gadījumos.³⁹⁵

a) *Pieprasījums citai līgumslēdzējai valstij sniegt ziņojumu par bērna apstākļiem vai veikt bērna aizsardzības pasākumus*
32. pants

11.24. Pēc pamatota lūguma, ko iesniegusi jebkuras līgumslēdzējas valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde, ar kuru bērnam ir nozīmīgas saites, bērna pastāvīgās dzīvesvietas un atrašanās vietas centrālā iestāde var tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību veikt šādus uzdevumus:

- sniegt ziņojumu par bērna apstākļiem;³⁹⁶
- lūgt savas valsts kompetento iestādi apsvērt vajadzību veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai.³⁹⁷

Jāņem vērā turpmāk uzskaitītie jautājumi:

- Lūgumu iesniedz tās līgumslēdzējas valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde, kurai ar iesaistīto bērnu ir "nozīmīgas saites". Skatīt **13. nodaļu** — komentārs par terminu "nozīmīgas saites".
- Lūgumam ir jābūt pamatotam (t. i., lūgumā ir jābūt izklāstītiem iemesliem, kādēļ tas tiek izteikts un kādēļ tiek uzskatīts, ka tas ir nepieciešams iesaistītā bērna aizsardzībai).
- Lūgumam ir jābūt izteiktam centrālajai iestādei līgumslēdzējā valstī, kurā bērns pastāvīgi dzīvo vai uzturas.
- Centrālā iestāde var izpildīt prasīto uzdevumu vai arī deleģēt to kādai valsts iestādei vai citai struktūrai.
- Šī norma "pilnvaro lūguma saņēmēju centrālo iestādi atbildēt uz šādu lūgumu tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību, bet neuzliek par pienākumu to darīt".³⁹⁸

b) *Lūgums sniegt bērna aizsardzībai būtisku informāciju, apsverot aizsardzības pasākuma veikšanu*
34. pants

11.25. Ja kompetentā iestāde apsver kādu aizsardzības pasākumu un uzskata, ka tas vajadzīgs sakarā ar bērna apstākļiem, tā var lūgt ikvienu citas līgumslēdzējas valsts iestādi, kuras rīcībā ir informācija, kas attiecas uz bērna aizsardzību, paziņot šo informāciju.

³⁹⁴ Tāpat kā iepriekš minēts **C iedaļā**, šie sadarbības piemēri neattiecas tikai uz centrālās iestādes rīcību. Tomēr šāda sadarbība var notikt ar centrālo iestāžu starpniecību vai ar to palīdzību. Saskaņā ar 34. panta 2. daļu līgumslēdzēja valsts var noteikt, ka no 34. panta 1. daļas izrietošie lūgumi tās iestādēm iesniedzami **tikai ar tās centrālās iestādes starpniecību** (skatīt turpmāk **11.25.-11.26.** punktu).

³⁹⁵ Skatīt centrālo iestāžu vispārīgo pienākumu sadarboties — 30. pants, apskatīts iepriekš **A iedaļā**.

³⁹⁶ 32. panta a) punkts.

³⁹⁷ 32. panta b) punkts. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts kompetentās iestādes var uzskatīt par piemērotu jurisdikcijas nodošanu saskaņā ar Konvencijas 8. pantu, jo īpaši, ja bērns neatrodas citas iesaistītās valsts teritorijā. Skatīt iepriekš **5. nodaļu**.

³⁹⁸ Paskaidrojošā ziņojuma 142. punkts (pievienots uzsvars).

- 11.26. Ikviens līgumslēdzēja valsts var deklarēt, ka šādi lūgumi jānodod tās iestādēm tikai ar šīs valsts centrālās iestādes starpniecību.

Jāņem vērā turpmāk uzskaitītie jautājumi.

- Informācijas pieprasījumu var veikt tikai tad, ja kompetentā iestāde:
 - apsver aizsardzības pasākumu veikšanu attiecībā uz bērnu; un
 - uzskata, ka bērna apstākļos ir jāveic šāds pieprasījums.
 Lūguma iesniedzēja iestāde apsver pēdējo nosacījumu un lūguma pamatojumā pierāda, ka šis nosacījums ir izpildīts.
- Kompetentā iestāde var iesniegt pieprasījumu jebkurai citai līgumslēdzējai valstij, kuras rīcībā ir bērna aizsardzībai būtiska informācija.
- Pieprasījumu var iesniegt jebkurai šīs līgumslēdzējas valsts iestādei. Ar vārdu iestādes šeit domātas "valsts iestādes".³⁹⁹ Tomēr šeit jāņem vērā 34. panta 2. daļas nosacījumi, kas paredz, ka līgumslēdzējas valstis var noteikt, ka šādi pieprasījumi tās iestādēm iesniedzami **tikai ar tās centrālās iestādes starpniecību**. Šāds paziņojums iesniedzams Konvencijas depozitārijam.⁴⁰⁰ Depozitārijs informēs valstis par šādu paziņojumu.⁴⁰¹ Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojs nodrošinās šādas informācijas ievietošanu tā tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >, sadaļā "Convention 34" (Konvencija 34, tālāk "Authorities" (Iestādes))).
- Attiecībā uz šo normu gan lūguma iesniedzējai iestādei (kura jebkurā gadījumā var izteikt lūgumu tikai tad, ja to pieprasa bērna apstākļi), gan lūguma saņēmējai iestādei ir jāņem vērā bērna intereses.⁴⁰²
- Lūguma saņēmējai iestādei informācijas pieprasījums nekad nav saistošs, pat ja šī pieprasījuma nosacījumi ir izpildīti. Tai ir rīcības brīvība šajā jautājumā.⁴⁰³
- Ja iesaistītā iestāde uzskata, ka informācijas nosūtīšana var apdraudēt bērna personu vai īpašumu vai radīt nopietnu bērna ģimenes locekļa brīvības vai dzīvības apdraudējumu, iestāde nedrīkst pieprasīt vai nosūtīt šādu informāciju.⁴⁰⁴
- Turklāt iesaistītajām iestādēm ir jāievēro Konvencijas 41. un 42. pantā paredzētie vispārējie noteikumi attiecībā uz ievākto un nosūtīto informāciju.⁴⁰⁵

c) *Palīdzības pieprasījums aizsardzības pasākumu īstenošanai ārvalstīs*
35. panta 1. daļa

- 11.27. Kad saskaņā ar šo Konvenciju ir pieņemti aizsardzības pasākumi, vienas līgumslēdzējas valsts iestādes var lūgt citas līgumslēdzēja valsts iestādes palīdzēt šos pasākumus īstenot.
- 11.28. Tas jo īpaši attiecas uz efektīvu saskarsmes tiesību īstenošanu, kā arī tiesībām uzturēt tiešu un regulāru kontaktu.

³⁹⁹ Turpat, 144. punkts.

⁴⁰⁰ 45. panta 2. daļa. Konvencijas depozitārijs ir Nīderlandes Ārlietu ministrija.

⁴⁰¹ 63. panta d) punkts.

⁴⁰² Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 144. punkts.

⁴⁰³ Turpat.

⁴⁰⁴ 37. pants.

⁴⁰⁵ Skatīt turpmāk **11.32.-11.33.** punktu.

Jāņem vērā turpmāk uzskaitītie jautājumi:

- 35. panta 1. daļā paredzēta savstarpēja palīdzība starp līgumslēdzēju valstu kompetentajām iestādēm aizsardzības pasākumu īstenošanai. Tādējādi tiek nodrošināta vispārējā bāze sadarbībai īstenošanā starp iestādēm.
- Šī norma nepārprotami attiecas "jo īpaši" uz efektīvu saskarsmes tiesību īstenošanu, kā arī tiesībām uzturēt tiešu un regulāru kontaktu. Tādējādi tā papildina un stiprina 1980. gada konvencijas līgumslēdzēju valstu starpā paredzēto sadarbību (skatīt 1980. gada konvencijas 21. pantu).⁴⁰⁶
- UNCRC 10. pantā paredzēts regulāra un tieša kontakta uzturēšanas pienākums.

d) *Palīdzības lūgšana/sniegšana starptautiskos gadījumos, kas skar saskarsmes/saziņas tiesības*
35. panta 2. daļa

- 11.29. Ja vecāks, kurš dzīvo vienā līgumslēdzējā valstī, vēlas iegūt vai saglabāt saskarsmes/saziņas tiesības ar bērnu, kas pastāvīgi dzīvo citā līgumslēdzējā valstī, viņš/viņa var lūgt iestādes savā mītnes vietā ievākt informāciju vai pierādījumus un sniegt atzinumu par viņa/viņas piemērotību saskarsmes/saziņas tiesību īstenošanai un par apstākļiem, kādos saskarsme/saziņa var tik īstenota.
- 11.30. Šo informāciju, pierādījumus un atzinumu⁴⁰⁷ ir jāizskata iestādei, kurai ir jurisdikcija lemt par pieteikumiem, kas skar saskarsmi/saziņu ar bērnu, pirms tās lēmuma pieņemšanas.

Jāņem vērā turpmāk uzskaitītie jautājumi:

- Iestāde, kurai ir jurisdikcija lemt par saskarsmes/saziņas tiesībām,⁴⁰⁸ var pārtraukt tiesvedību līdz laikam, kamēr tiek pieņemts lēmums, jo īpaši tad, ja tā izskata lūgumu ierobežot vai atņemt saskarsmes/saziņas tiesības, kas piešķirtas bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.⁴⁰⁹
- Taču tas neliedz iestādei, kurai ir jurisdikcija, veikt pagaidu pasākumus, līdz tiek pabeigta lūguma izskatīšana.⁴¹⁰

e) *Personas, kurai ir vecāku atbildība vai kura ir atbildīga par bērna aizsardzību, pilnvaras apliecināšanas dokumentācijas sniegšana*⁴¹¹
40. pants

- 11.31. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes vai tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurā ir veikti aizsardzības pasākumi, var izdot personai, kam ir vecāku atbildība vai kam uzticēta bērna personas vai īpašuma aizsardzība, ja šī persona to lūdz, apliecinību, norādot šīs personas statusu un tai piešķirtās pilnvaras.

⁴⁰⁶ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 146. punkts.

⁴⁰⁷ Tiklīdz līgumslēdzējā valstī, kurā dzīvo vecāks, ir ievākta informācija/pierādījumi/atzinums(-i), līgumslēdzējai valstij, kura izskata lietu, ir **pienākums** ņemt vērā informāciju/pierādījumus/atzinumu(-s).

⁴⁰⁸ Iestādei nav pienākuma apturēt tiesvedību — skatīt paskaidrojošo ziņojumu, 148. punkts.

⁴⁰⁹ 35. panta 3. daļa.

⁴¹⁰ 35. panta 4. daļa.

⁴¹¹ 40. pants nav iekļauts V nodaļā kā sadarbības norma, bet gan VI nodaļā "Vispārējie noteikumi".

Jāņem vērā turpmāk uzskaitītie jautājumi:

- Līgumslēdzējām valstīm nav pienākuma izsniegt šādu apliecību. Tādēļ katra līgumslēdzēja valsts var lemt, vai to darīt.
- Ja līgumslēdzēja valsts nolemj izsniegt šādas apliecības, tai attiecīgi jānozīmē kompetentās iestādes.⁴¹²
- Līgumslēdzēja valsts, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai aizsardzības pasākuma izcelsmes līgumslēdzēja valsts ir kompetentas izsniegt apliecību.
- Apliecībā parasti norāda:
 - vecāku atbildības turētāju;
 - vai vecāku atbildība piešķirta likumiskā kārtā (balstoties uz saskaņā ar 16. pantu piemērojamu likumu) vai ar kompetentās iestādes veiktu aizsardzības pasākumu atbilstīgi Konvencijas II nodaļai;
 - personas, kurai ir vecāku atbildība, pilnvaras;
 attiecīgā gadījumā var tikt norādītas pilnvaras, kādas šai personai nav piešķirtas.⁴¹³
- Apliecībā norādītais statuss un pilnvaras tiek uzskatītas par piešķirtām šai personai, ja vien nav pierādījumu par pretējo.⁴¹⁴ "Tāpēc jebkurai ieinteresētai personai būs iespēja apstrīdēt apliecībā norādīto norāžu pareizību, bet, ja tās nav apstrīdētas, [jebkura] trešā persona var droši sadarboties ar personu, kura ir norādīta apliecībā, tajā norādīto pilnvaru robežās."⁴¹⁵

11.g) piemērs

Māte un 7 gadus vecs bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Tēvs pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Māte un bērns ar tēva piekrišanu pārcēlās uz līgumslēdzēju valsti A pirms sešiem mēnešiem. Bērns reizi mēnesī satiekas ar tēvu līgumslēdzējā valstī B. Tēvs ir nobažījies, jo pēdējo divu apmeklējumu laikā bērns ir viņam sūdzējies, ka bieži naktīs tiek atstāts mājās viens, jo māte ir ārpus mājas, un, atnākot mājās no skolas, mājās vienmēr ir dažādi vīrieši. Tēvs saistībā ar bērna izteikumiem sazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi. Viņš nezina, kā rīkoties, jo bērns agrāk ir stāstījis izdomātus stāstus, lai pievērstu sev uzmanību. Līgumslēdzējas valsts B centrālā iestāde nolemj sazināties ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi un pieprasa ziņojumu par bērna apstākļiem.⁴¹⁶ Līgumslēdzējas valsts A centrālā iestāde, saņemot bērna izteikumus, ir norūpējusies par bērna labklājību un piekrīt izskatīt jautājumu, un sniegt šādu ziņojumu.⁴¹⁷

11.h) piemērs

Ģimene pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, uz kuru pirms gada pārcēlusies no līgumslēdzējas valsts B. Vecvecāki no mātes puses dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Bērni (8 gadus vecs zēns un 10 gadus veca meitene) regulāri apmeklē vecvecākus. Vecvecāki ir nobažījušies par bērniem, jo pēdējā apmeklējuma laikā viņu uzvedība bija mainījusies. Bērnu uzvedība bija seksualizēta, un viņi izteica seksuāla rakstura piezīmes. Kad vecvecāki par to izvaicāja bērnus, tie izteica apgalvojumus, ka tēvs viņiem vairākkārt ir pieskāries nepiedienīgā veidā. Vecvecāki baidās konfrontēt vecākus par šādu uzvedību, bažijoties, ka varētu tikt pārtraukta iespēja kontaktēties ar bērniem. Nezinot, kā rīkoties, vecvecāki sazinās ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi. Centrālā iestāde ir nobažījusies par bērna labklājību un sazinās ar līgumslēdzējas valsts B centrālo iestādi, un lūdz to (vai tās valsts

⁴¹² 40. panta 3. daļa.

⁴¹³ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 154. punkts.

⁴¹⁴ 40. panta 2. daļa.

⁴¹⁵ Paskaidrojošā ziņojuma 155. punkts.

⁴¹⁶ 32. panta a) punkts.

⁴¹⁷ Šādā gadījumā līgumslēdzējas valsts B iestādes var arī lūgt līgumslēdzējas valsts A iestādes pieprasīt līgumslēdzējas valsts A kompetentām iestādēm apsvērt aizsardzības pasākumu veikšanu attiecībā uz bērnu (32. panta b) punkts).

iestādes, vai citas struktūras) apsvērt nepieciešamību veikt pasākumus bērnu aizsardzībai.⁴¹⁸ Līgumslēdzējas valsts B centrālā iestāde ar to attiecīgo valsts iestāžu starpniecību nekavējoties veic pasākumus bērnu situācijas izmeklēšanai. Bērnu iztaujā bērnu psihologs, un viņi atkārto apgalvojumus par tēvu. Līgumslēdzējas valsts B kompetentās iestādes intervē tēvu un māti un nekavējoties veic pasākumus, lai neļautu tēvam uzturēties mājās, kamēr lieta tiek sīkāk izmeklēta un ir pieņemts lēmums par jebkāda jauna, nepieciešama procesa uzsākšanu attiecībā uz bērniem.

11.i) piemērs

Bērns ir prettiesiski aizvests no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B. Abas līgumslēdzējas valstis ir 1980. gada Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem dalībvalstis. Pieteikums bērna atpakaļatdošanai tiek iesniegts līgumslēdzējas valsts B iestādēs. Pieteikums tiek noraidīts, pamatojot ar nopietnu risku, ka bērnam tiks nodarīts kaitējums. Līgumslēdzējas valsts A iestādēm joprojām ir jurisdikcija rīkojuma par aizgādību izdošanai ar nosacījumu, ka 7. pantā paredzētie jurisdikcijas maiņas nosacījumi nav izpildīti.⁴¹⁹ Tomēr pirms rīkojuma izdošanas iestādes vēlas uzzināt atpakaļatdošanas pieteikuma noraidījuma iemeslus. Šī informācija ir ārkārtīgi svarīga jebkādu lēmumu pieņemšanai par bērna aizgādības jautājumu pamatotību. Saskaņā ar 34. panta 1. daļu līgumslēdzējas valsts A iestādes var pieprasīt līgumslēdzējas valsts B iestādes sniegt šo informāciju.⁴²⁰

11.j) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Māte vēlas pārcelties kopā ar bērnu uz līgumslēdzēju valsti B. Tēvs pret to iebilst, taču viņa iebildumu atceļ ar tiesas rīkojumu. Tiesas rīkojumā ir noteikta konkrēta bērna un tēva saskarsmes kārtība. Tajā paredzēts, ka saskarsmes nodošana noris neitrālā vietā un veidā, kas neprasa vecāku satikšanos (augstā spriedzes līmeņa starp vecākiem un tā ietekmes uz bērnu dēļ). Ar abu līgumslēdzēju valstu centrālo iestāžu palīdzību līgumslēdzējas valsts A iestādes sazinās ar attiecīgajām iestādēm līgumslēdzējā valstī B, lūdzot palīdzību īstenot šo saskarsmes kārtību.⁴²¹ Līgumslēdzējas valsts B iestādes organizē ģimenei uzraudzītu apmaiņas procedūru, ļaujot bērnu atstāt un saņemt neitrālā vietā, klātesot trešai personai, bez vecāku tikšanās nepieciešamības.

11.k) piemērs

Divi bērni pastāvīgi dzīvo kopā ar savu tēvu līgumslēdzējā valstī A. Viņu māte dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Tā kā bērni un tēvs pirms gada pārcēlās uz līgumslēdzēju valsti A, mātei ir bijušas grūtības kontaktēties ar bērniem. Māte iesniedz līgumslēdzējas valsts A iestādēm pieteikumu par kontaktēšanās iespējām.⁴²² Tēvs pretojas šim pieteikumam, apgalvojot, ka sakarā ar mātes nestabilo garīgo stāvokli jebkāds kontakts ar viņu nebūtu bērnu interesēs. Māte vēlas šo prasību apstrīdēt un ļaut bērniem kontaktēties ar viņu visos skolas brīvlaikos mātes mājās līgumslēdzējā valstī B. Viņa lūdz līgumslēdzējas valsts B iestādes atbilstīgi 35. panta 2. daļai ievākt informāciju un pierādījumus, kā arī sniegt atzinumu, kas 1) parādītu viņas piemērotību kontaktam ar bērniem; un 2) ka šāds kontakts varētu notikt līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējas valsts A iestādes, kuras lemj par kontakta iespējām, piekrīt apturēt procesu līdz brīdim, kad tiks saņemts ziņojums no līgumslēdzējas valsts B.⁴²³ Līgumslēdzējas valsts B iestādes sagatavo ziņojumu, kurā cita starpā norādīts, ka 1) saskaņā ar mātes slimības vēsturi viņai nav un nekad nav bijusi jebkāda zināma garīgā saslimšana; 2) pēc vairākām intervijām nav konstatēts neviens iemesls, kāpēc māte nedrīkstētu kontaktēties ar

⁴¹⁸ 32. panta b) punkts.

⁴¹⁹ Skatīt iepriekš **4. nodaļu, 4.20.-4.25. punktu**.

⁴²⁰ Salīdzināt ar sīkāk apskatīto Briseles II a regulas 11. panta 6. punktu, turpmāk **13.10.** punktā.

⁴²¹ 35. panta 1. daļa.

⁴²² kurām saskaņā ar 5. pantu ir jurisdikcija — skatīt iepriekš **4. nodaļu**.

⁴²³ 35. panta 3. daļa.

bērniem; un 3) pēc vairākkārtējiem viņas māju apmeklējuma konstatēts, ka šeit ir bērniem piemērota vide un bērniem viņas dzīvesvietā ir sava guļamistaba. Ziņojums un apliecināšie dokumenti tiek atzīti par pierādījumiem un ņemti vērā tiesvedībā līgumslēdzējā valstī B.⁴²⁴

11.1) piemērs

Līgumslēdzējā valstī A, kas ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, bērnam ir nozīmēts aizbildnis. Šis aizbildnis atbild par bērna īpašuma pārvaldību un vēlas pārdot daļu īpašuma, kas atrodas līgumslēdzējā valstī B. Potenciālie pircēji līgumslēdzējā valstī B pauž bažas, ka aizbildnim varētu nebūt pilnvaru pārdot īpašumu bērna vārdā. Ja līgumslēdzēja valsts A izsniedz 40. pantā paredzētās apliecības, aizbildnis var pieprasīt šīs valsts iestādes izsniegt apliecību, norādot šīs personas statusu un tai piešķirtās pilnvaras.

F. Iestāžu veiktā personas datu un informācijas nosūtīšana

41. pants un 42. pants

- 11.32. Jāatzīmē, ka personas datus, kurus iegūst vai nosūta saskaņā ar Konvenciju, izmanto tikai tiem mērķiem, kuriem tie tika vākti vai nosūtīti.⁴²⁵
- 11.33. Turklāt iestādēm, kurām tiek pārsūtīta informācija, ir jānodrošina tās slepenību atbilstīgi savas valsts tiesību aktiem.⁴²⁶

G. Centrālās iestādes / publiskās iestādes izmaksas

- 11.34. Principā centrālās iestādes un citas publiskās iestādes, pildot šajā Konvencijā paredzētos pienākumus, pašas sedz savas izmaksas.⁴²⁷ Izmaksas var būt šādas: fiksētās iestāžu darbības izmaksas, sarakstes un pārraides izmaksas, izmaksas, kas rodas, meklējot informāciju par bērnu, palīdzot noteikt bērna atrašanās vietu, mediācijas vai izlīguma vienošanās organizēšanas izmaksas, kā arī citā valstī pieņemto pasākumu, jo īpaši ieviešanas pasākumu, īstenošanas izmaksas.⁴²⁸
- 11.35. Tomēr 38. pantā ir atzīta līgumslēdzēju valstu iestāžu "iespēja piemērot saprātīgu maksu par pakalpojumu sniegšanu". Ja šāda līgumslēdzēja valsts piemēro šādu maksu neatkarīgi no tā, vai tā vēlas atlīdzību par izmaksām, kas jau radušās, vai arī lūdz piešķirt līdzekļus pirms pakalpojuma sniegšanas, šī maksa ir jāformulē, "ievērojot mērenību".⁴²⁹ Turklāt iestādēm ir iepriekš jāsniedz skaidra informācija par šādām maksām.
- 11.36. 38. pantā lietotais izteiciens "valsts iestādes" attiecas uz līgumslēdzējas valsts pārvaldes iestādēm, nevis tiesām.⁴³⁰ Tiesai radītie izdevumi un, vispārīgāk runājot, tiesāšanās un juristu pakalpojumu izmaksas nav ietvertas 38. pantā.
- 11.37. Līgumslēdzējas valstis var slēgt nolīgumus ar vienu vai vairākām citām līgumslēdzējām valstīm par maksas izlietojumu, piemērojot Konvenciju.⁴³¹ Šī norma var būt noderīga, piemēram, gadījumos, kas skar bērnu pārrobežu ieviešanu.

⁴²⁴ 35. panta 2. daļa.

⁴²⁵ 41. pants.

⁴²⁶ 42. pants.

⁴²⁷ 38. panta 1. daļa.

⁴²⁸ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 152. punkts.

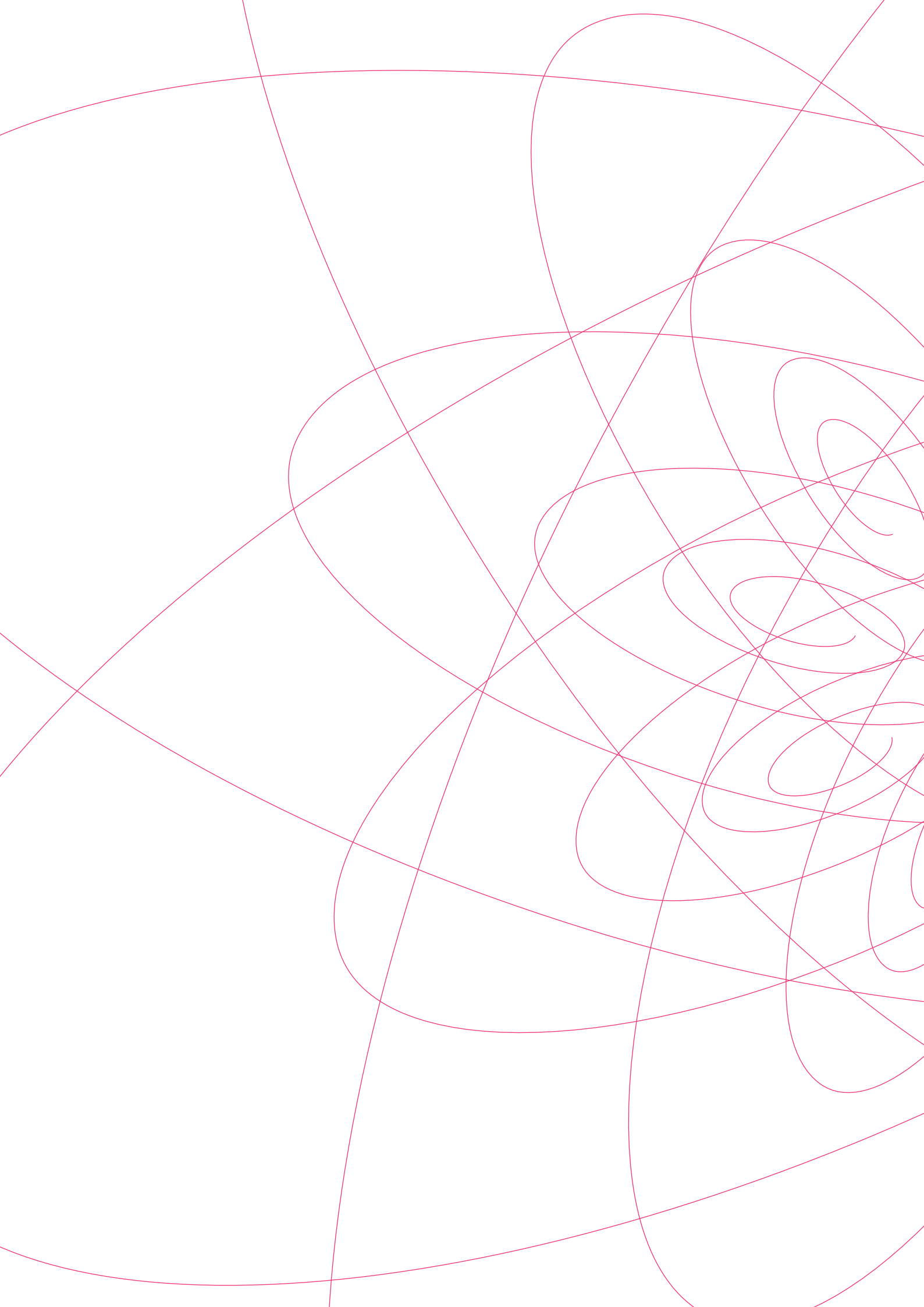
⁴²⁹ Turpat.

⁴³⁰ Turpat.

⁴³¹ 38. panta 2. daļa.

12

*ATTIECĪBAS STARP 1996. GADA
KONVENCIJU UN CITIEM TIESĪBU
INSTRUMENTIEM*

A. Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1902. gada 12. jūnija Hāgas konvencijas par aizbildnību pār nepilngadīgajiem praktisko darbību?⁴³²

51. pants

- 12.1. Attiecībās starp 1996. gada Hāgas konvencijas dalībvalstīm 1996. gada konvencija aizstāja 1902. gada Konvenciju.

B. Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1961. gada 5. oktobra Hāgas konvencijas par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz nepilngadīgo praktisko darbību?⁴³³

51. pants

- 12.2. Attiecībās starp 1996. gada Hāgas konvencijas dalībvalstīm 1996. gada konvencija aizstāj 1961. gada konvenciju par nepilngadīgo aizsardzību. Tomēr šāda aizstāšana neskar iepriekš veikto pasākumu atzīšanu, piemērojot 1961. gada konvenciju.
- 12.3. Tas nozīmē, ka gadījumā, kad 1961. gada konvencijas līgumslēdzēja valsts saskaņā ar šīs konvencijas 4. pantu (ar kuru piešķir jurisdikciju bērna valstspiederības līgumslēdzējai valstij) ir veikusi pasākumu, šo pasākumu jebkurai citai valstij, kas ir bijusi 1961. gada konvencijas dalībvalsts šīs pasākuma veikšanas brīdī, ir tas jāatzīst saskaņā ar 1961. gada konvenciju (1961. gada konvencijas 7. pants). Tas attiecināms arī gadījumos, kad pa šo laiku abas iesaistītās valstis ir kļuvušas par 1996. gada konvencijas dalībvalstīm.

12.a) piemērs

Valsts A un valsts B ir 1961. gada Hāgas konvencijas par nepilngadīgo aizsardzību dalībvalstis. 2007. gadā valstī B stājas spēkā 1996. gada konvencija. 2008. gadā valsts A iestādes izdod rīkojumu par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī C, pamatojoties uz apstākli, ka bērns ir valsts A valstspiederīgais. Šis rīkojums atbilst 1961. gada konvencijā ietvertajiem atzīšanas kritērijiem. 2009. gadā valstī A stājas spēkā 1996. gada konvencija. 2010. gadā tiek lūgts atzīt pasākumu valstī B. Lai gan šis rīkojums nav jāatzīst atbilstīgi 1996. gada konvencijas 23. pantam,⁴³⁴ saskaņā ar 1996. gada konvencijas 51. pantu valstī B tas ir jāatzīst 1961. gada konvencijas ietvaros.

⁴³² 2013. gada augustā līgumslēdzējas valstis ir Austrija, Beļģija, Itālija, Luksemburga, Portugāle, Rumānija un Spānija. Attiecībās starp 1961. gada Hāgas konvencijas par nepilngadīgo aizsardzību dalībvalstīm 1961. gada konvencija aizstāja 1902. gada konvenciju. Jāatzīmē, ka visas pārējās 1902. gada konvencijas dalībvalstis ir ES dalībvalstis, kurām līdz ar to ir saistoša Briseles II a regula, kas saskaņā ar Regulas 59. panta 1. daļu prevalē.

⁴³³ 2013. gada augustā līgumslēdzējas valstis ir Austrija, Ķīna (ši konvencija attiecas tikai uz Makao Īpašās pārvaldes apgabalu), Francija, Vācija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Polija, Portugāle, Spānija, Šveice un Turcija.

⁴³⁴ 53. pants 2. daļa — skatīt iepriekš **3. nodaļu**. Pat tad, ja laika ierobežojums nesagādātu grūtības, atzīšanu var atteikt arī, pamatojoties uz Konvencijas 23. panta 2. daļas a) punktu — skatīt iepriekš **10. nodaļu**.

C. Kā 1996. gada konvencija ietekmē 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencijas par starptautisko bērnu nolaupīšanu praktisko darbību?

50. pants

- 12.4. 50. pantā ir paredzēts, ka šī konvencija neietekmē 1980. gada konvencijas piemērošanu starp abu konvenciju dalībvalstīm. Tomēr 50. pantā ir arī noteikts, ka nekas neliedz atsaukties uz 1996. gada konvencijas noteikumiem, lai "panāktu nelikumīgi aizvesta vai aizturēta bērna atgūšanu vai lai nokārtotu tiesības satikties ar bērnu". Šo divu tiesību instrumentu mijiedarbība ir sīkāk apskatīta turpmāk no 13.1. līdz 13.14. punktam.

D. Kā 1996. gada konvencija ietekmē citu tiesību instrumentu darbību?

52. pants

- 12.5. Šī konvencija neskar starptautiskos nolīgumus, kuru dalībvalstis ir šīs konvencijas līgumslēdzējas valstis un kuros ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī konvencija, ja vien šādu nolīgumu līgumslēdzējas valstis nav deklarējušas ko citu.⁴³⁵
- 12.6. Tāpat šī konvencija neskar iespēju vienai vai vairākām līgumslēdzējām valstīm slēgt nolīgumus, kuros attiecībā uz bērniem, kas ir šāda nolīguma līgumslēdzējas valsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī konvencija.⁴³⁶ Jebkādi nolīgumi, kuros līgumslēdzējas valstis ir noslēgušas saistībā ar jautājumiem, kas ietilpst šīs Konvencijas piemērošanas jomā, neietekmēs Konvencijas piemērošanu starp šīm līgumslēdzējām valstīm un citām līgumslēdzējām valstīm, kas nav šī nolīguma dalībnieces.⁴³⁷
- 12.7. Šobrīd galvenais tiesību instruments, kas atbilst šai kategorijai ir Briseles II a regula⁴³⁸, kas ir spēkā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, izņemot Dāniju. Regulas un 1996. gada konvencijas materiālās darbības joma ir līdzīga, lai gan Regulā nav ietverti noteikumi par piemērojamajiem tiesību aktiem.⁴³⁹ Kas attiecas uz 1996. gada konvenciju, Eiropas Savienības dalībvalstīm (izņemot Dāniju) gadījumos, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Eiropas Savienības dalībvalstī (izņemot Dāniju) vai kad vēlas panākt vienas dalībvalsts (izņemot Dāniju) kompetentās iestādes izdota rīkojuma atzīšanu citā dalībvalstī (izņemot Dāniju) neatkarīgi no tā, kur ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, noteicošā būs Regula.⁴⁴⁰
- 12.8. Šie noteikumi attiecas arī uz vienotiem tiesību aktiem, ko pamato īpašas reģionālas vai citādas saites starp attiecīgajām valstīm. Piemērs gadījumam, kad šī norma var tikt izmantota, būtu attiecībās starp Ziemeļvalstīm, kurās ir izstrādāti saskaņoti tiesību akti.

⁴³⁵ 52. panta 1. daļa.

⁴³⁶ 52. panta 2. daļa. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 172. punktu.

⁴³⁷ 52. panta 3. daļa.

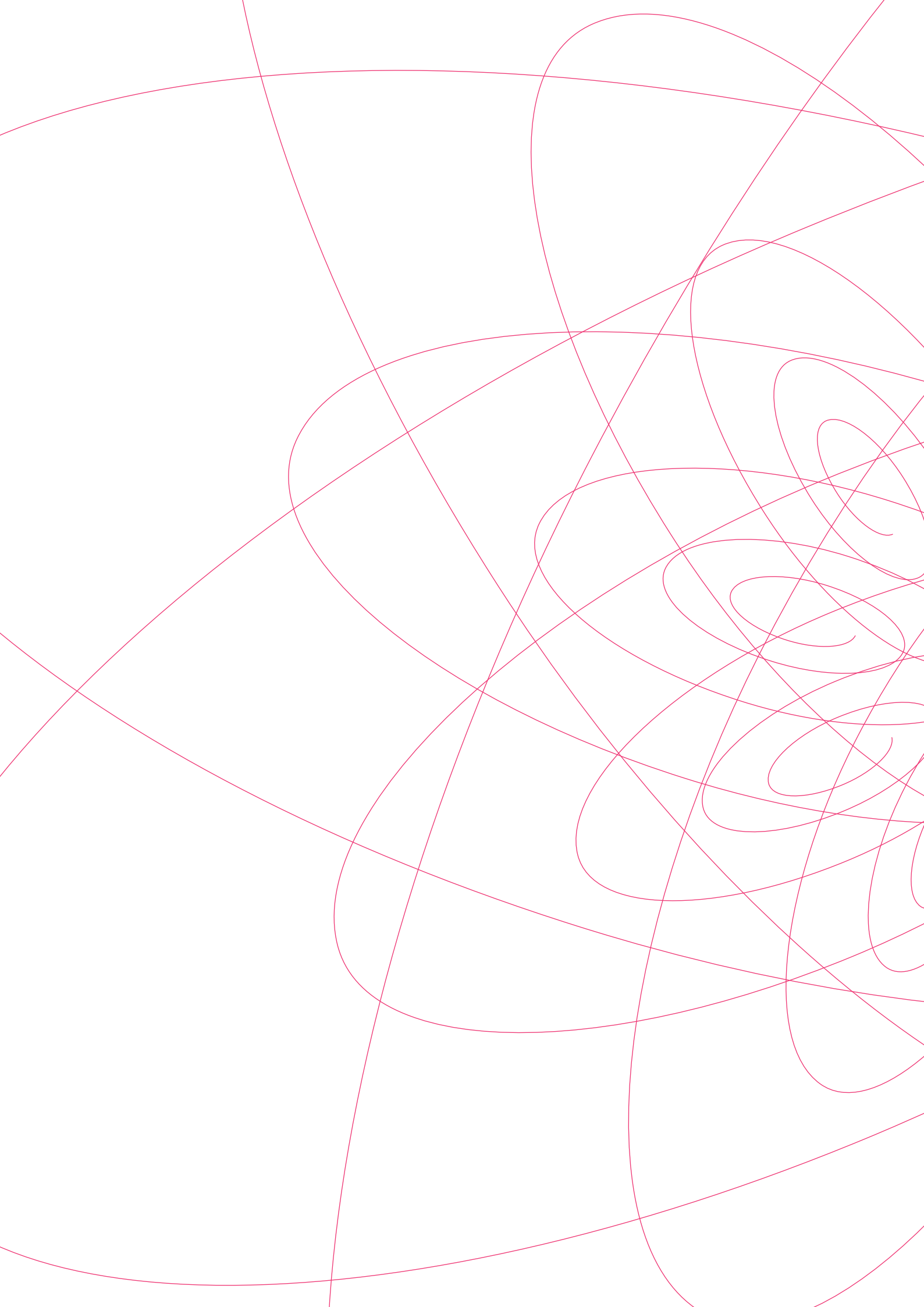
⁴³⁸ Skatīt iepriekš 8. piezīmi.

⁴³⁹ Jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijā ietvertie noteikumi par piemērojamajiem tiesību aktiem attiecas uz bērniem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā ES dalībvalstī. Jo īpaši būs piemērojams 1996. gada konvencijas 15. pants, ja ES dalībvalsts, kurai ir saistoša Regula, tiesa īsteno jurisdikciju saskaņā ar Regulas noteikumiem (gadījumos, kad jurisdikcijas pamats ir kāds no 1996. gada konvencijas II nodaļā ietvertajiem) — skatīt iepriekš 9. nodaļu. 9.1. punktu.

⁴⁴⁰ Regulas 61. pants.

13

ĪPAŠAS TĒMAS

A. Bērnu starptautiskā nolaupīšana

- 13.1. 1996. gada konvencija negroza un neaizstāj 1980. gada konvencijas iedibināto mehānismu bērnu nolaupīšanas situācijās.⁴⁴¹ 1996. gada konvencija noteiktās jomās papildina un stiprina 1980. gada konvenciju. Tas nozīmē, ka virkne tās normu var būt noderīgas, papildinot 1980. gada konvencijas mehānismu, gadījumos, kad šī konvencija ir piemērojama. Turklāt valstīs vai situācijās, kad 1980. gada konvencija **nav** piemērojama, 1996. gada konvencijas normas var kalpot par noderīgu neatkarīgu tiesiskās aizsardzības līdzekļu avotu bērnu starptautiskās nolaupīšanas gadījumos. Šīs divas atšķirīgās situācijas ir apskatītas turpmāk.
- 13.2. Vispārīgi attiecībā uz 1996. gada konvenciju un bērnu starptautisku nolaupīšanu un par to, vai 1980. gada konvencija attiecas uz lietu vai nē, ir jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijas II nodaļā paredzētie jurisdikcijas noteikumi rada kopēju pieeju jurisdikcijai, kas sniedz iesaistītajām pusēm noteiktību un tādējādi var atturēt no mēģinājumiem veikt labvēlīgākās tiesas izvēli, izmantojot bērnu starptautisko nolaupīšanu. 5. panta noteikums, ar kuru bērna pastāvīgo dzīvesvietu nosaka par galveno jurisdikcijas pamatu, rosina vecākus tiesāties (vai vienoties) par aizbildnības, saskarsmes/saziņas un pārcelšanās jautājumiem līgumslēdzējā valstī, kurā bērns šobrīd dzīvo, nevis aizvest bērnu uz otras jurisdikcijas teritoriju pirms šo jautājumu izlemšanas.
- 13.3. Turklāt, kā apskatīts iepriekš **4. nodaļā**, 1996. gada konvencijas 7. pantā ietverts īpašs jurisdikcijas noteikums bērnu starptautiskās nolaupīšanas gadījumiem.⁴⁴² Bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes tieši pirms prettiesiskās aizvešanas vai aizturēšanas saglabā jurisdikciju pasākumiem, kas vērsti uz bērna personas un īpašuma aizsardzību, līdz brīdim, kad ir izpildīta virkne nosacījumu. Šī noteikuma mērķis ir divu ideju līdzsvarošana. Pirmkārt, personai, kura prettiesiski aizved vai aiztur bērnu, nedrīkstētu gūt priekšrocības no šīs rīcības, nodrošinot to iestāžu, kurām ir jurisdikcija veikt pasākumus saistībā ar aizbildnību vai saskarsmi/saziņas iespējām, nomaigu. Otrkārt, bērna dzīvesvietas maiņa, ja šis apstāklis saglabājas, lielākoties nevar tikt ignorēta, liedzot jaunās valsts iestādēm jurisdikciju uz nenoteiktu laiku.⁴⁴³ Kamēr līgumslēdzējas valsts, no kuras bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis prettiesiski aizturēts, iestādes saglabā jurisdikciju, tās līgumslēdzējas valsts, uz kuru bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis aizturēts, iestādes var veikt tikai aizsardzības pasākumus atbilstīgi 11. pantam (steidzamības gadījumā nepieciešamie aizsardzības pasākumi⁴⁴⁴) un nevar veikt pagaidu pasākumus atbilstīgi Konvencijas 12. pantam.⁴⁴⁵
- 13.4. 1996. gada konvencijā izmantotā prettiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas definīcija ir tāda pati kā 1980. gada Konvencijā, norādot uz abu konvenciju savstarpēji papildinošo raksturu šajā jautājumā.⁴⁴⁶ 1980. gada konvencijas nosacījumu par prettiesisku aizvešanu un aizturēšanu interpretācija un piemērošana var būt noderīga, nosakot jurisdikciju saskaņā ar 1996. gada konvenciju.⁴⁴⁷

⁴⁴¹ Tas ir skaidri redzams 1996. gada konvencijas 50. pantā, kas minēts iepriekš **12.4. punkts**

⁴⁴² Šis jautājums apskatīts iepriekš **4.20.-4.25.** punktam.

⁴⁴³ Skatīt paskaidrojošo ziņojumu, 46. punkts.

⁴⁴⁴ Sīkāk apskatīts iepriekš **6. nodaļā**.

⁴⁴⁵ Skatīt Konvencijas 7. panta 3. daļu un paskaidrojošā ziņojuma 51. punktu.

⁴⁴⁶ 1996. gada konvencijas 7. panta 2. daļa un 1980. gada konvencijas 3. pants. Skatīt iepriekš **4.21.** punktu.

⁴⁴⁷ Skatīt iepriekš **4.21.** punktu. Nolēmumi par prettiesiskas aizvešanas vai aizturēšanas interpretāciju pieejami INDACAT vietnē (< www.incadat.com >) atrodamajā judikatūrā un komentāros.

a) Kāda ir 1996. gada konvencijas loma situācijās, kad bērna nolaupīšanai ir piemērojama 1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu?

- 13.5. 1980. gada konvencija joprojām būs spēkā starp 1996. gada konvencijas līgumslēdzēja valstīm, kuras ir arī 1980. gada konvencijas dalībvalstis.⁴⁴⁸
- 13.6. 1996. gada konvencija papildina un stiprina 1980. gada konvenciju, sniedzot skaidru jurisdikcijas ietvaru, tostarp izņēmuma gadījumos, kad bērna atpakaļatdošana ir atteikta vai nav lūgta. Konvencija stiprina 1980. gada konvenciju, uzsverot bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestāžu galveno lomu, lemjot par jebkādiem pasākumiem, kas var būt nepieciešami bērna aizsardzībai ilgtermiņā.⁴⁴⁹ Tas tiek panākts, nodrošinot, ka bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts saglabā jurisdikciju līdz brīdim, kad ir izpildīti konkrēti nosacījumi.⁴⁵⁰
- 13.7. 1996. gada konvencijā ir arī normas, kas var būt noderīgas gadījumos, kad tiesu vai pārvaldes iestādes vēlas izdot rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju, taču **tikai ar nosacījumu, ka** pastāv konkrēti nepieciešamie steidzami pasākumi, kas nodrošina bērna turpmāku aizsardzību lūguma iesniedzējā līgumslēdzējā valstī (līdz šīs līgumslēdzējas valsts ir tiesīgas rīkoties, lai aizsargātu bērnu). Šajā sakarā 1996. gada konvencijā ir paredzēts īpašs jurisdikcijas pamatojums, kas steidzamības gadījumos ļauj lūguma saņēmējai līgumslēdzēja valstij veikt "nepieciešamos aizsardzības pasākumus" attiecībā uz bērnu.⁴⁵¹ 1996. gada konvencija paaugstina jebkuru šādu norīkoto aizsardzības pasākumu efektivitāti, nodrošinot, ka šādi rīkojumi tiek atzīti likumiskā kārtā tajā līgumslēdzējā valstī, kurai bērns tiek atpakaļatdots, un ir izpildāmi šajā līgumslēdzējā valstī pēc jebkuras ieinteresētās personas pieprasījuma (līdz brīdim, kad lūguma iesniedzējas līgumslēdzējas valsts iestādes spēj veikt nepieciešamos aizsardzības pasākumus).⁴⁵²
- 13.8. 1996. gada konvencija var palīdzēt pagaidu saskarsmes/saziņas tiesību jautājumos nolaupīšanas gadījumos, kamēr nav pieņemts lēmums tiesvedībā par atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju.⁴⁵³ Ja bērna pastāvīgā dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts nevar risināt pagaidu saskarsmes/saziņas jautājumus **un** steidzamības gadījumos, Konvencijas 11. pants var nodrošināt līgumslēdzējas valsts iestādēm, kuras izskata prasību par atpakaļatdošanu, nepieciešamo pamatu šādam rīkojumam.⁴⁵⁴ Šis rīkojums zaudēs spēku, tiklīdz

⁴⁴⁸ 50. pants. Skatīt iepriekš **12.4.** punktu.

⁴⁴⁹ Saistībā ar 1980. gada konvenciju skatīt šīs Konvencijas 16. un 19. pantu, kā arī 1980. gada Hāgas konvencijas par bērnu nolaupīšanu paskaidrojošā ziņojuma 16. un 19. punktu, autore E. Pérez-Vera, *Četrpadsmitās sesijas darbi (1980)*, III sējums, *Bērnu nolaupīšana*, Hāga, Imprimerie Nationale, 1982, 425-476. lpp. Paskaidrojošā ziņojumā ir precizēts, ka 1980. gada konvencija ir netieši balstīta uz principu, ka visām debatēm par aizbildnības tiesību būtību ir jānoris kompetentajās iestādēs līgumslēdzējā valstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms viņa prettiesiskas aizvešanas/aizturēšanas (19. punkts).

⁴⁵⁰ 7. pants — skatīt iepriekš **4.20.-4.25.** punktu.

⁴⁵¹ 11. pants — skatīt turpmāk **6. nodaļu** (jo īpaši **6.g) piemēru**).

⁴⁵² Skatīt iepriekš **6.12.** punktu saistībā ar, pamatojoties uz 11. pantu, veiktu aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi, kā arī vispārīgāku informāciju **10. nodaļā**.

⁴⁵³ Šajā sakarā skatīt iepriekš **6. nodaļu** un jo īpaši **6.f) piemēru**, kā arī informāciju 216. piezīmē. Skatīt arī Labas prakses rokasgrāmatu par pārrobežu saskarsmi (*op. cit.* 216. piezīme) un 4.6.2. punktu, kurā 1980. gada konvencijas 21. panta kontekstā ir paskaidrots, ka: "dažās valstīs tiek uzskatīts, ka 21. pants neattiecas uz pieteikumiem par pagaidu tikšanās iespējām, kas iesniegti pirms lēmuma pieņemšanas par atpakaļatdošanu. Tas atkal ir pretrunā ar pamatprincipu, ka tikšanās iespēja ir jāsaglabā visos gadījumos, kad bērns nav apdraudēts. Turklāt, ja nav iespējams atjaunot kontaktu ar atstāto vecāku atpakaļatdošanas prasības izskatīšanas gaitā, kas dažkārt var būt ilgstoša, pastāv risks, ka bērnam var tikt nodarīts papildu kaitējums un viņš atsvešinās no atstātā vecāka."

⁴⁵⁴ Skatīt arī iepriekš **6.2.-6.5.** punktu par to, kad lieta 11. panta nolūkiem var tikt uzskatīta par "steidzamu".

bērna pastāvīgā dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādes šajā sakarā būs veikušas nepieciešamos aizsardzības pasākumus.⁴⁵⁵

- 13.9. 1996. gada konvencijas normas par sadarbību var arī tikt izmantotas, lai pamatotu 1980. gada konvencijā ietvertās sadarbības prasības. Saskaņā ar 1980. gada konvenciju centrālajai iestādei ir pienākums "sniegt vispārīgu informāciju par attiecīgās valsts likumdošanu attiecībā uz Konvencijas piemērošanu",⁴⁵⁶ savukārt saskaņā ar 1996. gada konvenciju centrālajai iestādei ir jāveic atbilstīgi pasākumi, lai saistībā ar Konvencijas piemērošanu sniegtu "informāciju par savu valstu tiesību aktiem un pieejamiem dienestiem, kas saistīti ar bērnu aizsardzību".⁴⁵⁷ Tas ļaus citai centrālajai iestādei vai vecākam iegūt plašāku informāciju par tās līgumslēdzējas valsts tiesību aktiem, uz kuru bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns ticis prettiesiski aizturēts.
- 13.10. 1996. gada konvencijas 34. pants, kas ļauj kompetentajām iestādēm, kuras apsver aizsardzības pasākumu, ja tāds nepieciešams bērna apstākļos, lūgt citas līgumslēdzējas valsts iestādei, kurai ir informācija, kas attiecas uz bērna aizsardzību, paziņot šādu informāciju,⁴⁵⁸ var būt īpaši noderīgs, ja saskaņā ar 1980. gada Konvenciju tiek **atteikts** atpakaļatdošanas rīkojums.⁴⁵⁹ Šādā situācijā, ja bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādei ir iesniegta prasība par aizbildnību un tai vēl nav informācijas, uz kuru balstoties atpakaļatdošana ir atteikta, 34. pants ļauj šai iestādei pieprasīt šādu informāciju no iestādes, kura noraidījusi atpakaļatdošanu. Tādējādi iespējams izvairīties no situācijas, kurā bērna pastāvīgā dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādēm, kuras izskata aizbildnības prasību, nav pieejama informācija, kas ir bijusi to iestāžu rīcībā, kuras izskatīja prasību par atpakaļatdošanu. Jāatzīmē, ka šeit pastāv atšķirība starp 1996. gada konvencijas un Briseles II a regulas praktisko darbību.⁴⁶⁰ Briseles II a regulas 11. panta 6. punktā tiesai, kura, pamatojoties uz 1980. gada konvencijas 13. pantu, ir atteikusi bērna atpakaļatdošanu, ir paredzēts pienākums nodot visus ar izskatīšanu saistītos dokumentus valstij, kurā ir bijusi bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms prettiesiskās aizvešanas vai aizturēšanas. 1996. gada konvencijā nav paredzēts šāds pienākums. Tomēr, kā minēts iepriekš **11. nodaļā**, tajā ir paredzēta šāda iestāžu sadarbība un saziņa.⁴⁶¹
- 13.11. 1996. gada konvencijas 34. pants var būt noderīgs arī lūguma saņēmējai līgumslēdzējai valstij, kura izskata prasību par atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju. Ja informācija no bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts ir būtiska lēmumam par bērna atpakaļatdošanu,⁴⁶² jebkādiem citiem steidzamiem aizsardzības pasākumiem, ko lūguma saņēmējas līgumslēdzējas valsts tiesu vai pārvaldes iestāde plāno veikt (piemēram, steidzami

⁴⁵⁵ 11. panta 2. daļa — skatīt iepriekš **6.8.-6.9.** punktu. 11. panta izmantošana jurisdikcijas pamatam aizsardzības pasākumu veikšanai, kas nepieciešami, lai nodrošinātu bērna drošu atpakaļatdošanu vai pagaidu saskarsmi prasībā par atpakaļatdošanu (kā šeit un **13.7.** punktā minēts, kā arī iepriekš **6. nodaļā**), tika apspriesta 2011. gada Īpašā komisijā (I daļa) saistībā ar jautājumu, kad šādas situācijas radītu "steidzamības gadījumu", ļaujot atsaukties uz 11. pantu. Kā minēts iepriekš 6. nodaļā, kompetentā iestāde, balstoties uz konkrētās izskatāmas lietas faktiem, vienmēr būs tā, kura noteiks, vai pasākumu var veikt, balstoties uz 11. pantu — vai šī situācija var tikt attiecīgi raksturota kā "steidzamības" gadījums.

⁴⁵⁶ 7. panta 2. daļas e) punkts.

⁴⁵⁷ 30. panta 2. daļa.

⁴⁵⁸ 34. pants. Skatīt sīkāk turpmāk **11.25.-11.26.** punktu.

⁴⁵⁹ Jo īpaši gadījumos, ja atpakaļatdošana tiek atteikta, pamatojoties uz to, ka pastāv nopietns risks, ka viņa vai viņas atdošana sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai citādi radīs neciešamu situāciju — 1980. gada konvencijas 13. panta 1. daļas b) punkts.

⁴⁶⁰ Skatīt iepriekš 8. piezīmi.

⁴⁶¹ 34. pants. Skatīt sīkāk turpmāk **11.25.-11.26.** punktu. Skatīt arī **11.i) piemēru**.

⁴⁶² Piemēram, aizstāvībai, kas izvirzīta saskaņā ar 1980. gada konvencijas 13. pantu. Tomēr par jautājumu, vai bērna aizvešana vai aizturēšana bijusi "prettiesiska" 1980. gada konvencijas 3. panta izpratnē, skatīt 1980. gada konvencijas 15. pantā paredzēto īpašo mehānismu.

aizsardzības pasākumi, kas saistīti ar bērna drošu atpakaļatdošanu), iestāde var izmantot 34. pantā minēto mehānismu, lai iegūtu šādu būtisku informāciju no bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts.

- 13.12. Visbeidzot, ir jāatzīmē, ka nedz 1996. gada konvencijā, nedz 1980. gada konvencijā nav paredzēta kārtība, kas jāievēro, ja pieteikums par bērna atpakaļatdošanu tiek iesniegts vienlaicīgi bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējā valstī (saskaņā ar 1996. gada konvencijas 5. un 7. pantu) un līgumslēdzējā valstī, uz kuru bērns ir prettiesiski aizvests vai kurā bērns ir nelikumīgi aizturēts (saskaņā ar 1980. gada konvencijas 12. pantu). 1996. gada konvencijas 13. pantā šis jautājums nav atrisināts, jo jurisdikcija rīkoties saskaņā ar 1980. gada konvenciju nav balstīta 1996. gada konvencijas 5. līdz 10. pantā (skatīt 1996. gada konvencijas 13. pantu). Šādos apstākļos attiecīgajām līgumslēdzējām valstīm jāinformē vienai otru un jāsadarbojas (ar centrālo iestāžu palīdzību un/vai izmantojot tiešu saziņu starp tiesu iestādēm) par vispiemērotāko turpmāko rīcību, ņemot vērā bērna intereses.⁴⁶³

13.a) piemērs

Šajā piemērā valstis A un B ir 1980. gada konvencijas un 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis.

Bērns pastāvīgi dzīvo valstī A. Pēc bērna vecāku nošķiršanas abi vecāki saglabā aizgādības tiesības pār bērnu, taču vecāki vienojas, ka bērns pamatā dzīvos pie mātes un regulāri tiksies ar tēvu. Pēc trim mēnešiem māte pārceļas kopā ar bērnu uz valsti B bez tēva piekrišanas.

Tēvs iesniedz prasību par atpakaļatdošanu atbilstīgi 1980. gada konvencijai. Māte apgalvo, ka tēvs ir seksuāli izmantojis bērnu, un valsts B tiesas atsaka pieteikumu par atpakaļatdošanu, pamatojoties uz to, pastāv nopietns risks, ka bērna atdošana sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu.⁴⁶⁴

Līdz ar to tēvs iesniedz valsts A iestādēm pieteikumu par bērna atpakaļatdošanu (tā kā valsts A iestādes saglabā jurisdikciju saskaņā ar 1996. gada konvencijas 7. pantu, atpakaļatdošanas atteikums saskaņā ar 1980. gada konvenciju pats par sevi neizraisa jurisdikcijas maiņu⁴⁶⁵). Saskaņā ar 34. panta 1. daļu valsts A tiesas var un nepieciešamības gadījumā tām ir pienākums pieprasīt informāciju no valsts B iestādēm par atpakaļatdošanas pieteikuma atteikuma iemesliem, kā arī informāciju/pierādījumus, kas kalpojuši par šī lēmuma pamatu.

Valsts A iestādes izskata lietu un konstatē, ka nepastāv kaitējuma risks, bērnu atdodot atpakaļ uz valsti A, un valsts B tiesas rīcībā nebija visi būtiskie fakti. Šīs iestādes izdod rīkojumu par bērna atpakaļatdošanu valstij A.

Ja nepastāv kāds no 23. panta 2. daļā norādītajiem pamatiem atteikumam, valsts A rīkojumu likumiskā kārtā ir jāatzīst valstī B. Fakts, ka lēmums par neatdošanu, pamatojoties uz 1980. gada konvencijas 13. pantu, ir izsniegts valstī B, pats par sevi nav pamatojums atzīšanas atteikumam saskaņā ar 23. pantu. Ja māte nav gatava brīvprātīgi ievērot valsts A rīkojumu, šī rīkojuma izpildi var panākt atbilstīgi 1996. gada konvencijas 26. un 28. pantam.⁴⁶⁶

⁴⁶³ Viens būtisks faktors šī jautājuma noteikšanā var būt prasības par atpakaļatdošanu ātra risinājuma nepieciešamība saskaņā ar 1980. gada konvenciju (skatīt 1980. gada konvencijas 2. un 11. pantu).

⁴⁶⁴ 1980. gada konvencijas 13. panta 1. daļas b) punkts.

⁴⁶⁵ Skatīt iepriekš **4.20.-4.25.** punktu.

⁴⁶⁶ Skatīt iepriekš **10.22.-10.28.** punktu.

*Alternatīva iespēja valsts B tiesām (atkarībā no konkrētās lietas faktiem) var būt uzdot bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvencijas 12. pantu, tajā pašā laikā veicot nepieciešamos pasākumus bērna aizsardzībai saskaņā ar 11. pantu, lai nodrošinātu bērna drošu atpakaļatdošanu un bērna turpmāku aizsardzību valstī A (līdz tās iestādes ir tiesīgas rīkoties). Šie pasākumi, piemēram, varētu nodrošināt, ka, kamēr valsts A iestādes nespēj veikt nepieciešamos aizsardzības pasākumus, 1) tēvam nav atļauts sazināties ar bērnu; un 2) viņam valstī A ir jānodrošina atsevišķa apmešanās vieta bērnam un mātei. Šie rīkojumi ir jāatzīst valstī A (izņemot gadījumus, kad pastāv iemesls neatzīt — skatīt 23. panta 2. daļu) līdz brīdim, kad valsts A iestādes var veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu bērna aizsardzību. Valsts B var vēlēties nodrošināt, ciktāl tas ir iespējams, šo aizsardzības pasākumu īstenošanu valstī A **pirms** atļaut atpakaļatdošanas rīkojuma izpildi (šajā scenārijā izmitināšanas prasības izpilde varētu tikt pārbaudīta pirms atdošanas atļaušanas, savukārt rīkojuma par saziņas aizliegumu īstenošanas izpilde valstij A būtu jāpanāk, ja nepieciešams, pēc bērna atgriešanās valstī A).*

b) Kāda ir 1996. gada konvencijas loma situācijās, kad bērna nolaupīšanai nav piemērojama 1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu?

13.13. Pastāv virkne gadījumu, kuros 1980. gada konvencija varētu nebūt piemērojama, bet būtu jāpiemēro 1996. gada konvencija. Piemēram, 1980. gada konvenciju nepiemēro bērniem, kuri pārsnieguši 16 gadu vecumu, savukārt 1996. gada konvenciju piemēro bērnam līdz pat 18 gadu vecumam.⁴⁶⁷ Vēl svarīgāk ir tas, ka 1980. gada konvencija attieksies tikai uz lietām, kurās iesaistītas divas valstis, kas ir šīs konvencijas līgumslēdzējas valstis un starp kurām Konvencija ir stājusies spēkā. Piemēram, ja valsts ir pievienojusies 1980. gada konvencijai, 1980. gada konvencija būs piemērojama tikai starp to un citu līgumslēdzēju valsti, kura ir **pieņēmusi** tās pievienošanos.⁴⁶⁸ Tādēļ ir iespējama situācija, kad divas valstis, kas ir iesaistītas bērna starptautiskas nolaupīšanas lietā, abas ir 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis, taču 1980. gada konvencija starp tām nav spēkā.

13.14. Šīs rokasgrāmatas iepriekšējās nodaļās ir minēti vairāki veidi, kādos 1996. gada konvencija var būt noderīga tādos prettiesiskas aizvešanas/aizturēšanas gadījumos, kuros 1980. gada Konvencija **nav** piemērojama. Piemēram:

- Jurisdikcijas normas, kas nodrošina, ka bērna pastāvīgā dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts saglabā jurisdikciju līdz striktu nosacījumu izpildei,⁴⁶⁹ tika apskatītas **4.20.** līdz **4.25.** punktā, kā arī iepriekš **13.2.** līdz **13.4.** punktā;
- Sadarbības normas, kas nodrošina, ka vecākiem 1996. gada konvencijas līgumslēdzējās valstīs tiek sniegts plašs pakalpojumu klāsts, kas var būt noderīgi bērnu starptautiskas nolaupīšanas gadījumā, tika apskatītas iepriekš, **11. nodaļā**. Galvenās normas, kas var palīdzēt bērna prettiesiskas aizvešanas/aizturēšanas gadījumā, ir centrālo iestāžu pienākums sniegt palīdzību bērna atrašanās vietas noteikšanā un veicināt savstarpēji pieņemamus risinājumus bērna personas aizsardzībai.⁴⁷⁰

⁴⁶⁷ 1996. gada konvencijas 2. pants un 1980. gada konvencijas 4. pants.

⁴⁶⁸ Skatīt 1980. gada konvencijas 38. pantu.

⁴⁶⁹ 1996. gada konvencijas 7. pants.

⁴⁷⁰ 31. panta b) punkts un 31. panta c) punkts — kuros var veikt tieši centrālā iestāde vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību. Skatīt iepriekš **11.11.** punktu.

- Iepriekš **10. nodaļā** apskatītās normas par atzīšanu un izpildi apvienojumā ar noteikumiem par jurisdikciju var arī tikt izmantotas noteiktos apstākļos, lai nodrošinātu bērna faktisku atgriešanos tā pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējā valstī. Piemēram, vecākam bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējā valstī var jau būt izpildāms rīkojums par bērna aizgādību vai nodošanu vai arī šāds rīkojums šajā līgumslēdzējā valstī var būt ātri iegūstams. Tad šo rīkojumu atzīšanai un izpildei saskaņā ar Konvenciju var nosūtīt uz līgumslēdzēju valsti, uz kuru bērns ticis prettiesiski aizvests vai kurā bērns prettiesiski aizturēts. Tiklīdz rīkojums ir pasludināts par izpildāmu vai arī reģistrēts izpildei, tas ir jāizpilda attiecīgajā līgumslēdzējā valstī tā, it kā to būtu izdevušās šīs valsts iestādes, izņemot gadījumus, kad ir konstatēts viens no atzīšanas atteikuma pamatojumiem.⁴⁷¹

13.b) piemērs

Šajā piemērā valstis A un B ir 1996. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis. Taču valsts B nav 1980. gada konvencijas līgumslēdzēja valsts.⁴⁷²

Bērns pastāvīgi dzīvo valstī A. Pēc bērna vecāku nošķiršanas abi vecāki saglabā aizgādības tiesības pār bērnu, taču vecāki vienojas, ka bērns pamatā dzīvos pie mātes un regulāri tiksies ar tēvu. Pēc trim mēnešiem māte pārceļas kopā ar bērnu uz valsti B bez tēva piekrišanas.

*Saskaņā ar 1996. gada konvenciju tēvs var lūgt valsts A centrālo iestādi pieprasīt valsts B centrālo iestādi sniegt palīdzību, lai noskaidrotu bērna atrašanās vietu šajā valstī.*⁴⁷³

*Viņš var arī lūgt valsts A centrālo iestādi iegūt informāciju no valsts B centrālās iestādes par valstī B pastāvošajiem tiesību aktiem un pieejamajiem dienestiem, kas saistīti ar bērnu aizsardzību.*⁴⁷⁴

*Jurisdikciju aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz bērnu saglabā valsts A iestādes.*⁴⁷⁵ *Sajemot pieteikumu no tēva, šīs iestādes līdz ar to var uzdot bērnu nekavējoties atgriezt valsts A jurisdikcijā (vai nu mātes aprūpē, vai, ja māte nevēlas atgriezties valstī A, bērns tiek nodots tēva aprūpē). Šo rīkojumu pēc tēva vai jebkuras ieinteresētās personas pieprasījuma izpildīs līgumslēdzējā valstī B.*⁴⁷⁶ *Tomēr atkarībā no lietas faktiem valsts A tiesas var arī lemt, ka bērnam ir jāpaliek mātes aprūpē valstī B, kamēr nav pabeigta bērna aizbildnības jautājumu pilnīga izskatīšana (kas notiks valstī A), savukārt bērnam ir jāuztur pagaidu saskarsme ar tēvu, kamēr noris šī tiesvedība.*

⁴⁷¹ Par izpildes jautājumu skatīt iepriekš **10.22.-10.28.** punktu.

⁴⁷² Līdz ar to 1980. gada konvencija nav spēkā starp šīm abām valstīm un nevar tikt piemērota šajā gadījumā.

⁴⁷³ 31. panta c) punkts. Skatīt iepriekš **11.11.** punktu.

⁴⁷⁴ 30. panta 2. daļa: tēvs var lūgt līgumslēdzējas valsts B, viņa pastāvīgā dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts, centrālo iestādi veikt informācijas pieprasījumu vai arī pats sazināties tieši ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi. Skatīt iepriekš **11.10.** punktu.

⁴⁷⁵ 1996. gada konvencijas 7. pants apskatīts iepriekš **4.20.-4.25.** punktā.

⁴⁷⁶ Izņemot gadījumus, kad saskaņā ar Konvenciju ir konstatēts pamats neatzīšanai — skatīt 26. panta 3. daļu, kas sīkāk apskatīts iepriekš **10.24.** punktā.

B. **Saskarsme/saziņa**⁴⁷⁷

a) **Kas ir "saskarsmes tiesības"?**

- 13.15. 3. panta b) punktā noteikts, ka "pasākumi, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību" var attiekties jo īpaši uz "tiesībām satikties". Lai arī Konvencijā nav sniegta "saskarsmes tiesību" definīcija, šīs tiesības skaidri ietver "tiesības uz noteiktu laiku aprūpēt bērnu vietā, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta".⁴⁷⁸ Šis formulējums atveido 1980. gada konvencijas 5. panta b) punktā izmantoto "tiesību uz apmeklēšanu" definīciju.⁴⁷⁹ Abās konvencijās izmantotā formulējuma konsekvence ir apzināta, un šie termini ir jāinterpretē tādā pašā autonomā⁴⁸⁰ veidā abās konvencijās, lai nodrošinātu, ka tās viena otru papildina. Jāatzīmē, ka 1996. gada konvencijas paskaidrojošajā ziņojumā ir skaidri norādīts, ka šādas "saskarsmes tiesības" ietver "saziņu no attālumā, kādu vecākam ir jāuzturēt ar savu bērnu, izmantojot saraksti, tālruni vai faksu".⁴⁸¹
- 13.16. Šajā rokasgrāmatā sniegtie piemēri demonstrē katras 1996. gada konvencijas nodaļas nozīmīgumu starptautiskajās saskarsmes/saziņas lietās. Šajā iedaļā apkopotas dažas šīm lietām īpaši svarīgas 1996. gada konvencijas normas.

b) **Starpvalstu administratīvā sadarbība**⁴⁸² **starptautiskajās saskarsmes/saziņas lietās**

- 13.17. Papildus vispārējiem centrālo iestāžu pienākumiem, daži no kuriem, piemēram, palīdzības sniegšana, lai noteiktu bērna atrašanās vietu, un savstarpēji pieņemamu risinājumu veicināšana, būs noderīgi arī, lai nodrošinātu saskarsmi vai saziņu, 1996. gada konvencijas 35. pants ir īpaši veltīts tieši sadarbībai starptautiskajās saskarsmes/saziņas lietās. 35. pantā paredzēts, ka vienas līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes var lūgt kādas citas līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm palīdzību, lai īstenotu aizsardzības pasākumus, ko veic saskaņā ar šo konvenciju, jo īpaši lai nodrošinātu iespēju efektīvi īstenot tiesības satikties ar bērnu, kā arī tiesības saglabāt tiešus un regulārus kontaktus.⁴⁸³
- 13.18. 35. pantā arī paredzēts mehānisms vecākam, kurš nedzīvo tajā pašā līgumslēdzējā valstī, kurā dzīvo bērns, iesniegt pieteikumu viņa vai viņas valsts iestādēm ar lūgumu ievākt informāciju un pierādījumus, kā arī sniegt atzinumu par šī vecāka piemērotību īstenot saskarsmes/saziņas tiesības un nosacījumiem, kādos šī saskarsme/saziņa ir īstenojama.⁴⁸⁴ Iestādēm, kurām ir jurisdikcija pieņemt lēmumu par saskarsmi/saziņu ar bērnu, ir jāņem vērā šī informācija, pierādījumi vai atzinums. Pantā iestādēm, kurām ir jurisdikcija, ir paredzēta rīcības brīvība lemt par tiesvedības saskarsmes/saziņas jautājumos apturēšanu līdz brīdim, kad šī pieprasījuma apstrāde ir pabeigta.⁴⁸⁵ Konvencijā tiek uzsvērts, ka tiesvedības apturēšana līdz šādas informācijas saņemšanai var būt īpaši atbilstoša gadījumos, kad tiesvedībā tiek izskatīts jautājums par bērna iepriekšējās

⁴⁷⁷ Vairāk informācijas Labas prakses rokasgrāmatā par pārrobežu saskarsmi (*op. cit.* 216. piezīme). Terminoloģijas jautājumi (piemēram, "saziņa" un "saskarsme") ir apskatīti xxvi. lpp.

⁴⁷⁸ 3. panta b) punkts. Skatīt iepriekš **3.22.** punktu par 3. panta b) punkta nozīmi.

⁴⁷⁹ 1996. gada konvencijas 3. panta b) punktā sniegtais "aizgādības/aizbildnības tiesību" formulējums arī ir ņemts no 1980. gada Konvencijas 5. panta b) punkta.

⁴⁸⁰ Tas nozīmē, ka šie termini ir interpretējami neatkarīgi no vietējo tiesību aktu ierobežojumiem.

⁴⁸¹ Paskaidrojošā ziņojuma 20. punkts. Šobrīd netiešais kontakts, domājams, ietvertu arī saziņu pa e-pastu un interneta saziņu, tostarp video konferences iespējas.

⁴⁸² Sīkāk sadarbības normas vispārēji apspriestas iepriekš **11. nodaļā**.

⁴⁸³ 35. panta 1. daļa. Skatīt arī iepriekš **11.27.-11.30.** punktu.

⁴⁸⁴ 35. panta 2. daļa.

⁴⁸⁵ 35. panta 3. daļa.

pastāvīgās dzīvesvietas valstī piešķirto saskarsmes/saziņas tiesību ierobežojumu vai izbeigšanu.⁴⁸⁶

13.c) piemērs

Māte un bērns pirms vairākiem gadiem likumīgi pārcēlušies no līgumslēdzējas valsts B uz līgumslēdzēju valsti A, un tēvs palicis dzīvot līgumslēdzējā valstī B. Tika noorganizēta saskarsmes kārtība, un tēvam un bērnam bija regulāra saskarsme. Tagad māte vēlas samazināt vai izbeigt bērna un tēva saskarsmes kārtību un šim nolūkam uzsāk tiesvedību līgumslēdzējas valsts A iestādēs. Tēvs lūdz līgumslēdzējas valsts B iestādes ievākt informāciju/pierādījumus un sniegt atzinumu par viņa piemērotību īstenot saskarsmes tiesības, kā arī par nosacījumiem, ar kādiem saskarsme ir īstenojama.⁴⁸⁷ Viņš arī lūdz, lai līgumslēdzējas valsts A iestādes, kuras izskata lietu, aptur tiesvedību līdz līgumslēdzējas valsts B atzinuma saņemšanai.⁴⁸⁸ Iestādes pieņem šo lūgumu, un tiesvedība līgumslēdzējā valstī A tiek apturēta. Līgumslēdzējas valsts B iestādes izmeklē situāciju un sagatavo ziņojumu, apliecinot tēva piemērotību īstenot saskarsmi. Šis ziņojums un pievienotā informācija tiek pieņemti kā pierādījumi, un līgumslēdzējas valsts A iestādes tos ņem vērā, pieņemot lēmumu par saskarsmi.⁴⁸⁹

c) Iepriekšēja atzīšana⁴⁹⁰

13.19. Saskaņā ar 1996. gada konvenciju vienā līgumslēdzējā valstī izsniegtu rīkojumu par saskarsmes tiesībām likumiskā kārtā parasti atzīs visas pārējās līgumslēdzējas valstis.⁴⁹¹ Atzīšanas atteikšanas pamatojumu skaits ir ierobežots, un to izsmeļošs saraksts sniegts Konvencijas 23. panta 2. daļā.⁴⁹²

13.20. Tomēr Konvencijas 24. pantā paredzētā "iepriekšējās atzīšanas" iespēja ir īpaši noderīgs instruments, lai atvieglotu starptautisku saskarsmi/saziņu. Tas var mazināt vecāku bažas, ka rīkojumu par saskarsmes tiesībām varētu neatzīt personas citās līgumslēdzējās valstīs. Šis iespējas izmantojumu ilustrē divas situācijas, kas saistītas ar starptautisku saskarsmi/saziņu:

- Ja bērnam ir jādodas uz citu valsti saziņai paredzētajā periodā, personai(-ām), kas īsteno bērna faktisko aprūpi, var būt bažas, ka persona, kura īsteno saziņu, var neievērot rīkojumu par saskarsmes tiesībām, un saziņas perioda beigās bērns var netikt atgriezts viņu aprūpē. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts rīkojumu par aizbildnības un saskarsmes tiesībām iepriekšēja atzīšana nodrošinās, ka gadījumā, kad rīkojums par saskarsmes tiesībām netiek ievērots tajā līgumslēdzējā valstī, kurā saziņa tiek īstenota, var tikt panākta bērna atgriešana personai, kura īsteno faktisko aprūpi, izpilde (saskaņā ar 1996. gada konvencijas 26. un 28. pantu). Šāda juridiskā noteiktība var iedrošināt personu, kura īsteno faktisko aprūpi, īstenot saziņu;⁴⁹³

⁴⁸⁶ Turpat.

⁴⁸⁷ 35. panta 2. daļa.

⁴⁸⁸ 35. panta 3. daļa.

⁴⁸⁹ 35. panta 2. daļa.

⁴⁹⁰ Šis jautājums apskatīts iepriekš 10. nodaļas 10.16.-10.21. punktā.

⁴⁹¹ 23. panta 1. daļa.

⁴⁹² Skatīt iepriekš 10.4.-10.15. punktu.

⁴⁹³ Ja starp attiecīgajām valstīm ir spēkā 1980. gada konvencija, šādā situācijā tiesiskās aizsardzības līdzeklis saistībā ar atpakaļatdošanu sniegtu būtisku drošību personai, kura īsteno faktisko aprūpi. Tas ir tāpēc, ka persona, kura īsteno faktisko aprūpi, zinātu, ka pastāv efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis gadījumos, kad bērns tiek prettiesiski aizturēts, pārkāpjot tiesas rīkojumu. Tādējādi 1980. gada konvencija atvieglo arī starptautisko saskarsmi/saziņu.

- Ja vecāks vēlas pārcelties kopā ar bērnu uz ārzemēm, "atstātajam" vecākam var rasties bažas, ka vecāks, kurš ir pārcēlies, neievēros nekādu ar rīkojumu noteikto saziņu pēc pārcelšanās. Iepriekšēja atzīšana šim vecākam sniegs drošību, ka gadījumā, kad vecāks, kurš pārcēlies, neievēro rīkojumu par saskarsmes tiesībām, tā izpildi panāks līgumslēdzēja valsts, uz kuru vecāks un bērns ir pārcēlušies, tā, it kā šis rīkojums būtu izdots šajā valstī.⁴⁹⁴

13.21. Iepriekšējas atzīšanas sistēma var arī sniegt garantiju, ka iestāžu, kuras īsteno primāro jurisdikciju, noteiktu saskarsmes/saziņas **nosacījumu** izpilde ir panākama no brīža, kad bērns ierodas citā līgumslēdzējā valstī apmeklējuma vai pārcelšanās nolūkā.

13.22. Gadījumos, kad 1996. gada konvencija starp attiecīgajām valstīm **nav** spēkā, bieži vien tiek izmantoti tā saucamie "spoguļa rīkojumu", lai nodrošinātu, ka vienas valsts izsniegtu rīkojumu var izpildīt citā valstī. "Spoguļa rīkojums" ir rīkojums, kuru izdod tās valsts tiesas, kur, piemēram, paredzēts īstenot saskarsmi/saziņu, vai valsts, uz kuru bērnam paredzēts pārcelties, un kas ir identisks vai līdzīgs otrajā valstī izdotam rīkojumam. Pēdējā valstī izdots rīkojums kļūst pilnībā izpildāms un spēkā esošs abās valstīs. Tomēr dažās valstīs un situācijās pusēm ir bijušas grūtības saņemt spoguļa rīkojumu. Tam par iemeslu biežu vien ir bijis apstāklis, ka attiecīgā valsts nav uzskatījusi, ka tai ir jurisdikcija izdot spoguļa rīkojumu, jo bērns šajā valstī pastāvīgi nedzīvo (piemēram, ja bērns vienkārši apmeklē šo valsti, lai īstenotu saziņas tiesības). Tādēļ 1996. gada konvencijā šīs grūtības ir apietas, sniedzot krietni vienkāršāku un ātrāku metodi vienas līgumslēdzējas valsts rīkojuma atzīšanai un izpildei citā līgumslēdzējā valstī.

d) Pārcelšanās uz ārzemēm⁴⁹⁵

13.23. Daudzu valstu iestādes arvien vairāk apsver problēmas, kas saistītas ar pārcelšanos uz ārzemēm. "Pārcelšanās uz ārzemēm" sevī ietver bērna pārcelšanos uz pastāvīgu dzīvi no vienas valsts uz otru, parasti kopā ar personu, kura īsteno faktisko bērna aprūpi. Tās rezultātā nereti bērns dzīvo daudz tālāk no vecāka, kurš nav pārcēlies, un šī vecāka saskarsmes/saziņas tiesību īstenošana kļūst sarežģītāka un dārgāka.

13.24. Ir svarīgi, lai rīkojuma noteikumi attiecībā uz saskarsmes/ saziņas īstenošanu saistībā ar pārcelšanos uz ārzemēm tiktu maksimāli ievēroti valstī, uz kuru pārcējas. Tam ir divi iemesli: 1) iestādēm, kuras pieņem lēmumu par pārcelšanos, būs bijusi vislabākā iespēja noteikt bērna intereses attiecībā uz turpmāko saskarsmi/ saziņu ar vecāku, kurš nepārcējas; un 2) ja šādās situācijās rīkojumi netiek ievēroti konkrētā valstī, tas var nelabvēlīgi ietekmēt tiesnešus, kuri lemj, vai atļaut pārcelšanos uz šo valsti nākotnē (t. i., atļauju pārcelties var atteikt, jo saziņas iespēju nav iespējams pienācīgi garantēt).

13.25. Ja rīkojumu par saskarsmi/saziņu izdod saistībā ar pārcelšanos uz ārzemēm (tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurā bērnam ir pastāvīgā dzīvesvieta), šo rīkojumu saskaņā ar Konvencijas 23. panta 1. daļu likumiskā kārtā atzīs līgumslēdzējā valstī, uz kuru pārcējas. Saskaņā ar 26. un 28. pantu attiecīgajā līgumslēdzējā valstī tas ir jāatzīst tā, it kā tas būtu izdots šajā līgumslēdzējā valstī. Ja pastāv jebkādas bažas, ka rīkojumu pēc pārcelšanās varētu neatzīt, ir jāiesniedz

⁴⁹⁴ Tomēr skatīt iepriekš **13.23-13.27.** punktu par pārcelšanos uz ārzemēm un to, ka līgumslēdzēja valsts, uz kuru bērns ir pārvietots, pēc tam, kad bērns tur ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu, kļūst par līgumslēdzēju valsti ar vispārēju jurisdikciju attiecībā uz bērnu (5. panta 2. daļa; skatīt iepriekš **4.8.-4.11.** punktu).

⁴⁹⁵ Sīkāk pārcelšanās uz ārzemēm un saziņa ir apskatīti Labas prakses rokasgrāmatas par pārrobežu saziņu 8. nodaļā (*op. cit.* 216. piezīme).

pieteikums par iepriekšēju atzīšanu saskaņā ar 24. pantu.⁴⁹⁶

- 13.26. Tomēr saistībā ar pārcelšanos uz ārzemēm var pastāvēt bažas par to, ka saskaņā ar 1996. gada konvenciju, tiklīdz bērns kļūst par līgumslēdzēja valsts, uz kuru viņš/viņa likumīgi⁴⁹⁷ pārcēlies, pastāvīgo iedzīvotāju, primārā jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai pāriet tās līgumslēdzēja valsts kompetentajām iestādēm (skatīt 5. panta 2. daļu un iepriekš **4.8.-4.11.** punktu). Tādēļ rodas bažas, ka vecāks, kurš pārceļas, var izmantot savā labā šo jurisdikcijas maiņu un vēlāk iesniegt pieteikumu, lai mainītu, ierobežotu vai pat izbeigtu tā vecāka saskarsmes/saziņas tiesības, kurš ir palicis izcelsmes līgumslēdzējā valstī. Šajā saistībā sīkākas norādes ir sniegtas Labas prakses rokasgrāmatas par pārrobežu saziņu 8. nodaļā.⁴⁹⁸
- 13.27. Kā minēts iepriekš, viens no iespējamajiem aizsardzības pasākumiem šim vecākam būtu lūgt rīkojuma par saskarsmi/saziņu "iepriekšēju atzīšanu"⁴⁹⁹ jaunajā līgumslēdzējā valstī, lai nodrošinātu viņa vai viņas saskarsmes/saziņas tiesības. Tiklīdz tas ir atzīts, tās līgumslēdzēja valsts, uz kuru pārceļas, iestādēs šim rīkojumam būs tāds pats statuss kā šīs līgumslēdzēja valsts iestāžu izdotam rīkojumam. Tomēr pat tad, ja rīkojumam nav piemērota "iepriekšēja atzīšana", līgumslēdzēja valsts, uz kuru bērns ir pārvietots, nedrīkst atļaut pārskatīt un mainīt rīkojumu, ja vien šādos apstākļos nebūtu iespējams pārskatīt vai mainīt šo rīkojumu par saskarsmi/saziņu vietējos tiesību aktos noteiktajā kārtībā.⁵⁰⁰ Turklāt, ja līgumslēdzēja valsts, uz kuru bērns ir pārvietots, izskata pieteikumu pārskatīt vai mainīt rīkojumu par saskarsmi/saziņu, kas izdots **neilgi pēc** pārcelšanās ar tiesas atļauju, tiesai, kas izskata pieteikumu pārskatīt rīkojumu, ir jābūt ļoti uzmanīgai, veicot izmaiņas to iestāžu, kas lēma par pārcelšanos, noteiktajā saskarsmes/saziņas kārtībā.⁵⁰¹ Gadījumā, kad tiek uzskatīts par nepieciešamu pārskatīt vai mainīt rīkojumu, būtu jāapsver iespēja izmantot Konvencijā paredzētos mehānismus, lai iegūtu atbilstošu informāciju no bērna agrākās pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts iestādēm (piemēram, apsvērt izmantot Konvencijas 9. pantu, lai nodotu jurisdikciju šai līgumslēdzējai valstij, vai arī 35. pantā paredzētā mehānisma izmantošanu).⁵⁰²

e) Starptautiskās saskarsmes/saziņas iespējas gadījumos, kad ir piemērojama gan 1980. gada konvencija, gan 1996. gada konvencija

- 13.28. Ir jāatceras, ka valstīs un situācijās, kurās ir piemērojama arī 1980. gada konvencija, tās 7. panta 2. daļas f) punktā un 21. pantā ir paredzēti svarīgi pienākumi attiecībā uz saskarsmi/saziņu.⁵⁰³ Šeit nav paredzēta detalizēta šo normu apskate, taču ir jābūt atsaucei uz Labas prakses rokasgrāmatu par pārrobežu saskarsmi⁵⁰⁴ (jo īpaši 4. nodaļu) un Labas prakses rokasgrāmatu par

⁴⁹⁶ Apskatīts iepriekš **13.19.-13.22.** punktā.

⁴⁹⁷ Ja pārcelšanās nav bijusi likumīga un tā ir bijusi bērna pretiesiska aizvešana vai aizturēšana, skatīt 7. pantu un iepriekš **4.20.-4.25.** punktu.

⁴⁹⁸ *Op. cit.* 216. piezīme, 8.5.4. punkts.

⁴⁹⁹ Iepriekšēja atzīšana ir sīkāk apskatīta iepriekš **13.19.-13.21.** punktā.

⁵⁰⁰ Skatīt Labas prakses rokasgrāmatu par pārrobežu saskarsmi (*op. cit.* 216. piezīme), 8. nodaļa un jo īpaši 8.5. punktu.

⁵⁰¹ *Turpat*, 8.5.3. punkts.

⁵⁰² Šie mehānismi var izrādīties noderīgi arī situācijās, kad saistībā ar ierosināto pārcelšanos nav izdots rīkojums par saskarsmes tiesībām, taču likumīga pārcelšanās ir notikusi neilgi pēc tam, kad ir izdots rīkojums par saskarsmes tiesībām. *Turpat*.

⁵⁰³ Kā minēts iepriekš 493. piezīmē, ir jāatceras, ka atpakaļatdošanas tiesiskās aizsardzības līdzeklis 1980. gada konvencijā ir ļoti svarīgs instruments, lai atvieglotu starptautisko saskarsmi/saziņu. Sniedzot aprūpētājam visstingrāko garantiju pret bērna pretiesisku aizturēšanu, tas nodrošina pārliecināšu tiesisko regulējumu, kādā var notikt starptautiskā saskarsme/saziņa.

⁵⁰⁴ *Op. cit.* 216. piezīme.

centrālo iestāžu praksi⁵⁰⁵ (jo īpaši 5. nodaļu).

- 13.29. Līgumslēdzējām valstīm būtu jāatceras, ka 1980. un 1996. gada konvencijām ir dažādi uzsvāri attiecībā uz saskarsmes/saziņas tiesībām. 1980. gada konvencijas 21. pantā ir konkrēti paredzēts, ka centrālā iestāde tieši vai ar starpnieku palīdzību "var ierosināt vai atbalstīt lietas uzsākšanu ar mērķi nodrošināt vai aizsargāt šīs [saskarsmes] tiesības un nodrošināt apstākļu, uz kuriem šīs tiesības nodrošināšana var attiekties, ievērošanu". Gadījumos, kad piemērojamas abas konvencijas, 1996. gada konvencijas normām, kas skar saskarsmi/saziņu, ir "jāpapildina un jāstiprina" sadarbība saistībā ar 1980. gada konvencijā paredzētajām saskarsmes/saziņas tiesībām.⁵⁰⁶
- 13.30. Ja pieteikums par starptautisko saskarsmi/saziņu tiek izdarīts apstākļos, kad piemērojamas abas konvencijas, tiek ieteikts attiecīgos gadījumos pieteikumā minēt abas konvencijas.⁵⁰⁷

C. Aprūpe audžuģimenē, kafala un ievietošana aprūpes iestādē pāri robežām

- 13.31. Lēmumi par bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē,⁵⁰⁸ vai aprūpes nodrošināšana ar *kafala* vai tai līdzīgas iestādes palīdzību ietilpst uz bērna aizsardzību vērstu pasākumu definīcijā un Konvencijas darbības jomā.⁵⁰⁹ Tādējādi jurisdikciju šādai ievietošanai vai lēmumu pieņemšanai reglamentē Konvencijas⁵¹⁰ jurisdikcijas normas, un ievietošanu vai lēmumus, kas pieņemti vienā līgumslēdzējā valstī, citās līgumslēdzējās valstīs ir jāatzīst un jāizpilda, ja vien nepastāv iemesli neatzīšanai.⁵¹¹
- 13.32. Svarīgi, ka Konvencijā paredzēta arī sadarbība starp valstīm saistībā ar arvien pieaugošo gadījumu skaitu, kad bērni, kuri ievietoti alternatīvās aprūpes iestādēs, izceļo uz ārzemēm, piemēram, esot audžuģimenes aprūpē vai citas ilgtermiņa kārtības ietvaros, kas nav adopcija. Tas attiecas arī uz islāma tiesībās paredzētā *kafala* institūta ietvaros organizēto kārtību.⁵¹²

13.d) piemērs

*Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējas valsts A iestādes pieņem lēmumu, ka par bērnu, izmantojot kafala procedūru, būtu jārūpējas tā tēvocim ar sievu. Pāris kopā ar bērnu vēlāk pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B. Tā kā līgumslēdzējas valsts A lēmums atbilst visām prasībām attiecībā uz atzīšanu, līgumslēdzējas valsts B iestādes likumiskā kārtā atzīs kafala kārtību.*⁵¹³

⁵⁰⁵ *Op. cit.* 355. piezīme.

⁵⁰⁶ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 146. punkts.

⁵⁰⁷ Skatīt arī iepriekš 11.2. un 11.6. punktu par to, ka pienācīgi jāapsver vienas un tās pašas centrālās iestādes ieceļšana saskaņā ar 1980. gada un 1996. gada konvencijām, ja valsts ir abu konvenciju dalībvalsts. Šis ir tādas situācijas piemērs, kurā vienas un tās pašas iestādes nozīmēšana saskaņā ar abām konvencijām varētu būt noderīga.

⁵⁰⁸ Attiecībā uz alternatīvas aprūpes nodrošināšanu bērniem skatiet iepriekš 83. piezīmi par "Bērnu alternatīvās aprūpes vadlīnijām", kuras oficiāli atzītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 2010. gada 24. februāra Rezolūcijā A/RES/64/142.

⁵⁰⁹ 3. panta e) punkts. Skatīt arī iepriekš 3.25.-3.28. punktu.

⁵¹⁰ 5.-10. pants. Skatīt iepriekš 4. nodaļu.

⁵¹¹ 23. panta 2. daļa. Skatīt iepriekš 10.4.-10.15. punktu.

⁵¹² Kā jau iepriekš minēts šajā rokasgrāmatā, *kafala* kārtība neietilpst Hāgas 1993. gada konvencijas par starpvalstu adopciju darbības jomā (skatīt iepriekš, 3.25.-3.28. punktu).

⁵¹³ 23. pants. Skatīt iepriekš 10.1.-10.3. punktu.

- 13.33. Ja iestāde apsver bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai kafala vai tai līdzīgas iestādes sniegtas aprūpes nodrošināšanu, **un šāda aprūpe ir paredzēta citā līgumslēdzējā valstī**, Konvencijā ir paredzēti stingri noteikumi, kas jāievēro, lai varētu īstenot šādu ievietošanu. Šie noteikumi paredz sadarbību starp abu līgumslēdzēju valstu iestādēm un pārliecināšanos, ka ir ievērotas bērna intereses. Ja šie noteikumi nav ievēroti, ievietošanu ārvalstīs saskaņā ar Konvenciju nevar atzīt.⁵¹⁴
- 13.34. Noteikumi ir izklāstīti Konvencijas 33. pantā.⁵¹⁵ Šo pantu piemēro, ja:
- iestādei ir jurisdikcija saskaņā ar Konvencijas 5. līdz 10. pantu; un
 - iestāde apsver bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai nodrošināt aprūpi, ko sniedz *kafala* vai tai līdzīga iestāde citā līgumslēdzējā valstī.
- 13.35. Iestādei, kura vēlas īstenot ievietošanu, ir jāiesniedz otras līgumslēdzējas valsts iestādei ziņojums, kurā norādīta informācija par bērnu un ierosinātās ievietošanas vai aprūpes nodrošināšanas iemesli.⁵¹⁶ Lēmumu par bērna nodošanu uz ārzemēm, iestāde, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir jurisdikcija, var pieņemt tikai tad, ja otras līgumslēdzējas valsts centrālā iestāde ir piekritusi šādai nodošanai vai aprūpes nodrošināšanai, ņemot vērā bērna intereses.⁵¹⁷ Neievērojot šo procedūru, pasākuma atzīšana saskaņā ar Konvenciju var tikt atteikta.⁵¹⁸
- 13.36. Katra līgumslēdzēja valsts var⁵¹⁹ norādīt iestādes, kurām iesniedz 33. pantā paredzētos lūgumus, skatīt iepriekš **11.15.** punktu.
- 13.37. Pastāv jautājums par to, kādi aizsardzības pasākumi ietilpst Konvencijas 33. panta darbības jomā (un kam tādēļ ir piemērojama 33. pantā paredzētā procedūra).⁵²⁰ Jo īpaši rodas jautājums par to, vai kompetentās iestādes veiktais aizsardzības pasākums, kas nosaka, ka bērnam jādzīvo citā līgumslēdzējā valstī ar paplašinātās ģimenes locekļiem (piemēram, vecvecākiem vai tanti, vai tēvoci), ietilpst 33. panta darbības jomā. Astoņpadsmitās diplomātiskās sesijas procesā uz šo jautājumu nav sniegta noteikta atbilde. 33. panta pamatā esošā ideja sākotnēji tika ieteikta Nīderlandes iesniegtajā darba dokumentā Nr. 59, kurā paskaidrots, ka: "Ikreiz, kad bērna ievietošana ārpus tā izcelsmes ģimenes ietver sevī pārvietošanu uz citu līgumslēdzēju valsti, būtu jāievēro procedūra, kas ir līdzīga 1993. gada 29. maija konvencijā paredzētajai."⁵²¹ Tomēr tas atstāj neatbildētu jautājumu par to, vai ar frāzi "izcelsmes ģimene" būtu domāta vienkārši bērna "nukleārā" ģimene, ar kuru viņš agrāk dzīvojis, vai arī vispārīgāk, iekļaujot visus

⁵¹⁴ 23. panta 2. daļas f) punkts. Skatīt iepriekš **10.4.-10.15.** punktu.

⁵¹⁵ Skatīt iepriekš **11.13.-11.17.** punktu.

⁵¹⁶ 33. panta 1. daļa.

⁵¹⁷ 33. panta 2. daļa.

⁵¹⁸ 23. panta 2. daļas f) punkts.

⁵¹⁹ Šāda nozīmēšana nav obligāta taču var veicināt efektīvu saziņu. Šajā sakarā skatīt arī Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu lietā *Health Services Executive v. S.C., A.C.* (Lieta C-92/12, 2012. gada 26. aprīlis), kurā Tiesa saistībā ar Briseles II a regulas 56. pantu lēma (82. punktā), ka: "Līdz ar to dalībvalstīm ir jāparedz skaidri noteikumi un procedūras Regulas 56. pantā paredzētās piekrišanas sniegšanai, lai tiktu nodrošināta tiesiskā drošība un ātrums. Ar procedūrām cita starpā ir jāļauj tiesai, kas plāno noteikt ievietošanu, viegli identificēt iestādi, kurai ir piekritība, un iestādei, kurai ir piekritība, — sniegt vai atteikt tās piekrišanu īsā termiņā." Skatīt turpmāk **13.31.-13.42.** punktu.

⁵²⁰ Šajā sakarā jāatzīmē, ka šeit pastāv svarīga atšķirība starp Konvencijas 33. panta un Briseles II a regulas 56. panta formulējumu. Regulas 56. pantā teikts, ka tas piemērojams, ja tiesa "apsver bērna ievietošanu aprūpes iestādē vai audžuģimenē". Turpretim Konvencijas 33. pantā teikts, ka tas piemērojams, ja kompetentā iestāde "apsver iespēju bērnu nodot audžuģimenei vai ievietot aprūpes iestādē **vai arī iespēju, ka aprūpi nodrošina kafala vai līdzīga iestāde**" (izcēlums pievienots).

⁵²¹ Skatīt *Astoņpadsmitās sesijas procesu (1996), II sējums, Bērnu aizsardzība*, 249. lpp., op. cit. 19. piezīmi.

ģimenes radniekus.⁵²²

- 13.38. 2011. gada Īpašā komisijas (I daļa) laikā 33. panta piemērošanas joma tika nedaudz apspriesta. Daži eksperti pauda bažas, ka šādu aizsardzības pasākumu iekļaušana 33. panta darbības jomā radītu nevajadzīgus šķēršļus, nododot bērnus radnieku aprūpē citās līgumslēdzējās valstīs. Citi eksperti pauda bažas par to, ka, ja šādi pasākumi neietilps 33. panta darbības jomā, nepastāvēs obligāti drošības pasākumi, kas nodrošinātu, ka līgumslēdzēja valsts, uz kuru bērns tiek pārvietots, ir iepriekš informēta par to, ka bērns ir pārcēlies uz šo valsti, un nodrošinātu, lai tādi jautājumi kā imigrācija vai piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem tiktu izskatīti un atrisināti pirms bērna pārvietošanās.⁵²³ Turklāt attiecīgās līgumslēdzējās valsts, kurā bērns dzīvos, publiskās iestādes var nebūt informētas par tādiem svarīgiem jautājumiem kā bērna izcelsme (piemēram, par jebkādam ar bērnu aizsardzību saistītām problēmām, kuru rezultātā lemts par alternatīvo aprūpi) un ievietošanas veids — jautājumiem, kas var izraisīt nepārtrauktu bērna apstākļu uzraudzības nepieciešamību.⁵²⁴ Šajā jautājumā vēl nav iedibinātas prakses.
- 13.39. Jānorāda, ka Konvencijā nav norādīta precīza informācija par to, kā 33. pantā paredzētā procedūra darbojas praksē, bet drīzāk sniegti tikai pamatnoteikumi. Līgumslēdzējām valstīm pašām ir jāizstrādā procedūra šo pamatnoteikumu īstenošanai. Tās var vēlēties apsvērt iespēju izveidot skaidrus un efektīvus noteikumus un procedūras, kas jo īpaši ļauj iestādei, kas plāno izvietošanu, viegli identificēt otras līgumslēdzējās valsts kompetento iestādi, kurai piekrišanas lūgums ir jāadresē.
- 13.40. Kaut arī 1996. gada konvencija skaidri izslēdz adopciju no tās materiālās darbības jomas, 1993. gada Hāgas konvencijā par starptautisko adopciju paredzēta līdzīga procedūra starpvalstu adopcijas lietā, kas var palīdzēt izprast (un/vai īstenot) 1996. gada konvencijas 33. pantu. Turklāt, lai gan adopcijas un citu aprūpes veidu tiesiskās sekas un prasības atšķiras, 1993. gada konvencijā paredzētie sadarbības mehānismi un daži no tās vispārējiem principiem joprojām var izrādīties noderīgi saistībā ar pārrobežu aprūpes sniegšanu. 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju Labās prakses rokasgrāmatā⁵²⁵ sniegts izsmeljošs šo mehānismu un principu paskaidrojums.
- 13.41. Viens piemērs, kurā 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju procedūra sniedza dažus norādījumus attiecībā uz 1996. gada konvencijas 33. panta darbības noteikumu noteikšanu, ir Nīderlandes īstenošanas tiesību akti, kuros atsevišķā nodaļā izklāstīta procedūra, kas izmantojama gadījumos, kad bērns no Nīderlandes ir jānodod aprūpē citā līgumslēdzējā valstī vai bērnu no citas līgumslēdzējās valsts paredzēts ievietot aprūpē Nīderlandē.⁵²⁶ Saskaņā ar šiem noteikumiem Nīderlandes centrālā iestāde ir tā kompetentā iestāde, kas pieņem lēmumu par bērna, kurš ir Nīderlandes pastāvīgais iedzīvotājs, ievietošanu

⁵²² Astoņpadsmitās sesijas procesu protokolā Nr. 16 atrodamajā diskusijā par sīkāk izstrādāto Darba dokumentu Nr. 89 (kuru iesniedza Nīderlande, Spānija, Īrija, Šveice, Beļģija, Luksemburga un Zviedrija) šī panta precīza piemērošanas joma netika apspriesta.

⁵²³ Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 143. punktu, kurā paskaidrots, ka 33. panta nosacījumi piešķirt uzņemšanai valstij "pilnvaras pārskatīt lēmumu" un "ļauj iestādēm iepriekš noteikt nosacījumus, saskaņā ar kuriem bērns paliks uzņemšanā valstī, jo īpaši attiecībā uz šajā valstī spēkā esošajiem imigrācijas likumiem, vai pat izmaksu sadali, kas saistīta ar ievietošanas pasākumu īstenošanu".

⁵²⁴ Vēlreiz — tāpēc, ka šajā sakarā līgumslēdzējām valstīm nav **pienākuma** sazināties (kā noteikts 33. pantā). Tomēr jāatzīmē, ka citās Konvencijas sadarbības normās var būt paredzētas metodes, ar kuru palīdzību var iegūt informāciju no līgumslēdzējās valsts, kurā tiek lūgts ievietot bērnu (piemēram, 34. pants), kā arī metode, kādā informācija var tikt nodota šai līgumslēdzējai valstij. Taču šīs normas nav obligātas. Skatīt iepriekš **11. nodaļu**.

⁵²⁵ *Op. cit.* 2. piezīme, Rokasgrāmata Nr. 1, jo īpaši 7. nodaļa, 79. lpp. un turpmākās.

⁵²⁶ Starptautiskās bērnu aizsardzības īstenošanas likums, 2006. gada 16. februāris, 3. nodaļa.

audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai citādi nodrošina bērna aprūpi citā līgumslēdzējā valstī. Pirms šī lēmuma pieņemšanas tai ir jāiesniedz līgumslēdzējas valsts, kurā paredzēta bērna ievietošana aprūpē vai aprūpes nodrošināšana, centrālajai iestādei vai citai kompetentai iestādei, pamatots pieteikums, pievienojot ziņojumu par bērnu. Pēc tam centrālajai iestādei ir jāapspriežas ar šo citu iestādi. Pirms lēmuma pieņemšanas centrālajai iestādei ir jāsaņem:

- rakstveida piekrišanas apliecinājums no personām vai institūcijas, ar kuru tiks īstenota ievietošana aprūpē, vai arī no personām vai institūcijas, kas nodrošinās aprūpi;
- ja nepieciešams, ziņojums par audžuvecāku piemērotību bērna audžuģimenē, ko sagatavojusi centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde valstī, kurā paredzēta ievietošana aprūpē;
- otras valsts centrālās iestādes vai citas kompetentās iestādes piekrišana;
- attiecīgos gadījumos dokumenti, kas apliecina, ka bērns ir saņēmis vai saņems atļauju ieceļot otrā līgumslēdzējā valstī un viņam ir vai tiks piešķirtas uzturēšanās tiesības šajā līgumslēdzējā valstī.

13.42. Ja Nīderlandē paredzēts ievietot aprūpē bērnu, kurš nav no Nīderlandes, tad Nīderlandes centrālajai iestādei ir jāsniedz piekrišana. Pirms piekrišanas sniegšanas centrālajai iestādei ir jāsaņem pamatots lūgums un ziņojums par bērnu. Tai ir jābūt arī savāktiem dokumentiem, kas ir līdzvērtīgi iepriekš minētajiem, un tie ir jānosūta bērna izcelsmes valsts kompetentajai iestādei. Nīderlandes tiesību aktos ir paredzētas arī sekas, kas iestājas, neievērojot šo procedūru. Prokurors vai centrālā iestāde var vērsties pie bērnu tiesneša par bērna pagaidu aizbildnības piešķiršanu fondam, kā paredzēts citos tiesību aktos. Kopumā šī pagaidu aizbildnība ilgst sešas nedēļas, kamēr Bērnu aizsardzības padome saņem lēmumu par bērna aizbildnību.

13.e) piemērs

Bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A kopā ar vecākiem, kuri iet bojā negadījumā. Bērna tuvākie radnieki — mātes brālēns ar savu sievu — dzīvo līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējas valsts A iestādes vēlas nodot bērnu šī pāra aprūpē, izmantojot kafala procedūru.

Tā kā līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jurisdikcija pasākumu veikšanai bērnu aizsardzībai un tās apsver aprūpes nodrošināšanu līgumslēdzējā valstī B, izmantojot kafala procedūru, tām ir jānosūta līgumslēdzējas valsts B iestādēm ziņojums ar informāciju par bērnu un ierosinātās aprūpes iemesliem.⁵²⁷ Tad līgumslēdzējas valsts B iestādēm ir jāapsver, vai piekrist ierosinātajam pasākumam, ņemot vērā bērna intereses.⁵²⁸ Ja līgumslēdzējas valsts B iestādes piekrīt ierosinātajam pasākumam, līgumslēdzējas valsts A iestādes var izdot rīkojumu. Ja līgumslēdzējas valsts B iestādes noraida ierosināto pasākumu vai līgumslēdzējas valsts A iestādes neizmanto šo procedūru, jebkādu to pieņemtu lēmumu par mātes brālēna un viņa sievas nodrošinātu aprūpi līgumslēdzējā valstī B saskaņā ar Konvenciju var atteikties atzīt līgumslēdzējā valstī B (un visās citās līgumslēdzējās valstīs).⁵²⁹

13.f) piemērs

16 mēnešus vecs bērns pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī C. Kompetentās iestādes nesen ir ievietojušas bērnu valsts aprūpē, jo vecāki, kuri ir izšķīrušies, nav spējuši vai vēlējušies turpināt par bērnu rūpēties. Tēvs ir iepriekš ticis atzīts par nepiemērotu rūpēties par bērnu garīgās veselības

⁵²⁷ 33. panta 1. daļa. Skatīt turpmāk **13.39.** punktu par skaidru un efektīvu noteikumu un procedūru nepieciešamību šajā sakarā.

⁵²⁸ 33. panta 2. daļa. *Turpat.*

⁵²⁹ 23. panta 2. daļas f) punkts.

traucējumu dēļ. Māte rūpējās par bērnu valsts iestāžu ciešā uzraudzībā, taču tika notiesāta par vardarbīgu nodarījumu un pavadīs piecus gadus cietumā. Viņa ir apgalvojusi, ka vairs nevēlas rūpēties par bērnu.

Apsverot alternatīvus aprūpes risinājumus bērnam,⁵³⁰ līgumslēdzējas valsts C kompetentās iestādes uzzina par mātes tanti, kura dzīvo līgumslēdzējā valstī D un vēlas tikt apsvērta ilgtermiņa aprūpes īstenošanai pār bērnu.

Saskaņā ar 1996. gada konvenciju pastāv šāda skaidra, pārskatāma un efektīva procedūra:

1) līgumslēdzējas valsts C iestādes ir tiesīgas veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu saskaņā ar 5. pantu (kā bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējai valsts) un apsver iespēju ievietot bērnu ilgtermiņa aprūpē līgumslēdzējā valstī D. Abas līgumslēdzējas valstis ir informētas par 33. pantā noteiktajām saistībām;

2) saskaņā ar Konvencijas 44. pantu līgumslēdzēja valsts D ir paziņojusi Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam, ka lūgums saskaņā ar 33. pantu ir jāiesniedz tās centrālajai iestādei. Līdz ar to līgumslēdzējas valsts C iestādes ar savas centrālās iestādes palīdzību sazināsies ar līgumslēdzējas valsts D centrālo iestādi, lai informētu tās par ierosināto ievietošanu aprūpē. Tās nosūta detalizētu ziņojumu par bērnu līgumslēdzējas valsts D centrālajai iestādei, norādot ierosinātās ievietošanas aprūpē iemeslus (jo īpaši norādot, kāpēc tās uzskata, ka šī ievietošana ir bērna interesēs, un sniedz visu attiecīgo informāciju, kas ir to rīcībā attiecībā uz ierosināto aprūpes īstenotāju);

3) abu līgumslēdzēju valstu iestādes ir vienprātis, ka līgumslēdzējas valsts D iestādes satiekas ar mātes tanti, lai pārbaudītu viņas dzīves apstākļus. Līgumslēdzējas valsts D iestādes iesniedz novērtējuma ziņojumu līgumslēdzējas valsts C iestādēm un pēc tam apstiprina savu piekrišanu ierosinātajai ievietošanai aprūpē;

4) abu līgumslēdzēju valstu iestādes pēc tam sadarbosies saistībā ar bērna pārcelšanos un jebkādām prasībām (piemēram, imigrācijas), kas jāizpilda pirms pārcelšanās. Tajās ietilpst arī jebkāda saziņas kārtība, kas bērnam var tikt īstenota līgumslēdzējā valstī C (piemēram, saziņa ar vecākiem, izmantojot vēstules un telefona zvanus);

5) saskaņā ar Konvenciju lēmums par bērna ievietošanu viņa mātes tantes aprūpē un jebkuri lēmumi par saziņu ar bērna vecākiem likumiskā kārtā tiek atzīti līgumslēdzējā valstī D un visās pārējās līgumslēdzējās valstīs.

Ja līgumslēdzējas valsts D iestādes nepiekrīt ierosinātajai ievietošanai aprūpē vai līgumslēdzējas valsts C iestādes neizmanto 33. pantā paredzēto procedūru, jebkādu pieņemto lēmumu par mātes tantes nodrošinātu aprūpi līgumslēdzējā valstī C saskaņā ar Konvenciju var atteikties atzīt līgumslēdzējā valstī D (un visās citās līgumslēdzējās valstīs).⁵³¹

Ja ievietošana aprūpē ir sekmīga, turpmāk līgumslēdzējai valstij D būs jurisdikcija veikt pasākumus bērna aizsardzībai saskaņā ar 5. panta 2. daļu.

⁵³⁰ Attiecībā uz alternatīvas aprūpes nodrošināšanu bērniem skatiet iepriekš 83. piezīmi par "Bērnu alternatīvās aprūpes vadlīnijām", kuras oficiāli atzītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas 2010. gada 24. februāra Rezolūcijā A/RES/64/142.

⁵³¹ 23. panta 2. daļas f) punkts.

D. Adopcija

- 13.43. Kā iepriekš minēts **3. nodaļā**, lēmumi par adopciju, adopcijas sagatavošanas pasākumi vai adopcijas atcelšana vai atsaukšana ir izslēgti no 1996. gada konvencijas darbības jomas.⁵³² Tomēr jāatzīmē, ka tad, kad adopcija ir **pabeigta**, bērna personas un īpašuma aizsardzības pasākumi ietilpst Konvencijas darbības jomā tāpat kā attiecībā uz jebkuru citu bērnu.

13.g) piemērs

Bērna adoptē adoptētāji līgumslēdzējā valstī A, kur ir gan bērna, gan adoptētāja pastāvīgā dzīvesvieta. Pēc sešiem gadiem vecāki izšķiras un māte kopā ar bērnu pārceļas uz dzīvi līgumslēdzējā valstī B. Pirms pārcelšanās līgumslēdzējas valsts A iestādes izdod rīkojumu, ar kuru mātei ir jānodrošina bērna ikdienas aprūpe, taču bērnam un tēvam jābūt regulārai saziņai. Šo pasākumu saskaņā ar Konvenciju likumiskā kārtā atzīs līgumslēdzējā valstī B.

- 13.44. Turklāt ir noteiktas ar starpvalstu adopciju saistītas situācijas, kurās 1996. gada konvencijas noteikumi var izrādīties noderīgi.⁵³³ Viena no salīdzinoši retām situācijām var būt tāda, ka neilgi pēc starpvalstu adopcijas pabeigšanas saņēmējā līgumslēdzējā valstī rīkojums par adopciju tiek atzīts par spēkā neesošu vai atcelts. Šādā situācijā ir jāveic pasākumi bērna aprūpes nodrošināšanai. Tomēr bērna izcelsmes līgumslēdzējai valstij var joprojām saglabāties būtiskas intereses bērna aizsardzībā. Iespējams mehānisms izcelsmes līgumslēdzējas valsts iestāžu iesaistei var būt nodošanas mehānisms saskaņā ar 1996. gada konvenciju (8. un 9. pants⁵³⁴). Jurisdikcijas nodošanu varētu veikt pēc tās līgumslēdzējas valsts lūguma, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta (8. pants), kas šādos apstākļos parasti ir saņēmēja līgumslēdzēja valsts, vai arī pēc izcelsmes līgumslēdzējas valsts iestāžu lūguma (9. pants). Protams, ir jāizpilda 1996. gada konvencijā paredzētās jurisdikcijas nodošanas prasības (skatīt iepriekš **5. nodaļu**). Šī jurisdikcijas nodošana nozīmētu, ka izcelsmes līgumslēdzēja valsts iestādēm būtu jurisdikcija veikt pasākumus attiecībā uz bērna turpmāko aprūpi, un šādi pasākumi tiktu atzīti likumiskā kārtā saņēmējā līgumslēdzējā valstī.⁵³⁵
- 13.45. 1996. gada konvencijas sadarbības normas dažkārt var būt noderīgas arī pēc starpvalstu adopcijas. Piemēram, ļoti retos gadījumos, kad bērna izcelsmes valsts iestādēm ir nopietnas bažas par to, ka bērns pie saviem jaunajiem vecākiem var būt apdraudēts, 32. pantu varētu izmantot, lai lūgtu saņēmējai valstij (kurā tagad bērns pastāvīgi dzīvo un atrodas) apsvērt iespēju veikt pasākumus bērna aizsardzībai (skatīt 32. panta b) punktu). Vēl viens piemērs varētu būt, ja uzņemošā valsts apsver iespēju veikt pasākumus bērna aizsardzībai, un izcelsmes valstij ir informācija, kas ir būtiska bērna aizsardzībai. Ja tas nepieciešams bērna apstākļos, uzņemošā valsts var izmantot 34. pantu, lai lūgtu izcelsmes valsti sniegt šādu informāciju.⁵³⁶

⁵³² 4. panta b) punkts. Skatīt arī iepriekš **3.38.-3.39.** punktu.

⁵³³ Protams, gadījumos, kad abas iesaistītās valstis ir gan 1996. gada konvencijas, gan 1993. gada konvencijas līgumslēdzēja valstis. Atsauces šajā punktā uz "līgumslēdzējām valstīm" attiecas uz 1996. gada konvenciju.

⁵³⁴ Sīkāk jurisdikcijas nodošanas normas vispārēji apspriestas iepriekš **5. nodaļā**.

⁵³⁵ 23. panta 1. daļa — skatīt iepriekš **5. nodaļu** par jurisdikcijas nodošanas normām.

⁵³⁶ Skatīt sīkāk turpmāk **11.25.-11.26.** punktu par 34. panta praktisko darbību.

E. Mediācija,⁵³⁷ samierināšana un līdzīgi miermīlīgas strīdu izšķiršanas līdzekļi

a) *Savstarpēji pieņemamu risinājumu veicināšana bērna personas un ģimenes aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas 1996. gada konvencija*

31. panta b) punkts

- 13.46. Saskaņā ar 1996. gada konvenciju centrālajām iestādēm tieši vai ar publisko iestāžu vai citu struktūru starpniecību ir pienākums veikt visus atbilstošos pasākumus, lai, izmantojot mediāciju, saskaņošanu vai līdzīgus līdzekļus, veicinātu savstarpēji pieņemamus risinājumus bērna personas un ģimenes aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas Konvencija.⁵³⁸
- 13.47. Mediācija tiek arvien plašāk izmantota strīdu izšķiršanā ģimeņu jautājumos. Tā tiek uzskatīta par izdevīgu situācijās, kad pusēm ir nepieciešams uzturēt pastāvīgu saikni, kā tas bieži vien ir ģimenes strīdos, kuros iesaistīti bērni. Tā arī ļauj pusēm izstrādāt risinājumus, kas pielāgoti viņu īpašajām vajadzībām, uzliek pusēm atbildību par lēmumu pieņemšanu un var palīdzēt izveidot pamatu turpmākai sadarbībai un pazemināt konflikta līmeni starp pusēm.
- 13.48. Mediācija pārrobežu ģimeņu strīdos tiek arvien plašāk izmantota, taču tas rada arī noteiktus izaicinājumus. Dažādas valodas, dažādas kultūras un ģeogrāfiskais attālums piešķir jaunus un sarežģītus aspektus, kas jāņem vērā, apsverot mediācijas metodiku. Turklāt, iesaistot vairākas valstis un vairākas tiesību sistēmas, ir jāapsver iespēja nodrošināt, ka mediācija un no tās izrietošā vienošanās atbilst izpildāmības juridiskajām prasībām un nosacījumiem attiecīgajā valstī vai valstīs.⁵³⁹
- 13.49. Ja iesaistītās valstis ir 1996. gada konvencijas dalībvalstis, Konvencija šajā sakarā var būt īpaši noderīga. Pateicoties noteikumiem par aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi, parasti pietiek mediācijas vienošanos pārveidot par tiesas rīkojumu vienā no līgumslēdzējām valstīm,⁵⁴⁰ jo tiks nodrošināta izpildāmība otrā līgumslēdzējā valstī (tiklāt, ciktāl rīkojumā ietvertie jautājumi ietilpst Konvencijas materiālajā darbības jomā — skatīt turpmāk **13.50.** punktu). Lai kļūdētu šaubas par neatzīšanas pamatojuma pastāvēšanu, var lūgt aizsardzības pasākuma "iepriekšēju atzīšanu".⁵⁴¹
- 13.50. Svarīgi atzīmēt, ka mediācijas ceļā panāktās vienošanās ģimenes lietās var tikt ietverti arī pasākumi, kas neattiecas uz bērna personas vai ģimenes aizsardzību, un tādējādi uz tiem neattiecas 1996. gada konvencija.⁵⁴² Šie citi pasākumi var reglamentēt, piemēram, vecāku attiecības, piemēram, pieteikumu laulības šķiršanai, finansiālo nodrošinājumu pēc laulības šķiršanas vai vienošanos par

⁵³⁷ Par mediāciju skatīt 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem Labās prakses rokasgrāmatu — Mediācija (turpmāk tekstā — "Labās prakses rokasgrāmata par mediāciju"). Šī rokasgrāmata ir pieejama arī Hāgas konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labās prakses rokasgrāmatas). Vairāk par mediāciju kā daļu no Maltas procesa skatīt "Starpniecības struktūru izveides principi Maltas procesa kontekstā" un pievienoto paskaidrojuma rakstu, kas pieejams vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Cross-border family mediation" (Pārrobežu ģimeņu mediācija).

⁵³⁸ 31. panta b) punkts. Šo pienākumu jāveic tieši centrālajai iestādei vai netieši — ar publisko iestāžu vai citu struktūru starpniecību — skatīt sīkāk iepriekš **11.11.** punktu.

⁵³⁹ Šajā sakarā ir jāatsaucas uz Labās prakses rokasgrāmatas par mediāciju 12. un 13. nodaļu (*op. cit.* 537. piezīme).

⁵⁴⁰ Līgumslēdzēja valsts, kurai saskaņā ar Konvencijas II nodaļu ir jurisdikcija.

⁵⁴¹ Saskaņā ar 24. pantu skatīt arī iepriekš **10.16.-10.21.** punktu.

⁵⁴² Attiecībā uz Konvencijas materiālo darbības jomu skatīt iepriekš **3. nodaļas C iedaļu.**

uzturlīdzekļiem. Ja mediācijas ceļā panāktā vienošanās satur šādus noteikumus un tā tiek pārveidota par tiesas nolēmumu, 1996. gada konvencijas noteikumi neattiecas uz tiesas nolēmuma daļām, kas neietilpst Konvencijas materiālās darbības jomā. Tomēr visas tiesas rīkojuma daļas, kas veido aizsardzības pasākumu, uz kuru attiecas Konvencijas darbības joma, joprojām ir jāatzīst un jāievēro saskaņā ar Konvencijas noteikumiem.

13.h) piemērs

Māte pirms diviem gadiem pārcēlās kopā ar saviem diviem bērniem no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B, un tika izveidota bērnu un tēva saskarsmes kārtība. Vecāki tagad ir konstatējuši, ka pašreizējā kārtība ir nerealizējama sakarā ar transporta izmaksām starp valstīm. Lai arī māte piekrīt, ka tēvam ir jābūt saskarsmei ar bērniem, vecākiem ir grūtības vienoties par jaunu, apmierinošu kārtību. Mediācija var palīdzēt vecākiem vienoties par praktiski īstenojamu saziņas kārtību.

Jebkura vienošanās, kas panākta par šiem saziņas jautājumiem, var tikt pārveidota par tiesas rīkojumu līgumslēdzējā valstī B, kur ir bērnu pastāvīgā dzīvesvieta.⁵⁴³ Tādā gadījumā šāds tiesas rīkojums saskaņā ar 1996. gada konvenciju būs (līgumslēdzējas valsts B tiesu iestādes veikts) "aizsardzības pasākums" un tādējādi tiks atzīts likumiskā kārtā, un būs izpildāms visās līgumslēdzējās valstīs saskaņā ar 1996. gada konvencijas IV nodaļas nosacījumiem, tostarp arī līgumslēdzējā valstī A.⁵⁴⁴

b) Mediācija starptautiskas bērnu nolaupīšanas gadījumos

- 13.51. Mediācija strauji attīstās kā svarīgs mehānisms saskaņā ar 1980. gada Hāgas konvenciju par bērna nolaupīšanu izteiktu pieteikumu risināšanai. Detalizēti labas prakses piemēri saistībā ar mediāciju bērnu starptautiskās nolaupīšanas lietās apspriesti Labas prakses rokasgrāmatā par mediāciju.⁵⁴⁵
- 13.52. Izmantojot mediāciju šādos gadījumos ir jāievēro ļoti svarīgs princips, proti, ka mediācija nedrīkst traucēt vai aizkavēt jebkuru tiesvedību par atpakaļatdošanu, kas tiek uzsākta saskaņā ar 1980. gada konvenciju.⁵⁴⁶

13.i) piemērs

Šajā piemērā valstis A un B ir 1996. gada konvencijas un 1980. gada konvencijas līgumslēdzējas valstis.

Māte prettiesiski aizvedusi bērnu no līgumslēdzējas valsts A uz līgumslēdzēju valsti B. Atstātais tēvs saskaņā ar 1980. gada konvenciju uzsāk tiesvedību līgumslēdzējā valstī B par bērna atpakaļatdošanu. Šķiet, ka tēvs varētu būt gatavs piekrist, ka māte ar bērnu pārceļas uz līgumslēdzēju valsti B ar nosacījumu, ka viņam ir pietiekamas garantijas attiecībā uz saziņu ar bērnu. Hāgas atpakaļatdošanas procesa kontekstā un neapurot to izskatīšanu, māte un tēvs uzsāk mediāciju.

Mediācijas rezultātā tiek panākta vienošanās, ka bērns var pārcelties uz līgumslēdzēju valsti B mātes aizbildnībā, un vienošanās ir ietverti sīki nosacījumi attiecībā uz saziņu starp tēvu un bērnu.

⁵⁴³ 5. pants. Vai tas ir iespējams, būs atkarīgs no līgumslēdzējas valsts B iekšējiem tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem mediācijas ceļā panāktas vienošanās būs juridiski saistošas un izpildāmas.

⁵⁴⁴ Skatīt iepriekš **10. nodaļu**. Skatīt arī Labas prakses rokasgrāmatas par mediāciju 297. punktu (op. cit. 537. piezīme).

⁵⁴⁵ Turpat.

⁵⁴⁶ Sīkāk skatīt Labas prakses rokasgrāmatu par mediāciju (turpat).

- 13.53. Šajā piemērā mātei un tēvam ir jābūt pārliecinātiem, ka panāktā vienošanās tiks ievērota gan līgumslēdzējā valstī A, gan B. Viens no veidiem, kā to panākt, var būt saņemt no tiesas vai citas kompetentas iestādes vienošanās apstiprinājumu vai citādāku tās oficiālu apliecinājumu.⁵⁴⁷ Tomēr, ja šāds apstiprinājums vai apliecinājums tiek lūgts, pusēm būs svarīgi apsvērt, vai šāds pieteikums ir jāiesniedz līgumslēdzējas valsts A **vai** līgumslēdzējas valsts B iestādēm.
- 13.54. Līgumslēdzējas valsts B iestādēm visvienkāršāk varētu šķist ar pušu piekrišanu padarīt nolīgumu juridiski saistošu saskaņā ar tās iekšējām procedūrām,⁵⁴⁸ jo tiesvedība par atpakaļatdošanu un mediācija ir notikušas līgumslēdzējā valstī B. Tomēr gan 1980. gada, gan 1996. gada konvencija balstās idejā, ka bērna nolaupšanas gadījumā tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, uz kuru nolaupītais bērns aizvests ("līguma saņēmēja valsts"), ir kompetence izlemt jautājumu par bērna atpakaļatdošanu, bet **ne** par aizbildnības jautājumiem pēc būtības.⁵⁴⁹ Tādējādi tiesai, kurā līguma saņēmējā valstī ir iesniegta prasība saskaņā ar Hāgas atpakaļatdošanas procesu, var rasties grūtības pārveidot mediācijas ceļā panākto vienošanos tiesas nolēmumā, ja šī vienošanās attiecas ne tikai uz jautājumu par atpakaļatdošanu, bet arī uz jautājumiem, kas saistīti ar aizbildnību, vai citiem jautājumiem, pār kuriem tiesai, kurā iesniegta prasība saskaņā ar Hāgas procedūru, nav (starptautiskas) jurisdikcijas (kā iepriekš parādīts **13.h) piemērā**). Saskaņā ar 1996. gada konvenciju apstākļi, vai līgumslēdzējai valstij B ir jurisdikcija pārveidot mediācijas ceļā panākto vienošanos par aizbildnību un saskarsmi/saziņu par tiesas rīkojumu (tādējādi veicot aizsardzības pasākumus saskaņā ar 1996. gada konvenciju) starptautiskā bērnu nolaupšanas lietā, būs atkarīgs no tā, vai ir izpildītas 7. panta prasības.⁵⁵⁰ Tādos apstākļos, kādi iepriekš aprakstīti **13.i) piemērā**, kad mediācijas ceļā tiek panākta vienošanās, ir rūpīgi jāapsver, vai ir izpildīti 7. panta 1. daļas a) punkta nosacījumi. Piemēram, ja 1) tiek konstatēts, ka bērns ir ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu līgumslēdzējā valstī B, un 2) mediācijas ceļā panāktā vienošanās līgumslēdzējā valstī B tiek uzskatīta par pierādījumu tam, ka puses, **stingri ievērojot nosacījumu, ka vienošanās sekmīgi tikusi pārvērsta par tiesas rīkojumu**, ir piekritušas bērna prettiesiskai aizvešanai (vienojoties par bērna pārcelšanos),⁵⁵¹ jurisdikcija tiks nodota līgumslēdzējai valstij B.⁵⁵² Šāda 7. panta interpretācija ļautu līgumslēdzējas valsts B, kurā tiesai ir iesniegta prasība par atpakaļatdošanas procedūru un ir notikusi mediācija, iestādēm ir jurisdikcija pārveidot mediācijas ceļā panākto vienošanos tiesas rīkojumā, kas līgumslēdzējā valstī A tiks atzīts un būs izpildāms.
- 13.55. Tomēr, ja tiek konstatēts, ka konkrētajā gadījumā nav izpildītas 7. panta prasības attiecībā uz jurisdikcijas maiņu (piemēram, tāpēc, ka nevar uzskatīt, ka bērnam līgumslēdzējā valstī B ir bijusi pastāvīga dzīvesvieta), vienošanos var iesniegt līgumslēdzējas valsts A iestādēm, kurām ir vispārēja jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz bērnu (5. panta 1. daļa). Šo iestāžu lēmumu

⁵⁴⁷ Katras valsts iekšējos tiesību aktos ir noteikts precīzi, kā šī mediācijas ceļā panāktā vienošanās var tikt padarīta juridiski saistoša un izpildāma šajā valstī.

⁵⁴⁸ Labas prakses rokasgrāmatas par mediāciju (*op. cit.* 537. piezīme).

⁵⁴⁹ Skatīt 1980. gada konvencijas 16. pantu; 1996. gada konvencijas 7. pantu.

⁵⁵⁰ Skatīt iepriekš **4.20.-4.25.** punktu. Skatīt arī Labas prakses rokasgrāmatas par mediāciju 13. nodaļu (*op. cit.* 537. piezīme) par jurisdikcijas jautājumiem, kas saistīti ar mediācijas ceļā panāktas vienošanās padarīšanu par juridiski saistošu bērnu starptautiskas nolaupšanas gadījumos.

⁵⁵¹ Šādā gadījumā ļoti svarīga nozīme būs tam, ka jebkādi atstātā vecāka piekrišanai jābūt pilnībā **saistītai** ar veiksmīgu vienošanās pārveidošanu tiesas rīkojumā (t. i., atstātais vecāks piekrīt prettiesiskas aizvešanas gadījumam tikai, **pamatojoties uz to**, ka vienošanās ir sekmīgi padarīta par juridiski saistošu un izpildāms abās attiecīgajās jurisdikcijās). Tas tādēļ, ka gadījumā, kad oficiālas apstiprināšanas process galu galā nav izdevies un piekrišana nav bijusi saistīta ar to, tad puse, kas bērnu nolaupījusi, varētu atsaukties uz vienošanos kā piekrišanas pierādījumu jebkurā turpmākajā tiesvedībā par atpakaļatdošanu. Tas var atturēt atstāto vecāku no mediācijas uzsākšanas.

⁵⁵² 7. panta 1. daļas a) punkts.

apstiprināt vai citādi apliecināt mediācijas ceļā panākto vienošanos līgumslēdzējā valstī B varēs atzīt un izpildīt. Tomēr puses var apsvērt iespēju izmantot 1996. gada konvencijā ietvertās jurisdikcijas nodošanas normas. Šādā gadījumā līgumslēdzējas valsts A iestādes var apsvērt iespēju nodot jurisdikciju līgumslēdzējas valsts B iestādēm saskaņā ar Konvencijas 8. pantu, vai arī līgumslēdzējas valsts B iestādes var pieprasīt jurisdikcijas nodošanu saskaņā ar 9. pantu.⁵⁵³ Tas ļautu mediācijas ceļā panākto vienošanos iesniegt apstiprināšanai līgumslēdzējas valsts B tiesā.⁵⁵⁴ Centrālajām iestādēm, kuras saskaņā ar Konvenciju ir nozīmētas līgumslēdzējās valstīs A un B, vajadzētu sadarboties, lai palīdzētu vecākiem īstenot šos pasākumus, **ja** tiek uzskatīts, ka tie ir konkrētā bērna interesēs.⁵⁵⁵

- 13.56. Neskatoties uz to, ka 1980. gada un 1996. gada konvencijās nav paredzēta kārtība, kādā (un kas) veic mediāciju, samierināšanu vai līdzīgus miermīlīgas strīdu izšķiršanas pasākumus,⁵⁵⁶ ir skaidrs, ka šiem pakalpojumiem ir jāspēj risināt īpašas problēmas, kādas rodas **pārrobežu** ģimenes strīdos par bērniem. Jāatzīmē, ka Labas prakses rokasgrāmata par mediāciju⁵⁵⁷ ir sīki izklāsti ieteicamie drošības pasākumi un pasākumi šādu problēmu risināšanai. Lai gan Labas prakses rokasgrāmata ir izstrādāta, pievēršot uzmanību mediācijai un līdzīgām procedūrām ar mērķi panākt savstarpēji pieņemamus risinājumus starptautiskās bērnu nolaupīšanas lietās, uz kurām attiecas 1980. gada Hāgas konvencija par bērnu nolaupīšanu, liela daļa tās satura attiecas uz mediāciju starptautiskos ģimenes strīdos par bērniem kopumā. Tomēr jāatceras, ka mediācija un tai līdzīgas procedūras nav piemērotas visos gadījumos. Lai identificētu šādus gadījumus, vispirms ir jāpārbauda, vai konkrētā lieta ir piemērota mediācijai, pirms to izmēģina.⁵⁵⁸

c) **Bērnu iesaiste mediācijas procesā**

- 13.57. Visbeidzot, 1996. gada konvencijā ir uzsvērtā bērna uzklausišanas nozīme ar to saistītajā tiesvedībā, paredzot, ka bērna neuzklausišana var kalpot par pamatu atteikties atzīt attiecībā uz šo bērnu veiktu aizsardzības pasākumu.⁵⁵⁹ Lai arī mediācijas procesiem nav piemērojamas tādas pašas formalitātes kā tiesas procesam, ir jāapsver iespēja iesaistīt bērnus mediācijas procesā.⁵⁶⁰

⁵⁵³ Protams, jurisdikcijas nodošanas prasībām ir jābūt izpildītām — skatīt iepriekš **5. nodaļu**.

⁵⁵⁴ Par jurisdikcijas nodošanas prasībām skatīt iepriekš **5. nodaļu**.

⁵⁵⁵ Var uzskatīt, ka šāda sadarbība ietilpst 31. panta b) punkta piemērošanas jomā, t. i., lai veicinātu savstarpēji pieņemamus risinājumus bērna aizsardzībai situācijās, uz kurām attiecas Konvencija. Skatīt iepriekš **11.11.** punktu.

⁵⁵⁶ Skatīt 1980. gada konvencijas 7. panta 2. daļu: "Jo īpaši, tieši vai ar starpnieku palīdzību, [tām] ir jāveic sekojoši atbilstoši pasākumi [...] c) [...] rast jautājuma miermīlīgu atrisinājumu"; skatīt 1996. gada konvencijas 31. pantu, kurā teikts, ka mediāciju var veicināt "[l]īgumslēdzēju valstu centrālās iestādes tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību [...]". Patiesībā mediācijas shēmas 1980. gada konvencijas kontekstā ievērojami atšķiras dažādās līgumslēdzējās valstīs: piemēram, Argentīnā centrālā iestāde tieši iesaistās mediācijā; Francijas *MAMIF* programmu īstenoja publiska iestāde, kas izveidota Francijas Tieslietu ministrijā, bet pēdējā laikā ir iekļauta Francijas centrālajā iestādē; Anglijas *Reunite* izmēģinājuma projektu vada nevalstiska organizācija; Vācijas Federālā tieslietu ministrija gan ierosina, gan atbalsta mediāciju Konvencijas lietās, bet pašu mediāciju veic profesionāli mediatori no nevalstiskajām organizācijām.

⁵⁵⁷ *Op. cit.* 537. piezīme.

⁵⁵⁸ Labas prakses rokasgrāmatas par mediāciju (*op. cit.* 537. piezīme).

⁵⁵⁹ Ja pasākumu neveic steidzamības gadījumā — skatīt 23. panta 2. daļas b) punktu un iepriekš **10.4.-10.15.** punktu.

⁵⁶⁰ Par bērna uzklausišanu mediācijas procesā skatīt Labas prakses rokasgrāmatu par mediāciju (*op. cit.* 537. piezīme).

F. Īpašas bērnu kategorijas

a) *Bērni, kuri ir bēgļi, pārvietoti uz citu valsti vai kuriem nav pastāvīgās dzīvesvietas*

- 13.58. Attiecībā uz bērniem bēgļiem un bērniem, kuri viņu valstī notiekošo nekārtību dēļ ir pārvietoti uz citu valsti, līgumslēdzējai valstij, kuras teritorijā atrodas bērns, būs jurisdikcija veikt pasākumus, kas vērsti uz bērna personu vai īpašumu.⁵⁶¹ Tas attiecas arī uz bērniem, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noskaidrot.⁵⁶² Jāatzīmē, ka 6. pantā nav paredzēta jurisdikcija steidzamības vai pagaidu kārtā: šādā situācijā tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kuras teritorijā atrodas bērns, ir vispārējā jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz bērna ilgtermiņa aprūpi.
- 13.59. Apvienoto Nāciju Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (UNHCR) un citas starptautiskās struktūras ir atzīmējušas, ka dažās valstīs, jo īpaši situācijās, kad ir liela starptautiski pārvietotu personu plūsma, vērojama tendence ierobežot "bēgļa" definīciju vai arī izmantot citas metodes, lai liegtu bēgļiem to aprūpes standartu, kas saistīts ar bēgļa statusa atzīšanu.⁵⁶³ 6. panta piemērošana bērniem, kuri viņu valstī notiekošo nekārtību dēļ ir "starptautiski pārvietoti", ir paredzēta, lai nodrošinātu šā panta plašu piemērošanu.
- 13.60. Attiecībā uz bērniem, kuriem nav pastāvīgas dzīvesvietas (6. panta 2. daļa), ja vēlāk tiek konstatēts, ka bērnam ir kaut kur pastāvīgā dzīvesvieta, tās dalībvalsts jurisdikcija, kurā atrodas bērns, saskaņā ar Konvenciju tiks ierobežota līdz 11. un 12. panta piemērošanai.⁵⁶⁴

13.j) piemērs

Pēc dabas katastrofas līgumslēdzējā valstī A tiek pārvietoti tūkstošiem cilvēku. Starp tiem, kuri ierodas līgumslēdzējā valstī B, ir 10 gadus vecs zēns un viņa 8 gadus vecā māsa, kuri ir kļuvuši par bāreņiem. 6. panta nosacījumi ļauj līgumslēdzējai valstij B īstenot jurisdikciju, lai veiktu uz šo bērnu aizsardzību vērstus ilgtermiņa pasākumus. Tomēr pirms ilgtermiņa aizsardzības pasākumu veikšanas līgumslēdzēju valstu A un B iestādes sadarbojas, cenšoties iegūt pēc iespējas vairāk informācijas par bērnu izcelsmi un pārliecinoties, vai iespējams noteikt citu ģimenes locekļu atrašanās vietu.⁵⁶⁵ Kamēr tiek veikta šī izmeklēšana, līgumslēdzēja valsts B veic tos aizsardzības pasākumus, kurus uzskata par nepieciešamiem, lai nodrošinātu bērnu aizsardzību. Kad izmeklēšana ir pabeigta, atkarībā no tās rezultāta līgumslēdzēja valsts B var, piemēram, apsvērt piešķirt vecāku

⁵⁶¹ Attiecībā uz pamatnostādņēm, kas attiecas uz starptautiski pārvietotu bērnu nodošanu starpvalstu adopcijā, skatīt "Ieteikumu par to, kā piemērot Hāgas konvenciju par bērnu aizsardzību un sadarbību starpvalstu adopcijas jautājumos attiecībā uz bēgļu bērniem un citiem starptautiski pārvietotiem bērniem", Īpašās komisijas ziņojuma par to, kā tiek īstenota 1993. gada 29. maija Hāgas konvencija par bērnu aizsardzību un sadarbību attiecībā uz starpvalstu adopciju A pielikums (Pastāvīgais birojs, 1994. gads). Šis dokuments ir pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Intercountry Adoption Section" (Starpvalstu adopciju sadaļa), tālāk "Special Commissions" (Īpašās komisijas) un "Previous Special Commissions" (Iepriekšējās Īpašās komisijas). Vairāk informācijas par 1993. gada konvencijas par starpvalstu adopciju darbību skatīt 1993. gada Hāgas konvencijas par starpvalstu adopciju Labas prakses rokasgrāmatā (op. cit. 2. piezīme).

⁵⁶² 6. pants. Skatīt arī iepriekš **4.13.-4.18.** punktu.

⁵⁶³ Skatīt, piemēram, ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs, Piezīme par starptautisko aizsardzību, 2001. gada 13. septembrī, A/AC.96/951, pieejama vietnē: < <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bb1c6cc4.html> > (pēdējo reizi apskatīts 2013. augustā), 85. punkts, un "[1994. gada aprīļa] darba grupas ziņojums, lai izpētītu 1993. gada 29. maija Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību un sadarbību attiecībā uz starpvalstu adopciju piemērošanu bēgļu bērniem", 1994., 12. punktu, teksts pieejams < www.hcch.net > (norādes skatīt iepriekš 561. piezīmē).

⁵⁶⁴ Skatīt iepriekš 4.16.-4.19. punktu un paskaidrojošo ziņojumu, 45. punktu.

⁵⁶⁵ 30. pants.

atbildību radiniekam, kurš uzturas trešajā valstī, vai ievietot bērnus ilgtermiņa aprūpē audžuģimenē. Saskaņā ar Konvenciju veiktos pasākumus ir jāatzīst un jāizpilda visās līgumslēdzējās valstīs.

13.k) piemērs

11 gadus vecs zēns nepavadīts ierodas līgumslēdzējā valstī A. Viņš apgalvo, ka viņam bija jāatstāj līgumslēdzēja valsts B tur notiekošā pilsoņu kara dēļ, kurā gājuši bojā viņa vecāki, kā arī brāļi un māsas. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts A tiesību aktiem bēgļa statusa piemērošanai bērnam ir vajadzīgs aizbildnis. Saskaņā ar 6. panta 1. daļu vispārēja jurisdikcija attiecībā uz bērnu ir tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurā atrodas bērns, šajā gadījumā — līgumslēdzēja valsts A. Tā ietver sevī jurisdikciju nozīmēt bērnam aizbildni. Līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jurisdikcija veikt arī citus pasākumus, lai nodrošinātu bērna aprūpi un aizsardzību.

13.l) piemērs

Bērns ierodas nepavadīts līgumslēdzējā valstī A, un bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī nav iespējams noteikt. Atbilstīgi 6. panta 2. daļai līgumslēdzējas valsts A iestādes veic aizsardzības pasākumus bērna aprūpes nodrošināšanai. Mēnesi vēlāk tiek konstatēts, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī B, kas nav līgumslēdzēja valsts, un bērns nav pametis šo valsti starptautiskās pārvietošanas rezultātā vai bēgļu gaitās. Neskatoties uz šo informāciju, iepriekš saskaņā ar 6. pantu veiktie bērna aizsardzības pasākumi joprojām saglabā spēku, lai gan apstākļu maiņas rezultātā ir zudis jurisdikcijas pamats.⁵⁶⁶ Ja valsts B, kas nav līgumslēdzēja valsts, iestādes pieņem lēmumu par bērnu, ārvalstu lēmuma seku noteikšanai tiks piemēroti līgumslēdzējas valsts A noteikumi, kas nav Konvencijas noteikumi, par ārvalstu lēmumu atzīšanu un izpildi.

*Tā kā tagad ir noteikta bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts, turpmāk līgumslēdzējas valsts A iestādēm nebūs jurisdikcija bērna aizsardzības pasākumu veikšanai, pamatojoties uz 6. panta 2. daļu. Tā vietā saskaņā ar Konvenciju iestādes varēs veikt aizsardzības pasākumus, tikai pamatojoties uz Konvencijas 11. un 12. pantu.⁵⁶⁷ Tomēr skatiet iepriekš **3.11.-3.13.** punktu attiecībā uz faktu, ka, tā kā tiek konstatēts, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī, kas nav līgumslēdzēja valsts, līgumslēdzēja valsts A var veikt aizsardzības pasākumus, pamatojoties uz tās jurisdikcijā esošajiem ārpus Konvencijas noteikumiem. Taču, ja valsts tā rīkojas, šādi pasākumi netiks atzīti un nebūs izpildāmi saskaņā ar Konvenciju.*

b) Aizbēguši, pamesti vai cilvēku tirdzniecībai pakļauti bērni

- 13.61.** Ir iespējama situācija, kad bērna pastāvīgā dzīvesvieta var tikt noteikta Konvencijas 5. panta izpratnē, taču līgumslēdzējai valstij, kuras teritorijā bērns atrodas, joprojām ir jāveic pasākumi attiecībā uz bērnu saskaņā ar 11. un 12. pantu. Tas var būt gadījumos, piemēram, kad bērns ir aizbēdzis, ticis pamests vai pakļauts pārrobežu cilvēku tirdzniecībai.⁵⁶⁸

⁵⁶⁶ 14. pants.

⁵⁶⁷ Ja līgumslēdzēja valsts A turpmāk veic aizsardzības pasākumus saskaņā ar 11. un 12. punktu, tie tiks atzīti likumiskā kārtā un būs izpildāmi visās citās līgumslēdzējās valstīs. Vai tie tiks atzīti/būs izpildāmi valstī B, kas nav līgumslēdzēja valsts, protams, ir atkarīgs no valsts B, kas nav līgumslēdzēja valsts, starptautisko privāttiesību normām.

⁵⁶⁸ Skatīt iepriekš 3.piezīmi par 1996. gada konvencijas un Konvencijas par bērna tiesībām par bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju (Ņujorka, 2000. gada 25. maijs) papildu protokola normu savstarpēji papildinošo raksturu.

- 13.62. Uz 11. vai 12. pantu balstīta jurisdikcija norāda uz to, ka pasākumi būs spēkā ierobežotu laiku un ka bērna aprūpes nodrošināšana ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu galīgā atbildība.⁵⁶⁹ Tās līgumslēdzējas valsts, kurā bērns atrodas, iestādēm būtu jāsadarbojas ar bērna pastāvīgā dzīvesvietas valsts iestādēm, lai noteiktu bērnam vispiemērotāko ilgtermiņa risinājumu.
- 13.63. Jāatzīmē, ka gadījumā, kad bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes nespēj veikt pasākumus bērna aizsardzībai, ilgtermiņa risinājums būs jāizstrādā tai līgumslēdzējai valstij, kuras teritorijā bērns atrodas. Kamēr aizsardzības pasākumus neveic bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts, jurisdikcija šo bērnu aizsardzībai steidzamības un pagaidu kārtā⁵⁷⁰ piešķirta tās līgumslēdzējas valsts iestādēm, kurā bērns atrodas. Turklāt un atkarībā no situācijas tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurā atrodas bērns, var apsvērt iespēju pieprasīt vispārējās jurisdikcijas nodošanu atbilstīgi Konvencijas 9. pantam. Tas, protams, būs iespējams tikai tad, ja bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts ir cita **līgumslēdzēja** valsts un ir izpildīti pārējie nosacījumi jurisdikcijas nodošanai.⁵⁷¹
- 13.64. Konvencijā paredzēta arī sadarbība starp līgumslēdzēju valstu iestādēm, meklējot bērnus, kuriem ir nepieciešama aizsardzība.⁵⁷²

13.m) piemērs

14 gadus veca meitene no līgumslēdzējas valsts B tiek atrasta līgumslēdzējā valstī A, uz kuriem viņa pārvesta cilvēku tirdzniecības rezultāta un ir spiesta šeit strādāt. Līgumslēdzējas valsts A iestādēm ir jurisdikcija veikt 11. un 12. pantā paredzētos pasākumus attiecībā uz bērnu, piemēram, iecelt pagaidu aizbildni un organizēt viņas tūlītēju aprūpi, taču tām ir jāsazinās un jāsadarbojas ar līgumslēdzējas valsts B iestādēm, lai noteiktu, kādi pasākumi tiks veikti bērna ilgtermiņa aprūpei.⁵⁷³

13.n) piemērs

13 gadus vecs zēns aizbēg no savas ģimenes mājām līgumslēdzējā valstī A un ierodas līgumslēdzējā valstī B. Viņa tēvam ir aizdomas, ka bērns varētu būt līgumslēdzējā valstī B, jo daži no ģimenes locekļiem līgumslēdzējā valstī B ir ziņojuši, ka viņu redzējuši. Vecāki lūdz palīdzību līgumslēdzējas valsts B centrālajai iestādei.⁵⁷⁴ Centrālā iestāde sniedz informāciju par līgumslēdzējā valstī B spēkā esošajiem tiesību aktiem un pieejamajiem pakalpojumiem, kas vecākiem var būt noderīgi.⁵⁷⁵ Centrālā iestāde arī sniedz palīdzību, lai noteiktu bērna atrašanās vietu.⁵⁷⁶

Tiklīdz ir noteikta bērna atrašanās vieta, līgumslēdzēja valsts B veic nepieciešamos bērna aizsardzības pasākumus, ievieojot bērnu pagaidu valsts aprūpē.⁵⁷⁷ Vecāki vēlas doties uz līgumslēdzēju valsti B, lai paņemtu bērnu. Pirms tam līgumslēdzēju valstu A un B iestādēm ir cieši jāsadarbojas šajā jautājumā, lai nodrošinātu, ka šī iespēja bērnam ir droša un piemērota. Patiesi, atkarībā no lietas apstākļiem var gadīties, ka bērna atpakaļatdošana notiek vienīgi tad, kad līgumslēdzējas valsts A iestādes (iestādes, kurām ir vispārēja jurisdikcija šajā lietā) ir veikušas aizsardzības pasākumus, lai

⁵⁶⁹ Skatīt iepriekš **6. un 7. nodaļu**.

⁵⁷⁰ T. i., saskaņā ar Konvencijas 11. vai 12. pantu.

⁵⁷¹ Skatīt iepriekš **5. nodaļu** par jurisdikcijas noteikumu nodošanu — noteikumi ir spēkā tikai starp divām līgumslēdzējām valstīm. Skatīt arī 9. panta 1. daļā ietverto prasību, ka līgumslēdzējai valstij, kas pieprasa jurisdikcijas nodošanu, ir jābūt vienai no 8. panta 2. daļa uzskaitītajām līgumslēdzējām valstīm.

⁵⁷² 31. panta c) punkts, skatīt iepriekš **11. nodaļu**.

⁵⁷³ 30. pants.

⁵⁷⁴ Šajā piemērā vecāki uzreiz vēršas līgumslēdzējas valsts B, kur, viņuprāt, bērns atrodas, centrālajā iestādē. Vecāki varētu arī vērsties līgumslēdzējas valsts A, kur viņi dzīvo, centrālajā iestādē, lai saņemtu palīdzību. Tad centrālā iestāde nodotu lūgumus līgumslēdzējas valsts B centrālajai iestādei.

⁵⁷⁵ 30. panta 2. daļa.

⁵⁷⁶ 31. panta c) punkts.

⁵⁷⁷ 11. pants.

*nodrošinātu, ka bērns pēc atgriešanās būs drošībā.*⁵⁷⁸

13.o) piemērs

13 gadus veca meitene aizbēg no savām mājām līgumslēdzējā valstī A kopā ar savu 20 gadus veco draugu. Meitene un viņas draugs sākumā dodas uz līgumslēdzēju valsti B, lai uzsāktu kopīgu dzīvi. Taču draugs līgumslēdzējā valstī B nonāk nepatīkšanās ar policiju, un pāris aizbēg uz līgumslēdzēju valsti C.

Pa šo laiku meitenes vecāki līgumslēdzējā valstī A ir iesnieguši ziņojumu par meitenes pazūšanu. Viņi ir satraukti par meitenes labsajūtu, zinot, ka draugam ir iepriekšēja sodāmība. Vecāki sazinās ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi, lūdzot palīdzību noteikt meitenes atrašanās vietu.⁵⁷⁹ Tā kā vecāku rīcībā ir ļoti ierobežota informācija par meitenes iespējamo atrašanās vietu, līgumslēdzējas valsts A centrālās iestādes uzsāktā izmeklēšana norit lēni.

Pēc mēneša draugam rodas nepatīkšanas ar policiju līgumslēdzējā valstī C, un meitene nonāk iestāžu redzeslokā. Iestādes veic izmeklēšanu un, ņemot vērā to, ka meitenei draud briesmas, tās veic nepieciešamos aizsardzības pasākumus, pamatojoties uz 11. pantu, ievieojot viņu pagaidu audžuģimeņu aprūpē. Iestādes sazinās ar līgumslēdzējas valsts A centrālo iestādi un informē to par meitenes atrašanos viņu jurisdikcijā, kā arī par veiktajiem aizsardzības pasākumiem.

Tomēr meitenei izdodas aizbēgt no audžuģimenes aprūpes, un kopā ar savu draugu viņa ātri pārceļas uz līgumslēdzēju valsti D. Saskaņā ar 36. pantu līgumslēdzējas valsts C iestādes (pārlicinājušās, ka meitene ir devusies uz līgumslēdzēju valsti D) informē līgumslēdzējas valsts D iestādes par meitenei draudošajām briesmām un par to veiktajiem pasākumiem. Šos pasākumus likumiskā kārtā atzīs līgumslēdzējā valstī D un visās pārējās līgumslēdzējās valstīs. Līgumslēdzējas valsts C iestādes, īstenojot labu praksi, informē līgumslēdzēju valsti A par meitenes aizbraukšanu no šīs valsts un par viņas atrašanos līgumslēdzējā valstī D.

Šajā gadījumā katrai līgumslēdzējai valstij, kurā meitene ierodas, ir jurisdikcija piemērot aizsardzības pasākumus steidzamības vai pagaidu kārtā (saskaņā ar Konvencijas 11. un 12. pantu). Tomēr, tā kā meitenes "pastāvīgā dzīvesvieta" saglabājas līgumslēdzējā valstī A, šī ir vienīgā līgumslēdzēja valsts, kura ir tiesīga veikt ilgtermiņa aizsardzības pasākumus attiecībā uz meiteni (5. pants). Šajā piemērā līgumslēdzējas valsts D iestādes var vai nu atzīt un izpildīt līgumslēdzējas valsts C aizsardzības pasākumu, vai arī, ja tās uzskata par nepieciešamu, veikt papildu pasākumu meitenes aizsardzībai saskaņā ar 11. pantu.

Gadījumā, kad bērns "bēguļo" ilgāku laiku un kad, ņemot vērā lietas apstākļus, situācija attīstās tā, ka vairs nav iespējams uzskatīt, ka viņai ir "pastāvīgā dzīvesvieta", līgumslēdzēja valsts, kurā bērns atrodas, var lemt, ka tai ir vispārēja jurisdikcija veikt ilgtermiņa pasākumus bērna aizsardzībai, pamatojoties uz Konvencijas 6. panta 2. daļu. Tomēr lēmums, ka bērnam vairs nav "pastāvīgās dzīvesvietas", ir rūpīgi jāapsver pirms tā pieņemšanas.⁵⁸⁰

⁵⁷⁸ Ja bērns ir aizbēdzis, bērna uzklauššana un jo īpaši viņa aizbēgšanas iemeslu noskaidrošana bieži vien būs īpaši svarīga, apsverot, kādi pasākumi bērna aizsardzībai būtu jāveic neatkarīgi no tā, vai runa ir par steidzamiem vai ilgtermiņa pasākumiem (šajā sakarā skatīt UNCRC 12. pantā ietvertās prasības). Cieša sadarbība starp abu līgumslēdzēju valstu iestādēm arī būs ārkārtīgi svarīga, lai, piemēram, atklātu, vai iepriekš ir bijušas ar bērnu aizsardzību saistītas problēmas un vai bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts publiskās iestādes ir iepriekš kontaktējušās ar ģimeni.

⁵⁷⁹ 31. panta c) punkts.

⁵⁸⁰ Skatīt iepriekš **4.16.-4.19.** punktu un turpmāk **13.83.-13.87.** punktu.

13.p) piemērs

11 gadus vecs bērns kopā ar saviem vecākiem pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī E. Neinformējot publiskās iestādes šajā līgumslēdzējā valstī, vecāki bērnu nosūta dzīvot uz ilgāku laiku līgumslēdzējā valstī F kopā ar tanti no tēva puses, lai palīdzētu tantei un iegūtu izglītību. Bērnam ir tūrista vīza, kas derīga 6 mēnešus. Tante nemēģina nokārtot bērna imigrācijas statusu, kā arī nesūta viņu uz skolu — bērns faktiski atrodas mājas kalpībā.

Iestādes par šo situāciju uzzina no tantes jaunā kaimiņa četrus gadus pēc bērna ierašanās līgumslēdzējā valstī F. Pēc situācijas izvērtēšanas kompetentās iestādes veic tūlītējus pasākumus un ievieto bērnu valsts aprūpē. Līdz turpmākas izmeklēšanas beigām bērns atrodas audžuģimenes aprūpē. Atbilstīgi 1996. gada konvencijas 5. pantam iestāde uzskata, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta tagad ir līgumslēdzējā valstī F.

Saskaņā ar 32. pantu līgumslēdzējas valsts F kompetentā iestāde ar savas centrālās iestādes palīdzību sazinās ar līgumslēdzējas valsts E centrālo iestādi, lai iegūtu jebkādu pieejamo informāciju par bērnu un viņas ģimeni. Līgumslēdzējas valsts F kompetentā iestāde vēlas izvērtēt, vai bērna atpakaļatdošana tā vecākiem līgumslēdzējā valstī E varētu būt bērna ilgtermiņa aprūpes iespēja (piemēram, ja vecāki pilnībā nav informēti par bērna apstākļiem un tante no tēva puses viņiem melojusi). Līgumslēdzējas valsts E kompetentā iestāde paziņo, ka vecāki nevēlas, lai bērns atgrieztos viņu aprūpē. Iestāde arī ziņo, ka valstī E nav citu paplašinātās ģimenes locekļu, kurus varētu uzskatīt par potenciāliem bērna aprūpes īstenotājiem. Saņemot šo informāciju, līgumslēdzējas valsts F kompetentā iestāde var sākt apsvērt ilgtermiņa pasākumus bērna aizsardzībai.

c) Bērnu pārcelšanās no vienas valsts uz otru, iesaistot publiskās iestādes

13.65. Arvien pieaug tādu gadījumu skaits, kad vecāki pārvieto bērnus pāri starptautiskajām robežām, iespējams, lai izvairītos no bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī pastāvošajām ar bērnu aizsardzību saistītām problēmām un procedūrām.⁵⁸¹ Šajā iedaļā ir sniegta informācija par to, kā 1996. gada konvencija var būt noderīga šādos apstākļos. Ir jāņem vērā divi dažādi scenāriji:

13.66. 1) Ja aizsardzības pasākums jau ir veikts:

Ja bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts kompetentā iestāde jau ir veikusi aizsardzības pasākumu attiecībā uz bērnu (piemēram, izdots rīkojums par bērna nodošanu valsts aprūpē), un vecāki pēc tam pārvieto bērnu uz citu līgumslēdzēju valsti, piemēram, lai izvairītos no šī pasākuma ievērošanas, 1996. gada konvencija abām līgumslēdzējām valstīm sniedz ievērojamu palīdzību situācijas risināšanai. Pirmkārt, aizsardzības pasākumu var saskaņā ar 1996. gada konvenciju atzīt un izpildīt līgumslēdzējā valstī, no kuras bērns ir aizvests.⁵⁸² Tādējādi bērns var tikt ātri atgriezts bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts kompetento iestāžu aprūpē. Lai aizsardzības pasākums tiktu atzīts un izpildīts nekavējoši un efektīvi, kā arī lai kompetentajām iestādēm būtu visa būtiskā informācija, noderīgas ir arī 1996. gada konvencijas sadarbības normas.⁵⁸³ Turklāt, ja ir steidzamības gadījums, 1996. gada konvencija nodrošina

⁵⁸¹ Daži piemēri, kas ilustrē šo fenomenu: Anglijas lieta *Tower Hamlets London Borough Council v. MK un citi* [2012] EWHC 426 (Fam), kā arī Eiropas Savienības Tiesas lietas: C-435/06, 2007. gada 27. novembrī, un C-523/07, 2009. gada 2. aprīlī.

Īpašajā komisijā (I daļa) Starptautiskais sociālais dienests ("SSD") atzīmēja, ka pastāv "arvien pieaugošs fenomens", kad vecāki pārvieto savus bērnus pāri starptautiskajām robežām, lai izvairītos no bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī pastāvošajām ar bērnu aizsardzību saistītām problēmām un procedūrām.

⁵⁸² Par 1996. gada konvencijas atzīšanas un izpildes normu praktisko darbību skatīt iepriekš **10. nodaļu**.
⁵⁸³ Šajā sakarā skatīt iepriekš **11. nodaļu**.

jurisdikcijas pamatu līgumslēdzējai valstij, uz kuru bērns ir aizvests, bērna aizsardzībai nepieciešamo pasākumu veikšanai, kamēr bērns uzturas šajā valstī (11. pants).⁵⁸⁴

Ja abas iesaistītās valstis ir Hāgas 1980. gada konvencijas par bērnu nolaupīšanu dalībvalstis un šī konvencija ir stājusies spēkā starp tām,⁵⁸⁵ tad atkarībā no konkrētajiem lietas faktiem bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts kompetentā iestāde var lūgt bērna atpakaļatdošanu saskaņā ar 1980. gada konvenciju ar nosacījumu, ka šīs konvencijas nosacījumi ir izpildīti.

- 13.67. 2) Ja tiek izmeklētas ar bērnu aizsardzību saistītas problēmas, taču vēl nav veikts neviens aizsardzības pasākums un nav sāкта tiesvedība:⁵⁸⁶

Šādā situācijā nepastāv aizsardzības pasākumi, kurus var saskaņā ar 1996. gada konvenciju atzīt un izpildīt līgumslēdzējā valstī, no kuras bērns ir aizvests. Turklāt, lai gan tas ir atkarīgs no konkrētiem lietas faktiem un konkrētiem kompetentās iestādes līdz aizvešanas dienai veiktiem pasākumiem, pat ja abas iesaistītās valstis ir Hāgas 1980. gada konvencijas par bērna nolaupīšanu dalībvalstis, var gadīties, ka pietiek ar iestādes veikto izmeklēšanu, lai tai piešķirtu "tiesības uz aizbildnību" (1980. gada konvencijas autonomajā nozīmē), lai saskaņā ar šo konvenciju tā varētu lūgt bērna atpakaļatdošanu.⁵⁸⁷

- 13.68. Šajos apstākļos 1996. gada konvencija joprojām ir ļoti būtiska un var sniegt nozīmīgu palīdzību abām līgumslēdzējām valstīm bērna situācijas risināšanā. Piemēram:

- **Sadarbības normas**⁵⁸⁸

Konvencijas 36. pants uzliek līgumslēdzējām valstīm, kas ir veikušas vai apsver iespēju veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, pienākumu gadījumos, kad tās uzskata, ka bērns ir "nopietni apdraudēts", un kad tās tiek informētas par bērna dzīvesvietas maiņu vai atrašanos citā valstī,⁵⁸⁹ informēt šīs citas valsts iestādes par "apdraudējumu un pasākumiem, kuri tiek veikti vai par kuriem tiek lemts". Šis nosacījums parasti uzliek līgumslēdzējai valstij, no kuras bērns ticis aizvests, pienākumu informēt par bērna stāvokli valstī, uz kuru viņš/viņa ticis aizvests. Tādējādi šī pēdējā valsts tiks brīdināta par iespējamu nepieciešamību noteikt bērnu atrašanās vietu⁵⁹⁰ un noteikt, vai bērna aizsardzībai ir nepieciešama turpmāka rīcība.

Arī Konvencijas 34. pants var būt noderīgs. Ja kāda no iesaistītajām līgumslēdzējām valstīm plāno veikt bērna aizsardzības pasākumu (kas visticamāk šajā situācijā būs nepieciešams, lai nodrošinātu bērna turpmāku aizsardzību), tās var lūgt otras līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes sniegt tām informāciju, kas ir būtiska bērna aizsardzībai. Piemēram, līgumslēdzējai valstij, uz kuru bērns ir aizvests, nepieciešama informācija par bērna izcelsmi un ģimenes vēsturi, lai iestādes varētu novērtēt, vai lieta ir steidzama un vai ir nepieciešami aizsardzības pasākumi.

⁵⁸⁴ Šajā sakarā skatīt iepriekš **6. nodaļu**.

⁵⁸⁵ Skatīt 1980. gada konvencijas 38. pantu par procedūru, kas jāievēro, lai 1980. gada konvencija stātos spēkā starp līgumslēdzējām valstīm, ja viena no līgumslēdzējām valstīm ir pievienojusies Konvencijai. Skatīt iepriekš **11.e) piemēru**.

⁵⁸⁶ Skatīt komentārus INCADAT sadaļā "Judikatūras analīze" (<www.incadat.com>) par to, kad var uzskatīt, ka valsts iestādei ir "aizbildnības tiesības" attiecībā uz bērnu saskaņā ar 1980. gada konvenciju, lai tai būtu pieejams ar bērna atpakaļatdošanu saistītais tiesiskās aizsardzības līdzeklis.

⁵⁸⁷ Šajā sakarā skatīt iepriekš **11.18.-11.22.** punktu.

⁵⁸⁸ Piemērojot 36. pantu, tai nav jābūt 1996. gada konvencijas **līgumslēdzējai** valstij: skatīt iepriekš **11.18.** un turpmākos punktus.

⁵⁸⁹ Saskaņā ar 31. panta c) punktu šajā sakarā var būt arī tiešs otras līgumslēdzējas valsts lūgums.

Vispārīgākā līmenī būs ļoti svarīgi, lai katras līgumslēdzējas valsts attiecīgās kompetentās iestādes, vajadzības gadījumā ar centrālo iestāžu palīdzību, skaidri un efektīvi sazinātos un koordinētu savas darbības, lai nodrošinātu nepārtrauktu bērna aizsardzību.⁵⁹¹

▪ **Jurisdikcijas normas**

Konvencijas jurisdikcijas normās ir ietverti skaidri un vienoti noteikumi par līgumslēdzēju valsti, kurai ir jurisdikcija attiecībā uz bērnu. Konvencijā noteikts, ka vispārēja jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz bērnu ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējas valsts iestādēm.⁵⁹² Šeit aprakstītajā scenārijā bieži tiek uzskatīts, ka bērns joprojām ir tās līgumslēdzējas valsts pastāvīgais iedzīvotājs, no kuras vecāki bērnu ir aizveduši. Ja tas tā ir, jurisdikcija ilgtermiņa aizsardzības pasākumu veikšanai attiecībā uz šo bērnu saglabājas šai līgumslēdzējai valstij, kura līdz ar to var veikt šādus aizsardzības pasākumus (un otrai līgumslēdzējai valstij šie pasākumi būs jāatzīst un jāizpilda saskaņā ar Konvenciju). Tomēr papildus tam līgumslēdzēja valsts, kurā atrodas bērns, būs tiesīga veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu bērna pagaidu aizsardzību, ja lietu uzskata par steidzamu. Visi šādi veiktie pasākumi zaudē spēku, tiklīdz bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzēja valsts sāk rīkoties — 11. panta 2. daļa.

Visbeidzot, šajā scenārijā abām līgumslēdzējām valstīm būs jāņem vērā arī 1996. gada konvencijas 7. pants.⁵⁹³

▪ **Atzīšanas un izpildes normas**

Šīs 1996. gada konvencijas normas joprojām ir būtiskas, jo tās nodrošina, ka vienas līgumslēdzējas valsts veiktos aizsardzības pasākumus likumiskā kārtā atzīs un tie būs izpildāmi otrā līgumslēdzējā valstī.

13.69. Visbeidzot, jāatzīmē, ka šajos gadījumos visos posmos būs svarīgi, lai abas līgumslēdzējas valstis rīkotos skaidri, efektīvi un ātri, lai nodrošinātu situācijas pēc iespējas ātrāku atrisinājumu un risinājumu bērna interesēs.

13.g) piemērs

Māte un tēvs kopā ar viņu bērnu dzīvo līgumslēdzējā valstī A. Tā kā viņi nespēj rūpēties par bērnu narkotiku lietošanas dēļ, bērns tiek izņemts no vecāku aprūpes un tiek nodots adopcijai līgumslēdzējā valstī A.

Divus gadus vēlāk māte paliek stāvoklī ar otru bērnu. Vecāki apgalvo, ka ir veiksmīgi atbrīvojušies no atkarībām un vēlas rūpēties par gaidāmo bērnu. Līgumslēdzējas valsts kompetentā iestāde A izmeklē šo situāciju, taču māte dzemdē bērnu priekšlaicīgi vēl pirms lēmuma pieņemšanas. Baidoties, ka bērns tiks ievietots valsts aprūpē, pāris nekavējoties bēg uz kaimiņos esošo līgumslēdzēju valsti B.

Atbilstīgi 36. pantam līgumslēdzējas valsts A iestādes (ar savas centrālās iestādes palīdzību) nekavējoties informē līgumslēdzējas valsts B (uz kurieni tās domā, ka vecāki ir aizbēguši) kompetentās iestādes par iespējamiem draudiem jaundzimušajam bērnam un aizsardzības apsvērumiem, kurus līgumslēdzējas valsts A iestādes apsvēra. Saskaņā ar 31. panta c) punktu tās arī pieprasa, lai attiecīgā līgumslēdzējas valsts B iestāde (centrālā iestāde vai iestāde, kurai šī funkcija tikusi deleģēta šajā valstī) palīdzētu

⁵⁹¹ Skatīt 30. panta 1. daļu. Šajā sakarā tiešai saziņai starp tiesu iestādēm arī var būt būtiska loma: skatīt iepriekš 147. piezīmi.

⁵⁹² Pastāvīgā dzīvesvieta ir faktiskis jēdziens, skatīt turpmāk **13.83.** un turpmākos punktus.

⁵⁹³ Vairāk informācijas par 7. panta praktisko darbību skatīt iepriekš **4. nodaļā** un jo īpaši **4.20.-4.25.** punktā.

noteikt ģimenes atrašanās vietu.

Jaundzimušais bērns kopā ar vecākiem tiek atrasts, dzīvojot kādā hosteli līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējas valsts B iestādes paziņo šo informāciju līgumslēdzējas valsts A iestādēm. Līgumslēdzēja valsts B nolemj, ka ir nepieciešams veikt steidzamus pasākumus (saskaņā ar 11. pantu) bērna aizsardzībai, ievieojot bērnu valsts aprūpē līgumslēdzējā valstī B. Tā paziņo šo informāciju līgumslēdzējai valstij A. Līgumslēdzējas valsts A iestādes piekrīt līgumslēdzējas valsts B viedoklim, ka bērns joprojām ir līgumslēdzējas valsts A pastāvīgais iedzīvotājs, un lūdz izdot rīkojumu (saskaņā ar 5. pantu) ievieojot bērnu līgumslēdzējas valsts A iestāžu aprūpē līdz brīdim, kad tiks pabeigta izmeklēšana par bērna nākotni ilgtermiņā. Šo pasākumu likumiskā kārtā atzīst līgumslēdzējā valstī B un tādējādi abu līgumslēdzēju valstu iestādes var koordinēt bērna nodošanu līgumslēdzējas valsts A kompetentajām iestādēm (līdz ar to līgumslēdzējas valsts B veiktais steidzamais pasākums zaudē spēku saskaņā ar 11. panta 2. daļu).

G. Bērna īpašums

- 13.70. Konvencijas 1. pantā noteikts, ka pasākumi, kas vērsti uz bērna **īpašuma** aizsardzību, ietilpst Konvencijas darbības jomā. Konvencijas mērķis šajā sakarā bija noteikt "precīzus noteikumus attiecībā uz bērna likumīgā pārstāvja izraudzīšanu un pilnvarām pārvaldīt ārvalstīs esošu bērna īpašumu".⁵⁹⁴ Tika uzskatīts, ka tas var būt īpaši noderīgi gadījumos, kad ir nepieciešams veikt juridiskus pasākumus attiecībā uz bērnam atstātu mantojumu.⁵⁹⁵
- 13.71. 3. panta g) punktā noteikts, ka aizsardzības pasākumi, kas vērsti uz bērna īpašuma aizsardzību, jo īpaši var attiekties uz "bērna īpašuma pārvaldīšanu, saglabāšanu vai atsavināšanu". "Šis ļoti plašais formulējums aptver visas darbības, kas saistītas ar [bērna] īpašumu, ieskaitot tā iegādi, ko uzskata par ieguldījumiem vai tiesību nodošanu, atbrīvojoties no īpašuma, kas tiek nodots, apmaiņā pret iegādi."⁵⁹⁶ Aizsardzības pasākumi, kas vērsti uz bērna īpašuma aizsardzību, var būt, piemēram, nepieciešamās atļaujas vai apstiprinājumi bērna īpašuma pārdošanai vai pirkšanai.
- 13.72. Svarīgi atzīmēt, ka Konvencija neaizskar īpašuma tiesību sistēmas un neattiecas uz materiālajām tiesību normām, kuras skar īpašuma tiesību saturu, piemēram, strīdus saistībā ar īpašumtiesībām / tiesībām uz īpašumu.⁵⁹⁷ Piemēram, ja pastāv prasības, kas saistītas ar zemes vai ēku pārdošanu vai pirkšanu, ko līgumslēdzēja valsts vispārīgā kārtā piemēro visiem noteiktas zemes pārdevējiem vai pircējiem (piemēram, īpaša atļauja vai apstiprinājums tādas zemes vai ēku pārdošanai vai pirkšanai, kam ir īpašs statuss to kultūras vai vēsturiskās nozīmes dēļ vai kas ir daļa no pirmiedzīvotāju rezervāta, vai zemes gabalu vai ēku pārdošana vai iegāde no ārvalstnieka), un tam nav nekāda sakara ar to, ka bērna pārstāvis pērk vai pārdod īpašumu, šo pārdošanas atļauju piešķiršana neietilpst Konvencijas materiālajā piemērošanas jomā.

⁵⁹⁴ Paskaidrojošā ziņojuma 10. punkts.

⁵⁹⁵ *Turpat.* Jāatzīmē, ka, lai gan bērna pārstāvja izraudzīšanās un pārstāvja pilnvaru tvērums būtu jautājums, kas ietilptu Konvencijas piemērošanas jomā, mantojuma jautājums pēc būtības neietilpst Konvencijas darbības jomā. Mantošanas jautājums neietilpst Konvencijas darbības jomā (4. panta f) punkts). Sīkākai informācijai par Konvencijas materiālo darbības jomu skatīt iepriekš **3. nodaļu**.

⁵⁹⁶ Paskaidrojošā ziņojuma 25. punkts.

⁵⁹⁷ Skatīt iepriekš **3.30.** un **3.31.** punktu. Šajā kontekstā ir jāatzīmē arī tas, ka jebkādi pasākumi attiecībā uz trastiem ir skaidri izslēgti no Konvencijas piemērošanas jomas; skatīt iepriekš 4. panta f) punktu, **3.43.** punktā.

- 13.73. Konvencijas 55. pants ļauj līgumslēdzējām valstīm izdarīt divējādas atrunas attiecībā uz bērna īpašumu, kas atrodas to teritorijā. Pirmkārt, saskaņā ar 55. panta 1. daļas a) punktu līgumslēdzēja valsts var izdarīt atrunu par to, ka attiecīgās valsts iestāžu jurisdikcijā ir veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērna īpašumu, kas atrodas attiecīgās valsts teritorijā, **neskatoties** uz to, kur atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Jāatzīmē, ka šāda atruna neliets citas līgumslēdzējas valsts iestādēm jurisdikciju veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz šo īpašumu saskaņā ar Konvenciju. Taču, otrkārt, atbilstīgi 55. panta 1. daļas b) punktam līgumslēdzēja valsts var arī izdarīt atrunu par to, ka attiecīgajai valstij ir tiesības neatzīt vecāku atbildību vai pasākumu, ja tas nav saderīgs ar pasākumiem, ko attiecīgās valsts iestādes veikušas saistībā ar šādu īpašumu.
- 13.74. Šīs atrunas var attiekties tikai uz noteiktām īpašuma kategorijām, visticamāk, tas ir nekustamais īpašums.
- 13.75. Jebkura atruna saskaņā ar 55. pantu jāveic saskaņā ar 60. pantā noteikto procedūru un par to ir jāpaziņo Konvencijas depozitārijam. Atruna tiks norādīta 1996. gada konvencijas statusa tabulā, kas publicēta Hāgas konferences tīmekļa vietnē (<www.hcch.net>, sadaļā "Conventions" (Konvencijas), "Convention 34" (Konvencija 34), tālāk "Status Table" (Statusa tabula)).

13.r) piemērs

Bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir līgumslēdzējā valstī A, un viņam pieder īpašums līgumslēdzējā valstī B. Līgumslēdzējā valstī A tiek iecelts aizbildnis, kurš nodarbojas ar bērna īpašumu un ir atbildīgs par kādas zemes pārvaldīšanu bērna vārdā līgumslēdzējā valstī B. Aizbildņa iecelšanas rīkojums tiek atzīts likumiskā kārtā visās līgumslēdzējās valstīs. Ja līgumslēdzēja valsts A izsniedz rīcības apliecības (saskaņā ar Konvencijas 40. pantu), šajā situācijā aizbildnim var būt lietderīgi iegūt šādu apliecību.⁵⁹⁸

13.s) piemērs

Bērns, kurš pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī A, ceļo brīvdienās uz līgumslēdzēju valsti B. Esot līgumslēdzējā valstī B, viņa cieš ceļu satiksmes negadījumā. Pēc atveseļošanās viņa atgriežas mājās līgumslēdzējā valstī A. Līgumslēdzējā valstī B sākas tiesvedība, un bērnam tiek piešķirta ievērojama naudas summa, lai kompensētu satiksmes negadījumā nodarītos miesas bojājumus. Tomēr kompetentā iestāde nevar atrast līgumslēdzējā valstī B personu, kura varētu rīkoties kā bērna aizbildnis, lai saņemtu naudu viņas vārdā. Šajā situācijā kompetentā iestāde var īstenot jurisdikciju saskaņā ar Konvencijas 12. pantu un uzlikt par pienākumu iecelt aizbildni līgumslēdzējā valstī B, kurš pagaidu kārtā pārvaldītu šo naudu bērna vārdā. Šis rīkojums zaudē spēku, tiklīdz šādu aizbildni ir iecēlusi līgumslēdzējas valsts A iestāde. Pretējā gadījumā līgumslēdzējas valsts B kompetentā iestāde var iesniegt pieprasījumu saskaņā ar 9. pantu, lūdzot līgumslēdzējas valsts A kompetento iestādi piekrist nodot līgumslēdzējas valsts B tiesai jurisdikciju attiecībā uz bērna aizbildņa iecelšanu. Ja līgumslēdzējas valsts B kompetentā iestāde saņem labvēlīgu atbildi, tad tā var izdot rīkojumu iecelt aizbildni, kurš pārvaldīs naudu bērna vārdā.

H. Bērnu pārstāvība

- 13.76. Bērnu pārstāvība bieži vien ir nepieciešama bērna tiesībnespējas dēļ. Bērna "pārstāvība" parasti nozīmē rīcību bērna uzdevumā vai vārdā attiecībās ar trešām personām. Šādas situācijas var būt tiesvedība, kas skar bērnu, kā arī īpašumu vai finanšu darījumus un piekrišanu ārstēšanai.

- 13.77. Lēmumi par bērnu pārstāvību nepārprotami ietilpst Konvencijas darbības jomā. 3. panta d) punktā noteikts, ka aizsardzības pasākumi jo īpaši var attiekties uz jebkādas personas vai struktūras, kas pārstāv vai palīdz bērnu, nozīmēšanu vai funkcijām. Turklāt termina vecāku, aizbildņu vai citu likumīgo pārstāvju "pilnvaru" izmantošana vecāku atbildības definīcijā attiecas uz bērnu pārstāvību.⁵⁹⁹
- 13.78. Tas nozīmē, ka, ja līgumslēdzējas valsts iestādes pieņem lēmumu par bērna pārstāvību, tām ir jāpārlicinās, ka tām ir jurisdikcija saskaņā ar Konvenciju šāda lēmuma pieņemšanai. Tomēr gadījumos, kad iestādēm nav jurisdikcijas saskaņā ar Konvenciju, ja tās uzskata, ka konkrētā gadījumā tās var labāk novērtēt bērna intereses attiecībā uz šo jautājumu, iestādes var apsvērt iespēju pieprasīt jurisdikcijas nodošanu (ar nosacījumu, ka ir izpildītas 9. panta prasības).⁶⁰⁰ Var arī rasties situācijas, kad līgumslēdzējai valstij, kurai ir jurisdikcija, ir jāapsver iespēja nodot jurisdikciju citai līgumslēdzējai valstij, piemēram, ja šajā otrajā valstī norisošā tiesvedībā bērnam ir jāieceļ likumīgais pārstāvis.⁶⁰¹
- 13.79. Tiklīdz šie aizsardzības pasākumi ir veikti, tie ir jāatzīst un jāizpilda visās citās līgumslēdzējās valstīs atbilstīgi Konvencijas noteikumiem.
- 13.80. Gadījumos, kad "vecāku atbildība"⁶⁰² attiecas uz bērna pārstāvību, piemēro 16. un 17. pantā minētos noteikumus. Konvencijas 16. pantā paredzēts, kā noteikt vecāku atbildības **turētājus**.⁶⁰³ 17. pantā noteikts, ka vecāku atbildības **īstenošanu** reglamentē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti. Tas nozīmē, ka bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts noteikumi, kas attiecas uz bērna pārstāvību, kuru īsteno personas, kam ir vecāku atbildība, nosaka šādas pārstāvniecības būtību, pilnvaras un pienākumus.

13.t) piemērs

Saskaņā ar valsts A tiesību aktiem vecākiem, kuri darbojas kā likumīgi pārstāvji, ir tiesības rīkoties atsevišķi, lai bērna vārdā ierosinātu civiltiesisko prasību. Saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B tiesību aktiem abiem vecākiem ir jāvienojas pirms pieteikuma iesniegšanas par šādu tiesvedību. Ģimene dzīvo valstī A. Māte un bērns dodas uz līgumslēdzēju valsti B. Bērns līgumslēdzējā valstī B nokļūst nelaimes gadījumā, un māte vēlas tur uzsākt tiesvedību. Māte to var darīt bez tēva piekrišanas, jo valsts A tiesību akti neparedz viņa piekrišanu un valstī A ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

- 13.81. Dažādie iesaistītie tiesību akti var radīt zināmu neskaidrību par personas, kura ir atbildīga par bērna personu vai īpašumu, tiesībspējas vai pilnvaru raksturu vai apjomu. Tādējādi Konvencijas 40. pantā ir paredzēta iespēja izsniegt apliecību vecāku atbildības turētājam vai personai, kurai uzticēta bērna aizsardzība, lai tādējādi atrisinātu šo neskaidrību. Šo apliecību drīkst izsniegt tās līgumslēdzējas valsts iestādes⁶⁰⁴, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai tās līgumslēdzējas valsts iestādes, kurā ir veikts aizsardzības pasākums. Tajā būtu jānorāda, kādā statusā šai personai ir tiesības rīkoties, un tai piešķirtās pilnvaras. Apliecībā norādītais statuss un pilnvaras tiek uzskatītas par piešķirtām šai personai, ja vien nav pierādījumu par pretējo.⁶⁰⁵

⁵⁹⁹ 1. panta 2. daļa. Skatīt sīkāk iepriekš **3.18.-3.24.** punktu.

⁶⁰⁰ 9. pants. Skatīt iepriekš **5. nodaļu**.

⁶⁰¹ 8. pants. *Turpat*.

⁶⁰² 1. panta 2. daļa.

⁶⁰³ Apskatīts iepriekš **9. nodaļā**.

⁶⁰⁴ 40. panta 3. daļā noteikts, ka līgumslēdzējām valstīm, kas izsniedz šādas apliecības, ir jānozīmē iestādes, kas ir kompetentas šīs liecības izsniegt.

⁶⁰⁵ Sīkāk 40. pants apskatīts iepriekš **11.31.** punktā.

13.82. Konvencijas 19. pants arī nodrošina zināmu aizsardzību trešām personām, kuras veic darījumus ar bērna likumīgo pārstāvi. Šī aizsardzība ir paredzēta trešām personām, no kurām nevar sagaidīt, ka tās saprot, ka tās valsts, kurā darījums notiek, noteikumus, kas reglamentē, kurš var rīkoties kā bērna likumīgais pārstāvis, nepiemēro konkrētam bērnam piemērojamo Konvencijas tiesību normu dēļ. Tādēļ, ja darījums atbilst noteiktiem kritērijiem, tā spēkā esība nav apstrīdama un trešo personu nevar saukt pie atbildības, pamatojoties tikai uz to, ka otrajai personai nebija tiesību rīkoties kā bērna likumīgajam pārstāvim saskaņā ar Konvencijā noteiktajiem tiesību aktiem. Kritēriji, kas jāizpilda:

- darījumu noslēgusi persona, kurai būtu tiesības darboties kā bērna likumīgajam pārstāvim saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā darījums noslēgts;
- trešā persona nezināja vai tai nebija jāzina, ka vecāku atbildību reglamentē Konvencijā noteiktie tiesību akti; un
- darījumu noslēgušas personas, kuras atrodas vienas un tās pašas valsts teritorijā.⁶⁰⁶

13.u) piemērs

Līgumslēdzējā valstī A abi vecāki var rīkoties kā bērna likumīgie pārstāvji jebkādos apstākļos, ja vien kompetentā iestāde nav pieņēmusi pretēju lēmumu. Līgumslēdzējā valstī B neprecēts tēvs nevar rīkoties kā bērna likumīgais pārstāvis, līdz nav izpildīti noteikti kritēriji.

Bērns ir dzimis līgumslēdzējā valstī B neprecētiem vecākiem. Viņš tajā dzīvo kopā ar savu māti. Kritēriji, kas ļautu tēvam rīkoties kā bērna likumīgajam pārstāvim saskaņā ar līgumslēdzējas valsts B likumiem, nav izpildīti. Bērna tēvs ir līgumslēdzējas valsts A pilsonis, dzīvo līgumslēdzējā valstī A, un bērns viņu bieži apmeklē.

Vectēvs no tēva puses mirst, atstājot bērnam savu reto grāmatu kolekciju. Tēvs līgumslēdzējā valstī noslēdz līgumu ar trešo personu, kura arī ir līgumslēdzējas valsts A rezidents, kolekcijas pārdošanai.

Ar nosacījumu, ka trešai personai nav bijis iemesls zināt, ka jautājums par bērna vecāku atbildību ir reglamentēts līgumslēdzējas valsts B tiesību aktos, līguma par kolekcijas pārdošanu spēkā esību nevar apstrīdēt un pircēju nevar saukt pie atbildības tikai tāpēc, ka tēvs, kurš rīkojies kā bērna likumīgais pārstāvis, nav bijis tiesīgs to slēgt saskaņā ar Konvencijā noteiktajiem likumiem.

I. Piesaistes kritēriji

a) Pastāvīgā dzīvesvieta

13.83. Pastāvīgā dzīvesvieta ir 1996. gada konvencijā galvenais izmantotais piesaistes kritērijs un jurisdikcijas pamats.⁶⁰⁷ Pastāvīgās dzīvesvietas izmantošana ir kopīgs faktors visām mūsdienu Hāgas bērnu konvencijām.⁶⁰⁸ Nevienā no šīm konvencijām nav sniegta "pastāvīgās dzīvesvietas" definīcija, kas katrai konkrētajai iestādei jānosaka, pamatojoties uz faktiskajiem elementiem. Tas ir autonomš jēdziens un interpretējams drīzāk kontekstā ar konvencijas mērķiem,

⁶⁰⁶ 19. panta 2. daļa.

⁶⁰⁷ 5. pants apskatīts iepriekš 4.4. un turpmākajos punktos.

⁶⁰⁸ Pārējās konvencijas ir 1980. gada konvencija par bērnu nolaupīšanu, 1993. gada konvencija par starpvalstu adopciju un 2007. gada konvencija par uzturēdzeniem bērniem un tās protokols. Pilns šo konvenciju teksts ir pieejams Hāgas konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Conventions" (Konvencijas).

nevis saskaņā ar iekšzemes tiesību aktu ierobežojumiem.

- 13.84. Pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana ir īpaši svarīga 1980. gada konvencijā un 1996. gada konvencijā. Jānorāda, ka 1996. gada konvencijā termins "pastāvīgā dzīvesvieta" tiek izmantots citā kontekstā nekā 1980. gada konvencijā. Atbilstīgi 1980. gada konvencijai, lai piemērotu šajā konvencijā paredzētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, obligāti jānosaka, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir lūguma iesniedzējā valstī un tā ir daļa no plašākas izmeklēšanas saistībā ar iespējamu prettiesisku bērna aizvešanu vai aizturēšanu. 1996. gada konvencijā pastāvīgās dzīvesvietas loma parasti ir izvērtēt, kurām līgumslēdzējas valsts iestādēm ir jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai un vai to lēmumi ir jāatzīst un jāizpilda citās līgumslēdzējās valstīs. Tā kā pastāvīgā dzīvesvieta ir faktiskajos apstākļos balstīts jēdziens, var būt jāņem vērā dažādi apsvērumi, 1996. gada konvencijas nolūkiem nosakot bērna pastāvīgo dzīvesvietu.
- 13.85. Starptautiskajā jurisprudencē attiecībā uz "pastāvīgās dzīvesvietas" jēdzienu var atzīmēt tikai dažas tendences. Kā norādīts iepriekš, tās var būt svarīgas faktu noteikšanai 1980. gada vai 1996. gada konvencijā. Pirmkārt, ja ir nepārprotami pierādījumi par nodomu uzsākt jaunu dzīvi citā valstī, tad esošā pastāvīgā dzīvesvieta parasti tiks zaudēta un tiks iegūta jauna.⁶⁰⁹ Otrkārt, ja pārcelšanās ir atvērta vai potenciāli atvērta, pārcelšanās laikā esošā pastāvīgā dzīvesvieta arī var tikt zaudēta un salīdzinoši ātri var tikt iegūta jauna.⁶¹⁰ Tomēr, ja pārcelšanās ir ierobežota laikā, pat ja tā ir ilgstoša, vairākās jurisdikcijās ir pieņemts, ka esošā pastāvīgā dzīvesvieta var tikt saglabāta visā tās laikā.⁶¹¹ Tas jo īpaši ir iespējams, ja vecāki ir vienojušies par bērna pagaidu uzturēšanos citā valstī.⁶¹² Citu situāciju novērtējums parasti atbilst vienai no divām pieejām. "Vecāku nodoma" pieeja aplūko vecāku kopīgo nodomu attiecībā uz pārcelšanās būtību.⁶¹³ Turpretim "uz bērnu centrēta" pieeja akcentē bērna dzīves faktisko realitāti.⁶¹⁴ Šī faktiskā realitāte aptver tādus elementus kā izglītība, sociālā mijiedarbība, ģimenes attiecības un kopumā galveno uzmanību pievērš bērna dzīvei. Pastāv arī gadījumi, kad abas pieejas tiek apvienotas, atsaucoties gan uz vecāku nodomiem, gan bērna dzīvi.⁶¹⁵ Lemjot par to, kādu pieeju ievērot, dažas tiesas ņem vērā iesaistītā bērna

⁶⁰⁹ Parasti šeit attiecīgais nodoms būs **vecāku** nodoms. Skatīt, piemēram, *DeHaan v. Gracia* [2004] AJ Nr. 94 (QL), [2004] ABQD 4 [INCADAT atsauce: HC/E/CA 576]; *Re J. (Nepilngadīgais) (Nolaupīšana: aizbildnības tiesības)* [1990] 2 AC 562 [INCADAT atsauce: HC/E/UK 2]; *Re F. (Nepilngadīgais) (Bērna nolaupīšana)* [1992] 1 FLR 548, [1992] Fam Law 195 [INCADAT atsauce: HC/E/UK 40]. Jāatzīmē, ka retos gadījumos ir iespējama bērna pastāvīgās dzīvesvietas zaudēšana, neiegūstot jaunu pastāvīgo dzīvesvietu (šādā gadījumā saskaņā ar 1996. gada konvenciju būtu piemērojama 6. panta 2. daļa). Tomēr pēc iespējas būtu jāizvairās no šādas noteikšanas — skatīt iepriekš **4.16.–4.19.** punktu.

⁶¹⁰ Skatīt *Al Habtoor v. Fotheringham* [2001] EWCA Civ 186 [INCADAT atsauce: HC/E/UK 875]; *Callaghan v. Thomas* [2001] NZFLR 1105 [INCADAT atsauce: HC/E/NZ 413]; *Cameron v. Cameron*, 1996 SC 17, 1996 SLT 306, 1996 SCLR 25 [INCADAT atsauce: HC/E/UKs 71]; *Moran v. Moran*, 1997 SLT 541 [INCADAT atsauce: HC/E/UKs 74]; *Karkkainen v. Kovalchuk*, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 2006) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 879].

⁶¹¹ Skatīt *Re H (Nolaupīšana: pastāvīgā dzīvesvieta: piekrišana)* [2000] 3 FCR 412 [INCADAT atsauce: HC/E/UK 478]; *Morris v. Morris*, 55 F. Supp 2d 1156 (D. Colo., Aug. 30, 1999) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 306]; *Mozes v. Mozes*, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 301].

⁶¹² Skatīt *Denmark Ø.L.K.*, 2002. gada 5. aprīlis, 16. *afdeling*, B-409-02 [INCADAT atsauce: HC/E/DK 520].
⁶¹³ Skatīt *Re B (Nepilngadīgo nolaupīšana)* [1993] 1 FLR 993 [INCADAT atsauce: HC/E/UK 173]; *Mozes v. Mozes*, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 301]; *Holder v. Holder*, 392 F.3d 1009, 1014 (9th Cir. 2004) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 777]; *Ruiz v. Tenorio*, 392 F.3d 1247, 1253 (11th Cir. 2004) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 780]; *Tsarbopoulos v. Tsarbopoulos*, 176 F. Supp.2d 1045 (E.D. Wash. 2001) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 482]; *Gitter v. Gitter*, 396 F.3d 124, 129-30 (2d Cir. 2005) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 776]; *Koch v. Koch*, 450 F.3d 703 (7th Cir. 2006) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 878]. Jāatzīmē, ka Mozes pieejā 9. apgabals atzina, ka, dodot pietiekami daudz laika un pozitīvas pieredzes, bērna dzīve varētu tik spēcīgi iekļauties jaunajā valstī, lai pastāvīgi dzīvotu šeit, neskatoties uz paliekošajiem vecāku pretējiem nodomiem.

⁶¹⁴ *Friedrich v. Friedrich*, 983 F.2d 1396, (6th Cir. 1993) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 142]; *Robert v. Tesson* (6th Cir. 2007) [INCADAT atsauce: HC/E/US 935]; *Re M (Nolaupīšana: pastāvīgā dzīvesvieta)* [1996] 1 FLR 887.

⁶¹⁵ Galvenais spriedums ir šajā lietā: *Feder v. Evans-Feder*, 63 F.3d 217, 222 (3d Cir. 1995) [INCADAT

vecumu; jo vecāks ir bērns, jo vairāk tiesa pievērsīs uzmanību viņa dzīvei.

- 13.86. Bērna pagaidu prombūtne no viņa pastāvīgās dzīvesvietas sakarā ar brīvdienām, skolas apmeklējumu vai saskarsmes/saziņas tiesību izmantošanu principā nemaina bērna pastāvīgo dzīvesvietu.
- 13.87. Pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu ir apskatījusi Eiropas Savienības Tiesa⁶¹⁶ (turpmāk tekstā — "EST") saistībā ar Briseles II a regulu.⁶¹⁷ EST ir norādījusi, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka, ņemot vērā visus konkrētai lietai raksturīgos apstākļus. Jo īpaši jēdziens "ir jāinterpretē tādējādi, ka šī dzīvesvieta atbilst vietai, ko raksturo bērna zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē. Šajā sakarā vērā jo īpaši ir jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi, uzturēšanās [...] teritorijā, kā arī ģimenes pārceļšanās uz šo valsti iemesli, bērna pilsonība, izglītības vieta un apstākļi, valodu zināšanas, kā arī bērna ģimenes un sociālie sakari minētajā valstī".⁶¹⁸

b) Klātbūtne

- 13.88. Ir vairāki gadījumi, kad bērna (vai bērna īpašuma) klātbūtne 1996. gada konvencijā tiek izmantota kā piesaistes kritērijs.⁶¹⁹ Jēdziens "klātbūtne" nozīmē fizisku klātbūtni attiecīgās līgumslēdzējas valsts teritorijā. Jēdziens nepieprasa pierādījumu par jebkāda veida uzturēšanos: pietiek tikai ar bērna fizisku klātbūtni šajā teritorijā.

c) Pilsonība

- 13.89. Šis piesaistes kritērijs 1996. gada konvencijā nav izdalīts atsevišķi, bet tā vietā ir izmantots kā kritērijs 8. un 9. pantā minētajā jurisdikcijas nodošanas mehānismā.⁶²⁰ Bērna pilsonības līgumslēdzējas valsts iestādes var lūgt tām nodot jurisdikciju, kā arī var tikt lūgtas pieņemt jurisdikcijas nodošanu. Tikai bērna pilsonība nav pietiekams kritērijs, un ir jābūt pārliecībai, ka šīs līgumslēdzējas valsts iestādes vislabāk varēs izvērtēt iesaistītā bērna intereses. Vairāki bērni ir vairāk nekā vienas valsts pilsoņi. Uz jebkuru no līgumslēdzējām valstīm, kuras pilsonis ir bērns, var attiekties 8. pantā izklāstītie nosacījumi attiecībā uz jurisdikcijas nodošanu.
- 13.90. 47. pantā apskatīta situācija, ka līgumslēdzējas valstis, kurām ir vairākas teritoriālās vienības, piemēro dažādus tiesību aktus, un paskaidrots, ka norādes uz valsti, kuras pilsonis ir bērns, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, kā noteikts šādas valsts tiesību aktos, vai — ja nepastāv attiecīgas tiesību normas — uz teritoriālo vienību, ar kuru bērnam ir visciešākā saikne.

atsauce: HC/E/USf 83]. Skatīt arī: *Karkkainen v. Kovalchuk*, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 1995) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 879]. Šādā gadījumā tika nošķirtas situācijas, kurās iesaistīti mazi bērni, kur tika nolemts, ka galvenokārt būtu jāpaļaujas uz vecāku kopīgu nodomu, kā arī situācijas ar gados vecākiem bērniem, kuru vecāku nodoma ietekme būtu ierobežotāka. *Silverman v. Silverman*, 338 F.3d 886 (8th Cir. 2003) [INCADAT atsauce: HC/E/USf 530].

⁶¹⁶ Pirms 2011. gada 1. janvāra — Eiropas Kopienu Tiesa.

⁶¹⁷ Lieta C-523/07, A, 2009. gada 2. aprīlī. Skatīt arī EST nolēmumu lietā *Barbara Mercredi v. Richard Chaffe* (C-497/10 PPU), 2010. gada 22. decembris, kurā šī pieeja ir apstiprināta.

⁶¹⁸ Lieta C-523/07, A, 2009. gada 2. aprīlī, 37.-39. punkts. Protams, ja tajā minētie faktori norāda uz divām vai vairākām atšķirīgām valstīm kā iespējamo bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsti, galu galā tiesas/pārvaldes iestāde, kura izskata lietu, lems, kuri faktori konkrētajā lietā ir vissvarīgākie.

⁶¹⁹ Skatīt, piemēram, 6., 11. un 12. pantu, kas iepriekš aprakstīts 4., 6. un 7. nodaļā.

⁶²⁰ Apskatīts iepriekš 5.9.-5.12. punktā. Tomēr 1961. gada Hāgas konvencijā par nepilngadīgo aizsardzību pilsonība tiek izmantota kā piesaistes kritērijs. 4. pants ļauj valstij, kuras pilsonis ir bērns, īstenot jurisdikciju, lai veiktu pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, ja tā uzskata, ka tas ir bērna interesēs, un pēc tam, kad ir informējusi bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestādes.

d) **Nozīmīgas saites**

- 13.91. Ja pastāv "nozīmīgas saites" starp bērnu un līgumslēdzēju valsti, šīs līgumslēdzējas valsts iestādes var vai nu pieprasīt jurisdikcijas nodošanu (lai varētu veikt pasākumus, kas vērsti uz bērna personas vai īpašuma aizsardzību — 9. pants), vai arī tām var pieprasīt **pieņemt** šādu jurisdikcijas nodošanu (8. pants). Tas attiecas uz gadījumiem, kad tiek uzskatīts, ka šīs līgumslēdzējas valsts iestādes ir vispiemērotākās, lai novērtētu iesaistītā bērna intereses.⁶²¹
- 13.92. Turklāt Konvencijas 32. pants ļauj centrālajai iestādei vai citai kompetentajai iestādei jebkurā līgumslēdzējā valstī, ar kuru bērnam ir "nozīmīgas saites", pieprasīt ziņojumu par bērna stāvokli vai apsvērt nepieciešamību bērna pastāvīgās dzīvesvietas līgumslēdzējai valstij veikt aizsardzības pasākumus.⁶²²
- 13.93. Visbeidzot, "nozīmīgo saišu" pārbaude var tikt izmantota arī 1996. gada konvencijas kontekstā, lai piemērotu atšķirīgus tiesību aktus saskaņā ar 15. panta 2. daļu.⁶²³
- 13.94. Tomēr pastāv neliela atšķirība starp 15. pantu un 8., 9. un 32. pantu attiecībā uz pārbaudi, kas piemērojama šajā sakarā. 15. pantā līgumslēdzēja valsts, kas īsteno jurisdikciju, izņēmuma kārtā var piemērot vai ņemt vērā citas valsts tiesību aktus, ar kuriem **situācijai** ir nozīmīgas saites. Noteikumos par nodošanu un 32. pantā ir jānorāda, ka līgumslēdzējas valsts, kas saņem/iesniedz nodošanas lūgumu (8. un 9. pants) vai iesniedz lūgumu saistībā ar ziņojumu vai aizsardzības pasākumiem (32. pants), nozīmīgajām saitēm ir jābūt **ar bērnu**.
- 13.95. To, vai bērnam vai situācijai ir "nozīmīgas saites" ar valsti, vērtē katrā gadījumā atsevišķi. Valstu, ar kurām bērnam var būt "nozīmīgas saites", piemēri: agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts, valsts, kurā dzīvo bērna ģimenes locekļi, kuri vēlas viņu aprūpēt, valsts, kurā vecāku šķiršanās brīdī dzīvo tas vecāks, kam ir saskarsmes/saziņas tiesības, vai valsts, kurā dzīvo bērna paplašinātās ģimenes locekļi, kurus viņš vai viņa regulāri apmeklē.

13.v) piemērs

Līgumslēdzējas valsts A iestādes ir saņēmušas pieteikumu par laulības šķiršanu. 10. pantā izklāstītie kritēriji ir izpildīti, un iestāžu kompetencē ir veikt pasākumus attiecībā uz šķiršanās procesā iesaistīto vecāku bērniem. Bērni pastāvīgi dzīvo līgumslēdzējā valstī B un ir panākta vienošanās, ka viņiem vajadzētu palikt tur dzīvot. Pastāvīgās dzīvesvietas fakts šajā gadījumā veido "nozīmīgas saites", un līgumslēdzējas valsts A iestādes to var izmantot, lai piemērotu līgumslēdzējas valsts B tiesību aktus lēmuma pieņemšanā.⁶²⁴

⁶²¹ Sīkāk normas par jurisdikcijas nodošanu apskatītas iepriekš **5. nodaļā**.

⁶²² Apskatīts iepriekš **11.24.** punktā.

⁶²³ Apskatīts iepriekš **9.2.** punktā.

⁶²⁴ 15. panta 2) punkta apskatīts iepriekš **9.2.** punktā.

I PIELIKUMS

1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem

34. KONVENCIJA PAR JURISDIKCIJU, PIEMĒROJAMAJIEM TIESĪBU AKTIEM, ATZĪŠANU, IZPILDI UN SADARBĪBU ATTIECĪBĀ UZ VECĀKU ATBILDĪBU UN BĒRNU AIZSARDZĪBAS PASĀKUMIEM

(pieņemta 1996. gada 19. oktobrī)

Šīs Konvencijas parakstītājvalstis,

atzīstot vajadzību uzlabot bērnu aizsardzību situācijās, kur iesaistītas vairākas valstis,

vēlēdamās novērst savu tiesību sistēmu pretrunas saistībā ar jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu un izpildi attiecībā uz bērnu aizsardzības pasākumiem,

vēršot uzmanību uz to, cik svarīga ir starptautiska sadarbība bērnu aizsardzības jomā,

apliecinot, ka bērnu interesēm jābūt pirmajā vietā, norādot, ka ir jāpārskata 1961. gada 5. oktobra Konvencija par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu aizsardzību,

vēlēdamās šim nolūkam izveidot kopējus noteikumus, ņemot vērā Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada 20. novembra Konvenciju par bērna tiesībām,

ir vienojušās par šādiem noteikumiem —

I NODAĻA — KONVENCIJAS DARBĪBAS JOMA

1. pants

1. Šīs konvencijas mērķi ir:
 - a) noteikt valsti, kuras iestāžu jurisdikcijā ir veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai;
 - b) noteikt, kuri tiesību akti minētajām iestādēm ir jāpiemēro, īstenojot savu jurisdikciju;
 - c) noteikt tiesību aktus, kas attiecas uz vecāku atbildību;
 - d) nodrošināt šādu aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi visās Līgumslēdzējās Valstīs;
 - e) ieviest starp Līgumslēdzēju Valstu iestādēm sadarbību, kas var būt vajadzīga šīs Konvencijas mērķu sasniegšanai.
2. Šajā konvencijā termins "vecāku atbildība" ir vecāku vara vai citas līdzīgas atbildības attiecības, kas nosaka vecāku, aizbildņu vai citu likumīgo pārstāvju tiesības, pilnvaras un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai īpašumu.

2. pants

Konvencija attiecas uz bērniem no dzimšanas brīža līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.

3. pants

Šīs Konvencijas 1. pantā minētie pasākumi var jo īpaši attiekties uz:

- a) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, izbeigšanu vai ierobežošanu, kā arī uz tās deleģēšanu;
- b) aizbildnības tiesībām, tostarp tiesībām, kas saistītas ar bērna aprūpi, un jo īpaši tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu, kā arī tiesībām satikties ar bērnu, tostarp tiesībām noteiktu laiku aprūpēt bērnu vietā, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta;
- c) aprūpi, uzraudzību un līdzīgiem tiesiskiem režīmiem;
- d) tādu personu vai iestāžu iecelšanu un funkcijām, kuras ir atbildīgas par bērna personu vai īpašumu, pārstāv bērnu vai palīdz viņam;
- e) bērna ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai aprūpi, ko nodrošina *kafala* vai līdzīga iestāde;
- f) publisku iestāžu pārraudzību attiecībā uz to, kā par bērnu atbildīgās personas īsteno aprūpi;
- g) bērna īpašuma pārvaldīšanu, saglabāšanu vai atsavināšanu.

4. pants

Šī Konvencija neattiecas uz:

- a) vecāku un bērnu attiecību nodibināšanu vai apstrīdēšanu;
- b) lēmumiem par adopciju, adopcijas sagatavošanas pasākumiem vai adopcijas anulēšanu vai atcelšanu;
- c) bērna uzvārdu un vārdiem;
- d) atbrīvošanos no vecāku atbildības;
- e) pienākumu uzturēt;
- f) trastiem un mantošanu;
- g) sociālo drošību;
- h) vispārīgiem publiskiem pasākumiem izglītības vai veselības aizsardzības jomā;
- i) pasākumiem, ko veic saistībā ar bērnu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem;
- j) lēmumiem par patvēruma tiesībām un imigrāciju.

II NODAĻA — JURISDIKCIJA

5. pants

1. Bērna personas un īpašumu aizsardzības pasākumu veikšana ir tās Līgumslēdzējas valsts tiesu vai pārvaldes iestāžu jurisdikcijā, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.
2. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās, pārceļoties uz kādu citu Līgumslēdzēju Valsti, tad, ievērojot 7. pantu, jurisdikcija ir tās valsts iestādēm, kurā ir jaunā pastāvīgā dzīvesvieta.

6. pants

1. Attiecībā uz bēgļu bērniem un bērniem, kas sakarā ar viņu valstī notiekošām nekārtībām ir pārvietoti uz kādu citu valsti, 5. panta 1. daļā paredzētā jurisdikcija ir tās Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kuras teritorijā bērni atrodas pēc šādas pārvietošanas.
2. Iepriekšējā daļa attiecas arī uz bērniem, kuru pastāvīgo dzīvesvietu nav iespējams noteikt.

7. pants

1. Ja bērns ir prettiesiski aizvests vai aizturēts, tad tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kurā pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabā savu jurisdikciju, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgo dzīvesvietu kādā citā valstī, un:
 - a) kamēr visas personas, iestādes vai citas struktūras ar uzraudzības tiesībām nav piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai; vai
 - b) kamēr bērns šajā citā valstī nav nodzīvojis vismaz vienu gadu kopš laika, kad persona, iestāde vai cita struktūra ar uzraudzības tiesībām ir uzzinājusi bērna atrašanās vietu vai kad tām bija jāuzzina bērna atrašanās vieta, ja nav tādu neizskatītu pieprasījumu par atgūšanu, kas iesniegti minētajā laikā, un kamēr bērns nav pieradis pie jaunajiem apstākļiem.
2. Bērna aizvešanu vai aizturēšanu uzskata par prettiesisku, ja:
 - a) ar to pārkāptas aizbildnības tiesības, kas personai, iestādei vai citai struktūrai kopīgi vai atsevišķi piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta; un
 - b) aizvešanas vai aizturēšanas laikā šīs tiesības atsevišķi vai kopīgi tika faktiski īstenotas, vai arī tās tiktu šādi īstenotas, ja nebūtu notikusi aizvešana vai aizturēšana.

Šīs daļas a) apakšpunktā minētās aizbildnības tiesības var jo īpaši rasties, piemērojot tiesību aktus, vai arī tiesas vai pārvaldes iestāžu lēmumus, vai pēc vienošanās, kam saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem ir juridisks spēks.
3. Kamēr vien iepriekš pirmajā daļā minētās iestādes saglabā savu jurisdikciju, tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes, uz kuru bērns ir aizvests vai kurā viņš aizturēts, var saskaņā ar 11. pantu veikt vienīgi tādus steidzamus pasākumus, kas vajadzīgi bērna personas vai īpašuma aizsardzībai.

8. pants

1. Tās Līgumslēdzējas Valsts iestāde, kurai ir 5. un 6. pantā paredzētā jurisdikcija, izņēmuma gadījumā — ja tā uzskata, ka otras Līgumslēdzējas valsts iestāde attiecīgajā gadījumā varētu labāk aizsargāt bērna intereses, — var vai nu:
 - tieši vai ar savas valsts centrālās iestādes palīdzību lūgt šo citu iestādi pārņemt jurisdikciju veikt aizsardzības pasākumus, ko tā uzskata par vajadzīgiem, vai arī
 - pārtraukt lietas izskatīšanu un lūgt puses iesniegt attiecīgu lūgumu šīs citas valsts iestādei.
2. Līgumslēdzējas Valstis, kuru iestādēs var griezties, kā noteikts iepriekšējā daļā, ir:
 - a) valsts, kuras pilsonis ir bērns,
 - b) valsts, kurā atrodas bērna īpašums,
 - c) valsts, kuras iestādēm ir iesniegts pieteikums par bērna vecāku laulības šķiršanu vai viņu juridisku nošķiršanu, vai arī pieteikums par viņu laulības atzīšanu par neesošu;
 - d) valsts, ar kuru bērnam ir nozīmīgas saites.
3. Attiecīgās iestādes var apmainīties viedokļiem.
4. Iestāde, kurā griežas atbilstīgi pirmajai daļai, var pārņemt tās iestādes jurisdikciju, kam tā ir saskaņā ar 5. un 6. pantu, ja tā uzskata, ka šāda pārņemšana ir bērna interesēs.

9. pants

1. Ja 8. panta otrajā daļā minētās Līgumslēdzējas Valsts iestādes uzskata, ka attiecīgajā gadījumā tās varētu labāk aizsargāt bērna intereses, tās var vai nu:
 - tieši vai ar attiecīgās valsts centrālās iestādes starpniecību lūgt tās Līgumslēdzējas valsts kompetentajai iestādei, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, atļaut īstenot jurisdikciju tādu aizsardzības pasākumu veikšanai, ko tās uzskata par vajadzīgiem, vai arī
 - aicināt puses iesniegt šādu lūgumu tās Līgumslēdzējas Valsts iestādei, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.
2. Attiecīgās iestādes var apmainīties viedokļiem.
3. Iestāde, kas iesniedz lūgumu, var īstenot jurisdikciju tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes vietā, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vienīgi tad, ja pēdējā minētā iestāde ir akceptējusi lūgumu.

10. pants

1. Neskarot 5. līdz 9. pantu, Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kas īsteno jurisdikciju lemt par bērna, kurš ir kādas citas Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgais iedzīvotājs, vecāku laulības šķiršanas vai juridiskas nošķiršanas pieteikumu, vai pieteikumu par viņu laulības atzīšanu par neesošu, var veikt šā bērna personas vai īpašuma aizsardzības pasākumus, ja to paredz šīs valsts tiesību akti un ja:
 - a) tiesvedības sākšanas laikā viens no bērna vecākiem pastāvīgi dzīvo šajā valstī un ja vienam no viņiem ir vecāku atbildība par bērnu, un
 - b) minēto iestāžu jurisdikciju veikt šādus pasākumus ir atzinuši vecāki vai kāda cita persona, kurai pieder vecāku atbildība par bērnu, un ja šāda rīcība ir bērna interesēs.
2. Šā panta pirmajā daļā paredzētā jurisdikcija veikt pasākumus bērna aizsardzībai izbeidzas, tiklīdz stājas spēkā lēmums, ar ko tiek apmierināts vai noraidīts pieteikums par laulības šķiršanu, juridisko nošķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, vai arī ja tiesvedība tiek izbeigta kāda cita iemesla dēļ.

11. pants

1. Visos steidzamības gadījumos jurisdikcija veikt jebkādus vajadzīgos aizsardzības pasākumus ir tās Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kuras teritorijā atrodas bērns vai bērna īpašums.
2. Pasākumus, ko attiecībā uz bērnu, kurš ir kādas Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgais iedzīvotājs, veic saskaņā ar šī panta iepriekšējo daļu, izbeidz, tiklīdz iestādes, kam ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija, ir veikušas apstākļiem atbilstošus pasākumus.
3. Pasākumus, ko saskaņā ar šā panta pirmo daļu Līgumslēdzējās Valstīs veic attiecībā uz bērnu, kurš ir kādas trešās valsts pastāvīgais iedzīvotājs, izbeidz, tiklīdz attiecīgā Līgumslēdzēja Valsts ir atzinusi pasākumus, kas vajadzīgi attiecīgajos apstākļos un ko veic trešās valsts iestādes.

12. pants

1. Ievērojot 7. pantu, tās Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kuras teritorijā atrodas bērns vai bērna īpašums, ir jurisdikcija veikt tādus preventīvus pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, kuri ir teritoriāli ierobežoti tikai ar šās valsts teritoriju, ja vien šie pasākumi ir saderīgi ar pasākumiem, ko jau ir veikušas iestādes, kurām ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija.

2. Pasākumus, ko attiecībā uz bērnu, kurš ir kādas Līgumslēdzējas Valsts pastāvīgais iedzīvotājs, veic saskaņā ar šā panta iepriekšējo daļu, izbeidz, tiklīdz iestādes, kam ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija, ir pieņēmušas lēmumu par aizsardzības pasākumiem, kuri var būt vajadzīgi attiecīgajos apstākļos.
3. Pasākumus, ko saskaņā ar šā panta pirmo daļu Līgumslēdzējā Valstī veic attiecībā uz bērnu, kurš ir kādas trešās valsts pastāvīgais iedzīvotājs, izbeidz, tiklīdz attiecīgā Līgumslēdzēja Valsts ir atzinusi pasākumus, kas vajadzīgi attiecīgajos apstākļos un ko veic trešās valsts iestādes.

13. pants

1. Līgumslēdzēju Valstu iestādes, kuru jurisdikcijā saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, nedrīkst īstenot šo jurisdikciju, ja procedūras sākšanas laikā lūgums veikt atbilstīgus pasākumus ir iesniegts kādas citas Līgumslēdzējas Valsts iestādēm, kurām ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija, un neīsteno to lūguma iesniegšanas vai izskatīšanas laikā.
2. Šā panta iepriekšējās daļas noteikumus nepiemēro, ja iestādes, kurām sākotnēji ir iesniegts lūgums veikt pasākumus, ir atteikušās īstenot savu jurisdikciju.

14. pants

Atbilstīgi 5. līdz 10. pantam veiktie pasākumi ir spēkā tiem noteikto laiku, pat ja — mainoties apstākļiem — ir zudis jurisdikcijas pamatojums, un tie ir spēkā, kamēr iestādes, kurām ir šajā Konvencijā paredzētā jurisdikcija, nav attiecīgos pasākumus grozījušas, aizstājušas vai izbeigušas.

III NODAĻA — PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

15. pants

1. Īstenojot šīs Konvencijas II nodaļā paredzēto jurisdikciju, Līgumslēdzēju Valstu iestādes piemēro savas valsts tiesību aktus.
2. Ja tas vajadzīgs bērna personas vai īpašuma aizsardzībai, tad izņēmuma gadījumos šīs iestādes tomēr var piemērot vai ņemt vērā tādas citas valsts tiesību aktus, ar kuru attiecīgajiem apstākļiem ir nozīmīga saistība.
3. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās, pārceļoties uz kādu citu Līgumslēdzēju Valsti, tad iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī veikto pasākumu turpmāko īstenošanu reglamentē šīs citas valsts tiesību akti.

16. pants

1. Vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanos, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem un bez tiesu vai pārvaldes iestāžu iesaistīšanās, reglamentē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti.
2. Vecāku atbildības iegūšanu vai izbeigšanos, pamatojoties uz līgumu vai vienpusēju darījumu un bez tiesu vai pārvaldes iestāžu iesaistīšanās, reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā līguma vai darījuma spēkā stāšanās laikā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.
3. Vecāku atbildība, kas pastāv saskaņā ar bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, turpina pastāvēt pēc pastāvīgās dzīvesvietas maiņas, pārceļoties uz kādu citu valsti.

4. Mainoties bērna pastāvīgajai dzīvesvietai, to, kā vecāku atbildību, pamatojoties uz likumu, iegūst personas, kurām nav šādas atbildības, reglamentē jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti.

17. pants

Vecāku atbildības īstenošanu reglamentē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti. Mainoties bērna pastāvīgajai dzīvesvietai, šādu īstenošanu reglamentē jaunās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti.

18. pants

Šīs Konvencijas 16. pantā minēto vecāku atbildību var izbeigt un tās īstenošanas nosacījumus var grozīt, veicot šajā Konvencijā paredzētos pasākumus.

19. pants

1. Nevar apstrīdēt tāda darījuma spēkā esamību, ko noslēgusi trešā persona un kāda persona, kas saskaņā ar darījuma noslēgšanas valsts tiesību aktiem varētu būt tiesīga rīkoties kā bērna likumiskais aizbildnis, un trešā persona nevar būt atbildīga tikai tā iemesla dēļ, ka saskaņā ar šajā nodaļā norādītajiem tiesību aktiem otra darījuma puse nebija tiesīga rīkoties kā bērna likumiskais pārstāvis, izņemot gadījumu, kad trešā persona zināja vai arī tai būtu vajadzējis zināt, ka vecāku atbildību reglamentē minētie tiesību akti.
2. Šā panta iepriekšējo daļu piemēro vienīgi tad, ja darījumu noslēgušas personas, kas atrodas vienas un tās pašas valsts teritorijā.

20. pants

Šīs nodaļas noteikumus piemēro arī tad, ja norādītie tiesību akti ir trešās valsts tiesību akti.

21. pants

1. Šajā nodaļā termins "tiesību akti" nozīmē valstī spēkā esošos tiesību aktus, izņemot normas par tiesībām izvēlēties tiesību sistēmu.
2. Ja saskaņā ar 16. pantu piemērojamie tiesību akti ir trešās valsts tiesību akti un ja šīs valsts normas par tiesībām izvēlēties tiesību sistēmu norāda uz kādu citu trešo valsti, kas varētu piemērot savus aktus, tad tomēr piemēro pēdējās minētās valsts tiesību aktus. Ja šī cita trešā valsts nevarētu piemērot savus tiesību aktus, tad piemēro 16. pantā norādītos aktus. Ja šī cita trešā valsts nevarētu piemērot savus tiesību aktus, tad piemēro 16. pantā norādītos aktus.

22. pants

Atteikties no šajā nodaļā norādīto tiesību aktu piemērošanas var vienīgi tad, ja šāda piemērošana viennozīmīgi būtu pretrunā valsts politikai, ņemot vērā bērna intereses.

IV NODAĻA — ATZĪŠANA UN IZPILDE

23. pants

1. Piemērojot Līgumslēdzēju Valstu tiesību aktus, atzīst kādas citas Līgumslēdzējas Valsts iestāžu veiktos pasākumus.
2. No atzīšanas tomēr var atteikties:
 - a) ja pasākumu veikusi iestāde, kuras jurisdikciju nenosaka kāds no II nodaļā paredzētajiem pamatojumiem;
 - b) ja pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts sakarā ar tiesas vai administratīviem procesiem, nedodot bērnam iespēju tikt uzklaustam, un pretēji lūguma saņēmējas valsts procedūras pamatprincipiem;
 - c) pēc kādas personas lūguma, kura apgalvo, ka pasākums pārkāpj tās vecāku atbildību, un ja pasākums — izņemot steidzamības gadījumus — veikts, nedodot šai personai iespēju tikt uzklaustītai;
 - d) ja šāda atzīšana viennozīmīgi ir pretrunā lūguma saņēmējas valsts valsts politikai, ņemot vērā bērna intereses;
 - e) ja pasākums nav saderīgs ar kādu pasākumu, kas vēlāk veikts trešā valstī, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, un ja šāds vēlāk veikts pasākums atbilst lūguma saņēmējas valsts prasībām attiecībā uz atzīšanu;
 - f) ja nav ievērota 33. pantā paredzētā procedūra.

24. pants

Neskarot 23. panta pirmo daļu, ikviena ieinteresētā persona var lūgt Līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes lemt par kādā citā Līgumslēdzējā Valstī veikta pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu. Procedūru reglamentē lūguma saņēmējas valsts tiesību akti.

25. pants

Lūguma saņēmējas valsts iestādei ir saistoši konstatētie fakti, ar ko savu jurisdikciju pamato tās valsts iestāde, kurā ir veikts attiecīgais pasākums.

26. pants

1. Ja Līgumslēdzējā Valstī veiktus un šajā valstī izpildāmus pasākumus ir jāizpilda kādā citā Līgumslēdzējā Valstī, tad pēc ieinteresētās personas lūguma šādus pasākumus attiecīgajā citā valstī pasludina par izpildāmiem vai reģistrētiem izpildes nolūkā, ievērojot procedūru, kas paredzēta minētās valsts tiesību aktos.
2. Ikviena Līgumslēdzēja Valsts izpildes pasludināšanai un reģistrācijai piemēro vienkāršu un ātru procedūru.
3. Izpildes pasludināšanu vai reģistrāciju var atteikt, pamatojoties vienīgi uz kādu no 23. panta otrajā daļā minētajiem iemesliem.

27. pants

Neskarot tādu pārskatīšanu, kas varētu būt vajadzīga iepriekšējo pantu piemērošanai, veikto pasākumu būtība nemainās.

28. pants

Pasākumus, kas veikti vienā Līgumslēdzējā Valstī un citā Līgumslēdzējā valstī pasludināti par izpildāmiem vai reģistrēti izpildes nolūkā, pēdējā minētajā valstī izpilda tā, it kā tos būtu veikušas šīs valsts iestādes. Izpildi veic saskaņā ar lūguma saņēmējas valsts tiesību aktiem un tādā apjomā, kā to paredz šie tiesību akti, ņemot vērā bērna intereses.

V NODAĻA — SADARBĪBA

29. pants

1. Līgumslēdzējas Valstis norāda centrālo iestādi, kas pilda pienākumus, kurus šī Konvencija uzliek šādām iestādēm.
2. Federālas valstis, valstis ar vairākām tiesību sistēmām vai valstis ar autonomām teritoriālām vienībām ir tiesīgas norādīt vairākas centrālās iestādes un precizēt to funkciju teritoriālo un individuālo raksturu. Ja valsts ir norādījusi vairāk kā vienu centrālo iestādi, tā norāda to centrālo iestādi, kurai var adresēt visus paziņojumus, lai tā tos pārsūtītu atbilstīgajai šīs valsts centrālajai iestādei.

30. pants

1. Lai sasniegtu šīs Konvencijas mērķus, centrālās iestādes sadarbojas un veicina sadarbību starp savu valstu kompetentajām iestādēm.
2. Saistībā ar Konvencijas piemērošanu tās veic atbilstīgus pasākumus, lai sniegtu informāciju par savu valstu tiesību aktiem un pastāvošiem dienestiem, kas saistīti ar bērnu aizsardzību.

31. pants

Līgumslēdzēju valstu centrālās iestādes tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību veic atbilstošus pasākumus, lai:

- a) veicinātu saziņu un piedāvātu šīs Konvencijas 8. un 9. pantā un šajā nodaļā paredzēto palīdzību;
- b) izmantojot starpniecību, saskaņošanu vai līdzīgus līdzekļus, veicinātu savstarpēji pieņemamus risinājumus bērna personas un īpašuma aizsardzībai gadījumos, uz ko attiecas Konvencija;
- c) pēc citas Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes lūguma sniegtu palīdzību bērna atrašanās vietas noteikšanā, ja ir ziņas, ka bērns varētu atrasties lūguma saņēmējas valsts teritorijā un ka viņam varētu būt vajadzīga aizsardzība.

32. pants

Pēc pamatota lūguma, ko iesniegusi tādas Līgumslēdzējas Valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde, ar kuru bērnam ir nozīmīga saistība, bērna pastāvīgās dzīvesvietas un atrašanās Līgumslēdzējas Valsts centrālā iestāde var tieši vai ar valsts iestāžu vai citu struktūru starpniecību

- a) sniegt ziņojumu par bērna apstākļiem;
- b) lūgt savas valsts kompetento iestādi alemt par vajadzību veikt pasākumus bērna personas vai īpašuma aizsardzībai.

33. pants

1. Ja iestāde, kam ir 5. līdz 10. pantā paredzētā jurisdikcija, apsver iespēju bērnu nodot audžuģimenei vai ievietot aprūpes iestādē vai arī iespēju, ka aprūpi nodrošina *kafala* vai līdzīga iestāde, un ja šādai nodošanai, ievietošanai vai aprūpei jānotiek kādā citā Līgumslēdzējā Valstī, tad minētā iestāde sākotnēji apspriežas ar minētās valsts centrālo iestādi vai kādu citu kompetento iestādi. Šajā nolūkā tā pārsūta ziņojumu par bērnu, norādot ierosinātās nodošanas, ievietošanas vai aprūpes pamatojumu.
2. Lēmumu par nodošanu, ievietošanu vai aprūpi var pieņemt lūguma iesniedzējā valstī vienīgi tad, ja lūguma saņēmējas valsts centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde ir piekritusi šādai nodošanai, ievietošanai vai aprūpei, ņemot vērā bērna intereses.

34. pants

1. Ja tiek apsvērts kāds aizsardzības pasākums un ja tas vajadzīgs sakarā ar bērna apstākļiem, Konvencijā paredzētās kompetentās iestādes var lūgt ikvienu citas Līgumslēdzējas Valsts iestādi, kuras rīcībā ir informācija, kas attiecas uz bērna aizsardzību, paziņot šo informāciju.
2. Ikviena Līgumslēdzēja Valsts var deklarēt, ka šā panta pirmajā daļā paredzētos lūgumus jānodod tās iestādēm vienīgi ar šīs valsts centrālās iestādes starpniecību.

35. pants

1. Vienas Līgumslēdzējas Valsts kompetentās iestādes var lūgt kādas citas Līgumslēdzējas valsts kompetentajām iestādēm palīdzību, lai īstenotu aizsardzības pasākumus, ko veic saskaņā ar šo Konvenciju, jo īpaši lai nodrošinātu iespēju efektīvi īstenot tiesības satikties ar bērnu, kā arī tiesības saglabāt regulārus tiešus kontaktus.
2. Tādas Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kurā nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta, var — ja to lūdz viens no vecākiem, kas pastāvīgi dzīvo šajā valstī un cenšas iegūt vai saglabāt tiesības satikties ar bērnu, — ievākt informāciju vai pierādījumus, kā arī izdarīt secinājumus par šīs personas piemērotību tam, lai tiktos ar bērnu, un nosacījumiem, atbilstīgi kuriem ir īstenojamas tiesības satikties ar bērnu. Iestāde, kas īsteno 5. līdz 10. pantā paredzēto jurisdikciju lemt par pieteikumiem sakarā ar tiesībām satikties ar bērnu, pirms lēmuma pieņemšanas pieņem un izskata minēto informāciju, pierādījumus un secinājumus.
3. Iestāde, kurai saskaņā ar 5. līdz 10. pantu ir tiesības lemt par tiesībām satikties ar bērnu, pārtrauc procedūras līdz laikam, kamēr tiek pieņemts lēmums par atbilstīgi otrajai daļai iesniegto pieteikumu, jo īpaši tad, ja tā izskata lūgumu ierobežot vai atņemt saskarsmes tiesības, kas piešķirtas bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.
4. Šis pants neliedz iestādei, kam ir 5. līdz 10. Pantā paredzētā jurisdikcija, veikt preventīvus pasākumus, kamēr nav pieņemts lēmums par otrajā daļā paredzēto pieteikumu.

36. pants

Ikvienā gadījumā, kad bērns ir nopietni apdraudēts, tās Līgumslēdzējas valsts kompetentās iestādes, kurā tiek veikti bērna aizsardzības pasākumi vai kurā tiek lemts par tiem, ja tās tiek informētas par bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņu, pārceļoties uz kādu citu valsti, vai par bērna atrašanos šādā valstī, informē šīs citas valsts iestādes par apdraudējumu un pasākumiem, kuri tiek veikti vai par kuriem tiek lemts.

37. pants

Iestādes nepieprasa un nepārsūta informāciju, kā paredzēts šajā nodaļā, ja pēc šo iestāžu ieskatiem varētu apdraudēt bērna personu vai īpašumu vai radīt nopietnus draudus bērna ģimenes locekļa brīvībai vai dzīvībai.

38. pants

1. Neskarot iespēju noteikt pamatotu maksu par pakalpojumu sniegšanu, Līgumslēdzēju Valstu centrālās iestādes un citas valsts iestādes pašas sedz izmaksas, kas tām rodas, piemērojot šo Konvenciju.
2. Līgumslēdzējas Valstis var slēgt nolīgumus ar vienu vai vairākām citām Līgumslēdzējām Valstīm par maksas izlietojumu.

39. pants

Līgumslēdzējas Valstis var slēgt nolīgumus ar vienu vai vairākām citām Līgumslēdzējām Valstīm, lai to savstarpējās attiecībās uzlabotu šīs nodaļas noteikumu piemērošanu. Valstis, kas noslēgušas šādus nolīgumus, nodod to kopijas Konvencijas depozitārijam.

VI NODAĻA — VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI

40. pants

1. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas Līgumslēdzējas Valsts iestādes vai tās Līgumslēdzējas Valsts iestādes, kurā ir veikti aizsardzības pasākumi, var izdot personai, kam ir vecāku atbildība vai kam uzticēta bērna personas vai īpašuma aizsardzība, ja šī persona to lūdz, apliecību, norādot šīs personas statusu un tai piešķirtās pilnvaras.
2. Apliecībā norādītais statuss un pilnvaras tiek uzskatītas par piešķirtām šai personai, ja vien nav pierādījumu par pretējo.
3. Katra Līgumslēdzēja Valsts norāda iestādes, kas ir tiesīgas izsniegt šādas apliecības.

41. pants

Personas datus, kas apkopoti vai pārsūtīti saskaņā ar Konvenciju, izmanto vienīgi tādā nolūkā, kādā tie apkopoti vai pārsūtīti.

42. pants

Iestādes, kam tiek pārsūtīta informācija, nodrošina tās slepenību atbilstīgi savas valsts tiesību aktiem.

43. pants

Visus dokumentus, ko nosūta vai iesniedz saskaņā ar šo Konvenciju, atbrīvo no legalizācijas vai līdzīgām formalitātēm.

44. pants

Katra Līgumslēdzēja Valsts var norādīt iestādes, kurām iesniedz 8., 9. un 33. pantā paredzētos lūgumus.

45. pants

1. Par 29. un 44. Pantā paredzēto norādīšanu paziņo Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences Pastāvīgajam birojam.
2. Konvencijas 34. panta otrajā daļā minēto paziņojumu iesniedz Konvencijas depozitārijam.

46. pants

Līgumslēdzējai Valstij, kurā attiecībā uz bērna un viņa īpašuma aizsardzību piemēro dažādas tiesību sistēmas vai dažādas tiesību normu kopumus, nav jāpiemēro šīs Konvencijas noteikumi attiecībā uz strīdiem, kas rodas vienīgi sakarā ar šīm dažādajām sistēmām vai tiesību normu kopumiem.

47. pants

Attiecībā uz valstīm, kur saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, dažādās teritoriālajās vienībās piemēro divas vai vairāk tiesību sistēmas vai tiesību normu kopumus —

- 1) norādes uz pastāvīgu dzīvesvietu šādā valstī uzskata par norādēm uz pastāvīgu dzīvesvietu teritoriālajā vienībā;
- 2) norādes uz bērna atrašanos šādā valstī uzskata par norādēm uz atrašanos teritoriālajā vienībā;
- 3) norādes uz bērna īpašuma atrašanos šādā valstī uzskata par norādēm uz īpašuma atrašanos teritoriālajā vienībā;
- 4) norādes uz valsti, kuras pilsonis ir bērns, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, kā noteikts šādas valsts tiesību aktos, vai — ja nepastāv attiecīgas tiesību normas — uz teritoriālo vienību, ar kuru bērnam ir visciešākā saikne;
- 5) norādes uz valsti, kuras iestādēm ir iesniegts pieteikums par bērna vecāku laulības šķiršanu vai vecāku juridisko nošķiršanu vai arī pieteikums par viņu laulības atzīšanu par neesošu, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, kuras iestādēm ir iesniegts šāds pieteikums;
- 6) norādes uz valsti, ar kuru bērnam ir nozīmīgas saites, uzskata par norādēm uz teritoriālo vienību, ar ko bērnam ir šāda saikne;
- 7) norādes uz valsti, uz kuru bērns ir aizvests vai kurā viņš aizturēts, uzskata par norādēm uz attiecīgo teritoriālo vienību, uz kuru bērns ir aizvests vai kurā viņš aizturēts;
- 8) norādes uz šādas valsts struktūrām vai iestādēm, kas nav centrālā iestāde, uzskata par norādēm uz struktūrām vai iestādēm, kam ir tiesības rīkoties attiecīgajā teritoriālajā vienībā;
- 9) norādes uz tās valsts tiesību aktiem, procedūrām vai iestādēm, kurā tiek veikti pasākumi, uzskata par norādēm uz tās teritoriālās vienības tiesību aktiem, procedūrām vai iestādēm, kurā ir veikti šādi pasākumi;

- 10) norādes uz lūguma saņēmējas valsts tiesību aktiem, procedūrām vai iestādēm uzskata par norādēm uz tās teritoriālās vienības tiesību aktiem, procedūrām vai iestādēm, kurā tiek lūgta atzīšana vai izpilde.

48. pants

Lai saskaņā ar III nodaļu noteiktu piemērojamos tiesību aktus attiecībā uz valstīm, kurās ir divas vai vairāk teritoriālās vienības, kam saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas šī konvencija, ir pašām sava tiesību sistēma vai tiesību normu kopums, piemēro šādus noteikumus —

- a) ja šādā valstī ir spēkā esošas tiesību normas, kas nosaka to, kuras teritoriālās vienības tiesību akti jāpiemēro, tad piemēro attiecīgās teritoriālās vienības tiesību aktus;
- b) ja šādu tiesību normu nav, piemēro attiecīgās teritoriālās vienības tiesību aktus, kā noteikts 47. pantā.

49. pants

Lai saskaņā ar III nodaļu noteiktu piemērojamos tiesību aktus attiecībā uz valstīm, kurās ir divas vai vairāk tiesību sistēmas vai tiesību normu kopumi, ko piemēro dažādām personu kategorijām saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, piemēro šādus noteikumus —

- a) ja šādā valstī ir tiesību normas, kas nosaka, kurus no tiesību aktiem piemēro, tad piemēro attiecīgo tiesību aktu;
- b) ja šādu tiesību normu nav, piemēro to tiesību sistēmu vai tiesību normu kopumu, ar ko bērnam ir visciešākās saiknes.

50. pants

Šī Konvencija neiespaido to, kā abu konvenciju līgumslēdzējas valstis savstarpējās attiecībās piemēro 1980. gada 25. oktobra Konvenciju par bērna starptautiskas nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem. Tomēr nekas neliedz atsaukties uz šīs Konvencijas noteikumiem, lai panāktu nelikumīgi aizvesta vai aizturēta bērna atgūšanu vai lai nokārtotu tiesības satikties ar bērnu.

51. pants

Attiecībās starp Līgumslēdzējām Valstīm šī Konvencija aizstāj 1961. gada 5. oktobra Konvenciju par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami saistībā ar nepilngadīgo aizsardzību, un 1902. gada 12. jūnijā Hāgā parakstīto Konvenciju par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, neskarot tādu pasākumu atzīšanu, kas veikti saskaņā ar iepriekšminēto 1961. gada 5. oktobra Konvenciju.

52. pants

1. Šī Konvencija neiespaido starptautiskos nolīgumus, kuru līgumslēdzējas ir šās Konvencijas Līgumslēdzējas Valstis un kuros ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, ja vien šāda nolīguma Līgumslēdzējas Valstis nav deklarējušas ko citu.
2. Šī Konvencija neiespaido iespēju vienai vai vairākām Līgumslēdzējām Valstīm slēgt nolīgumus, kuros attiecībā uz bērniem, kas ir šāda nolīguma līgumslēdzējas valsts pastāvīgie iedzīvotāji, ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija.

3. Nolīgumi, ko viena vai vairākas Līgumslēdzējas valstis noslēdz par jautājumiem, uz kuriem attiecas šī Konvencija, neiespaido šīs Konvencijas piemērošanu attiecībās starp šādām valstīm un pārējām Līgumslēdzējām Valstīm.
4. Šā panta iepriekšējās daļas attiecas arī uz vienotiem tiesību aktiem, ko pamato īpašas reģionālas vai citādas saites starp attiecīgajām valstīm.

53. pants

1. Konvencija attiecas uz pasākumiem tikai tad, ja tos kādā valstī veic pēc šīs Konvencijas stāšanās spēkā šajā valstī.
2. Konvencija attiecas uz tādu pasākumu atzīšanu un izpildi, kas veikti pēc tam, kad Konvencija ir stājusies spēkā starp valsti, kur tiek veikti pasākumi, un lūguma saņēmēju valsti.

54. pants

1. Visus paziņojumus Līgumslēdzēju Valstu centrālajām iestādēm vai citām iestādēm nosūta oriģinālvalodā, pievienojot tulkojumu attiecīgās valsts oficiālajā valodā vai kādā no oficiālajām valodām vai — ja tas nav iespējams — tulkojumu franču vai angļu valodā.
2. Līgumslēdzējas Valstis, izdarot atrunu saskaņā ar 60. pantu, tomēr var iebilst pret angļu vai franču valodas lietojumu, bet ne pret abu valodu lietojumu.

55. pants

1. Līgumslēdzējas valstis saskaņā ar 60. pantu var
 - a) izdarīt atrunu par to, ka attiecīgās valsts iestāžu jurisdikcijā ir veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērna īpašumu, kas atrodas attiecīgās valsts teritorijā;
 - b) izdarīt atrunu par to, ka attiecīgajai valstij ir tiesības neatzīt vecāku atbildību vai pasākumu, ja tas nav saderīgs ar pasākumiem, ko attiecīgās valsts iestādes veikušas saistībā ar šādu īpašumu.
2. Atrunu var attiecināt uz noteiktām īpašuma kategorijām.

56. pants

Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences ģenerālsēkretārs periodiski sasauca Īpašo komisiju, lai izvērtētu Konvencijas faktisko piemērošanu.

VII NODAĻA — NOBEIGUMA NOTEIKUMI

57. pants

1. Konvencija atvērta parakstīšanai valstīm, kas Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences Astoņpadsmitās sesijas laikā ir tās dalībvalstis.
2. To ratificē, pieņem vai apstiprina, un ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumentus deponē Nīderlandes Karalistes Ārlietu ministrijai, kas ir Konvencijas depozitārijs.

58. pants

1. Ikviens cits valsts var pievienoties Konvencijai pēc tam, kad tā stājusies spēkā saskaņā ar 61. panta 1. punktu.
2. Pievienošanās dokumentus deponē depozitārijam.
3. Šāda pievienošanās ir spēkā vienīgi attiecībā ar valsti, kas pievienojas Konvencijai, un tām Līgumslēdzējām valstīm, kas sešos mēnešos pēc 63. panta b) apakšpunktā paredzētā paziņojuma saņemšanas nav iebildušas pret pievienošanos. Šādus iebildumus valstis var celt arī pēc pievienošanās, kad tās ratificē, pieņem vai apstiprina Konvenciju. Par visiem šādiem iebildumiem paziņo depozitārijam.

59. pants

1. Ja Līgumslēdzējā valstī ir divas vai vairāk teritoriālās vienības, kurās saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, piemēro dažādas tiesību sistēmas, tad šāda valsts var — parakstot, ratificējot, pieņemot vai apstiprinot Konvenciju, vai arī pievienojoties tai — deklarēt, ka Konvencija attiecas uz visām šīs valsts teritoriālajām vienībām vai tikai uz vienu vai vairākām teritoriālajām vienībām, un šādu deklarāciju var jebkurā laikā grozīt, iesniedzot citu deklarāciju.
2. Šādas deklarācijas paziņo depozitārijam, un tajās skaidri norāda teritoriālās vienības, uz ko attiecas Konvencija.
3. Ja valsts neiesniedz šajā pantā paredzēto deklarāciju, Konvencija attiecas uz visām šīs valsts teritoriālajām vienībām.

60. pants

1. Ikviens valsts var — ne vēlāk kā ratificējot, pieņemot vai apstiprinot Konvenciju, vai pievienojoties tai, vai arī iesniedzot 59. pantā paredzētās deklarācijas — iesniegt vienu vai abas atrunas, kas paredzētas 54. panta otrajā daļā un 55. pantā. Citas atrunas iesniegt nevar.
2. Ikviens valsts var jebkurā laikā atsaukt iesniegtu atrunu. Par šādu atsaukumu paziņo depozitārijam.
3. Atruna zaudē spēku trešā kalendārā mēneša pirmajā dienā pēc iepriekšējā daļā minētā paziņojuma saņemšanas.

61. pants

1. Konvencija stājas spēkā tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc trešā ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta deponēšanas, kā minēts 57. pantā.
2. Pēc tam Konvencija stājas spēkā:
 - a) attiecībā uz valstīm, kas Konvenciju ratificē, pieņem vai apstiprina pēc tās stāšanās spēkā, — tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc attiecīgā ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta deponēšanas;
 - b) attiecībā uz valstīm, kas pievienojas Konvencijai, — tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc 58. panta trešajā daļā paredzētā sešu mēnešu termiņa;
 - c) attiecībā uz teritoriālajām vienībām, uz kurām Konvencija tiek attiecināta saskaņā ar 59. pantu, — tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc minētajā pantā paredzētā paziņojuma saņemšanas.

62. pants

1. Šīs Konvencijas Līgumslēdzējas Valstis var denonsēt to, iesniedzot depozitārijam rakstisku paziņojumu. Denonsēšana var attiekties tikai uz noteiktām teritoriālajām vienībām, uz ko attiecas Konvencija.
2. Denonsēšana stājas spēkā tā mēneša pirmajā dienā, kas seko divpadsmit mēnešu termiņam pēc tam, kad depozitārijs ir saņēmis paziņojumu. Ja paziņojumā ir norādīts ilgāks termiņš, pēc kura denonsēšana stājas spēkā, tad denonsēšana stājas spēkā, beidzoties šādam ilgākam termiņam.

63. pants

Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences dalībvalstīm un valstīm, kas pievienojušās saskaņā ar 58. pantu, depozitārijs paziņo

- a) par 57. pantā minēto parakstīšanu, ratifikāciju, pieņemšanu un apstiprināšanu;
- b) par pievienošanos un iebildumiem, kas celti sakarā ar 58. pantā minēto pievienošanos;
- c) dienu, kad šī konvencija stājas spēkā saskaņā ar 61. pantu;
- d) deklarācijām, kas minētas 34. panta otrajā daļā un 59. pantā;
- e) nolīgumiem, kas minēti 39. pantā;
- f) atrunām, kas minētas 54. panta otrajā daļā un 55. pantā, kā arī par 60. panta otrajā daļā minētajiem atsaukumiem;
- g) denonsēšanu, kas minēta 62. pantā.

To apliecinot, attiecīgi pilnvarotas personas ir parakstījušas šo Konvenciju.

Konvencija noslēgta Hāgā, 1996. gada 19. oktobrī angļu un franču valodā vienā oriģināleksemplārā, ko deponē Nīderlandes Karalistes Valdības arhīvā un kura apliecinātas kopijas pa diplomātiskajiem kanāliem nosūta visām valstīm, kas Hāgas Starptautisko Privāttiesību Konferences Astoņpadsmitās sesijas laikā ir tās dalībvalstis; abi teksti ir vienlīdz autentiski.

II PIELIKUMS**Īstenošanas kontrolsaraksts**

1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzišanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem

ĪSTENOŠANAS KONTROLSARAKSTS

Ievads

To jautājumu "kontROLSaraksts", kuri, iespējams, jāizskata, īstenojot Konvenciju

Šī kontROLSaraksta mērķis ir izcelt jautājumus, kurus valstīm, iespējams, ir jāapsver, īstenojot kontROLSarakstu.

Šī kontROLSaraksta nolūks nav sniegt metodi, kādā līgumslēdzējām valstīm ir jāīsteno Konvencija. Tas drīzāk norāda uz dažiem jautājumiem, kas var rasties pirms Konvencijas īstenošanas vai tās īstenošanas gaitā. Saraksts nav izsmeljošs un neapšaubāmi radīsies uz konkrētām valstīm attiecināmi jautājumi, kas būs jāapsver.

KontROLSarakstā ir iekļauti apsveramie "Sākotnējie jautājumi", kas attiecas vispārīgi uz Konvenciju, savukārt "Īpaši īstenošanas pasākumi" un kontROLSaraksta pielikumi var būt noderīgi, valstīm apsverot konkrētus Konvencijas aspektus. Pielikumos apskatīti šādi jautājumi:

I pielikums

To Konvencijas normu apkopojums, kam var būt nepieciešami īstenošanas pasākumi, piemēram, izmaiņas tiesību aktos, pirms Konvencijas stāšanās spēkā.

II pielikums

Tādas informācijas apkopojums, par ko ir jāpaziņo depozitārijam (Nīderlandes Karalistes Ārlietu ministrijai) un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojam.

III pielikums

Centrālo iestāžu, kompetento iestāžu un citu iestāžu saskaņā ar Konvenciju pildīto funkciju apkopojums.

IV pielikums

Valstu pieejamo resursu saraksts, kas var būt noderīgi citām valstīm.

Sākotnējie jautājumi

1. Apsverot kļūt par Konvencijas dalībvalsti

- ☐ Apspriedieties ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais biroju un citām līgumslēdzēja valstīm par Konvencijas sniegtajiem ieguvumiem.
- ☐ Apziniet un apspriedieties ar dažādām ieinteresētajām personām un ekspertiem savā valstī, piemēram, valsts un nevalstiskajām aģentūrām, tiesu iestādēm, bērnu aizsardzības dienestiem un juristiem, lai:
 - noteiktu, kāda būtu ietekme, kļūstot par Konvencijas dalībvalsti;
 - nolēmtu, vai kļūt par Konvencijas dalībvalsti;
 - apzinātu labākās Konvencijas īstenošanas metodes; un
 - izstrādātu Konvencijas īstenošanas un darbības plānu.

2. Īstenošanas metodes

- ☐ Apsveriet Konvencijas īstenošanas metodi savā valstī:
 - Vai jūsu tiesību sistēmā Konvencija tiek automātiski iekļauta iekšējos tiesību aktos, Konvencijai stājoties spēkā? vai
 - Vai jūsu tiesību sistēmā ir nepieciešama Konvencijas iekļaušana vai transformēšana? Ja tā ir, ar kādiem līdzekļiem to var panākt?

Neskatoties uz to, vai būs nepieciešama iekļaušana vai transformēšana, Konvencijas efektīvai īstenošanai un darbībai jūsu tiesu un administratīvajā sistēmā būs nepieciešami kādi īstenošanas pasākumi.
- ☐ Veiciet vispusīgu vietējo tiesību aktu, noteikumu, regulu, rīkojumu, politiku un prakses izskatīšanu, lai pārliecinātos, ka pastāvošās normas nav pretrunā ar Konvenciju.
- ☐ Ja pastāv kādas normas, kas rada šķēršļus vai kavē Konvencijas efektīvu īstenošanu un darbību, kādi grozījumi ir nepieciešami? (Skatīt turpmāk sadaļu "Īpaši īstenošanas pasākumi" un I pielikumu.)
- ☐ Apsveriet, kādi jautājumi jūsu tiesību sistēmā ir jārisina:
 - ar administratīvo aktu palīdzību (piemēram, nozīmējot centrālo iestādi¹);
 - tiesību aktos (piemēram, jurisdikciju aizsardzības pasākumu veikšanai reglamentējošos noteikumos, tostarp normas par jurisdikcijas nodošanu un pārņemšanu²);
 - noteikumos, reglamentos vai rīkojumos (piemēram, noteikumi, kas ļauj tiesai pieņemt un izskatīt citas līgumslēdzēja valsts pierādījumus tiesvedībā par saskarsmes tiesībām³).

¹ 29. pants.

² 8. un 9. pants.

³ 35. pants.

3. Kļūstot par Konvencijas dalībvalsti — parakstīšana un ratificēšana vai pievienošanās

Jebkura valsts var kļūt par Konvencijas dalībvalsti. Tomēr pastāv dažādi veidi, kādos valsts var kļūt par Konvencijas dalībvalsti. Apsveriet, kurš no turpmāk minētajiem veidiem ir piemērojams:

- **Parakstīšana, kam seko ratificēšana:** Valsts, kas bijusi 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijas dalībvalsts, var **parakstīt un ratificēt** šo Konvenciju.⁴ **Parakstot** Konvenciju, valsts principā pauž savu nodomu kļūt par Konvencijas dalībvalsti. Tomēr, parakstot Konvenciju, valstij nav pienākuma ratificēt Konvenciju.⁵ Lai Konvencija stātos spēkā, valstij tā ir **jāratificē**. Konvencijas stājas spēkā trīs mēnešus pēc ratifikācijas.⁶
- **Pievienošanās:** Citas valstis, kuras vēlas kļūt par Konvencijas dalībvalstīm, var tai **pievienoties**.⁷ Valstī, kura pievienojas Konvencijai, tā stāties spēkā deviņus mēnešus pēc pievienošanās.⁸ Šī deviņu mēnešu perioda pirmo sešu mēnešu laikā jebkura no līgumslēdzēja valstīm var celt iebildumus pret pievienošanos. Konvencija nebūs spēkā starp valsti, kura pievienojusies tai, un valsti, kas cēlusi iebildumus, līdz brīdim, kamēr šāds iebildums tiks atsaukts. Neskatoties uz to, Konvencija būs spēkā starp valsti, kura pievienojas, un visām pārējām līgumslēdzēja valstīm, kuras nav cēlušas iebildumus.⁹

Lai ratificētu Konvenciju vai pievienotos tai, valstij ir jānodod attiecīgie instrumenti depozitārijam.¹⁰ II pielikumā ir apkopota visa informācija, kas pirms pievienošanās Konvencijai vai tās ratificēšanas vai arī pievienošanās/ratificēšanas brīdī, ir jāpaziņo depozitārijam un/vai Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgais birojam.

4. Grafika izveide

Nosakiet datumu, kurā Konvencijai būtu jāstājas spēkā jūsu valstī. Paturiet prātā šo datumu, izstrādājot īstenošanas grafiku, un veiciet pasākumus, lai:

- ☐ Pārlicinātos, ka visi nepieciešamie instrumenti un informācija ir nodoti depozitārijam un Pastāvīgais birojs ir attiecīgi informēts (III pielikums).
- ☐ Pārlicinātos, ka līdz brīdim, kad Konvencija stājas spēkā jūsu valstī, ir ieviesti atbilstošie īstenošanas pasākumi ir ieviesti, pieņemti vai spēkā.
- ☐ Pārlicinātos, ka visas galvenās ieinteresētās personas (piemēram, valsts ministrijas, bērnu labklājības aģentūras, tiesas, policija, juristi) ir informētas, kad Konvencija stāties spēkā, jebkādam izmaiņām likumos un procedūrā un nepieciešamības gadījumā šo personu attiecīgajām funkcijām saskaņā ar Konvenciju.

⁴ 57. panta 1. punkts: Konvencija atvērta parakstīšanai valstīm, kas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences astoņpadsmitās sesijas laikā (1996. gada 19. oktobris) ir tās dalībvalstis.

⁵ Saskaņā ar *Vīnes Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām* 18. pantu valstij ir pienākums atturēties no rīcības, kas ir vērstas pret līguma objektu un mērķi, ja tā ir tieši paudusi savu apņemšanos kļūt par līguma dalībnieku.

⁶ 61. panta 2. daļas a) punkts: Konvencija stājas spēkā attiecībā uz valstīm, kas Konvenciju **ratificē, pieņem vai apstiprina** pēc tās stāšanās spēkā, tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc attiecīgā ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta.

⁷ 58. panta 1. daļa: Ikviens cits valsts var pievienoties Konvencijai pēc tam, kad tā stājusies spēkā.

⁸ 61. panta 2. daļas b) punkts: Konvencija stājas spēkā attiecībā uz valstīm, kas **pievienojas** Konvencijai, tā mēneša pirmajā dienā, kas seko trīs mēnešu termiņam pēc sešu mēnešu termiņa.

⁹ 58. panta 3. daļa. Ievērojiet, ka valstis var celt iebildumus pret agrāku pievienošanos brīdī, kad tās **ratificē** Konvenciju, tai **pievienojas** vai **apstiprina** to.

¹⁰ 57. panta 2. daļa, 58. panta 2. daļa.

- ☐ Pārlicinātos, ka personas, kas iesaistītas Konvencijas piemērošanā (piemēram, valsts ministrijas, bērnu labklājības aģentūras, tiesas, policija), ir saņēmušas atbilstošu apmācību.
- ☐ Izplatīt sabiedrībā informāciju par Konvenciju.

5. Nozīmējumi, apliecinājumi un atrunas

Konvencijā paredzēti daži obligātie nozīmējumi, kā arī brīvprātīgi apliecinājumi un atrunas, kuras valstis var uzskatīt par nepieciešamām.

II pielikumā ir apkopota informācija, kas jāiesniedz depozitārijam un/vai Hāgas konferences Pastāvīgajam birojam, bet jo īpaši:

- ☐ Pārlicinieties, ka ratificēšanas/pievienošanās brīdī (vai vismaz brīdī, kad Konvencija stājas spēkā) ir nozīmēta centrālā iestāde vai iestādes.¹¹
- ☐ Pārlicinieties, ka katras centrālās iestādes kontaktinformācija un saziņas valoda(s) ir prioritārā kārtā nodotas Pastāvīgajam birojam un šī informācija tiek aktualizēta.
- ☐ Līgumslēdzēja valstis var nozīmēt iestādes, kam adresējami lūgumi saskaņā ar 8. un 9. pantu (jurisdikcijas nodošana) un 33. pantu (lūgumi bērna ievietošanai aprūpē).¹² Pārlicinieties, ka attiecīgo nozīmēto iestāžu kontaktinformācija (kā arī šo iestāžu saziņas valoda(s)) tiek prioritārā kārtā nekavējoties paziņota Pastāvīgajam birojam.
- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešams sniegt apliecinājumu attiecībā uz 34. panta 2. daļu (ja tiek apsvērts kāds aizsardzības pasākums un informācija, kas būtiska bērna aizsardzībai, ir jānodod tās iestādēm tikai ar šīs valsts centrālās iestādes starpniecību).¹³
- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešamas atrunas attiecībā uz 54. pantu (saziņas valoda) un 55. pantu (īpašums).¹⁴
- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešams sniegt apliecinājumu attiecībā uz 59. pantu (Konvencijas piemērošana teritorijās).¹⁵

6. Pastāvīgi īstenošanas procesi

- ☐ Izstrādājiet un ieviesiet mehānismus Konvencijas piemērošanas un funkcionēšanas uzraudzībai un izvērtēšanai, piemēram, apspriežoties ar tiesām un citām saskaņā ar Konvenciju atbildīgajām iestādēm. Regulāra izvērtēšana palīdzēs apzināt jebkādas īstenošanas grūtības, kas varētu rasties, un reaģēt uz tām.
- ☐ Pārlicināties, ka jebkādas nākotnē veiktās izmaiņas centrālo un nozīmēto iestāžu kontaktinformācijā tiek iesniegtas Pastāvīgajam birojam.
- ☐ Lai saņemtu palīdzību, izmantojiet šādus resursus:
 - Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.
 - *P. Lagarde*, "Konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem. Paskaidrojošais ziņojums", Astoņpadsmitās sesijas darbi, II sējums, Bērnu aizsardzība, Hāga, SDU, 1998, pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >, pēc tam "Publications" (Publikācijas) un tālāk "Explanatory Reports" (Paskaidrojošie ziņojumi).

¹¹ 29. pants, 45. pants. Ja centrālā iestāde nav nozīmēta ratifikācijas/pievienošanās brīdī, pastāv risks, ka citas līgumslēdzēja valstis var apsvērt iespēju celt iebildumus pret pievienošanos.

¹² 44. pants, 45. pants.

¹³ 45. pants, 60. pants. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 144. punkts.

¹⁴ 60. pants. Skatīt arī paskaidrojošo ziņojumu, 181. punkts.

¹⁵ 60. pants.

- *Tiesnešu biļetens par starptautisko bērnu aizsardzību — pieejams Hāgas konferences tīmekļa vietnē sadaļā "Publications (Publikācijas), tālāk "Judges' Newsletter" (Tiesnešu biļetens).*
- Pieejamo valstu resursu saraksts, kas var būt noderīgs citām valstīm (skatīt V pielikumu).

Īpaši īstenošanas pasākumi

I nodaļa — Darbības joma

- ☐ Identificējiet, kādi aizsardzības pasākumi jau ir pieejami vietējos tiesību aktos un kā tie ir saistīti ar Konvenciju. 3. pantā uzskaitīto aizsardzības pasākumu saraksts nav izsmēlošs, un jūsu valstī var būt pieejami arī citi aizsardzības pasākumi.¹⁶
- ☐ Apsveriet, kādas vietējos tiesību aktos ietvertās tiesības un pienākumi atspoguļo "vecāku atbildības" jēdzienu (skatīt 1. panta 2. daļu).

II nodaļa — Jurisdikcija

- ☐ Apsveriet, kādas izmaiņas ir veicamas tiesību aktos, lai tiesu un pārvaldes iestādēm būtu jurisdikcija aizsardzības pasākumu veikšanai, balstoties uz bērna "pastāvīgo dzīvesvietu" (5. pants).
- ☐ Iestādēm ir jāvar veikt noteiktus aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, kurš **atrodas** valstī, taču nav tās **pastāvīgais iedzīvotājs** (6., 11. un 12. pants).
- ☐ Ņemiet vērā, ka Konvencija ļauj valsts iestādēm veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir citā līgumslēdzējā valstī, saistībā ar tā vecāku laulības šķiršanas, juridiskas nošķiršanas vai atzīšanas par spēkā neesošu pieteikumu. Taču tas iespējams tikai nedomāzdos gadījumos un tikai tad, ja to pieļauj valsts tiesību akti (10. pants).
- ☐ Identificējiet tiesu un pārvaldes iestādes, kuras būs kompetentas īstenot jurisdikciju saskaņā ar Konvenciju, un pārliicinieties, ka tās ir informētas par jebkādam izmaiņām tiesību aktos, politikā vai praksē.
- ☐ Apsveriet, kādi īstenošanas pasākumi var būt nepieciešami, lai atvieglotu jurisdikcijas nodošanu saskaņā ar 8. un 9. pantu, piemēram:
 - izmaiņas tiesību aktos vai noteikumos, kas ļauj kompetentajām iestādēm nodot vai pieņemt jurisdikciju (iestādēm ir jābūt informētām par nosacījumiem, kādos nodošana var notikt, jo īpaši, ka tam ir jābūt bērna interesēs un par to jāvienojas abām kompetentajām iestādēm (skatīt 8. un 9. pantu));
 - iekšējo procedūru īstenošana, piemēram:
 - mehānismi jurisdikcijas nodošanai vai pieņemšanai (iestādēm jāspēj vienoties par lūgumiem nodot vai pieņemt jurisdikciju attiecīgos gadījumos). Apsveriet:
 - kā iestādei, kas ir pārņēmusi jurisdikciju, tiks iesniegti aizsardzības pasākumi; un,
 - kā nodrošināt, ka gadījumos, kad jurisdikcija ir nodota, jūsu valsts iestādes vairs nenodarbojas ar šo lietu.

¹⁶

Turpretim 4. pantā sniegtais jautājumu saraksts, kuros Konvencija nav piemērojama, *ir* izsmēlošs. Skatīt Paskaidrojošo ziņojumu, 26. un 36. punkts.

- procedūras jurisdikcijas nodošanas nosūtīšanai un saņemšanai un centrālās iestādes loma, ja tāda ir (valstīm ir jāapsver, kā to iestādes sazināsies ar citas līgumslēdzējas valsts iestādēm, piemēram, izmantojot tiešu apmaiņu starp kompetentajām iestādēm, kas iesaistītas procesā, vai caur centrālo iestādi; tām būtu arī jāapsver, vai ir nepieciešams veikt apliecinājumus saistībā ar 44. pantu (t. i., nozīmēt iestādes, kurām adresējami ar 8. un 9. pantu saistītie lūgumu));
- procedūras pusēm lietā (kas nav centrālās iestādes un kompetentās iestādes), kas ir aicinātas lūgt jurisdikcijas nodošanu; jāatceras, ka viena no pusēm var atrasties citā līgumslēdzējā valstī.

III nodaļa — Piemērojamie tiesību akti

- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešamas izmaiņas esošajos tiesību aktos, lai jautu:
 - atzīt vecāku atbildību, kas piešķirta vai izbeigta saskaņā ar bērna pastāvīgā dzīvesvietas likumiem, t. i., citas valsts likumiem (16. pants);
 - Iestādēm izņēmuma kārtā piemērot vai ņemt vērā citas valsts, ar kuru bērnam ir "nozīmīgas saites", tiesību aktus (15. panta 2. daļa).

IV nodaļa — Atzīšana un izpilde

- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešami jebkādi īstenošanas pasākumi, lai grozītu pastāvošos tiesību aktus vai procedūras, kas ir pretrunā šādām normām:
 - līgumslēdzējas valsts iestāžu veikto aizsardzības pasākumus ir jāatzīst "**likumiskā kārtā**" (23. panta 1. daļa);
 - citā līgumslēdzējā valstī veikto aizsardzības pasākumu atzīšanu var atteikt tikai uz 23. panta 2. daļā paredzētajiem pamatojumiem;
 - jebkura "**ieinteresētā persona**" var lūgt pieņemt lēmumu par citā līgumslēdzējā valstī veikta pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu (24. pants); ieinteresētā persona var atrasties ārpus lūguma saņēmējas valsts robežām;
 - aizsardzības pasākumu izpildāmības vai reģistrēšanas pasludināšanas procedūrai ir jābūt "**vienkāršai un ātrai**" (26. pants);
 - Aizsardzības pasākumu izpildi veic saskaņā ar lūguma saņēmējas valsts tiesību aktiem un tādā apjomā, kā tas paredzēts šādos tiesību aktos, ņemot vērā bērna intereses (28. pants).
- ☐ Pārbaudiet visus spēkā esošos vietējos likumus ārpus Konvencijas, kas attiecas uz citas valsts veiktu ārzemju aizsardzības pasākumu atzīšanu, izpildes vai izpildes reģistrācijas pasludināšanu, un apsveriet, kā šie tiesību akti ir saistīti ar Konvenciju.

V nodaļa — Sadarbība

a) Centrālās iestādes

Centrālajām iestādēm būs svarīga loma Konvencijas efektīvā darbībā. Ideālā gadījumā tiks izveidotas un pārvaldītas centrālās iestādes, kuras spēs nodrošināt kontaktpunktus, kā arī papildināt jebkuru esošu vietējo un pārrobežu vienošanos.

- ☐ Plānojot centrālās iestādes izveidi, apsveriet šādus jautājumus:
 - kura iestāde ir vislabāk piemērota, lai pildītu centrālās iestādes funkcijas; (tā, visticamāk, būs iestāde, kuras pienākumi ir cieši saistīti ar Konvencijas priekšmetu. Centrālajai iestādei arī jāspēj veicināt sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par dažādiem bērnu aizsardzības aspektiem, kā arī sadarboties ar citām centrālajām iestādēm līgumslēdzējās valstīs. Centrālā iestāde varētu būt, piemēram, valsts iestāde, tāda kā tieslietu ministrija vai bērnu un ģimenes lietu ministrija. Alternatīvi var tikt nodibināta nevalstiska organizācija ar līdzīgiem pienākumiem attiecībā uz bērniem.)
 - centrālās iestādes veicamās funkcijas un funkcijas, ko veiks citas iestādes (skatīt III pielikumu);

- pasākumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu, ka katrai iestādei ir vajadzīgās pilnvaras un resursi, lai efektīvi pildītu savas funkcijas saskaņā ar Konvenciju;
 - vai ir nepieciešamas iekšējas procedūras, lai nodrošinātu lūgumu ātru pārsūtīšanu un apstrādi. Piemēram:
 - saziņa starp centrālajām iestādēm, kompetentajām iestādēm un citām iestādēm jūsu valsts **iekšienē**;
 - saziņa ar iestādēm citās valstīs.
 - kā var izmantot mediāciju, samierināšanu vai līdzīgus līdzekļus, lai panāktu savstarpēji pieņemamus risinājumus aizsardzības pasākumiem (31. panta b) punkts) (apziniet, kādi pakalpojumi ir pieejami, lai iedrošinātu un atbalstītu puses iesaistīties vienprātīga risinājuma panākšanai);
 - lai arī centrālās iestādes un citas līgumslēdzēju valstu publiskā sektora iestādes sedz savus izdevumus, pildot savus pienākumus saskaņā ar Konvenciju, jāapsver, vai dažu pakalpojumu sniegšanai var tikt uzlikta saprātīgas maksas (38. pants).¹⁷
- ☐ Ja jūsu valsts ir 1980. gada konvencijas par bērnu nolaupīšanu dalībvalsts, apsveriet, vai abām konvencijām tiks nozīmētās vienas un tās pašas centrālās iestādes.
- Ja nozīmētās centrālās iestādes nav vienas un tās pašas, nodrošiniet, lai centrālās iestādes spētu apspriesties gadījumos, kas saistīti ar bērna prettiesisku aizvešanu vai aizturēšanu,¹⁸ vai saskarsmes/saziņas gadījumiem.

b) Saskarsme — 35. pants

- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešami īstenošanas pasākumi vai izmaiņas esošajos tiesību aktos, lai:
- palīdzētu "nodrošināt saskarsmes tiesību efektīvu īstenošanu" vecākam, kas dzīvo citā līgumslēdzējā valstī (norādīt, kuras iestādes nosūta un saņem palīdzības lūgumus);
 - ļautu iestādēm, kuras saņēmušas prasību attiecībā uz saskarsmi, ņemt vērā citas līgumslēdzējas valsts informāciju par tajā valstī dzīvojošā vecāka piemērotību.
- ☐ Noskaidrojiet, kāda juridiskā palīdzība vai citi padomi var būt pieejami vecākiem ārvalstniekiem, kuri lūdz piemērot aizsardzības pasākumus saistībā ar saskarsmi ar bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir jūsu valstī.

Vairāk informācijas par šo Konvencijas aspektu skatīt *Pārrobežu saskarsme ar bērniem — vispārējie principi un labas prakses rokasgrāmata (2008)*, kas pieejama tīmekļa vietnē < www.hcch.net > sadaļā "Child Abduction Section" (Bērnu nolaupīšanas sadaļa), tālāk "Guides to Good Practice" (Labas prakses rokasgrāmatas).

c) Bērnu ievietošana aprūpē pāri robežām — 33. pants

- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešami īstenošanas pasākumi vai grozījumi spēkā esošajos tiesību aktos attiecībā uz bērna pārrobežu ievietošanu audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai *kafala* vai tai līdzīgas iestādes sniegtu aprūpi.
- ☐ Apsveriet, kuras iestādes ir vispiemērotākās, lai:
- konsultētu par ierosināto ievietošanu aprūpē;
 - sagatavotu ziņojumus par bērnu;
 - saņemtu vai nodotu lūgumus no citas līgumslēdzējas valsts.

¹⁷ Skatīt paskaidrojošo ziņojumu, 152. punkts.

¹⁸ Skatīt 7. pantu.

- ☐ Apsveriet, kādi drošības pasākumi un standarti būtu jāpiemēro, pirms centrālā iestāde vai cita kompetentā iestāde sniedz savu piekrišanu pārrobežu ievietošanai aprūpē vai aprūpes nodrošināšanai.
- ☐ Var būt nepieciešams nozīmējums saskaņā ar 44. pantu (līgumslēdzējas valstis var izraudzīties iestādes, kurām adresējami 33. pantā paredzētie lūgumi).
- ☐ Nodrošiniet saziņas procedūru esamību valstī un citās līgumslēdzējās valstīs, lai izvairītos no gadījumiem, kad ievietošana aprūpē tiek īstenota bez saņēmējas valsts piekrišanas.

d) *Saziņa starp tiesu iestādēm*

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tiesnešu tīkls sekmē tiešu saziņu un informācijas apmaiņu starp dažādu valstu tiesnešiem.

- ☐ Ja jūsu valsts ir pārstāvēta tīklā, apsveriet, vai izraudzītajam tiesnesim būtu jābūt pieejamam arī, lai sniegtu informāciju attiecībā uz Konvenciju. Apsveriet, vai būtu lietderīgi nozīmēt papildu tiesnesi ar interesi vai eksperta zināšanām par Konvenciju.
- ☐ Ja jūsu valsts nav pārstāvēta tīklā, apsveriet, vai kādam jūsu valsts tiesu sistēmas dalībniekam ir īpaša interese par Konvencijas darbību un vai šis dalībnieks būtu gatavs piedalīties. Vairāk informācijas par tīklu var saņemt Hāgas konferences Pastāvīgajā birojā.
- ☐ Apsveriet iespējamo tiešās tiesu iestāžu saziņas lomu 8. un 9. panta praktiskajā darbībā jūsu valstī.
- ☐ Apsveriet, vai ir nepieciešami kādi īstenošanas pasākumi, lai nodrošinātu tiesisko pamatu tiešai saziņai starp tiesu iestādēm.

Konfidencialitāte (41.-42. pants)

- ☐ Apsveriet, vai spēkā esošie vietējie tiesību akti ir pietiekami, lai aizsargātu saskaņā ar Konvenciju apkopotās vai pārsūtītās informācijas konfidencialitāti.
- ☐ Ja jūsu valstī pastāv ierobežojumi attiecībā uz to, kāda informācija var tikt nodota trešām personām, apsveriet, vai informācijas apmaiņai varētu būt izņēmumi, ja tas atbilstu Konvencijas mērķiem, piemēram, ja bērnam steidzami ir nepieciešama aizsardzība.

Attiecības starp Konvenciju un citiem tiesību instrumentiem

- ☐ Apziniet jebkādos citus starptautiskus tiesību instrumentus bērnu aizsardzības jomā, kuru dalībniece ir jūsu valsts, un apsveriet, kā tie būs saistīti ar Konvenciju. Vajadzības gadījumā kopā ar citiem šo instrumentu dalībniekiem apsveriet, vai ir nepieciešams sniegt apliecinājumu, lai nodrošinātu atbilstību Konvencijai (52. pants).

2009. gada marts

I PIELIKUMS

To 1996. gada konvencijas noteikumu kontrolsaraksts, kuru dēļ var būt nepieciešamas valsts likumu vai procedūru izmaiņas

Turpmāk redzamajā tabulā sniegts to noteikumu kopsavilkums, kuru dēļ var būt nepieciešams apsvērt likumu vai procedūras izmaiņas Konvencijas efektīvai ieviešanai un darbībai. Šādu izmaiņu nepieciešamība, protams, būs mazāka tām valstīm, kurās Konvencijas noteikumi tiek automātiski iestrādāti tiesību sistēmā.

<i>Pants</i>	<i>Norma</i>	<i>Jautājums</i>
5. pants	Bērna "pastāvīgās dzīvesvietas" valstij ir jurisdikcija ir veikt aizsardzības pasākumus.	Vai iestādēm ir jurisdikcija veikt pasākumus, balstoties uz bērna "pastāvīgo dzīvesvietu"?
6., 11. un 12. pants	Līgumslēdzējas valstis var veikt noteiktus aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, kas nav tās pastāvīgais iedzīvotājs, taču atrodas valstī.	Vai iestādēm ir jurisdikcija veikt aizsardzības pasākumus, ja bērns atrodas valstī, bet nav tās pastāvīgais iedzīvotājs? Vai iestādes var piemērot aizsardzības pasākumus saskaņā ar 12. pantu, kas ir pagaidu un attiecas uz noteiktu teritoriju?
7. pants	Bērnu nolaupīšanas gadījumā tās valsts iestādes, kur bijusi bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms prettiesiskās aizvešanas vai aizturēšanas, saglabā jurisdikciju veikt aizsardzības pasākumus līdz brīdim, kad ir izpildīta virkne nosacījumu.	Vai pastāv mehānismi, lai nodrošinātu, ka iestādes, kurām ir jurisdikcija, būtu informētas, ka lieta ir starptautiska bērnu nolaupīšanas problēma? Vai iestāžu jurisdikcija, kurā bērns atrodas, ir ierobežota, ļaujot veikt tikai steidzamus pasākumus?
8. un 9. pants	Jurisdikciju var nodot starp līgumslēdzēju valstu iestādēm saskaņā ar noteiktiem nosacījumiem.	Vai iestādes var uzņemties vai nodot jurisdikciju saskaņā ar Konvenciju? Vai pastāv procedūras jurisdikcijas nodošanas atvieglošanai?
10. pants	Ņemiet vērā, ka gadījumos, kad ir izpildīti noteikti kritēriji, iestādes var veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir citā līgumslēdzējā valstī, ja šie pasākumi tiek veikti saistībā ar bērna vecāku laulības šķiršanas, juridiskas nošķiršanas vai atzīšanas par spēkā neesošu pieteikumu.	Pārlicinieties, ka, ja jūsu valsts iestādes var īstenot aizsardzības pasākumus kā daļu no vecāku laulības šķiršanas vai juridiskas nošķiršanas pieteikuma, tās to dara tikai tad, ja ir izpildīti 10. panta 1. daļas a) un b) punkta nosacījumi.

1., 3. un 1618. pants	Konvencijas 1. panta 2. punktā definēta vecāku atbildība. Aizsardzības pasākumos ietilpst vecāku atbildības iegūšana, īstenošana, deleģēšana, izbeigšanās vai ierobežošana.	Vai "vecāku atbildības" jēdziens ir zināms jūsu tiesību sistēmā? Kādas tiesības un pienākumi jūsu valstī atspoguļo vecāku atbildības jēdzienu? Vai tiks atzīta vecāku atbildība, kas piešķirta vai izbeigta saskaņā ar bērna pastāvīgā dzīvesvietas, t. i., citas valsts, likumiem?
23. pants	Aizsardzības pasākumus visās līgumslēdzēja valstīs atzīst "likumiskā kārtā".	Vai citā līgumslēdzējā valstī veikts aizsardzības pasākums tiek atzīts jūsu valstī likumiskā kārtā, t. i., pasākums tiks atzīts, nevēršoties tiesā?
24. pants	Jebkura "ieinteresētā persona" var pieprasīt lēmumu par kādā citā līgumslēdzējā valstī veiktā pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu.	Vai ieinteresētā persona var lūgt aizsardzības pasākuma atzīšanu vai neatzīšanu? Var gadīties, ka ieinteresētā persona atrodas citā līgumslēdzējā valstī.
26. pants	Aizsardzības pasākumu izpildāmības vai reģistrēšanas pasludināšanai ir jābūt "vienkāršai un ātrai procedūrai".	Vai aizsardzības pasākumu reģistrēšanas procedūras ir "vienkāršas un ātras"?
30.–39. pants	Sadarbība Konvencijas ietvaros.	Vai katrai iestādei ir vajadzīgās pilnvaras un resursi, lai efektīvi pildītu savas funkcijas saskaņā ar Konvenciju?

II PIELIKUMS

Informācija, kas 1996. gada konvencijas dalībvalstīm ir jāsniedz depozitārijam vai Pastāvīgajam birojam

Par norīkotajām iestādēm paziņo tieši Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Pastāvīgajam birojam(45. panta 1. daļa)

29. pants	Līgumslēdzējas valstis norāda centrālo iestādi, kas pilda pienākumus, kurus šī Konvencija uzliek šādām iestādēm. Katras centrālās iestādes kontaktinformācija un saziņas valoda(-s) ir prioritārā kārtā jānodod Pastāvīgajam birojam. Federālas valstis, valstis ar vairākām tiesību sistēmām vai valstis ar autonomām teritoriālām vienībām ir tiesīgas norādīt vairākas centrālās iestādes. Ja ir nozīmēta vairāk nekā viena centrālā iestāde, valsts izraugās to centrālo iestādi, kurai var adresēt visus paziņojumus tālākai pārsūtīšanai attiecīgajai šīs valsts centrālajai iestādei.
44. pants	Līgumslēdzējas valstis var norādīt iestādes, kurām iesniedz 8., 9. un 33. pantā paredzētos lūgumus.

Šādu informāciju ieteicams iesniegt Pastāvīgajam birojam:

40. pants	Katra līgumslēdzēja valsts nozīmē iestādes, kas ir kompetentas izsniegt 40. pantā paredzētās apliecības. Nozīmēto iestāžu kontaktinformācija un saziņas valoda (-s) jāpaziņo Pastāvīgajam birojam.
------------------	--

Depozitārijam sniedzamie paziņojumi¹⁹

57. pants	Ratifikācijas, pieņemšanas un apstiprināšanas instrumenti.
58. pants	Pievienošanās instrumenti. Iebildumi pret pievienošanos. Līgumslēdzējas valstis var iebilst pret valsts, kura vēlas pievienoties, pievienošanos sešu mēnešu laikā pēc paziņojuma par pievienošanos saņemšanas.²⁰
62. pants	Šīs Konvencijas Līgumslēdzējas valstis var denonsēt Konvenciju, iesniedzot depozitārijam paziņojumu.

¹⁹

Nīderlandes Karalistes Ārlietu ministrija.

²⁰

Ievērojiet, ka valstis var celt iebildumus pret agrāku pievienošanos brīdī, kad tās **ratificē** Konvenciju, tai **pievienojas** vai **apstiprina** to.

Apliecinājumi, kādus ir iespējams veikt un par kuriem ir jāinformē depozitārijs

45. pants	Valsts var paziņot, ka no 34. panta 2. daļas izrietošie informācijas pieprasījumi ir nosūtāmi tikai ar tās centrālās iestādes starpniecību.
52. pants	Konvencija neskar starptautiskos nolīgumus, kuru līgumslēdzējas ir šīs Konvencijas Līgumslēdzējas valstis un kuros ir noteikumi par jautājumiem, uz ko attiecas šī Konvencija, ja vien šāda nolīguma Līgumslēdzējas valstis nav deklarējušas ko citu.
59. pants	Ja valstī ir divas vai vairākas teritoriālās vienības, kurās piemēro atšķirīgas tiesību sistēmas, tā var paziņot, ka Konvencija attiecas uz visām vai vienu, vai vairākām līgumslēdzējas valsts teritoriālajām vienībām (kuras ir jānorāda). Apliecinājumu var grozīt.

Informācija par nolīgumiem starp līgumslēdzējām valstīm, kas ir jāiesniedz depozitārijam

39. pants	Līgumslēdzējas valstis var slēgt nolīgumus ar citām Līgumslēdzējām valstīm, lai uzlabotu šīs Konvencijas praktisko darbību. Visu šādu nolīgumu kopijas iesniedz depozitārijam.
------------------	--

Atrunas, kādas ir iespējams veikt un par kurām ir jāinformē depozitārijs

54. panta 2. daļa	Valstis var iebilst pret angļu vai franču valodas lietojumu, bet ne pret abu valodu lietojumu.
55. pants	Līgumslēdzēja valsts var izdarīt atrunu par to, ka attiecīgās valsts iestāžu jurisdikcijā var veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz bērna īpašumu, kas atrodas attiecīgās valsts teritorijā, kā arī atrunu par to, ka attiecīgajai valstij ir tiesības neatzīt vecāku atbildību vai pasākumu, ja tas nav saderīgs ar pasākumiem, ko attiecīgās valsts iestādes veikušas saistībā ar šādu īpašumu.
60. panta 2. daļa	Jebkādu atrunu atsaukšana.

III PIELIKUMS

Centrālo iestāžu un citu iestāžu funkcijas saskaņā ar 1996. gada konvenciju

Centrālo iestāžu tiešie pienākumi

30. panta 1. daļa	Centrālās iestādes savstarpēji sadarbojas un veicina sadarbību starp savu valstu kompetentajām iestādēm.
30. panta 2. daļa	Centrālās iestādes veic atbilstīgus pasākumus, lai sniegtu informāciju par savas valsts tiesību aktiem un pieejamiem dienestiem, kas saistīti ar bērnu aizsardzību.

Funkcijas, kuru izpildei līgumslēdzējas valstis var nozīmēt konkrētas iestādes, kurām adresējami lūgumi (44. pants)

8. panta 1. daļa	Pieprasījumi par jurisdikcijas nodošanu: līgumslēdzējas valsts iestāde, kurai ir jurisdikcija, var pieprasīt vai lūgt pusēm pieprasīt iestādei citā līgumslēdzējā valstī uzņemties jurisdikciju konkrētā lietā.
9. panta 1. daļa	Pieprasījumi par jurisdikcijas pārņemšanu: līgumslēdzējas valsts iestāde, kurai ir jurisdikcija, var pieprasīt vai lūgt pusēm pieprasīt iestādei citā līgumslēdzējā valstī nodot jurisdikciju konkrētā lietā.
33. pants	Pieprasījumi par pārrobežu ievietošanu: līgumslēdzēju valstu centrālajai iestādei vai kompetentajai iestādei jākonsultējas ar centrālo iestādi vai kompetento iestādi citā līgumslēdzējā valstī attiecībā uz bērna ievietošanu aprūpē šajā citā valstī audžuģimenē vai aprūpes iestādē vai aprūpes nodrošināšanu ar <i>kafala</i> vai tai līdzīgas iestādes palīdzību. Lūguma iesniedzējai valstij ir jāsniedz ziņojums par ievietošanas aprūpē iemesliem. Lūguma saņēmēja valsts informē par savu lēmumu attiecībā uz ierosināto ievietošanu aprūpē.

Citas funkcijas, kuras var veikt centrālās iestādes, kompetentās iestādes vai citas valsts iestādes, kā to nosaka līgumslēdzēja valsts²¹

23., 24. pants	Ar pasākumu atzīšanu vai neatzīšanu saistītu lūgumu saņemšana un nosūtīšana.
26. pants	Citā līgumslēdzējā valstī veikta aizsardzības pasākuma pasludināšana izpildāmu vai tā reģistrāciju izpildei.

²¹

Piemēram: valsts aģentūras, tiesas, pārvaldes iestādes/tribunāli, bērnu labklājības dienesti, veselības aprūpes speciālisti, sociālās labklājības dienesti, konsultāciju dienesti, tiesu dienesti, policija, mediācijas speciālisti. Valstīm jānodrošina, ka katrai iestādei ir vajadzīgās pilnvaras un resursi, lai efektīvi pildītu savas funkcijas saskaņā ar Konvenciju. Var būt nepieciešamas arī procedūras, lai nodrošinātu, ka iestādes apzinās dažādu valsts iestāžu pienākumus un funkcijas.

28. pants	Aizsardzības pasākumu izpilde.
31. panta a) punkts	Iestādes, kas veicina saziņu un piedāvā palīdzību saskaņā ar 8. un 9. pantu un V nodaļu.
31. panta b) punkts	Veicināt vienprātīgu risinājumu rašanu aizsardzības pasākumiem, uz kuriem attiecas Konvencija.
31. panta c) punkts	Pēc kompetento iestāžu pieprasījuma sniegt palīdzību, lai noteikti pazudušu bērnu, kam nepieciešama aizsardzība, atrašanās vietu.
32. panta a) punkts	Sniegt ziņojumu par bērna apstākļiem pastāvīgās dzīvesvietas valstī.
32. panta b) punkts	Lūgt kompetento iestādi apsvērt pasākumu veikšanu bērna aizsardzībai.
34. panta 1. daļa	Saņemt un nosūtīt informācijas pieprasījumus, kas attiecas uz bērna aizsardzību. Valstis var paziņot, ka 34. panta 1. daļā paredzētie lūgumi jānodod tās iestādēm tikai ar šīs valsts centrālās iestādes starpniecību.
35. panta 1. daļa	Palīdzēt nodrošināt efektīvu saskarsmes tiesību īstenošanu.
35. panta 2. daļa	Līgumslēdzējas valsts, kurā dzīvo vecāks, kuram nav aizbildnības tiesības, iestādes pēc pieprasījuma var apkopot informāciju un sniegt atzinumu par vecāka piemērotību saskarsmes īstenošanai. Līgumslēdzējas valsts iestādes, kas izskata vecāka ārvalstnieka lūgumu par saskarsmi ar bērnu, pieņem un ņem vērā līgumslēdzējas valsts, kurā dzīvo šis vecāks ārvalstnieks, iestāžu savāktu informāciju vai atzinumus.
36. pants	Ja bērns ticis pārvietots un ir pakļauts nopietnam apdraudējumam, kompetentās iestādes, kurām ir iesniegta prasība, informē valsti, kurā bērns atrodas, par draudiem (neskarot 37. pantu).
40. pants	Saskaņā ar 40. pantu personai, kurai ir vecāku atbildība vai kurai ir uzticēta bērna personas vai īpašuma aizsardzība, var izsniegt apliecību. Apliecībā jānorāda, kādā statusā tā turētājs ir tiesīgs rīkoties.

IV PIELIKUMS

Pieejamie valstu resursi, kas var būt noderīgi citām valstīm

HĀGAS STARPTAUTISKO PRIVĀTTIESĪBU KONFERENCE

< www.hcch.net >

AUSTRĀLIJA (angļu val.)

2003. gada noteikumi par ģimenes tiesībām (bērnu aizsardzību) (Cth)

<http://www.comlaw.gov.au/comlaw/legislation/LegislativeInstrument1.nsf/0/71EB7B19DB0B4659CA256F700080E993?OpenDocument>

1975. gada Ģimeņu tiesību likums (Cth) — 4. nodaļa

<http://www.comlaw.gov.au/ComLaw/Legislation/ActCompilation1.nsf/current/bytitle/59D7F763D13627B5CA2573B5001A451B?OpenDocument&mostrecent=1>

2003. gada likums par bērnu aizsardzību (starptautiskie pasākumi) (Kvīnslenda)

<https://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/CURRENT/C/ChildProtInMA03.pdf>

2006. gada likums par bērnu aizsardzību (starptautiskie pasākumi) (Jaundienvidvelsa)

[http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20\(International%20Measures\)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y](http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20(International%20Measures)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y)

2003. gada likums par bērnu aizsardzību (starptautiskie pasākumi) (Tasmānija)

http://www.thelaw.tas.gov.au/tocview/index.w3p;cond=;doc_id=23%2B%2B2003%2BAT%40EN%2B20080731230000;histon=;prompt=;rec=;term

EIROPAS SAVIENĪBA (angļu, franču, spāņu val.)

Padomes Lēmums (2008. gada 5. jūnijs), ar ko pilnvaro dažas dalībvalstis Eiropas

Kopienas interesēs ratificēt 1996. gada Hāgas konvenciju

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:EN:PDF>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:FR:PDF>

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF)

DĀNIJA (dāņu val.)

Lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Likums par 1996. gada Konvenciju

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31721>

FRANCIJA (franču val.)

Enfance : responsabilité parentale et protection des enfants (convention de La Haye)

http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/lahaye_responsabilite_parentale.asp

ĪRIJA (angļu val.)

2000. gada likums par bērnu aizsardzību (Hāgas konvencija)

<http://www.irishstatutebook.ie/2000/en/act/pub/0037/index.html>

NĪDERLANDE (holandiešu val.)

Uitvoeringswet internationale kinderbescherming

Starptautiskās bērnu aizsardzības īstenošanas likums, 2006. gada 16. februāris

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0019574/>

ŠVEICE (franču, vācu, itāļu val.)

Paziņojums un dokumenti — virzoties uz efektīvāku bērnu aizsardzību starptautiskās nolaupīšanas gadījumos, 2007. gada 28. februāris

Vers une protection plus efficace des enfants en cas d'enlèvement international

Entführte Kinder werden besser geschützt

Migliore protezione dei minori rapiti

http://www.bj.admin.ch/bj/fr/home/dokumentation/medieninformationen/2007/ref_2007-02-281.html

**Hāgas Starptautisko privāttiesību
konferences Pastāvīgais birojs**

Churchillplein 6b
2517 JW The Hague
The Netherlands

Tālrunis: + 31 70 363 3303
Fakss: +31 70 360 4867
E-pasts: secretariat@hcch.net
Tīmekļa vietne: www.hcch.net

DOI 10.2838/25414